ARH Diss. B-25824

TRÜ Üldajaloo Kateeder

HIINA RAHVAVABARIIK

DIPLOMITÖÖ

Männamaa, Rut

Inv. nr. 304.
Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

Tartu, 1953

S i s s e j u h a t u s .

Tänapäeval rahvusvahelisel areenil eralduvad ikka teravamalt kaks suunda, kaks erinevat majandussüsteemi, kaks poliitiliste jõudude rühmitust: demokraatlike riikide rühmitus eesotsas Nõukogude Liiduga ja imperialistlike riikide rühmitus eesotsas Põhja-Ameerika Ühendriikidega. Kui demokraatia ja sotsialismi leer kujutab endast järjest tugevnevat, kasvavat jõudu maailma majanduses ja poliitilises elus, siis vastasleer - imperialistlik süsteem on sureva, lagunev a monopolistliku kapitalismi kehastus, mis ajaloolise seaduspärasusega on määratud paratamatule hukkumisele. Sotsialismi leeri tugevuse ja kapitalismi leeri nõrkuse põhjuste otsimisel tuleb eeskätt lähtuda mõlema leeri arenemise ajaloost.

Juba oma tekkimise algstaadiumist peale imperialismi iseloomustab languse tendents, kapitalistliku süsteemi kõigi vastuolude äärmine teravnemine. V.J.Lenini poolt avastatud kapitalismi arengu ebaühtluse seadus imperialismi ajastul annab võtme imperialistlike vastuolude tekkimise põhjuste õigeks mõistmiseks. Kuna "... kapitalism areneb ebaühtlaselt ning objektiivne tegelikkus näitab meile kõrvuti kõrgeltarenenud kapitalistlike rahvastega tervet rida majanduslikult väga nõrgalt arenenud ja täiesti arenemata rahvaid"[1], siis on arusaadav, et imperialismi ajastul tekivad kõrgeltarenenud kapitalistlike riikide vahel võistlused vähemarenenud riikide turgude ja toorainete pärast, puhkevad sõjad maailma ümberjaotamise pärast. J.V.Stalin näitab, et "... maailmamajanduse kapitalistlik süsteem sisaldab endas üldkriisi ja sõjaliste kokkupõrgete elemente"[2], mille üheks tõsisemaks väljenduseks osutus kahtlemata esimene imperialistlik maailmasõda. Imperialismi kui kapitalismi kõrgema ja ühtlasi sureva staadiumi varem kogunenud vastuolud tungisid selles sõjas esile ennenägematult hävitava jõuga. Esimene imperialistlik maailmasõda 1914-1918.a. kujunes kahe imperialistlike riikide leeri ägedaks kokkupõrkeks maailma ülemvalitsuse pärast, mis täielikult kummutas reformistlikud illussioonid kapitalismi rahuliku progressiivse arenemise võimalikkusest.

Esimene imperialistlik maailmasõda ei viinud mitte ainult ülemaailmse kapitalismi nõrgenemisele, vaid ta lõi ka tingimused esimese võiduka proletaarse revolutsiooni läbiviimiseks Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni näol imperialistliku rinde kõige nõrgemas lülis - Venemaal, milline sündmus tähistas tegelikult ülemaailmse kapitalismi üldkriisi algust, kapitalismi hukkumise algust. Oktoobrirevolutsiooni võit tähendas põhjalikku murrangut kogu inimkonna ajaloos, tähendas"... põhjalikku murrangut ülemaailmse kapitalismi ajaloolises saatuses, põhjalikku murrangut kogu maailma ekspluateerivate hulkade

---

1. В.И.Ленин, Соч., т.23, lk.48
2. J.Stalin, Moskva linna Stalini valimisringkonna valijate valimiseelsetel koosolekutel peetud kõned, lk.9.

Tallinn, 1947

võitlusviisides ja organisatsioonivormides, eluviisides ja traditsioonides, kultuuris ja ideoloogias"1. Vastupidi eelnevatele kodanlikele revolutsioonidele, Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon tähistas inimese ekspluateerimise kaotamist teise inimese poolt, ekspluateerivate klasside hävitamist, proletariaadi diktatuuri kehtestamist, uue, sotsialistliku ühiskonna organiseerimist. Majandusliku ja poliitilise arenemise ebaühtluse tõttu imperialismi ajastul sotsialism ei võinud võita korraga kõigis maades, kuid juba Venemaa väljalangemise fakt maailma kapitalismi leerist osutus surmavaks hoobiks kogu kapitalistlikule süsteemile, tähendas ülemaailmse sotsialistliku revolutsiooni algust. Ülemaailmne kapitalismi üldkriis "... tähendab kõigepealt seda... et kapitalism ei ole enam ainus ja kõikehõlmav maailmamajanduse süsteem, et kapitalistliku majandussüsteemi kõrval on olemas sotsialistlik süsteem, mis kasvab, mis teeb edusamme, mis seisab kapitalistliku süsteemi vastas ja mis juba oma olemasolu faktiga demonstreerib kapitalismi roiskumist ning kõigutab ta põhialuseid"2, kirjutab J.V.Stalin. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon oli "...rahvusvahelise ulatusega pööre, sest esmakordselt oli kapitali rahvusvaheline rinne läbi murtud, esmakordselt oli praktiliselt päevakorrale tõstetud kapitalismi kukutamise küsimus"3.

Sotsialistlik revolutsioon ei osutunud mitte ainult suurekssest kujuks ja revolutsioneerivaks stiimuliks imperialistlike maade töötajatele, vaid ta avaldas sügavat mõju ka imperialismi tagalale, tema asumaadele ja sõltuvate maade rõhutud rahvastele. Kapitalismi üldkriisi osana tekkis sügav koloniaalsüsteemi kriis, mis väljendus laialatusliku imperialismivastases rahvusliku vabastusliikumise tõusus koloniaal- ja sõltuvates maades. Seega Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon" ... oli esimene revolutsioon maailmas, mis äratas Ida rõhutud rahvaste töörahva hulgad sajanditepikkusest unest ja kiskus nad kaasa võitlusse ülemaailmse imperialismi vastu"4.

Võrreldes koloniaalrahvaste võitlust enne ja pärast Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni, ilmneb varasema võitluse isoleeritud, stiihiline iseloom vastupidi rahvusliku vabastusvõitlusele pärast 1917.a., mis avaldus teadliku, sihikindla võitlusena5 ja ühendas koloniaalrahvad Euroopa rõhutud massidega Oktoobrirevolutsiooni poolt ülestõstetud põhimõtete alusel ühiseks imperialismivastaseks rindeks" "... Oktoobrirevolutsiooniga algas uus ajastu, proletaarsete revolutsioonide ajastu imperialismi maades"6, kuid samal ajal "... Oktoobrirevolutsiooniga algas uus ajastu, koloniaalrevolutsioonide ajastu, mis teostatakse maailma rõhutud maades liidus proletariaadiga, proletariaadi juhtimisel"7, kirjutas J.V.Stalin.

---

1. J.V.Stalin, Teosed, 10 kd., lk.232.
2. J.V.Stalin, Teosed, 12 kd., lk.239-240.
3. J.V.Stalin, Teosed, 5 kd., lk. 172.
4. J.V.Stalin, Teosed, 4 kd., lk. 158.
5. Е.М.Жуков, И.В.Сталин и национально-освободительная борьба народов в странах Востока, Москва, 1950, lk.4.
6. J.V.Stalin, Teosed, 10 kd., lk.233.
7. Sealsamas, lk.235.

Ja tõepoolest - Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni otsesel mõjutusel toimus 1918.a. revolutsioon Saksamaal, 1919.a. kehtestati nõukogude võim Ungaris, Baieris, revolutsiooniline liikumine tugevnes Itaalias, Prantsusmaal jt. kapitalistlikes riikides. Samaaegselt revolutsioonilise liikumisega metropolides arenes rahvuslik vabastusvõitlus ka koloniaal- ja poolkoloniaalmaade rahvaste hulgas: 1919.a. märtsis puhkes ülestõus Koreas, 1919.a. arenes nn. "4 mai" revolutsiooniline liikumine Hiinas, töötajate streigid ja demonstratsioonid puhkesid Indias, Indoneesias, Filipiinidel jne. Imperialismi alustoed hakkasid kõikuma, rõhutud rahvaste pilgud aga suundusid maailma vabaduse ja demokraatia tuletorni - Nõukogudemaa poole. Nõukogude riik, kujutades endast vabade rahvaste sõbralikku peret, juba oma eksisteerimise algpäevadest osutas vennalikku abi koloniaal- ja poolkoloniaalmaade rahvastele nende antiimperialistlikus võitluses. Tekkivad liidusuhted ei arenenud mitte ainult imperialismivastase võitluse pinnal, vaid uue ideoloogia-proletaarse internatsionalismi alusel. Vastandina kodanlikule natsionalismile Oktoobrirevolutsioon näitas "...et rõhutud rahvaste vabastamise proletaarne, internatsionaalne meetod kui ainuõige meetod on võimalik ja otstarbekohane ... et kõige erinevamate rahvaste tööliste ja talupoegade vennalik liit vabatahtlikkuse ja internatsionalismi alusel on võimalik ja otstarbekohane"[1]. Rahvusküsimuse õige lahendamine Nõukogude Liidus rahvaste enesemääramise, sõpruse ja võiduõigusliikkuse vaimus näitas koloniaalmaade rõhutud rahvastele reaalselt, mille eest neil tuleb võidelda. "... Ja siis näeb kogu Ida, et meie föderatsiooni näol on tal vabaduselipp, on eelvägi, kelle jälgedes ta peab käima ja see kujuneb ülemaailmse imperialismi kokkuvarisemise alguseks"[2], märkis J.V.Stalin. Maailma rõhutud rahvaste ette kerkis ülesanne - Nõukogude riigi eeskujul vabaneda igasugusest sotsiaalsest ja rahvuslikust rõhumisest. Rahvuslikku sõltumatuse ja koloniaalsest orjastamisest vabanemise saavutamiseks, imperialismi süsteemis esimese läbimurde laiendamiseks, rõhutud rahvad pidid arvestama marksistlik-leninlikku koloniaalse revolutsiooni teooriat kui maailma proletaarse revolutsiooni teooria osa. Töölisklassi eesrindlikest elementidest iseseisva kommunistlikku partei moodustamine, proletariaadi hegemoonia taotlemine revolutsioonilises liikumises tihedas liidus laiade talurahva massidega ja revolutsioonilise rahvuslikku kodanluse kaasatõmbamine - niisugused olid põhilised tingimused koloniaalsete revolutsioonide edukaks läbiviimiseks.

Hoolimata imperialistlike riikide pingutustest-interventsiooni ja kontrrevolutsiooni teel murda sotsialismi alusmüür - noor Nõukogude vabariik, tugevneva demokraatia ja sotsialismi leeri poolt anti purustav vastulöök. V.I.Lenin kirjutas, et pärast iga meie vaenlaste sellist katset "... me tuleme välja tugevamana kui olime enne seda"[3], Ülemaailmse tõrviku - Nõukogude Venemaa ümber kujunes rahvusvahelisel

1.J.V.Stalin, Teosed, 10 kd., 1k. 236.
2.J.V.Stalin, Teosed, 5 kd., 1k. 231.

[3] В.И.Ленин, Соч.,Т.3I, 1k.304.

areenil kaks võitlusrinnet .:. proletariaadi diktatuuri vaenlaste rinne, kes püüavad seda tõrvikut maha teha, seda kõigutada ja kustutada, ja proletariaadi diktatuuri sõprade rinne, kes püüavad seda tõrvikut toetada ja tema leeki lõkkele puhuda"[1].

Sotsialismi võit Nõukogude Liidus, mille helgeks väljenduseks osutus Stalinliku Konstitutsiooni vastuvõtmine, Nõukogude riigi mõju ja autoriteedi kasvamine rahvusvahelistes suhetes - kõik see süvendas ülemaailmset kapitalismi üldkriisi. Juba kapitalismi osalise stabilisatsiooni aastail (1924-1929) J.V.Stalin näitas selle stabiliseerumise ajutist, osalist iseloomu, rõhutades: "Kapitalism võib osaliselt stabiliseeruda, ta võib oma tootmist ratsionaliseerida, võib anda riigi valitsemise fašismile... kuid ta ei saa endale iialgi tagasi seda ... "stabiilsust", millega ta varem uhkeldas, sest ülemaailmne kapitalismi kriis on jõudnud säärasele arenemisastmele, kus revolutsioonituled peavad vältimatult lõkkele lööma kord imperialismi keskustes, kord perifeerias, ajades nurja kapitalismi paikamise katsed ja lähendades päev-päevalt kapitalismi langemist"[2]. Kapitalistliku majandussüsteemi kriisid 1929-1933.a. ja 1938-1939.a.[3] täielikult tõestasid neid J.V.Stalini sõnu.

1939.a. puhkes uus võitlus kapitalistlike riikide vahel maailma ümberjaotamise pärast, puhkes teine maailmasõda "... maailma majanduslike ja poliitiliste jõudude arenemise paratamatu tagajärjena kaasaegse monopolistliku kapitalismi baasil"[4]. J.V.Stalin oma geniaalses teoses "Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus" annab tabava iseloomustuse selle kokkupõrke kohta järgmiselt: "Kumbki kahest kapitalistlikust koalitsioonist, kes sõja ajal teineteisele harja hakkasid, lootis vastast purustada ja saada maailma valitsejaks. Selles nad otsisid väljapääsu kriisist"[5]. Samuti J.V. Stalin märgib, et "... kapitalistlike maade võitlus turgude pärast ja soov põhja ajada oma konkurente osutusid tegelikult tugevamaks kui vastuolud kapitalismileeri ja sotsialismileeri vahel"[6]. Ja tõepoolest - fašistlik Saksamaa ja Itaalia suunasid oma relvastatud jõud eeskätt Inglise-Prantsuse-Ameerika bloki vastu. Ja kui hitlerlik Saksamaa 1941.a. tungis reeturlikult kallale Nõukogude Liidule, siis Inglise-Prantsuse-Ameerika blokk oli sunnitud astuma koalitsiooni NSV Liiduga ühiseks võitluseks Saksamaa vastu. Samuti Kaug-Idas antifašistlikus koalitsioonis võitluses militaristliku Jaapani vastu osutusid riigid nii kapitalistlikust kui sotsialistlikust leerist. Kuid mõlemad leerid võitlesid fašismi vastu erinevatel eesmärkidel. Kui Nõukogude Liit taotles kogu inimkonna vabastamist fašistlikust barbaarsusest, vabastatud rahvaste territooriumidel demokraatliku korra jaluleseadmist, siis Inglise-Ameerika blokk taotles kastanite tulest väljatoomist võõraste kätega - peamiselt Nõukogude Liidu jõududega loodeti majanduslike konkurentide - Saksamaa ja Jaapani nõrgestamist. Teiselt poolt loodeti hitlerliku Saksamaa vastupanule "... esiteks kui jõule, mis on kõige võimelisem andma hoopi Nõukogude Liidule selleks, et kui mitte hävita-

---

1. J.V.Stalin, Teosed, 9 kd., lk.146.
2. J.V.Stalin, Teosed, 10 kd., lk.238.
3. A.Leontjev, Kapitalismi üldkriisi edasine teravnemine pärast Teist Maailmasõda, lk.7. Tallinn, 1950.
4. J.Stalin, Moskva linna Stalini valimisringkonna valijate valimiseelsetel koosolekutel peetud kõned, lk.9.Tallinn, 1947.
5. J.V.Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk.28.
6. Sealsamas, lk.33. Tallinn, 1952.

da, siis igal juhul nõrgendada teda ja kõigutada tema mõju, ning teiseks, kui jõule, mis on võimeline purustama revolutsioonilise töölis- ja demokraatlikku liikumise nii Saksamaal kui ka kõigis maades, mis olid hitlerliku agressiooni objektiks, ning tugevdama seega kapitalismi üldist seisundit"[1]. Mainitud kahepaikse poliitika tagajärjena ilmneski Inglise-Ameerika bloki äärmiselt passiivne sõjategevus ja pidev liitlaskohustuste mittetäitmine teise maailmasõja ajal. Kuid tänu Nõukogude Liidu ühiskondlikku ja poliitilise korra kõrgetele eelistele, sotsialistlikku majanduse üleolekule, nõukogude inimeste poliitilisele- ja moraalsele ühtsusele, Punaarmee kõrgele võitlusvõimele, fašistlikud agressorid said purustava löögi osaliseks. Teine maailmasõda lõppes 1945.a. fašistliku bloki hävitava kaotusega nii Euroopas, kui Aasias. Kui Ameerika-Inglise bloki lootused täitusid Saksamaa ja Jaapani kui oma peakonkurentide lüüasaamise osas, siis Põhja-Ameerika Ühendriikide šarlatanlikud maailmavalitsemise plaanid jäid igaveseks õhulosside'ks. Vastu imperialistide lootusi - Nõukogude Liit tuli sõjast välja tugevamana ja autoriteetsemana rahvusvahelisel areenil kui kunagi varem, tema ümber koondusid uued rahvademokraatlikud riigid Kes- ja Kagu-Euroopas ning Kagu-Aasias.

Teise Maailmasõja tulemusena ilmnes eeskätt poliitiliste jõudude uus ümberpaigutus maailma areenil, kahe leeri "... agressiivse, demokraatiavastase leeri eesotsas Ameerika Ühendriikidega ja rahuarmastava, demokraatliku leeri kujunemine"[2]. Sõja tähtsamaks majanduslikuks tagajärjeks aga "... tuleb pidada ühtse, kõikehaarava maailmaturu lagunemist... mille tagajärjel meil on nüüd kaks paralleelset maailmaturgu, mis seisavad samuti teineteise vastas"[3], nagu kirjutas J.V.Stalin.

Kui esimese imperialistliku maailmasõja tagajärjel arenes kapitalistliku süsteemi üldkriisi esimene etapp ühenduses Nõukogude Liidu väljalangemisega kapitalistlikust süsteemist, siis "Teise maailmasõja perioodil arenes üldkriisi teine etapp, eriti pärast seda, kui kapitalistlikust süsteemist langesid välja Euroopa ja Aasia rahvademokraatiamaad"[4]. Mis aitas 52 miljardit dollarit[5] puhaskasu teisest maailmasõjast ameerika monopolistidele, kui toorainete-toiduainete baaside, turgude, kapitali mahutamise sfääride, odava tööjõu allikate, strateegiliste baaside, poliitiliste mõjusfääride ja muid kaotusi oli raske arvutada dollaritega? Rahvademokraatlike režiimide kehtestamine Poolas, Rumeenias, Tsehhoslovakkias, Bulgaarias, Ungaris, Albaanias, Ida-Saksamaal, Põhja-Koreas, Hiinas, Vietnamis jm. tähendas hindamatut kaotust imperialistidele, tähendas samal ajal Nõukogude Liidu rahvusvahelise isolatsiooni kaotamist, tähendas demokraatia ja sotsialismileeri edasist kindlustamist nii majanduslikult, poliitiliselt kui ideoloogiliselt. Kapitalistlik leer oli saanud aga tohutu kaotuse osaliseks nii majanduslikult, poliitiliselt kui sõjalis-strateegiliselt. Kui imperialistid püüdsid majanduslikku blokaadi abil Nõukogude Liitu, Hiinat ja Euroopa rahvademokraatiamaid lämmatada, siis "tegelikult aga tuli sellest välja"[6] mitte lämmatamine,

---

1. A. Ždanov, Rahvusvahelisest olukorrast, lk.5. Tallinn, 1948.
2. G.Malenkov, Aruandekõne ÜK(b) P Keskkomitee tööst partei XIX kongressile, lk.6.
3. J.V.Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk.28. Tallinn,1952.
4. Sealsamas, lk.53.
5. I.F.Ivašin, Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon ja maailma lähenemine kahekssüsteemiks, lk.26. Tallinn, 1952.
6. J.V.Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk.29.

vaid uue maailmaturu tugevnemine." Kapitalistlik maailmaturg oli saanud tõsise kaotuse osaliseks, uus, demokraatlik maailmaturg aga laienes ja tugevnes.

Teine Maailmasõda tõi kaasa koloniaalsüsteemi kriisi edasise süvenemise. Eriti valusaks hoobiks kapitalismileerile osutus Hiina Rahvavabariigi väljakuulutamine 1949.a. Kaotada senise poolkoloonia näol ligi 300 miljonit paari töökäsi ja 10 miljoni ruutkilomeetrit territooriumi, mis imperialistidele nii hästi oleks sobinud strateegilise baasiks kolmanda maailma sõja ettevalmistuses Nõukogude Liidu vastu, kaotada väärtuslikke toorainеid ja turgu - see kaotus osutus imperialismileerile asendamatuks. Seltsimees Molotov oma kõnes 10.märtsil 1950.a. valijatele hindab hiina rahva võitu kõrgelt, võrreldes seda peaaegu Oktoobrirevolutsiooni tähtsusega, kui ta ütleb:"Pärast Oktoobrirevolutsiooni meie maal on rahvavabastusliikumise võit Hiinas uueks tugevaks löögiks kogu maailma imperialismi süsteemi ja kõigi imperialistliku agressiooni plaanide pihta meie ajal"[1].

Erilist tähtsust omab rahvademokraatliku korra kehtestamine Hiinas kogu imperialismi tagala revolutsioneerimisel kõigi koloniaal- ja sõltuvate maade rõhutud rahvaste imperialismivastase võitluse teravnemise näol. "Hiina demokraatia võiduga algas uus lehekülg mitte ainult hiina rahva, vaid kõigi imperialistide poolt rõhutavate Aasia rahvaste ajaloos. Aasia, Vaikse ookeani basseini ja kogu koloniaalmaailma rahvaste vabadusvõitlus tõusis uuele, tunduvalt kõrgemale astmele"[2], märkis seltsimees Malenkov Oktoobrirevolutsiooni 32-aastapäevale pühendatud kõnes.

Teise Maailmasõja tulemusena moodustati Korea demokraatlik Vabariik Nõukogude Armee poolt koloniaalsest orjastamisest vabastatud Põhja-Koreas, rahvamasside relvastatud võitluse tules imperialistlike orjastajate vastu, sündisid Vietnami ja Indoneesia demokraatlikud vabariigid. Kapitalismi üldkriisi alusel süveneva koloniaalkriisi näitajatena arenevad rahvuslikud vabastusvõitlused Malaias, Birmas, Filipiinidel, Iraanis, Egiptuses, Tuneesias, Marokkos, Indias, Tseilonil, Lõuna-Aafrikas ja Ladina-Ameerika maadel. "Kõige rikkamais kapitalistlike maade koloonias, kus veel hiljuti "kõrgemaks seaduseks" elanikkonnale oli politsei nuut - "rassilise ülemvõimu" esindaja, kus lakkamatult kostus ülevaatajate piitsa vihin ookeanitaguste rahvatuusadele kuuluvates istandustes - seal nüüd imperialistid kohtavad relvastatud vastupanu, seal kostitavad partisanid kuulipildujatega mägistel teeradadel ja sagedamini metsades härrasid - kolonisaatoreid ja nende nurjatuid kodumaisi sulaseid"[3]. Ikka sagedamini leidub imperialistide ametlikes aruannetes märkusi Ida- ja Kagu-Aasia poliitilisest ja sotsiaalsest "ebastabiilsusest", ikka sagedamini selgub tõsiasi, et "asumaade rahvad ei taha enam elada endist viisi. Emamaa valitsevad klassid ei saa enam asumaid endist viisi valitseda. Katsed maha suruda rahvuslikku vabastusliikumist sõjalise jõuga põrkavad nüüd asumaade rahvaste üha kasvavale relvastatud vastupanule ja viivad pikaleveniyate koloniaalsõdadeni (Hollandi-Indoneesia, Prantsusmaa - Vietnam)[4].

Võrreldes koloniaalrahvaste vabastusvõitlust pärast esimest ja

---

1. В.М.Молотов, Речь на собрании избирателей Молотовского избирательного округа города Москвы 10.III.1950, lk.19.
2. G.M.Malenkov, Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 32.aastapäev. "Rahva Hääl", 7.november 1949.a.
3. Е.М.Жуков, И.В.Сталин и национально-освободительная борьба...lk.3.

4. 1

teist maailmasõda, tor[k]avad silma nii [k]vantitatiivsed, [k]ui [k]valitatiivsed muutused. Ees[k]ätt on tõusnud võitlevate rahvamasside hul[k], nii et [k]ohati rahvusli[k] vabastusli[i][k]umine [k]oloniaal- ja sõltuvates maades võtab üldrahvali[k]u iseloomu[1]. [K]ui esimese maailmasõja järgi rahvusli[k] [k]odanlus võttis sageli juhtiva positsiooni rahvalii[k]umistes, näite[k]s Türgis, siis teise maailmasõja järgi rahvusli[k] vabastusvõitluses domineerib peaaegu eranditult proletariaadi hegemoonia [k]ommunistli[k]u partei juhtimisel, mis tähendab lii[k]umise [k]valitatiivset tõusmist juba uuele, märk[s]a [k]õrgemale tasemele. Proletariaadi [k]asvamist juhtiva[k]s jõu[k]s [k]oloniaal- ja sõltuvates maades soodustab tunduvalt proletaarlaste [k]lassi enda arvuline [k]asv palgatööjõu [k]asutamise laiendamise näol imperialistli[k]u e[k]spluateerimise sfääris. Samuti on [k]asvanud [k]ommunistide arv ja [k]ommunistli[k]e parteide osatähtsus [k]oloniaal- ja sõltuvate maade vabastusvõitluses. Täiesti uue joonena [k]oloniaalrahvaste vabastusvõitluses pärast teist maailmasõda ilmneb aga antiimperialistli[k]e rahvusli[k]vabastusarmeede olemasolu[2]. Relvastatud [k]ontrrevolutsioonile on vastu astunud relvastatud revolutsiooni jõud, imperialistidel on juba tõsiseid ras[k]usi rahvusli[k]u vabastusli[i][k]umiste mahasurumisega.

Rahvusli[k] vabastusli[k]u võitluse nõrgendamise[k]s on imperialistid alustanud uute pettemanöövrite [k]asutamist, mille ühe[k]s väljenduse[k]s on formaalse "iseseisvuse" välja[k]uulutamine [k]oloniaalmaades nagu see esines Briti ülevõimu varjamise[k]s Indias, Birmas ja Ameeri[k]a Ühendrii[k]ide [k]oloniaalvõimu varjamise[k]s Filipiinidel. Mainitud võte te[k]itas sageli rõhutud rahvaste hulgas illussioone rii[k]li[k]ust sõltumatusest, suurendas rahvusli[k]u [k]odanluse ülemine[k]ut imperialismi leeri ja ras[k]endas rahvusli[k][k]u vabastusvõitlust, sest massidel näis [k]aduvat võitluse eesmärk. [K]uid majandusli[k]u e[k]spluateerimise jat[k]amine imperialistide poolt [k]oloniaalmaades ja [k]ommunistide selgitustöö tõstis rahvusli[k]u vabastusli[i][k]umise uuele astmele, võitlusele mitte ainult formaalselt juriidilise rii[k]li[k]u "sõltumatuse" eest, vaid võitlusele demo[k]raatli[k]e ümber[k]orralduste eest, võitlusele tõeliselt demo[k]raatli[k]u - rahvademo[k]raatli[k]u [k]orra eest.

Ida [k]oloniaal- ja pool[k]oloniaalmaades on võimali[k] palju laiema imperialismivastase rahvusli[k]u rinde organiseerimine, [k]ui Lääne[s][3], sest peale töölis[k]lassi ja talurahva haarab imperialismivastane rinne seal veel osa rahvusli[k]ust [k]odanlusest, peamiselt [k]oloniaalsurvet [k]annatava väi[k]e- ja [k]es[k][k]odanluse. Teine osa [k]odanlusest - [k]ompradoorne [k]odanlus läheb tavaliselt [k]oos feodaal[k]lassiga [k]oostööle välisimperialistidega. [K]oloniaalmaade rahvasti[k]u enami[k]u moodustavad talupojad, [k]elle vaesem osa alati tegutseb proletariaadi liitlasena viimase juhtimisel. Rahvahul[k]ade võitluse desorganiseerimise[k]s [k]asutavad välisimperialistid veel [k]odanli[k]u natsionalismi propagandat. [K]oloniaal- ja sõltuvate maade [k]ommunistli[k]ud parteid arendavad ägedat võitlust gandhismi, panislamismi, sionismi jt. [k]odanli[k]-natsionalistli[k]e õpetuste vastu, mis toovad ainult [k]ahju rahvusli[k]u vabastusli[k]ule lii[k]umisele.

---

1. И.П.Плышевский, О национально-освободительном движении в колониальных и зависимых стран после второй мировой войны, Москва, 1948, lk.5.
2. В.А.Масленников, Углубление кризиса колониальной системы империализма Москва, 1952, lk.46.
3. Кризис колониальной системы, lk.23.

Võitluses imperialismi kukutamise eest, agraarrevolutsiooni läbiviimise eest, rahvademokraatliku korra kehtestamise eest, pöörduvad koloniaal- ja sõltuvate maade rõhutud rahvaste pilgud proletaarse internatsionalismi lippu kandvate riikide poole - Nõukogude Liidu, Hiina ja Euroopa rahvademokraatiamaade poole. Viimaste riikide revolutsioonilise võitluse kogemused, nende edusammud majanduslikus ülesehitustöös on valgustavateks teetähisteks asumaade rahvastele, mis veelgi tihedamalt seovad koloniaalmaade rahvuslikku vabastusvõitlust metropolide töölisklassi võitlusega ja üldise võitlusega demokraatia ning sotsialismi eest. "Töölisklassi võit arenenud maades ja rõhutud rahvaste vabanemine imperialismi ikkest pole võimalik ilma revolutsioonilise ühisrinde moodustamiseta ja kindlustamiseta" [1].

Teise maailmasõja tulemusega kapitalismi üldkriisi osana peale koloniaalsüsteemi kriisi ilmnes kapitalistlike riikide omavaheliste vastuolude teravnemine. "Teine maailmasõda ei kõrvaldanud kapitalismi majanduslikke ja poliitilisi vastuolusid, vaid vastupidi - teravdas veelgi rohkem neid vastuolusid, laostas kapitalistlike riikide majandust ja süvendas maailma kapitalistliku süsteemi üldkriisi"[2], märkis G.M.Malenkov oma kõnes ÜK(B) P XIX kongressil.

Sõjas tugevnenud Ameerika Ühendriigid, kasutades oma konkurentide - Saksamaa, Jaapani ja Itaalia rivist väljalangemist, Inglismaa ja Prantsusmaa nõrgenemist, alustasid Euroopa kapitalistlike riikide poliitilist ja majanduslikku orjastamist "Trumani doktriini", Põhja-Atlandi" pakti "Marshalli" plaani"jt. rõövellike dokumentide alusel, samuti alustasid nad teiste riikide koloniaalvalduste haaramist.

Ameerika Ühendriigid on tegelikult muutnud Lääne-Euroopa riigid oma seismajäänud kaupade müügituruks ja strateegilise baasiks. Ameerika Ühendriikide laenud ja "kingitused" tekitavad neis maades võlaorjuste suhteid, kohaliku tööstuse langust, tööpuuduse kasvu, elatustaseme langust. Juba 1920.a. märkis V.I.Lenin: "Ameerika on tugev, temale on nüüd kõik võlgu, temast sõltub kõik, teda vihatakse üha enam, ta riisub kõiki... Ameerika ei või teiste maadega leppida, sest nende vahel on sügavaim majanduslik vaen, sest Ameerika on teistest rikkam"[3].

Hullumeelses maailmavalitsemisihas Ameerika Ühendriigid haaravad Inglismaa, Prantsusmaa, Hollandi, Belgia, Portugali jt. riikide koloniaalvalduste järele Aasias, Aafrikas, Araabias. Samal ajal kui demokraatia ja sotsialismi leeris arendatakse majanduslikku tõusu pinnal sõbralikke vastastikuse abistamise suhteid, imperialistlikus leeris teravnevad iga päevaga vastuolud maailma ümberjagamiste pärast. Inglise-Ameerika blokk, mis on tõmmanud oma orbiiti ka teised kapitalistlikud riigid, seisab väga nõrkadel jalgadel. Eriti teravad on Inglise-Ameerika vastuolud koloniaalvalduste pärast. Ameerika kapital püüab agressiivselt sisse tungida Briti impeeriumi vanadesse mõjusfääridesse Kagu-Aasias, Lähis- ja Kesk-Idas, Ladina-Ameerikas ning Aafrika kontinendil. Väliselt püüavad Inglise propaganda organid Briti impeeriumi lõhenemises süüdistada kommuniste, kuid "kas kommunistid, mitte aga Ameerika miljardärid, haarasid enda kätte Kanada, haaravad enda kätte Austraaliat ja Uus-Meremaad, tõrjuvad Inglismaad välja Suessi kanali tsoonist

---

[1] J.V.Stalin, Leninismi küsimusi, Tallinn, 1952, lk.44.

[2] G.Malenkov, Aruandekõne ÜK(b)P Keskkomitee tööst partei XIX kongressil, lk.10.

[3] В.И.Ленин, Соч., Т. XXУ изд.3., lk.506.

ning Ladina-Ameerika, Lähis- ja Kesk-Ida turgudelt, kisuvad endi kätte Inglismaa valduses olevaid naftarajoone? Faktid kõnelevad sellest, et üksi Inglismaa vaenlane ei ole andnud talle niigi raskeid lööke ja võtnud tema käest tükkhaaval ära impeeriumi, nagu seda teeb tema "ameerika "sõber" "[1]. Nafta pärast Iraanis, inglistina ja kautšuki pärast Indoneesias ja Malaial kulgevad Inglise-Ameerika vastuolud. "Shumani plaan", mis näeb ette Ameerika Ühendriikide juhtimisel sõjatööstuslikku baasi loomist Prantsuse rasketööstuse ja Ruhri tööstuse ühendamise alusel Lääne-Saksamaal, kujutab Inglismaale konkurentsi taastamise hädaohtu Saksamaa poolt ja on seepärast nurisemise põhjuseks inglise valitsevates ringkondades[2]. Vastuolud teravnevad ka Ameerika Ühendriikide ja Prantsusmaa vahel, samuti Prantsusmaa ja Lääne-Saksamaa vahel, eriti nn. "Euroopa Armee" küsimuses. "Euroopa Armee" loomine tähendaks saksa fašistlike vägede taastamist ja seega hädaohu tekkimist Saksamaa naaberriigile - Prantsusmaale. Lääne-Saksamaa abil Läänes ja Jaapani ekspluateerimisega Idas loodavad ameerika imperialistid saavutada maailma ülemvalitsust. Arvestades Lääne-Euroopa rõhutud seisundit ameerika imperialistide kanna all, J.V.Stalin tõstab õigustatult üles küsimused: "Kas võib arvata, et nad (st. Inglismaa ja Prantsusmaa -R.M.) lõputult sallivad praegust olukorda, kus ameeriklased "Marshalli plaani" alusel "abi" andmise suitsukatte varjul Inglismaa ja Prantsusmaa majandusse sisse tungivad, püüdes seda Ameerika Ühendriikide ripatsiks muuta, kus ameerika kapital haarab tooraine ja müügiturud Inglismaa ja Prantsusmaa asumaades ning valmistab seega ette katastroofi inglise-prantsuse kõrgetele kasumisele? Kas poleks õigem öelda, et kapitalistlik Inglismaa ja tema järel Prantsusmaa on lõppude lõpuks sunnitud Ameerika Ühendriikide sülelusest välja rabelema ja temaga konflikti astuma, et kindlustada endale iseseisev olukord ja muidugi kõrged kasumid?"[3]. Samad tulevikuperspektiivid avab J.V.Stalin ka teiste kapitalistlike riikide ees Ameerika Ühendriikide kontsa all. Järjelikult "...kapitalistlike maade vahel sõdade tekkimise paratamatus jääb jõusse"[4].

Väliselt suurejoonelise kesta all ilmneb Ameerika Ühendriikide äärmiselt ebakindel siseolukord. Kapitalismi üldkriisi niisugused alused nagu ettevõtete krooniline alakoormatus, töötute miljonilise armee olemasolu, tööstuslikku tsükli deformatsioon ja pikaleveniv agraarkriis on Ameerika Ühendriikides tavalisteks nähtusteks tänapäeval, kusjuures teistes kapitalistlikes riikides esinevad need nähtused veelgi sügavamal kujul. Miljonite alalise tööpuuduse, elatustaseme pideva languse pinnal areneb töötavate hulkade revolutsiooniline liikumine, iga aastaga suureneb kapitalistlikes maades töötajate streikide ja demonstratsioonide arv. Kapitalistliku korra üldist mädasust tunnistavad imperialismi kantsis - Ameerika Ühendriikides veel tööstuse toodangu langus, börsikrahhid, kaubakäivete langus, pankrottide arvu kasv jt. negatiivsed nähtused. Võõraste territooriumide haaramine, rahvaste orjastamine ja panperiseerumine ning rahvamajanduse militariseerimine maksimaalse kapitalistliku kasumi jahil ei ole suutnud imperialismi päästa üldkriisist. Arvestades majandusseaduste objektiivset iseloomu, kapitalistlik

---

1. G.Malenkov, Aruandekõne ÜK(b)P Keskkomitee tööst..., lk.21
2. И.А.Кирилин, Новая расстановка политических сил на международной арене после второй мировой войны, Москва 1952, lk.18.
3. J.V.Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk.31.
4. Sealsamas, lk.33.

kord on määratud paratamatule hukkumisele, asendumisele sotsialistliku ühiskondliku korraga. Nõukogude Liidu sisemise ja välise võimsuse kasv, demokraatia ja sotsialismi leeri pidev tugevnemine viivad järeldusele, et kapitalismi kokkuvarisemine toimub varem või hiljem ".... rea uute maade revolutsioonilise väljalangemise teel imperialistlike riikide süsteemist"...[1].

X X

x

Käesoleva töö kirjutamisel on aluseks võetud marksismi-leninismi klassikute tööd ja Hiina Rahvavabariigi juhtivate riigimeeste Mao Tse-dungi, Tšu De, Tšen Bo-da jt. kirjutised Hiina kohta. Töö materjalidena on kasutatud peamiselt nõukogude autorite V.Avarini, G.Astafevi, G.Efimovi, E.Zukovi, A.Kuznetsovi, E.Kovaljovi, V.Maslennikovi, V.Nikiforovi, A.Perevertailo jt. töid, kuid samal ajal on silmas peetud ka hiina ajaloolaste Liu Da-njani, Tsin Ben-li, Hu Tsiao-mu jt. kirjutisi.

Paljud autorid on käsitlenud väga mitmesuguseid Hiina ajaloo probleeme, mis võimaldas ka käesolevale diplomitööle anda mitmekülgse ilme. Näiteks majandusteaduste kandidaat E.Kovaljov käsitleb peamiselt Hiina agraarküsimusi, NSV Liidu TA korrespondeeriv liige E.Zukov käsitleb Hiina küsimust seoses Kaug-Ida teiste riikide ja Nõukogude Liiduga, ajalooteaduste kandidaadid G.Efimov ja V.Nikiforov aga kirjutavad peamiselt Hiina uuema ajaloo mitmesugustest perioodidest. Ameerika agressiooni ajaloost ja Tšiang Kai-ši tegevusest võis saada häid andmeid hiina ajaloolaste Liu Da-ujani ja Tšen Bo-da teostest. Enamik autoreid on jõudnud materjalide käsitlemisega kuni 1952.a. lõpuni, väljaarvatud mõningad mahajääjad, nende seas majandusteaduste kandidaadid G.Astafev, A.Perevertailo, jt., kelle viimased Hiina probleeme käsitlevad artiklid ilmusid 1951.a.

Käesoleva töö sissejuhatus on pühendatud kapitalismi üldkriisi ja eriti selle osa - koloniaalsüsteemi kriisi käsitlemisele, mille alusel on võimalik paremini mõista Hiina Rahvavabariigi tekkimist ja selle tähtsust. Aluseks on võetud siin marksismi-leninismi klassikute üldteoreetilised seisukohad imperialismi languse ja sotsialismi elujõulisuse kohta.

Hiina rahva ajaloolise võitluse käsitlemisel rõhutatakse eeskätt hiina rahva võidu ajaloolist paratamatust. Näidatakse, et kogu eelnev periood Hiinas, eriti alates Oktoobrirevolutsioonist - revolutsioonilise kriisi süvenemisega, revolutsiooniliste jõudude - prolerariaadi ja tema avangardi - kommunistliku partei kasvamise ja küpsemisega, valmistas ette Hiina Rahvavabariigi kehtestamist 1949.a. Töös toonitatakse eriti Nõukogude Liidu suurt osatähtsust hiina rahva ajaloolise võidu saavutamises.

Hiina Rahvavabariigi majanduslikku ja kultuurilise ülesehitustöö käsitlemisel on püütud tuua võrdlusmaterjale vana Hiina elu-olu kohta, et teravalt tuleksid esile rahvademokraatliku korra eelised. Kuigi Hiina rahvamajanduse ülesehitustöö edusamme tänapäeval ei saa veel kõrvutada Euroopa rahvademokraatlike maade saavutustega, siiski rahva-

---

1. J.V.Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 93.

demokraatia võit Hiinas tähendas hiigelsammu edasi võrreldes endise poolkoloniaalse olukorraga ja kõik tunnused näitavad, et Hiina Rahvavabariik on täiesti võimeline peagi astuma sotsialistliku ülesehitustöö rööbastele.

Hiina Rahvavabariigi välispoliitika käsitlemisel eelkõige fikseeritakse Hiina osatähtsus demokraatliku leeri tugipunktina Kaug-Idas ja sellest lähtuvad vastasleeri juhtiva jõu - Ameerika Ühendriikide intrigeerimispoliitika taotlused Vaikse Ookeani maade suhtes.

Käesoleva diplomitöö üldine suund aga taotleb Hiina Rahvavabariigi arengu käsitlemist mitte eraldatult, vaid kui ühe lüli vaatlemist kasvavas ja tugevnevas ülemaailmses demokraatia ning sotsialismi leeris.

II.

Hiina rahva ajalooline võitlus oma vabaduse ja iseseisvuse eest ning võidu saavutamine.

Hiina Rahvavabariigi väljakuulutamine 1.oktoobril 1949.a. tähistas hiina rahva hiilgavat ajaloolist võitu oma sisemise reaktsiooni ja välismaise imperialismi jõudude üle. Esimest korda oma pika ajaloo vältel saavutas hiina rahvas eesotsas töölisklassiga Hiina Kommunistliku Partei juhtimisel täieliku vabaduse ja iseseisvuse. Algas uus lehekülg hiina rahva ajaloos, lehekülg, millel kirjutatakse rahvademokraatliku korra ülesehitustööst Hiinas.

Saavutatud võidu paratamatuse mõistmiseks on tarvis vaadelda eeskätt seda suurt võitlust, mida hiina rahvas on pidanud minevikus oma vabaduse ja sõltumatuse eest.

Väliskapitalistide poolt rõhutud Ida rahvaste hulgas hiina rahvas võitles kõige visamalt oma rahvuslikku sõltumatuse eest. Väliskapitalistid, keda hiinlased põlgusega nimetasid "meretagusteks kuraditeks"[1], alustasid eriti teravat pealetungipoliitikat Hiina suhtes XIX sajandi teisel veerandil seoses kapitalistliku tootmisviisi jõudsa arenguga Euroopa ja Ameerika eesmistes maades. Eriti agressiivset osa näitas üles Inglismaa võitluses Hiina turgude pärast. Nii suruti Inglismaa poolt Hiinale peale I oopiumisõja tulemusena 1842.a. ebavõrdne Nankingi leping, mille kohta K.Marx õigustatult märkis, et see "... oli diktеeritud kahuritorude all"[2]. Nankingi lepingu alusel Hiina pidi Inglismaale maksma suurt kontributsiooni, pidi loovutama Hong Kongi saare, avama väliskaubanduseks 5 sadamat (nende hulgas Kantoni ja Šanghai) jne. "Hirm sundis keisrit alla kirjutama lepingule"[3], hirm troони pärast, kuid tolleaegsed Hiina valitsejad vaevalt oskasid ette näha selle ja järgnevate lepingute tagajärgi rahvamassides puhkevate võitluste seisukohast. Nankingi lepingule järgnes terve rida ebavõrdseid lepinguid. Juba 1843.a. Inglismaa surus Hiinale peale uue täiendava protokolli, mille alusel Hiina pidi kindlustama välismaalastele eksterritoriaalsuse õiguse jm. 1844.a. oli Hiina sunnitud sõlmima ebavõrdseid lepinguid Põhja-Ameerika Ühendriikidega, Prantsusmaaga jne. Hiina rahvas vihkas kolonisaatoreid, kes"...tulid Hiinasse ainult rikastumise huvides, kes kasutasid oma kiidetud tsivilisatsiooni ainult pettuseks, röövimiseks ja vägivallaks..."[4]. Hiina rahvas vihkas ka võõraid mandžude soost valitsejaid, kes rõhusid rahvast raskete maksudega, surusid peale barbaarseid kombeid, orjastasid ja pauperiseerisid Hiina töötavaid hulki. "Kui kõik bambuskõrred muuta pintsliteks ja vesi ookeanites muutuks tušsiks, siis pintslitest ja

---

1 К.Барсов, Китай и китайцы, Москва, 1905, lk.12.

2 К.Маркс, Ф.Энгельс, Соч., т.XI,ч.I, lk.353. Vt. M. Ermanov, lk.83.

3 Idem, lk.160.

4 V.I. Lenin, Teosed, 4.kd., lk. 334.

tuśśist ei piisaks, et kirjeldada mandżude kuritegusid"[1], märgitakse ühes Hiina ajaloolises dokumendis.

1850-1864.a. arenes Hiinas ennenägematult laiaulatuslik antifeodaalne rahva vabadusvõitlus, mis oli suunatud ühtlasi ka välisorjastajate vastu. Ülestõusnute poolt hõivatud territooriumil kuulutati välja uus riik "Taiping Tjango" s.t. "Suure õndsuse Taevariik". "...Me tahame tõsta langenud ühiskonda nii, et maailm muutuks õiglaseks, tugevad ei saaks rõhuda nõrku, targad harimatuid ja võimukad petta kartlikke"[2], kirjutatakse ühes taipingite manifestis selle ülestõusu eesmärkidest. Hirmunud ülestõusu edusammudest, pöördus Mandżu valitsus abipalvega välisriikide poole. Inglismaa, Prantsusmaa ja Põhja-Ameerika Ühendriikide ühisel jõupingutusel suruti ülestõus 1864.a. maha, mille tulemusena kindlustus ajutiselt Hiina feodaalide ja Mandżu dünastia võim ning tugevnes väliskapitalistide surve. Kuid siiski "... juurdusid feodaalsurve ja välismaise ülevõimu vastu võitlemise traditsioonid sügavalt hiina rahva teadvusse ja etendasid ka edaspidi Hiina ajaloos revolutsioneerivat osa"[2].

Hiina-Jaapani sõda 1894-1895.a. tähendas Hiinale järjekordset ränka hoopi. 1895.a. sõlmitud Simonoseki rahu jättis Hiina ilma Taivani ja Kalurite saartest ning kuulutas Korea "iseseisvaks", mis tähendas tegelikult viimaste langemist Jaapani valdusesse.

Seoses kapitalismi muundumisega imperialismiks XIX sajandi lõpul teravnesid imperialistlike riikide vastuolud võitluses toorainete ja turgude pärast, ägenes võitlus kolooniate ja uute mõjusfääride haaramise pärast, mille üheks objektiks osutus ka Hiina. "Rentimise" ja "kontsessioonide" loomise nime all imperialistlikud riigid asusid tegelikult 1897-1898.a. Hiina jagamisele. Saksamaa haaras "Kiaotśou rajooni ühes Tsingtao sadamaga, tsaari-Venemaa „rentis" Port-Arthuri ja Dalmi, Inglismaa kasutas juhust Veihaivei aMastamiseks, Jaapan muutis Futśiani oma mõjusfääriks, Prantsusmaa kindlustus Kwantśouvani piirkonnas ja Itaalia muutis Sanmõnvani oma mõjusfääriks. "Üksteise järel on Euroopa valitsused, asunud nii agaralt röövima, see on "rentima" Hiina maid, et jutud Hiina jagamisest pole tekkinud ilmaaegu"[3], märkis V.J.Lenin. Ameerika Ühendriikide eemalejäämist Hiina jagamisest ei saa põhjendada ainult tema samaaegse sõjategevusega Hispaania vastu Filipiinide pärast ja aja puudusega nagu püüab väita hiina ajaloolane Liu Da-njan[4]. Ameerika Ühendriigid taotlesid Filipiinide vallutamisega 1898.a. eeskätt platsdarmi loomist Hiina vastu. V.J.Lenin rõhutas, et kogu Ameerika Ühendriikide agressiivne poliitika Vaikse ookeani saarte suhtes on alati tähendanud eeskätt Hiinale lähenemist. "Havai saared - see on pool teed Panamast "Hongkongi, Filipiinid - samm Aasiasse ja Hiinasse"[5],

---

1 И.Ермашев, Свет над Китаем, Москва, 1951, lk. 96.

2 G. N. Voitinski, Hiina Kommunistlik Partei võitluses Hiina sõltumatuse ja demokratiseerimise eest, Tallinn, 1951 lk. 7

3 V.J. Lenin, Teosed, 4 kd., lk. 334.

4 Лю Да-нянь, История американской агрессии в Китае, Москва, 1951, lk. 42

5 В.И.Ленин, Тетради по империализму, Госполитиздат, 1939, lk. 170

kirjutas ta. Ja kui Ameerika Ühendriigid kuulutasid välja 1899.a. nn. "lahtiste uste" poliitika, mis tähendas majanduslike ekspansiooni võimalusi võrdselt kõigile välisriikidele Hiinas, siis ei väljendanud see mitte Ameerika Ühendriikide nõrkust Kaug-Ida poliitikas teiste riikide kõrval, vaid taotlust - mitte leppida ainult mõne mõjupiirkonnaga, vaid muuta kogu Hiina oma turuks ja edaspidi ka sõjaliseks baasiks. Ameerika imperialistid taotlesid "...kasutada oma majanduslikku üleolekut, et järkjärgult suruda välja hiina turult teised suurriigid ja käsile võtta Hiina suured rikkused"[1], nagu kirjutab hiina ajaloolane Tsin Ben-li."Lahtiste uste" poliitika oli ainult Ameerika Ühendriikide taktikaline võte, mille sügavamaks strateegiliseks eesmärgiks oli juba tol ajajärgul - monopoolne võimutsemine Hiinas.

Niisuguses välisimperialistide võimutsemise õhkkonnas hiina rahvas tõusis järjekordselt üles oma rõhujate vastu. Puhkes antiimperialistlik ülestõus, mis kestis 1899 - 1901 a.-ni. Et rahvaülestõusu teravikku suunata ainult väliskapitalistide vastu, Pekingi valitsus lähtudes silmakirjalikust koostööst ülestõusnutega, kuulutas välisriikidele sõja ja keisriväed ühinesid ülestõusjatega[2]."Kollase hädaohu" vastu aga astusid seekord 8 suurriiki - Inglismaa, Prantsusmaa, Põhja-Ameerika Ühendriigid, Jaapan, Saksamaa, Itaalia, Venemaa ja Austria-Ungari, kelle ühendatud väed vallutasid 1900.a. Pekingi ja 1901.a.-ks lämmatasid veriselt kogu liikumise. Mandžude valitsus reetis peagi ülestõusnud ja läks häbistavale kokkuleppele välisriikidega. 7.septembril 1901.a sõlmiti Hiina ja välisriikide vahel nn. Bokserite protokoll, mille järgi Hiina pidi maksma suurt kontributsiooni, pidi lubama välisriikide sõjavägede viibimist Pekingi lähedal jne., mille täitmisega välisimperialistid "...viisid lõpule protsessi Hiina muutmisel oma poolkoloniaks"[3].

Antiimperialistlikku ülestõusu "... õnnestus küll maha suruda, kuid seda liikumist ei kustutatud"[4] . Hiina rahvale tundsid kaasa paljud eesrindlikud inimesed maailmas, eriti aga vene progressiivsed ühiskonnategelased. Kui 1900.a. detsembris ilmus V.I.Lenini poolt toimetatud esimene "Iskra" number, siis selles ajalehes muu hulgas ilmus ka V.J.Lenini artikkel "Hiina sõda", milles protestiti teravalt imperialistlike riikide röövellikku poliitika vastu Hiinas. V.J.Lenin toonitas vene rahva solidaarsust hiina rahvaga, märkides, et neil on ühised vaenlased, kuna "... hiina rahvas kannatab...nendesamade pahede all, millesse on nõrkemas ka vene rahvas - ta kannatab asiaatlikku valitsuse all...kannatab ... kapitali ikke all"[5] .

Uue võimsa tõuke Hiina rahva võitlusele andis 1905-1907.a. Vene revolutsioon. Revolutsiooniline liikumine Hiinas astus uude faasi, toimus "... ülemine vanadelt hiina mässudelt teadlikuks demokraatlikuks liikumiseks"[6]. Kui 1911.a. Mandžu valitsus kirjutas alla järjekordsele ebavõrdsele lepingule, mis avas uue tee Hiina orjastamiseks

---

1 В.Овчинников, Книги об американской агрессии в Китае, "Правда" I6 мая I952 г.

2 В.А.Масленников, Китайский народ в борьбе за свободу и независимость, Москва, I948, lk.30.

3 А.Мякин, Китайская народная республика, Москва, I952, lk.8.

4 Н.Фольбаум, Китай и китайцы, Москва, I9II, lk. 42.

5 V.I. Lenin, Teosed, 4.kd., lk. 337.

6 В.И.Ленин, Соч., т.I5, lk.I62.

välis[k]apitali poolt, siis puh[k]es [k]ogu maal võimas antiimperialistli[k] ja antifeodaalne rahvalii[k]umine. Sellest [k]ujunes välja Hiinas 1911.a. esimene [k]odanli[k] demo[k]raatli[k] revolutsioon, mille tagajärjena [k]u[k]utati üle 300 aasta võimutsenud Mandžude dünastia ja [k]uulutati välja vabarii[k]. Ajutise[k]s presidendi[k]s valiti revolutsioonilis-demo[k]raatli[k]u [k]odanluse esindaja - Sun Jat-sen, [k]elle [k]ohta V.J.Lenin mär[k]is, et ta oli "...revolutsiooniline demo[k]raat, täis õilsust ja heroismi"[1]. [K]uid Sun Jat-seni poolt esindatud rahvusli[k]u [k]odanluse demo[k]raatli[k] rühmitus osutus liiga nõrga[k]s ja [k]õi[k]uva[k]s revolutsiooni lõpetamise[k]s ja tema peamiste ülesannete - välisimperialismist ja feodaalsest i[k][k]est vabastamis[k]üsimuste lahendamise[k]s. "...[K]odanlus ei võinud ega tahtnud mobiliseerida talupoegade masse täieli[k]ult"[2], ta ei olnud võimeline läbi viima agraarrevolutsiooni, väi[k]esearvuline proletariaat ei olnud aga veel [k]üllalt [k]üps revolutsiooni juhtimise[k]s, mistõttu 1911.a. alanud "revolutsioon sai lüüa poolel teel"[3]. Juba 1912.a. Sun Jat-sen loobus presidendi [k]ohast liberaalsele [k]odanlusele ja välisimperialistidele toetuva militaristi Juan Si-[K]ai [k]asu[k]s. Viimane arendas "laveerimispoliiti[k]at monarhia ja revolutsiooni vahel"[4], [k]aldudes i[k][k]a enam rea[k]tsioonileeri. [K]uigi Juan Si-[K]ai poolt monarhia restaureerimis[k]atse 1915.a. määrati nurjumisele rahvamasside ägeda vastupanu tõttu, siis[k]i "vabariigi" nime all Hiinas võimutsesid tegeli[k]ult välisimperialistide truud [k]annupoisid - mõisni[k]e ja [k]ompradoorse [k]odanluse [k]äsilased, ü[k]si[k]ud militaristide grupid.

[K]uigi 1911.a. revolutsioon ei saavutanud oma eesmär[k]e, siis[k]i ei tohi alahinnata selle revolutsiooni maailmaajaloolist tähtsust. VSDT(b)P Praha [k]onverentsil 1912.a. võeti vastu V.J.Lenini poolt [k]irjutatud eri resolutsioon "Hiina revolutsioonist", milles muuseas märgiti, et [k]onverents "...[k]onstateerib hiina rahva revolutsioonilise võitluse ülemaailmset tähtsust, mis toob Aasiale vabastamise ja õõnestab euroopa [k]odanluse võimutsemist, tervitab Hiina revolutsionääre-vabarii[k]lasi, tunnistab sügavast vaimustusest ja täieli[k]ust sümpaatiast, millega Vene proletariaat jälgib revolutsioonilise rahva edu Hiinas..."[5].

Uue perioodi hiina rahva võitlusesse tõi Suur Sotsialistli[k] O[k]toobrirevolutsioon Venemaal. "Enne O[k]toobrirevolutsiooni hiinlased mitte ainult ei tundnud Leninit ega Stalinit, vaid nad ei tundnud [k]a Marxi ja Engelsit. O[k]toobrirevolutsiooni [k]ahuripaugud [k]andsid meieni mar[k]sismi-leninismi. O[k]toobrirevolutsioon aitas maailma ja Hiina progressiivsetel elementidel ra[k]endada proletaarset maailmavaadet maa saatuse määramise[k]s ja omaenda probleemida revideerimise[k]s. Minna venelaste teed - säärane oli järeldus"[6], [k]irjutab hiina rahva suur juht Mao Tse-dung. Hiina naabruses [k]er[k]is hiina töörahvale sõbrali[k] nõu[k]ogude rii[k], [k]es osutas mitte ainult moraalset toetust imperialismi vastu võitlejatele, vaid andis hiinlastele [k]a vene proletariaadi ja tema partei revolutsioonilise võitluse [k]ogemuste suure pärandi.

Suure Sotsialistli[k]u O[k]toobrirevolutsiooni otsesel mõjutusel arenes

---

1 В.И.Ленин, Соч., т. I8, lk. I45.

2 Чень Бо-да, Чан Кай-ши - враг китайского народа, Москва, I950, lk. 22.

3 Новая и новейшая история Китая, Москва, I950, lk. 37.

4 В.И.Ленин, Соч. т.I8, lk. I49.

5 В.И.Ленин, Соч. т.I7, lk. 435.

6 Мао Цзе-дун, О диктатуре народной демократии, Москва, I949, ~~56~~ lk. 5-6.

Hiinas 1919.a. nn. "4.mai" liikumine, kus hiina proletariaat esmakordselt astus välja iseseisva klassina. Vastandina 1911.a. - 1912.a. vana demokraatlikule revolutsioonile, kus juhtivaks jõuks oli kodanlus, nimetas Mao Tse-dung 1919.a."4.mai" liikumist uusdemokraatlikku revolutsiooni alguseks[1]. Hiina üliõpilaste demonstratsioonidest Pekingis laienes see liikumine üle kogu Hiina tööliste streikide ja välismaiste kaupade boikoteerimise näol suurejoonelisteks antiimperialistlikuks ja antifeodaalseks väljaastumiseks, millega hiina rahvas ühtlasi väljendas oma solidaarsust nõukogude rahvaga, kes oli sel ajal asunud kontrrevolutsioonilise koltšaki jõudude purustamisele. See liikumine "tekkis kui vastus kaasaegse maailmarevolutsiooni üleskutsele, vastus Vene revolutsiooni üleskutsele, Lenini üleskutsele"[2], märkis Mao Tse-dung.

Kasvava revolutsioonilise liikumise pinnal tekkisid Hiinas 1919.a. eesrindlikku intelligentsi ja tööliste initsiatiivil esimesed marksistlikud ringid, mille alusel 1921.a. juulis organiseeriti Hiina Kommunistlik Partei eesotsas Mao Tse-dung, Dun Pi-u jt. aktiivsete kommunistidega. "See partei esimest korda kogu Hiina eksisteerimise perioodi vältel näitas selgelt hiina ühiskonna poolkoloniaalset ja poolfeodaalset iseloomu, määras kindlaks uusdemokraatliku, antiimperialistliku, antifeodaalse programmi..."[3], kirjutas Tsen Bo-da.

Hiina kommunistide poolt juhitud tööliste väljaastumised 1920-nd. aastail nagu 1922.a. Hongkongi meremeeste streik, 1923.a. Peking-Hankou raudteelaste streik jt. osutusid arvuliselt kasvanud hiina töölisklassi esimesteks teadlikeks ja organiseeritud väljaastumisteks.

Seoses välisimperialistide poolt kaupade impordi vähenemisega Hiinasse peale esimeste imperialistlikku maailmasõda arenes teatud määral Hiina kodumaine tööstus, kasvas rahvuslik kodanlus[4]. Osutudes kompradoorsest kodanlusest antud momendil tugevamaks, hiina rahvuslikku kodanluse esindajad, tuginedes Sun Jat-seni poolt organiseeritud Kuomintaugile ehk "Hiina rahvuslikule parteile", organiseerisid 1920-nd.a. iseseisva valitsuse Lõuna-Hiinas keskusega Kantonis. Tol ajajärgul Kuomintangi ridades domineerisid rahvuslikku kodanluse revolutsioonilis - demokraatlikult häälestatud isikud, mistõttu Kantoni valitsus arendas progressiivset, militaristide ja välisimperialistide vastast poliitikat. Rahvuslik - revolutsioonilise ühisrinde loomise huvides algasid 1922.a. Kuomintangi ja Hiina Kommunistlikku Partei vahel läbirääkimised, mille tulemusena 1924.a. Hiina Kommunistlik Partei astus Kuomintangi koosseisu, mis kujutas endast nüüd tööliste, talupoegade, väike-kodanluse ja rahvuslikku kodanluse ühist blokki. Kuomintangi reorganiseerimise kongressil 1924.a. võeti ühisrinde aluseks Sun Jat-seni poolt väljatöötatud 3 rahvuslikku printsiipi: 1) "rahvuslik vabastamine", mille mõistet laiendati peale antiimperialistlikku võitluse Hiina vähemusrahvuste võitlusele võrdsuse eest; 2) "demokratism", mis tähendas demokraatlikku vabariigi nõuet koos kõigi kodanike võrdõiguslikku valimissüsteemi taotlusega; 3) "rahva hüveolu", mille põhilisteks nõueteks on: "Igale kündjale oma

---

1 "Вопросы истории", № 7 1952, lk. 149

2 V. Nikiforov, G. Erenburg, M. Jurjev, Rahvarevolutsioon Hiinas, Tallinn, 1952, lk. 8.

3 Чень Бо-да, Чан Кай-ши - враг китайского народа, lk. 23.

4 Новая и новейшая история Китая, lk. 39.

põld, parandada tööliste elu ja piirata kapitali"[1]. Mainitud programmile lisandus eesmärk "liit Venemaaga, liit kommunistliku parteiga ja liit tööliste ja talupoegadega". Kui kongressile saabus teade V.J.Lenini surmast, korraldati leinamiiting, kus Sun Jat-sen oma mälestuskõnes märkis: "Sina, Lenin ... näitasid meile tee ühisekss võitlusekss... Ma tahan minna sinu teed ja kuigi minu vaenlased on selle vastu, kuid mu rahvas tervitab mind selle eest"[2].

Juba 25.juulil 1919.a. Nõukogude valitsus pöördus hiina rahva poole erilise deklaratsiooniga, mille järgi tsaari Venemaa poolt Hiinaga sõlmitud ebavõrdsed lepingud tühistati, Nõukogude valitsus ütles ära eksterritoriaalsuse õigusest ja "Bokserite protokolli" kontributsiooni Venemaa osast. Hoolimata välisimperialistide mahhinatsioonidest, reaktsiooniline Pekingi valitsus oli sunnitud rahvamasside survel peale kauaaegset viivitust, asuma läbirääkimistele Nõukogude valitsusega. Läbirääkimiste tulemusena 31.mail 1924.a. kehtestati diplomaatilised suhted Hiina ja Nõukogude Liidu vahel. Kirjutati alla esimene võrdõiguslik leping Hiina ajaloos, mille järgi Nõukogude valitsus loobus Hiinas kõigist erilistest õigustest ja kontsessioonidest. Hiina-Nõukogude leping "...andis purustava löögi ühtsele imperialistlike riikide rindele, kes ekspluateerisid Hiinat. Hiina sai võimaluse toetuda oma poliitikas sõprusele Nõukogude Liiduga"[3], milles seisnes selle lepingu rahvusvaheline tähtsus. Oma surma eel koostatud testamendis 1925.a. Sun Jat-sen kirjutas: "Jättes jumalaga Teiega, kallid seltsimehed, ma tahan väljendada lootust, et varsti saabub päev, kui NSV Liit tervitab võimsa vaba Hiina näol sõpra ja liitlast ning suures võitluses maailma rõhutud rahvaste vabastamise eest mõlemad liitlased lähevad võidule käsikäes"[4]. Möödus üle 20 aasta ja Sun Jat-seni lootus täitus.

1924.a. algas Hiinas uus revolutsioonilise liikumise tõus, mis viis 1925.a. Tsingtao ja Šanghai kodanliste-demonstrantide mahalaskmise järgi kodanlik-demokraatliku revolutsiooni puhkemiseni kogu Hiinas. Välisimperialistide peremehetsemise vastu tõusid üles Hongkongi meremehed, Kantoni töölised, Pekingi töölised, üliõpilased jt. rahvakihid. 1924-1927.a. revolutsioonilised sündmused Hiinas tähistavad hiina ajaloos esimese revolutsioonilise kodusõja kulgemist[5].

J.V.Stalin osutas 1924-1927.a. Hiina revolutsiooni kodanlik-demokraatlikule iseloomule, märkides, et juba "Lenin rääkis...sellest, et hiinlased teevad kord läbi oma 1905.aasta. See tähendab, et peale ühiste joonte, mis Hiina revolutsioonil on 1905.aasta revolutsiooniga, on tal veel oma spetsiifilised iseärasused, mis vajutavad Hiina revolutsioonile oma erilise pitseri"[6].

J.V.Stalin näitab Hiina revolutsiooni kolme iseärasust, millest "esimene iseärasus seisab selles, et Hiina revolutsioon, olles kodanlik-demokraatlik revolutsioon, on ühtlasi ka rahvuslikku vabanemist taotlev revolutsioon, mis oma teravikuga on sihitud Hiinas võimutsega võõramaise imperialismi vastu. Eeskätt ses suhtes erineb Hiina revolutsioon 1905.aasta Vene revolutsioonist"[7]. Hiina revolutsioon oli sel

---

1 Новая и новейшая история Китая, lk. 53.

2 Н.Никифоров, В.И.Ленин о Китае и китайской революции, "Вопросы истории" № I I952, lk.80.

3 Г.В.Ефимов, Советский Союз - друг китайского народа, Ученые записки Института востоковедения, т.П, lk.76.

4 Е.Ф.Ковалев, Нерушимая дружба народов Советского Союза и Китая, Москва, I952 г., lk. 5.

5 "Вопросы истории" № 7, I952 г., lk. I52.

6 J.V. Stalin, Teosed, 8 kd., lk. 346.

7 Idem.

etapil nii antifeodaalse kui antiimperialistliku iseloomuga, sest – "... see, kes tahab Hiinas hävitada feodalismi jäänused, see peab tingimata tõstma käe imperialismi ja Hiinas võimutsevate imperialistlike rühmade vastu"[1].

Järgnevalt J.V.Stalin näitab, et "Hiina revolutsiooni teine iseärasus seisab selles, et hiina rahvuslik suurkodanlus on äärmiselt nõrk, et ta on võrratult nõrgem kui vene kodanlus 1905.aasta paiku... Sellest järeldub, et Hiina revolutsiooni algataja ja juhi osa, hiina talurahva juhi osa peab paratamatult minema hiina proletariaadi ja tema partei kätte"[2]. Kui Sun Jat-seni nimelise ülikooli üliõpilased küsisid 1925.a. J.V.Stalini käest: "...Mida on vaja selleks, et hiina proletariaadil oleks kergem etendada juhi osa, hegemooni osa praeguses kodanlik-demokraatlikus revolutsioonis?[3], siis J.V.Stalin vastas: "Selleks on vaja kõigepealt, et Hiina kommunistlik partei oleks töölisklassi monoliitne organisatsioon oma programmiga, oma platvormiga, oma organisatsiooniga, oma joonega"[4].

Kolmanda iseärasusena märkis J.V.Stalin, et "... Hiina naabruses eksisteerib ja areneb Nõukogude Liit, kelle revolutsioonilised kogemused ja abi kergendavad kindlasti hiina proletariaadi võitlust imperialismi ning Hiinas esinevate keskaja ja feodalismi jäänuste vastu"[5].

Hiina revolutsioon moodustas ülemaailmse proletaarse revolutsiooni osa, talle tundsid kaasa kõik eesrindlikud inimesed maailmas. 1925.a. J.V.Stalin märkis: "Siin on tõde ja õigus täielikult hiina revolutsiooni poolel. Sellepärast tunneme ja tunneme edaspidigi kaasa Hiina revolutsioonile tema võitluses hiina rahva imperialistide ikkest vabastamise ja Hiina ühendamise eest ühekss riigikss"[6]. 1924-1927.a. Hiina revolutsiooni I etapi ajal 1926.a. suvel Kantoni valitsus organiseeris nn. "Põhja sõjaretke" reaktsioonilise militaristide kliki vastu Põhja-Hiinas, mille eesmärgiks oli täita üht Kuomintangi põhimõtet - kogu Hiina ühendamist. Kantoni väed vabastasid militaristidest suure osa Kes-Hiinast ja revolutsioonilise liikumisega ühinesid ikka laiemad rahvahulgad. Kõikjal hiina töölisedja talupojad aitasid rahvusarmeed ning ikka visamalt püüti lahendada revolutsiooni põhilisi ülesandeid - feodalismi ja imperialismi võimu likvideerimist Hiinas. Näitekss Hankous töölised haarasid võimu inglise kontsessiooniettevõtetes, paljudes rajoonides talupojad asusid mõisnike maade jagamisele jne. 1927.a. algul asus rahvuslik-revolutsioonile valitsus Kantonist Uhanisse. Osa revolutsioonilisest rahvusarmeest eesotsas ülemjuhataja Tšiang Kai-sigaliikus ida poole. 1927.a. märtsis vallutasid nad Šanghai ja Nankingi. Nähes revolutsiooni süvenemist ja kommunistliku partei autoriteedi kasvu laiades rahvamassides, otsustas Kuomintangi parempoolne rühmitus eesotsas Tsiang Kai-šiga asuda revolutsiooni reetmise teele. Juba 1926.a. talvel tehti ameerika ja inglise imperialistide poolt Tšiang

---

1 J. V. Stalin, Teosed, 9. kd., lk. 277.
2 J. V. Stalin, Teosed, 8. kd., lk. 346-347.
3 J. V. Stalin, Teosed, 9. kd., lk. 256.
4 Idem.
5 J. V. Stalin, Teosed, 8. kd., lk. 347.
6 J. V. Stalin, Teosed, 7. kd., lk. 282.

Kai-šile ettepanek peale Šanghai ja Nankingi vallutamist astuda kommunistide vastu, mis puhul Tšiang Kai-šile lubati anda 60 miljoni juani toetust[1]. Tšiang Kai-ši klikk, vallutanud enamuse Hiina territooriumist, leidis nüüd paraja silmapilgu võimu haaramiseks, kommunistidest lahku löömiseks ja töölis-talupoegade blokist eraldumiseks. "Tšiang Kai-šil ... tärkas äkki "õnneli(k)" mõte: minna sel momendil koos imperialistidega, Šanghai rikastega, gangsteritega ja "salaühingutega" suurmõisnike ja feodaalametnikega - mis teeks teda vaieldamatult maa peremeheks"[2]. 12. aprillil 1927.a. teostaski Tsiang Kai-ši kontrrevolutsioonilise riigipöörde Šanghais ja Nankingis. Kuomintang muutus reaktsioonilise(k)s suurkodanluse ja mõisnike parteiks, millest välja aeti peaaegu kõik töölised ja talupojad. Šanghais, Kantomis ja Nankingis algasid kommunistide tagakiusamised, revolutsioonilisest võitlusest osavõtnute massilised arreteerimised. "Hiina kodanlus võib teatud ajalooolisel momendil osa võtta revolutsioonilisest sõjast, siiski oma omakasupüüdlikkuse ja poliitilise ning majandusliku iseseisvuse puudumise tõttu ta ei soovi ega või juhtida revolutsioonilist sõda Hiinas ega viia teda täielikku võidu teele"[3], kirjutab Mao Tse-dung. Tšian Kai-ši riigipöördega lõppes 1924-1927.a. Hiina revolutsiooni I etapp "... üldrahvuslikku ühisrinde revolutsioon, Kantoni periood, millal revolutsioon suunas oma löögi peamiselt välismaise imperialismi vastu, rahvuslik kodanlus aga toetas revolutsioonilist liikumist"[4]. Tsiang Kai-ši riigipööre tähendas "... et revolutsioon on jõudnud oma arenemise teise etappi, et on alanud pööre üldrahvuslikku ühisrinde revolutsioonilt tööliste ja talupoegade paljumiljoniliste hulkade revolutsioonile, agraarrevolutsioonile..."[5].

1924-1927.a. revolutsiooni II etapil kujunes revolutsiooni juhtivaks keskuseks Uhani valitsus, mille võim ulatus Hunani, Hubei ja Tsiangsi provintside üle Lõuna-Hiinas. Idast ähvardas Uhani võimu Tšiang Kai-ši poolt juhitud kontrrevolutsioonilise Nankingi valitsuse väed, läänest Sõtšuani militaristid ja põhjast reaktsioonilise Tšang-Tso-lingi jõud.

Uhani valitsus, kus kommunistid olid vähemuses pahempoolsete kuomintanglaste kõrval, ei olnud suuteline süvendama revolutsiooni, eriti agraarküsimuse osas. Talupojad ei leppinud ainult rendimaksu alandamisega, vaid nõudsid mõisamaade konfiskeerimist, mida reas rajoonides teostasid juba ise . Uhani valitsus ei rahuldanud talupoegade nõudeid. Samal ajal ilmnes Hiina Kommunistliku Partei juhtkonnas parempoolne oportunistlik kalla(k) eesotsas Tšen Du-süga, mis taotles Kuomintangi Nankingi valitsuse poliitikale allumist ja õõnestas sellega kommunistliku partei autoriteeti. 1927.a. juulis Uhani valitsuse väike(k)odanlikud ringkonnad eesotsas Vang Tšing-veiga lõid lahku Hiina Kommunistlikust Parteist ja reetsid seega revolutsiooni. Mainitud riigipöördega lõppes 1924-1927.a. revolutsiooni II etapp "... kodanlik-demokraatlik revo-

---

1 Лю Да-нянь, op. cit., lk. 95.
2 Ф.Иензен, Китай побеждает, Москва, 1950, lk. 62.
3 Мао Цзе-дун, Изб. произв. Соч., т.I, lk. 327.
4 J. V. Stalin, Teosed, 10. kd., lk. 14.
5 J. V. Stalin, Teosed, 9. kd., lk. 218.

lutsioon... millal rahvuslik kodanlus taganes revolutsioonist, agraarliikumine aga kasvas kümnete miljonite talupoegade võimsaks revolutsioonikS..."[1].

1924-1927.a. "lõõmav revolutsioon"[2] sai ajutiselt lüüa, sest "... imperialistid ja feodaalid osutusid antud staadiumis revolutsioonist tugevamaks..."[3]. Klassijõudude suhe, reetmised ja rahvusvaheline olukord kujunesid antud momendil revolutsiooni kahjuks. Hiina Kommunistlik Partei tegi rea vigu, ei arvestanud küllaldaselt J.V.Stalini näpunäiteid revolutsiooni edasiseks arenguks, sest "kui seltsimees Stalini ja Kominterni väärtuslikke nõuandeid oleks omal ajal rakendatud Hiina Kommunistliku Partei juhtide poolt, siis vaenlane mitte mingil viisil ei oleks võinud viia revolutsiooni lüüasaamisele"[4], kirjutab hiina ajaloolane Hu Tsia-mu. J.V.Stalin märgib selle kohta, et "... oleks naeruväärt arvata, et Hiina Kommunistlik Partei võib kujuneda tõeliseks bolševistlikuks parteiks nii-öelda ühe ropsuga"[5]. Kõigist löökidest hoolimata hiina kommunistid eesotsas Mao Tse-dungiga ei murdunud, vaid arendasid edasi revolutsioonilist liikumist. "Ainult pimedad ja arad inimesed võivad kahelda selles, et Hiina töölised ja talupojad lähevad vastu uuele revolutsioonilisele tõusule"[6], ütles J.V.Stalin kindla veendumusega ÜK(b)P XV kongressil 1927.a.

1.augustil 1927.a. organiseerisid hiina kommunistid, eesotsas Tšu De, E Tingi ja Ho Lungiga Nantšangis ülestõusu ja lõid revolutsioonilise armee esimesed üksused. Seda päeva tähistatakse Hiinas kui Rahvavabastusarmee sünnipäeva, ühtlasi arvestatakse hiina ajaloos sellest päevast teise revolutsioonilise kodusõja algust revolutsiooniliste jõudude ja kontrrevolutsioonilise kuomintangi vahel, mis kestis kuni 1937.a. juulini.

Revolutsiooniline liikumine Hiinas arenes J.V.Stalini poolt geniaalselt ette nähtud III etapi - nõukogude revolutsiooni suunas täielikult proletariaadi hegemoonia tingimustes.

Esimesed nõukogud Hiinas organiseeriti 1927.a. sügisel, mille kohta J.V.Stalin märkis: "... Nüüd võivad nõukogud liikumise edu puhul kujuneda ja kujunevadki tegelikult peamiseks jõuks, mis koondab enda ümber Hiina töölised ja talupojad. Aga kes asub nõukogude etteotsa? Kommunistid muidugi"[7]. 1927.a. novembris Mao Tse-dungi juhtimisel organiseeriti esimene nõukogude valitsus Tšalingi maakonnas, samal kuul kuulutati välja Hailufõngi nõukogude vabariik Lõuna-Hiinas. 1927.a. detsembris tõusis üles Kantoni proletariaat ja kuulutati välja Kantoni kommuun. Kuigi Kantoni kommuun ja Hailufõngi nõukogude vabariik varsti likvideeriti Kuomintangi ülekaalukate vägede poolt, siiski nõukogude võim jatkas eksisteerimist Tsinganšani jt. rajoonides ning saavutas järjest suuremat poolehoidu laialdastes rahvamassides. "Revolutsioon areneb alati sik-sakkidega, tungides peale ja hävitades vana korra ühtedes rajoonides, saades osaliselt lüüa ja taganedes teistes rajoonides"[8]. Nõukogude võim kehtestati Hiina mitmetes rajoonides loosungite

---

1 J.V.Stalin, Teosed, 10. kd., lk.14.

2 Mao Tse-dungi nimetus. G.N.Voitinski, op.cit., lk.15.

3 J.V.Stalin, Teosed, 10. kd., lk.65.

4 Е.Ф.Ковалев, Вопросы китайской революции в трудах И.В.Сталина, "Вопросы истории" № II, 1952, lk.57

5 J.V. Stalin, Teosed, 9. kd., lk. 331.

6 J.V. Stalin, Teosed, 10. kd., lk. 275.

7 Idem, lk. 153.

8 J.V. Stalin, Teosed, 9. kd., lk. 251.

all "Maa talupoegadele ja sõduritele", "8-tunniline tööpäev ja tööliste kontroll tööstuste üle", "Kõikide võlgade, rendi ja maksude tühistamine", "Imperialistide kontrolli kaotamine Hiina üle" jne.[1] ning asuti reaalselt nende loosunkite elluviimisele.

Hiina revolutsiooni avangard - Hiina Kommunistlik Partei kasvas ja tugevnes 1927.a. ja 1928.a. partei konverentsidel anti purustav löök parempoolsetele oportunistidele, kes alahindasid hiina töölisklassi osa revolutsioonis ja taotlesid Kuomintangi järgi sabas sörkimist. Hiina Kommunistliku Partei ühtsus ja monoliitsus taastati. Kuigi Tšiang Kai-ši teatas 1927.a. sügisel, et "mitte ainult kompartei mõju, vaid ka kompartei nimetus peab kustutatama hiina ajaloo lehekülgedelt"[2], siiski Hiina Kommunistliku Partei mõju tugevnes rahvamassides tema liikmete arv tõusis 1921-1927.a. vahemikul 50-st 60000-ni.

1928.a. mais toimus Tsinganšami maakonnas Mao Tse-dungi ja Tsu-De poolt juhtivate revolutsiooniliste väeosade ühinemine, millega pandi tegelikult alus Hiina töölis-talupoegade armeele. Kuigi see armee oli alguses nõrk, Mao Tse-dung nägi sellele suurt tulevikku, öeldes: "Sädemest võib puhkeda tuli"[3].

Olles alistanud kitmed militaristide klikid, hõivanud Pekingi ja Tientsini, 1928.a. oktoobris Tšiang Kai-ši kuulutas Nankingi valitsuse Hiina "rahvuslikuks valitsuseks", mille etteotsa jäi diktaatorliku võimuga Tšiang Kai-ši ise. Peale 1927.a. kontrrevolutsioonilist pööret Kuomintang tugines märksa reaktsioonilisematele klassijõududele kui varem, Tšiang Kai-ši "... ei väljendanud enam rahvusliku kodanluse, vaid imperialismi, feodalismi ja kompradoorse kodanluse huve. Tšiang Kai-ši arendas sõjalis-feodaalset, kompradoorset monopolistlikku kapitali, mida hiljem nimetatakse bürokraatlikuks kapitaliks"[4], kirjutab Hu Tsia-mu. Olles abiellunud 1927.a. kompradoorse kodanluse ringkonda kuuluva Sun Mei-lingiga, Tšiang Kai-ši pani aluse 4-perekonna: Tšiangide, Sungide, Kungide ja Tšengide majandusliku ule ja poliitilisele võimutsemisele Hiinas, säilitades täiesti Hiina poolfeodaalset ja poolkoloniaalset korda. Välispoliitikas toetus Tšiang Kai-ši eeskätt Ameerika Ühendriikidele, kelle kontrollile alistati enamik Hiina majandusest ja valitsusaparaadist. Tšen Bo-da, võrreldes Tšiang Kai-ši terroristlikku võimutsemist Sun Jat-seni poolt juhitud demokraatliku liikumisega, märgib: "Sunjatsenism - see on väike-kodanlik ja kodanlik demokratism, kuid tšiangkaišism - see on feodaal-kompradoorlik fašism"[5]. Kuomintangi kontrollile alluval territooriumil klassivõitlus teravnes, mis pidevalt kitsendas Kuomintangi sotsiaalset baasi. Kui 1928.a. Hiinas streikis 400000 töölist, siis 1929.a. tõusis streikijate arv 700 000-ni[6]. Tööliste ja talupoegade materjaalse elujärje paranemine nõukogude territooriumil innustas kogu maa töötavaid hulki laiendama võitlust nõukogude eest. Revolutsioonilise liikumise tõus oli seotud ka 1929.a. alanud maailma majanduskriisiga, mis puudutas ka Hiinat. Kuomintangi territooriumil töötavate hulkade elukallidus tõusis, suleti vabrikuid ja tehaseid, kasvas tööta tööliste arv.

---

1 И.Ермашев, op. cit., lk. 244.

2 Ученые записки Института востоковедения, т.П, lk. 62

3 "За прочный мир, за народную демократию" I сентября 1949 г.

4 Краткие сообщения Института востоковедения, т.УП, lk. 60-61

5 Чень Бо-да, Чан Кай-ши - враг китайского народа, lk. 61

6 Г.Б.Эренбург, Гражданская война и национально-освободительное движение в Китае в 1928-1936 годах, Москва, 1951, lk. 6.

Majanduskriis tabas ka Jaapanit, kes kriisist väljarabelemiseks otsis uusi agressiooni võimalusi. Nn. "Tanaka memorandumi alusel[1] Jaapani väed tungisid 18.septembril 1931.a. Nandžuuriasse, et valmistada ette soodsaid positsioone Põhja-Hiina avastamiseks ja kallaletungiks, NSV Liidule. Jaapani agressiooni soodustasid ühelt poolt Tšiang Kai-ši sõjad mitmesuguste militaristide gruppidega ja Kuomintangi kindralite omavahelised hõõrumised ning teiselt poolt - soodus rahvusvaheline olukord. "Nähes, et Euroopa riigid ja Ameerika Ühendriigid ühenduses majanduskriisiga on täielikult seotud oma siseasjadega, otsustasid Jaapani imperialistid juhust kasutada ja katsuda survet avaldada nõrgasti kaitstud Hiinale, alistada ta endale ja saada seal seisukorra peremeheks"[2]. Inglismaa suhtumi Jaapani agressiooni väljendas üks inglise valitsuse liige väga selgelt järgmiste sõnadega: "Kui meie mõistame hukka Jaapanit, siis tema võib meid hukka mõista meie oma poliitika suhtes Indias ja meie positsioonide suhtes Egiptuses"[3]. Ameerika Ühendriigid ei piirdunud ainult "mittevahelesegamispoliitikaga", vaid Jaapani ja Ameerika Ühendriikide vahel sõlmiti 1931.a. salajane leping, mille järgi USA täielikult tunnustas Jaapani agressiooni Mandžuurias, eeldusega, et see on suunatud Nõukogude Liidu vastu, kuid ainult ühel tingimusel - jaapani väed võivad tungida Mandžuuriast lõuna poole ainult kuni Tšintšou linnani[4]. Ülejäänud Hiinas lootsid Ameerika Ühendriigid jääda ise monopolistlikeks võimutsejateks. Niisuguste tingimuste juures osutus jaapanlastel kergeks vallutada lühikese ajaga kogu Mandžuuria, pealegi kui Tšiang Kai-ši ja Tšan Siie-ljangi väed ameeriklaste käsul jaapanlastele mingit vastupanu ei osutanud. Välisriikidest ainult Nõukogude Liit ei tunnustanud jaapanlaste agressiooni Hiinas. Nõukogude rahva suhtumist Hiina sündmustele väljendas "Pravda" juhtkiri 25.sept.1931.a. järgmiste sõnadega: "On ainult üks jõud, mis on võimeline lõppu tegema imperialistide vägivallale töötajate üle, see on töölis-talupoegade revolutsiooni võit Hiinas, Hiina kompartei juhtimisel... NSVL töötajad jälgivad võitlust Hiinas suure tähelepanuga. Nende kaastunne on hiina rahva pool".[5] Juba samal aastal Hiina Kommunistlik Partei tegi Kuomintangile ettepaneku - luua ühisrinne võitluseks jaapanlaste vastu, kuid Kuomintangi reetlikud poliitika tõttu läbirääkimised ei annud tulemusi.

7.nov.1931.a. toimus Žuitsini linnas I Nõukogude kongress, kus kuulutati välja Hiina Nõukogude Vabariik vabastatud rajoonides, võeti vastu ajutine konstitutsioon ja valiti ajutine nõukogude valitsus eesotsas Mao Tse-dungiga. Vastavalt Hiina poolkoloniaalse seisundi iseärasustele, mis on proletariaadi diktatuuri organiteks, hiina nõukogude olemuse kohta märgiti ajutise konstitutsiooni esimeses paragrahvis järgmiselt: "Hiina nõukogude vabariigi konstitutsioon kindlustab poliitilise võimu proletariaadi ja talurahva demokraatlikule diktatuurile...[6] Hiina Nõukogude vabariigi väljakuulutamisega eksisteeris Hiinas kaks vastandlikku võimu: ühel pool mõisnike ja kompradooride Nankingi valitsus ja teisel pool revolutsiooniline nõukogude valitsus, mis väljendas

---

1 J. F. Ivašin, op. cit., lk.18.

2 Üleliidulise Kommunistliku (bolševike) partei ajalugu. Tallinn, 1946, lk.297.

3 Ф. Пензен, op. cit., lk.72.

4 Лю Да-нянь, op. cit., lk.106.

5 Международные отношения на Дальнем Востоке (1870-1945) Москва, 1951 lk.409

6 Г. Б. Эренбург, Гражданская война, lk.9.

hiina tööliste, talupoegade ja väikekodanluse huve. Viimase valitsuse vorm ulatus umbes 600 000 km² territooriumile 50. miljoni elanikuga[1]. Kuigi 1931-1934.a. territooriumi ja enamik suurlinnu Kanton, Šanghai jt. olid imperialistide mõju all, 6 nõukogude rajooni olid surutud peamiselt Kagu-Kesk- ja Lääne-Hiina põllumajanduslikesse rajoonidesse, siiski revolutsioonilise liikumise kasv näitas kogu aeg edu nõukogude valitsusele.

Rahvahulkade poolehoidu nõukogude valitsuse vastu tõstis agraarrevolutsiooni läbiviimine nõukogude rajoonides. Mõisnike maad jagati seal kehvikutele, kusjuures Hiina Kommunistlik Partei tegutses põhimõttel: "Tugineda kehvikutele ja sulastele, liit keskmikuga, kulaku piiramine, kesk- ja väike tööstus- ja kaubandusettevõtjate toetamine ja mõisnike klassi likvideerimine"[2]. Tänu suurtele demokraatlikele ümberkorraldustele, nõukogude rajoonides töötajate aineline ja kultuuriline heaolu tõusis pidevalt ja ületas mitmekordselt Kuomintangi kontrollile alluvate territooriumi töötajate elatustaseme.

1932.a. kevadel nõukogude ajutine valitsus kuulutas Jaapanile sõja. Jaapanlased, agressorid, keda hiina rahvas põlgusega nimetas "väikestes kuradites"[3], olid 1932.a. kevadeks kaugelt ületanud Tšintšou joone, vallutanud osaliselt Šanghai ja kuulutanud Kirde-Hiinas välja nn. "Mandžou-gou" riigi eesotsas mandžude dünastia viimase võsu - keiser Pu J-ga. 1933.a. alguses Jaapani väed vallutasid Džehe provintsi ja ähvardasid otseselt Pekingi. Ameerika Ühendriigid, kuigi Jaapani poolt kokkulepet oli rikutud, kuulutasid välja Jaapani suhtes nn."mittetunnustamise doktriini"[4], mis tähendas aga ainult jaapanlaste sõjategevuse teatud piiramist, mitte aga otsest vastupanu organiseerimist. Ameerika Ühendriikide valitsus nägi endiselt Jaapani näol eeskätt tugevat agressorit Nõukogude Liidu vastu, seejärel alles oma konkurenti. Ta oli rohkem huvitatud revolutsioonilise liikumise mahasurumisest Hiinas, millisel eesmärgil abistati ja juhendati ka Tšiang Kai-ši kliikki kui jaapani vastasest sõjast. Kuigi Nankingi valitsus rahvamasside survel oli 1932.a. kehtestanud Nõukogude Liiduga uued diplomaatilised suhted, siiski jäi Kuomintangi poliitika endiselt antikommunistlikuks, mida tunnistavad 1932-1933.a. Hiina Kommunistliku Partei ühisrinde läkituste järjekordsed tagasilükkamised Kuomintangi poolt[5]. Vastupidi - 1933.a. mais Kuomintangi valitsus kirjutas alla häbistavale kokkuleppele Jaapaniga, mille alusel tegelikult enamik Põhja-Hiina territooriumi kuni Pekingini lubati jaapanlastele[6]. Kogu Hiinas arenes aga tugev jaapanivastane liikumine. Isegi üksikud Kuomintangi kindralid - vastu Nankingi valitsuse korraldusi - astusid sõjaväeüksustega võitlusse Jaapani vastu. Jaapanlaste sotsiaalne baas osutus Hiinas väga kitsaks. Vastupidi teistele välisimperialistidele, jaapani militaristid ei kasutanud kompradoorset kodanlust majanduslikes suhetes[7], mistõttu peab rahvuslikku kodanluse isegi osa hiina suurkodanlusest oli jaapanivastaselt

---

1 И. Ермашев, op. cit., lk. 254.
2 В. К. Никифоров, Ху Цяо-му. Тридцать лет Коммунистической партии Китая. Краткие сообщения института востоковедения. Т. VII lk. 61.
3 Л. Делюсин, Дун - Бэй, „Новое время" №48 1949, lk. 22.
4 Цю Да-кань, op. cit. 108-110.
5 Кризис колониальной системы, lk. 40.
6 Т. Б. Эренбург, Гражданская война, lk. 12.
7 В. Масленников, Китай, Москва, 1946, lk. 238.

meelestatud. Rahvamassid aga avaldasid oma viha võõrmaiste sissetungijate vastu pidevate streikide, demonstratsioonide ja partisanisõja organiseerimisega.

Selleasemel, et organiseerida võitlust jaapanlaste vastu, Kuomintangi valitsus korraldas 1930-1933.a. vahemikul 4 sõjakäiku nõukogude rajoonide vastu. Kõik need rinded löödi tagasi Hiina Punaarmee üksuste poolt. Nanking-Tokio telje olemasolust kõneles ainuüksi fakt, et kui näitekс Hiina ja Jaapani esindajad 1933.a. kohtusid ühes Inglise firma ettevõttes, mis üheaegselt varustas relvadega nii Jaapanit kui Hiinat, siis mõlemad esindajad hakkasid omavahel rahulikult arutlema tellitud relvade hindadestl. Mõlemad ostsid relvi eri eesmärkidel - Jaapan Hiina vastu, Kuomintangi esindus - kodusõjaks.

1933.a. oktoobris Tšiang Kai-ši klikk organiseeris viienda ja ühtlasi kõige laialaulatusliku sõjakäigu nõukogude rajoonide vastu. Saksa kindralite ja ameerika ohvitseride poolt juhitud esmaklassilise tehnikaga varustatud 700 000 liikmeline Kuomintangi armee suunati 150 000-de, peaaegu relvadeta Hiina Punaarmee sõduri vastu2. Et raskest piiramisolukorrast pääseda ja võidelda jaapanlaste vastu nende otsese naabruses, otsustas Hiina Kommunistlik Partei viia oma relvastatud jõud üle Loode-Hiinasse. Legendaarse nn. Loode sõjaretke ajal 1934-1935.a. Hiina Punaarmee läbis uskumatult raskeis tingimustes ligi 12 500 kilomeetrilise teekonna Guangsi provintsist Sensi provintsi. 1935.a. lõpuks Loode-Hiinas, Sensi, Ningsja ja Gansu provintsid koos Jananis kujunesid tugevaks jaapanivastaseks võitluskoldeks. Hiina Kommunistliku Partei tegevust oli seni suurelt osalt kahjustanud vasakpoolsed kallakud parteis. Nimelt rida kompartei liikmeid eesotsas Li Li-sani, Van Mini jt. arendasid 1930-1935.a. kahjulikke ideid kolhooside ja sovhooside loomisest nõukogude piirkondades. Kõnelesid vajadusest eraldada tööliste- ja talupoegade võitlusrinne kesk- ja väikekodanlusest, natsionaliseerida viimaste omand, alustada ülestõusu suurlinnades ja esitasid teisi tolle aja tingimuste kohta võimatuid ja kahjulikke nõudeid. 1931.a. õnnestus vasakpoolsetel haarata juhtivad positsioonid hiina komparteis, mistõttu suurelt osalt positsioonisõja ülehindamise ja partisanisõja alahindamise tulemusena ilmnesid Punaarmee suured kaotused Loode sõjaretke ajal. 1935.a. jaanuaris paljastati vasakpoolsete kahjulik tegevus, anti nende ideedele purustav löök ja Hiina Kommunistliku Partei read koondusid jälle tihedalt Mao Tšedungi ümber.

Samal ajal kui Hiina Kommunistlik Partei pingutas kogu oma jõudu selleks, et ühendada kogu hiina rahvast võitluseks jaapanlaste vastu, arendas Kuomintangi valitsus endiselt lõhestuspoliitikat. 1935.a. juunis toimus järjekordne kokkuleppe Nankingi ja Tokio valitsuste vahel, mille järgi hiina väed viidi ära enamikest Põhja-Hiina rajoonidest, nende seas Hebei ja Tšahari provintsidest, mille tagajärjena nimetatud rajoonid langesid faktiliselt jaapani okupantide kätte. Olukorras, mil jaapanlaste poolt oli okupeeritud ligi 100 miljoni elanikuga territoorium3, pöördus Hiina Kommunistlik partei 1935.a. augustis ja novembris järjekordselt kõigi Hiina poliitiliste parteide, gruppide ja sõjaväeosade poole üleskutsega - kutsuda kokku ülehiinaline "rahvusliku päästmise" konverents jaapanivastase ühisrinde loomiseks4. Kuid

---

1 Чень Бо-да, Четыре семейства Китая, Москва, 1948 lk. 44.
2 Т. Б. Эренбург, Гражданская война, lk. 17.
3 Idem, lk. 16.
4 Кризис колониальной системы, lk. 41.

ka sel korral jäi Nankingi valitsus üleskutse suhtes ükskõikseks.

Tšiang Kai-ši reeturliku poliitika vastu toimus 9.dets.1935.a. Pekingis tormiline üliõpilaste demonstratsioon, mis "9 detsembri" liikumise nime all arenes kogu Kuomintangi Hiinas kuni 1937.a. alguseni. "Selles liikumises laialdased rahvamassid üksmeelselt astusid välja kompartei poolt püstitatud loosungi eest "kodusõja lõpetamise eest, ükmeelse löögi eest Jaapanile". Revolutsioon läks uuesti tõusule"[1], kirjutab Hu Tsiao-mu.

Revolutsioonilise liikumise tõusu olukorras toimus ka Siani ülestõus 1936.a. detsembris. Nimelt kui Tšiang Kai-ši tahtis korraldada 1936.a. detsembris uue sõjakäigu Hiina Punaarmee vastu Loode-Hiinas ja selleks otstarbeks püüdis ta kasutada Sensi provintsis asuvaid mandžuuria vägesid Tšang Süe-ljangi juhtimisel, kes olid aga vahepeal sõbrunenud Punaarmee ükksustega samas provintsis ja ühinenud jaapanivastaste loosungitega, siis 12.detsembril 1936.a. mandžuuria armee keeldus astumast Punaarmee vastu ja korraldas ülestõusu Nankingi valitsuse vastu. Siani saabunud Tšiang Kai-ši arreteeriti. Et uue kodusõja puhkemist ära hoida, Hiina Kommunistliku partei delegatsioon eesotsas Tšou Enlaige saabus Jananist Siani ja neil õnnestus veenda ülestõusu juhte sõlmima rahu Nankingi valitsusega. Vabastatud Tšiang Kai-ši lubas omalt poolt kodusõja lõpetamist, Jaapanile vastupanu organiseerimist, Kuomintangi poliitilise korra demokratiseerimist jne. Kuigi Tšiang Kai-ši täielikult oma sõna ei pidanud, siiski Siani ülestõusu, õppetunnid ei võimaldanud Nankingi valitsusel enam endises ulatuses nõukogude vastu võidelda ja ühtlasi oli see löögiks jaapani imperialistidele ning nende agentidele Nankingi valitsuses, kes oleksid uut kodusõda kasutanud oma huvides.

Tänu kommunistide õigele poliitikale ja rahvamasside toetusele, Tšiang Kai-ši oli sunnitud põhiliselt lõpetama kodusõja ja Jaapani pealetungi momendiks 7.juuliks 1937.a. oli loodud kõik eeltingimused ühise rahvusrinde moodustamiseks.

Püüdes järjekordselt välja rabeleda ähvardavast sisemisest majanduskriisist, Jaapan alustas 1937.a. juulis laiaulatuslikku uut pealetungi Hiina territooriumil, mis tähistas uue perioodi - jaapanivastase rahvavabastuslikku sõja algust Hiina ajaloos, mis kestis Teise maailmasõja lõpuni 1945.a.

22-24.septembrini 1937.a. sõlmiti ametlik kokkulepe Hiina Kommunistliku Partei ja Kuomintangi vahel ühtse jaapanivastase rinde huvides. Hiina Kommunistlik Partei läks ühisrinde huvides suurtele järeleandmistele. Hiina kompartei KK deklaratsioonis 23.sept.1937.a. märgitakse, et hiina kommunistid tunnustavad Sun Jat-seni 3 printsiipi ja võitlevad nende elluviimise eest[2], nad lõpetavad võitluse nõukogude eest, lõpetavad mõisnike maade konfiskeerimise, lubavad Sensi-Gansu-Ningsja nõukogude rajooni ümbernimetamist Eripiirkonnaks, mis allutatakse keskvalitsusele ja Punaarmee ümber nimetamist 8.rahvarevolutsioonilise armeeks, mis ühendatakse Kuomintangi armeega viimase ülemjuhatuse all. Kuomintang omalt poolt lubas aktiivselt võidelda Jaapani vastu, lõpetada kodusõda ja demokratiseerida Hiina riigikorda. Kuigi Kuomintang kaua ei pidanud oma lubadust, juba 1938.a. lõpul astus ta jälle kompartei vastu, siiski ajutine kokkulepe oli suureks sammuks edasi jaapanivastases võitluses. "Praegu kogu maailmas luuakse ühtne demokraatlik rinne võitluseks fašismiga. Rahvusliku ja demokraatliku

---

1 Краткие сообщения института востоковедения, т. VII, ст.62.
2 Кризис колониальной системы, ст.42.

ühisrinde moodustamine on vajalik praegusele Hiinale ja sellepärast kommunistid püstitasid demokraatliku vabariigi loosungi nõukogude loosungi asemel,"[1] märkis Mao Tse-dung.

Jaapanlased vallutasid lühikese ajaga 1937.a. Pekingi, Tientsini ja Kalgani suurlinnad, üldse enamiku Põhja-Hiinast. Jaapanlaste vastu võitles siiski peamiselt ainult 8. rahvarevolutsiooniline armee, kuna Kuomintangi põhiväeüksusi hoiti Šanghai-Nankingi piirkonnas äraoot aval seisukohal. Kuomintang lootis selle sõjaga nii kommunistide kui jaapanlaste nõrgenemist, mis oleks kasuks tulnud talle endale. 12. nov. 1937. langes jaapanlaste kätte Šanghai, 13. dets. 1937 - Nanking. Kuomintangi valitsus viidi üle alguses Hankousse, varsti aga Tšungtšingi. Selleasemel, et organiseerida tõsisemat vastupanu jaapanlastele, Kuomintang alustas isegi läbirääkimisi Jaapaniga hitlerliku Saksamaa vahendusel 1937.a. detsembris.[2] Ainult rahvamasside äge jaapanivastane võitlus takistas Kuomintangi valitsust minema otsesele häbistavale kapitulatsioonile Jaapani ees.

Välisriikidest Ameerika Ühendriigid 1937-1941.a. vahemikul ühelt poolt otseselt toetasid Jaapani agressiooni ja ergutasid seda antikommunistlikus vaimus, teiselt poolt toetasid nad Tšiang Kai-ši valitsust mitmesuguste laenudega ja nõudsid vastutasuks "eriõigusi" Hiinas. Ameerika nafta, teras, värvilised metallid jt. toorained leidsid vastuvõtliku turu Jaapanis, sõjalisteks eesmärkideks, mistõttu ameerika ja jaapani monopolistide äri aina õitses ja samuti leidis Ameerika Ühendriikide kapital hea panipaiga Hiinas. "Mida kaugemale läks Hiina sõda Jaapaniga, seda laiemaid "eiõigusi" ja kõrgemaid kasumeid said Ameerika Ühendriigid Jaapanilt ja Hiinalt, seda rohkem tugevnesid USA jõud, nõrgenesid Jaapani jõud ja lõplikult hävitati Inglismaa ja Prantsusmaa mõju jäänused Hiinas."[3]

Hoopis teisiti suhtus Nõukogude Liit hiina rahva võitlusesse. Rahvamasside survel kirjutati Nõukogude Liidu ja Hiina valitsuse poolt alla 21. aug. 1937.a. mittekallaletungi leping, 1938-1939.a. Nõukogude Liit andis Hiinale 3 laenu kokku 250 milj. ameerika dollari ulatuses ja 1939.a. sõlmiti Hiina-Nõukogude kaubaleping. "Meie oleme agressiooni ohvriks langenute ja oma kodumaa iseseisvuse eest võitlevate rahvaste toetamise poolt,"[4] märkis J.V. Stalin ÜK(b)P XVIII kongressil. Üks hiina ajakiri kirjeldas Nõukogude Liidu abi järgmiselt: "Sel ajal NSV Liit ilma igasuguse kärata abistas hiina rahvast vabastussõja pidamisel Jaapani vastu. Läbi Loode lakkamatu vooluna tulid relvad, bensiin, veoautod. Nõukogude Liidu pojad tagasihoidlikult ja märkamatult valasid oma verd laiadel lagendikel kaitstes Hiinat"[5]. Hiina rahva võitlusele omasid suurt tähtsust jaapani üksuste purustamised Nõukogude relvastatud kõudude poolt Hasani järve

---

1 Кризис колониальной системы, lk.43.

2 Международные отношения на Дальнем Востоке, lk.465.

3 Лю Да-нянь, op.cit., lk.120.

4 J. Stalin, Armandekõne ÜK(b)P Keskkomitee tööst partei XVIII kongressil, Tallinn, 1948, lk.16.

5 Чень Бо-да, Чан Кай-ши — враг китайского народа, lk.120.

ja Halaingoli jõe piirkonnas, 1938.a. Hiina kommunistide poolt väljahitavad 8-rahvavabastusarmee Põhja-Hiinas ja 1938.a. moodustatud 4. armee Kesk-Hiinas õppisid palju nõukogude vägedelt vaenlase purustamisel.

1938.a. aprillis Kuomintangi valitsuse juurde loodi eriline eriline nõuandev organ nn. Rahvuslik-poliitiline nõukogu, millesse kuulusid ka kommunistid.[1] Tänu ühise rinde teatud tugevdamisele, ilmusid ka hiina vägede mõningad edusammud võitluses jaapanlastega 1938.a. aprillis, Šantungi provintsis. Kuid samal ajal Tšiang Kai-ši tugevdas diktatuuri, oma asemikuks laskis ta valida jaapanlaste pooldaja Vang Tsing-vei, mistõttu juba 1938.a. mais jaapanlastel õnnestus ühendada Kesk- ja Põhja-Hiina rindelõigud. Jaapani agressorid tegutsesid okupeeritud piirkondades äärmise julmusega, nende meetod väljendus põhimõtetes: "kõik põletada, kõik röövida, kõik tappa"[2]. Rahva võitlus jaapanlaste vastu ei lakanud hetkekski, agressorid ei võinud kunagi kindlad olla oma tagalale. Okupantidel ei jätkunud jõudu kogu vallutatud territooriumi valitsemiseks, mistõttu jaapanlaste tagalas kerkis rida rahva poolt vabastatud rajoone kohaliku omavalitsusega, näiteks Šansi, Hebei, Henani, Šantungi jt. provintsides. Vabastatud rajoonides kehtestati demokraatlik kord ja kohalikes valitsustes tavaliselt 1/3 kohti kuulus kommunistidele, 2/3 parteitutele ja teistele organisatsioonidele, kaasaarvatud Kuomintang[3]. Mõisnike maid ei konfiskeeritud, küll aga kodumaa reeturite maid, samuti alandati makse ja renti.

1938.a. oktoobris jaapanlaste poolt vallutati Kanton ja Hankou. Hõivanud enamiku Hiina suurlinnu ja kartes tungida sügavamale Hiina territooriumile rahvavägede tugeva vastupanu tõttu, jaapanlased 1938.a. okt.-st kuni 1944.a. aprillini ei võtnud Hiinas ette mingeid suuremaid strateegilisi operatsioone ja rindejoon seal jäi põhiliselt liikumatuks. Nagu Mao Tse-dung märkis kompartei KK pleenumil 1938.a. oktoobris, sõda Jaapaniga astus uude etappi - jõudude tasakaalu etappi[4].

Imperialistlikud riigid, nähes, et Jaapani relvastatud jõud koonduvad Nõukogude Liidu ja Mongoolia Rahvavabariigi piirile, ruttasid Kaug-Idas korraldama samasugust "Müncheni" nagu nad hitlerliku Saksamaa suhtes olid teinud Euroopas. 1939.a. juulis Inglismaa valitsus kirjutas alla lepingule, mille järgi faktiliselt tunnustati Jaapani vallutusi Hiinas ja tehti Jaapanile rida teisi järeleandmisi. 1940.a.

---

1 В.Н. Никифоров, Национально-освободительная война китайского народа против японского империализма (1937-1945 годы) Москва, 1950 lk. 11.

2 Ibid., lk. 19.

3 Ibid., lk. 13.

4 Ibid., lk. 16.

inglise valitsus koguni sulges Birma-Hiina piiri, takistades seega relvade ja toiduainete vedamist võitlevale Hiinale[1]. Samuti Ameerika Ühendriigid tegid ettevalmistusi "vaba enduseks" Hiina kapituleerumise puhul Jaapanile. "Kaug-Ida Müncheni" eesmärk oli - võimalikult soodustada Jaapani agressiooni Nõukogude Liidu vastu, kusjuures oldi valmis selleks ohverdama enamik Hiina territooriumi. Fašistliku bloki mõju tugevnemise tagajärjel Kuomintangi juhtivast ladvikust rida feodaalkompradoorse päritoluga isikuid eesotsas Vang Tsing-veiga läksid 1938.a. detsembris üle Jaapani poole ja neist reetureist moodustati 1940.a. Nankingis marionetlik "valitsus".

Tšiang Kai-ši klikk, kartes Jaapanile kapituleerumisega igasugusest võimust ilma jääda ja lootes välisriikide vahelesegamisega vähemalt osa Hiina territooriumil valitsejaks jääda, pööras nüüd oma relvastatud jõud Hiina Kommunistliku Partei vastu, kes näis talle peamiseks takistuseks rahvavaenulike plaanide läbiviimisel. 1939.a. Hiina kompartei faktiliselt keelati kogu Kuomintagile alluval territooriumil. Samuti alustasid Kuomintangi väed Tšiang Kai-ši juhtimisel 1939.a Eripiirkonna blokeerimist, millega sisuliselt alustati uut kodusõda ja purustati ühtne jaapanivastane rahvusrinne. 1939-1941.a. raskeil blokaadipäevil hiina kommunistid ei murdunud, vaid kasvatasid oma armee võitlejaid ja partisane distsiplineerituiks, teadlikeks võitlejaiks. 1941.a. jaanuaris Kuomintangi väed, nüüd juba koos jaapani vägedega tungisid reeturlikult seljatagant kallale 4. rahvavabastusarmeele Kesk-Hiinas. Armee ülemjuhataja E Ting võeti vangi, tuhandeid jaapanivastaseid võitlejaid tapeti ja vangistati. Kommunistid paljastasid Kuomintangi reaktsionääride vandenõu ja ei alistunud Tšiang Kai-ši korraldusele - laiali saata 4. rahvaarmee[2].

Seoses hitlerliku Saksamaa kallaletungiga Nõukogude Liidule 1941.a. juunis ja Jaapani agressiooni laienemisega Vaiksel ookeanil Inglise ja Ameerika Ühendriikide valdustele 1941.a. detsembris muutus järsult rahvusvaheline olukord. Moodustati tugev antifašistlik koalitsioon Nõukogude Liidu, Inglismaa, Prantsusmaa ja Põhja-Ameerika Ühendriikide osavõtul, kusjuures Hiina seisundi kohta märkis Mao Tse-dung: "... Hiina peab mitte ainult ühinema hiina rahva parima ja muutmata sõbra Nõukogude Liiduga, vaid peab võimalust mööda kõtestama samuti suhted ... nende imperialistlike riikidega, kes käes-

---

1 Краткие записки института востоковедения, т. II, lk. 81.

2 G. N. Voitinski, op. cit., lk. 22.

oleval ajal soovivad säilitada rahu ja astuvad uue agressiivse sõja vastu".[1] Sõda Hiinas oli kujunenud laiaulatusliku antifašistliku teise maailmasõja osaks. 1941-1942.a. jaapani agressorid Hiinas ründasid peamiselt vabastatud rajoone oma tagalas, kusjuures tapmise, röövimise ja põletamise kõrval võeti kasutusele ka bakterioloogilised relvad.[2] Niisuguste võtetega õnnestus jaapanlastel vallutada osa vabastatud rajoonide territooriumi. Ameerika Ühendriikide poliitika alates 1941.a. Kaug-Idas muutus. Jaapan oli muutunud otseseks vaenlaseks, temaga katkestati igasugused suhted, kuid Tšiang Kai-ši valitsusele suurendati materiaalset abi. Kui 1937-1941.a. vahemikul Kuomintangile anti Ameerika Ühendriikide poolt laenu 297 milj. dollari ulatuses, siis ainult 1942.a. anti laenu 500 miljoni dollari ulatuses.[3] Ameerika Ühendriikide huvides oli hoida ülal Kuomintangi sõjalist potentsiaali osa jaapani vägede kinnipidamiseks Hiinas.

Samal ajal kui vabastatud rajoonide elanikud kannatasid sõja tingimustes toiduainete ja relvade puuduse all, kuid siiski võitlesid vapralt koos rahvaarmeelastega kommunistide juhtimisel jaapanlaste vastu, Kuomintangi parteiline aparaat, eesotsas kurikuulsa 4-perekonnaga, teenis sõjast kolossaalseid summasid rahvamasside ekspluateerimise, liigkasuvõtmise ja jaapanlastega kontrabandi kaubanduse arvel. 1942-1943.a. talvel ainult Henani provintsis suri nälga ja haigustesse 2-3 miljoni inimest,[4] kuid Kuomintangi valitsus ei teinud midagi olukorra parandamiseks.

Oma võimutsemise ideoloogiliseks õigustamiseks Tšiang Kai-ši kirjutas 1943.a. raamatu "Hiina saatus", kus ta propageerib fašistlikku riigikorda rassismi, konfutsionismi ja enda valitseva päritolu suhtes on fantaseerinud müüdi, et Tsjanide perekonna sugupuu pärineb ~~Konfuutsiuse~~ Kung Fu-tse lastelastest.[5]

1943.a. suvel algasid jälle läbirääkimised Jaapani ja Kuomintangi valitsuse vahel, kuid Tšiang Kai-ši klikki takistas seekord kapituleerumast kaks mõjuvat põhjust: ühelt poolt Nõukogude Armee võidud Stalingradi all, mis näitasid fašistliku bloki lähenevat lüüasaamist ja teiselt poolt Hiina rahvaarmee edusammud võitluses jaapanlaste vastu. Läbirääkimised katkestati.

1944.a. aprillis alustasid jaapanlased ulatuslikku pealetungi Hiinas, vallutasid lühikese ajaga Peiping - Haukou - Kanton raudteeliini, ühendasid seega rindelõigud Põhja-Kesk- ja Lõuna-Hiinas ning osutusid sellest piirist kogu idapoolse ala peremeheks. Kuomintangi valitsus Tšungtšingis osutus ära lõigatuks kõige tihedamini rahvastatud ja majanduslikult enam arenenud Hiina territooriumi osast. 1944.a. detsembris

---

1 Мао Цзе-дун, ~~Соч.~~ Избр. произв., Т. I, lk. 450.

2 В. Н. Никифоров, Национально-освободительная война, lk. 19.

3 Лю Да-нянь, op. cit., lk. 119-122.

4 В. Н. Никифоров, Национально-освободительная война, lk. 10.

5 Чень Бо-да, Четыре семейства Китая, lk. 32.

jaapanlastel õnnestus tungida sügavale Hiina tagalasse - Guitšou provintsi. Paanikasse sattunud Kuomintangi ridadest 1944.a. 72 kindralit oma väeosadega läksid üle jaapanlaste poole.[1]

Antifašistliku bloki sõjalised edusammud Euroopas eeskätt Nõukogude armee võidukad kümme stalinlikku lööki, julgustasid hiina partisane kommunistide juhtimisel asuma uuele vastulöögile jaapanlaste vastu.

1944.a. sõjalised sündmused viisid mitte ainult jaapanlaste poolt okupeeritud pindala suurenemisele Hiinas, vaid laienes ka demokraatlike vabastatud rajoonide territoorium. Jaapanlaste tagala osutus kõikjal ebakindlaks, rahvamasside võitlus võttis järjest teravama ilme. 1945.a. aprillis, kui hitlerliku Saksamaa kapituleerumine oli ainult päevade küsimus, Hiinas eksisteeris juba 19 vabastatud ~ 100 milj.elanikuga rajooni,[2] s.o. umbes pool kogu Hiina territooriumist. Need alad, eesotsas Eŕipiirkonnaga said "... uue demokraatliku Hiina sõjaliseks poliitiliseks, majanduslikuks ja kultuuriliseks baasiks"[3] Kui 1945.a. aprillis toimus Hiina Kommunistliku Partei VII kongress, kus Mao Tse-dung oma ettekandes "Koalitsioonivalitsusest" andis hiilgava analüüsi rahvavabastuslikust sõjast, vajadusest lüüa demokraatlik valitsus, ja näitas ülesandeid partei ning rahva ees seoses jaapanlaste peatse purustamisega, siis lõppsõnas võis ta öelda juba kindla veendumusega: "Lähedal on päev, mil saabub sõltumatu vaba, demokraatlik, ühtne, rikas ning võimas Hiina. Mingem vastu sellele suurele päevale"[4]. Hiina Kommunistliku Partei võimsuse kasvust kõneles veel fakt, et partei liikmete arv oli kasvanud 1939-1945.a. vahemikul 500 000-lt 1 250 000-le.[5]

Nähes demokraatlike jõudude suurt tugevnemist Hiinas, ruttasid ameerika imperialistid jälle "abistama" Kuomintangi mitte niivõrd nõrgenenud Jaapani vastu, kuivõrd kommunistide vastu. Jaapani vastu võitlemise ettekäändel 1945.a. algusest Hiinasse voolas lõputult ameerika ohvitsere , lendureid ja teisi "nõuandjaid", kelle tegelik eesmärk seisis Hiina muutmises Ameerika Ühendriikide kolooniaks ja strateegiliseks platsdarmiks Nõukogude Liidu vastu. Kui 1944.a. ameerika imperialistid Tšiang Kai-ši kaudu arendasid veel mingeid läbirääkimisi Hiina Kommunistliku Parteiga, lubades kommunistidele valitsuses mõningaid kohti, kui viimased tunnustavad Kuomintangi valitsuse "seaduslikkust"[6] ja esitasid teisi tingimusi, siis 1945.a. katkestati igasugused suhted hiina kommunistidega, kusjuures ameerika ohvitseridelt võeti isegi allkiri selle kohta, et nad ei abista mingeid teisi organisatsioone peale nende, mis on seotud Kuomintangi valitsusega.[7] Oma otsest vaenulikku suhtumist

---

1 Т. В. Ефимов, Борьба сил демократии против реакции в Китае, Ленинград, 1948, lk. 5.

2 В. Н. Никифоров, Национально-освободительная война, lk. 24.

3 S. N. Voitinski, op. cit., lk. 25.

4 В. Н. Никифоров, Национально-освободительная война, lk. 25.

5 Т. В. Ефимов, Борьба сил демократии против реакции в Китае, lk. 5.

6 Лю Да-нянь, op. cit., lk. 124.

7 Т. В. Астафьев, Американская экспансия в Китае, Ученые записки Тихоокеанского института, т. III. Москва, Ленинград 1949, lk. 38.

hiina kommunistidesse väljendas ameerika kindral Wedemeyer, kes juhtis operatsioone Hiinas, 3. augustil 1945.a. avalikus intervjuus välismaa korrespondentidele järgmiste sõnadega: "On väga võimalik, et valitsusväed kasutavad kommunistide vastu ameerika relvi".[1]

Teise Maailmasõja kiiremaks lõpetamiseks Nõukogude Liit kuulutas 8. augustil 1945.a. sõja Jaapanile. Nõukogude armee koos Hiina 4. ja 8. rahvavabastusarmee üksustega purustasid lühikese ajaga Jaapani peajõud - Kvantungi armee üksused ja vabastasid kogu Mandžuuria, Džehe provintsi ning osa Tšahari provintsist. Mandžuuria elanikud nimetasid rõõmuga oma vabastamise päeva "Guan fu", s.t. "Valguse tagasitulemise päevaks".[2] Hiina 8. rahvaarmee Tšu De juhtimisel vabastas jaapani okupantidest peaaegu kogu Põhja-Hiina ja suure osa Kesk-Hiinast Kalgani, Tšeugde jt. linnadega ning Veihaivei, Tšifu jt. sadamatega, Šantungi provintsis.[3] "Hiina rahvas ja tema vabastusarmee, vaatamata Kuomintangi mahhinatsioonidele, mängis suurt osa jaapani imperialistide likvideerimisel. Hiina rahva võitlus ja tema vabastusarmee tunduvalt kergendas jaapani agressiivsete jõudude purustamist"[4], märkis J.V.Stalin. Hiina rahva kangelaslik võitlus röövvallutajate vastu näitas, et "... Jaapani imperialistidel ei ole ega saagi olla Hiinas tulevikku".[5]

Ainult välisimperialistide vahelesegamine Tšiang Kai-ši "abistamisega" takistas kogu Hiinas demokraatliku korra kehtestamist. 1945.a. augustis ameerika sõjalaevad saatsid Põhja-Hiina sadamates maale kümned tuhanded sõdurid, milliste jõududega vallutati Peiping, Šanghai, Nanking, Tientšin jt. tähtsamad Hiina suurlinnad ning takistati sellega viimaste hõivamist demokraatlike vägede poolt. Ameerika Ühendriikide otsese interventsiooni abil õnnestus Kuomintangil kehtestada oma võim Hiina tähtsamates rajoonides, mis varem olid okupeeritud jaapanlaste poolt.

Rahvamasside survel 14.augustil 1945.a. kirjutati Moskvas alla sõpruse- ja liiduleping Hiina ja Nõukogude Liidu vahel "selleks, et teha võimatuks agressiooni kordumise ja rahu rikkumise Jaapani poolt".[6] Ühtlasi kirjutati alla 1) leping, mille järgi Port-Arthur muudeti Nõukogude Liidu ja Hiina ühiseks merebaasiks, 2) leping, mille järgi Dalni jäeti vabaks sadamaks, kus osa majapidamist anti Nõukogude Liidule rendile, 3) leping, mille järgi Tšangtšuni raudtee kuulutati 30 aastaks Nõukogude Liidu ja Hiina ühiseks omandiks jne. "Kuomintangi valitsus oli sunnitud sõlmima lepingu NSV Liiduga sellepärast, et hiina rahvas nägi Nõukogude Liidus oma vabastajat ja peamist jõudu, mis on võimeline ära hoidma jaapani agressori taastamist. Selle aja konkreetsetes tingimustes Kuomintang oli sunnitud manööverdama".[7] Kuigi Kuomintangi väejuhatus andis

---

1 учёные записки Тихоокеанского института, т. III, ек. 39.
2 „Новое время" № 48 1949, ек. 23.
3 В.Н. Никифоров, Национально-освободительная война, ек. 27.
4 „Правда" 3. сентября 1951 г.
5 ÜK(b)P ajaluga, ек. 327.
6 В.Н. Никифоров, Национально-освободительная война, ек. 29.
7 учёные записки института востоковедения, т. II ек. 86.

23. augustil 1945.a. jaapanlastele käsu - mitte kapituleeruda "ebaseadusliku" 4. ja 8. rahvaarmee üksuste ees[1], jaapanlaste sõjaline jõud oli juba murtud. 2. septembril 1945.a. Jaapan oli sunnitud tingimusteta kapituleeruma. Lõppes sellega teine maailmasõda, mis Nõukogude Liidu otsustaval osavõtul viis fašistliku Saksamaa ja militaristliku Jaapani purustamisele ning demokraatlike jõudude tugevnemisele kogu maailmas.

Järgnev ajajärk - 1945-1949.a. tähistab uut perioodi Hiina ajaloos - rahvavabastuslikku sõda Kuomintangi ja hiina demokraatlike jõudude vahel, mis viib viimased lõplikule võidule 1.okt. 1949.a. Hiina Rahvavabariigi väljakuulutamise näol. Pärast Jaapani kapituleerumist eksisteerisid kõik tingimused kestva rahu loomiseks kogu maailmas. "Kuid selleks, et realiseerida need tingimused, tuli fašistlikust ülevõimust vabanenud rahvastel saavutada veel oma maa poliitilises ja majanduselus sisemise ja rahvusvahelise reaktsiooni mõju likvideerimine".[2] Hiina kommunistid pingutasid kogu oma jõudu selleks, et ühendada kogu Hiina tõelise demokraatia alusel. Juba 25.augustil 1945.a. Hiina Kommunistlik Partei esitas Kuomintangile järjekordse deklaratsiooni konkreetsete tingimustega sõltumatu ja tugeva Hiina ülesehitamiseks. Deklaratsioonis nõuti vabastatud rajoonide demokraatlike võimuorganite ja iseseisva Rahvavabastusarmee tunnustamist, viimasele õiguste andmist jaapanlastelt relvade äravõtmiseks, kõikide poliitiliste parteide legaliseerimist, kõigi kodanike üheõiguslust seaduse ees, konverentsi kokkukutsumist koalitsioonivalitsuse moodustamiseks jm. Algasid läbirääkimised. 28. augustil 1945.a. saabus Hiina Kom.partei delegatsioon Mao Tse-dungi juhtimisel Kuomintangi valitsusega läbirääkimisteks Tšungtšingi. Läbirääkimistel, mis kestsid 11.oktoobrini 1945.a. saavutati ainult kokkulepe Koalitsioonilise Poliitilise Konsultatiivnõukogu kokkukutsumise kohta, kuna ülejäänud küsimused Rahvavabastusarmee kohta jne. - jäid lahendamata Tšiang Kai-ši kliki keeldumise tõttu.

Hoolimata osalisest kokkuleppest, Kuomintangi armee koos ameerika ja osaliselt jaapani vägedega alustas jälle oktoobris 1945.a. sõjategevust Rahvavabastusarmee vastu. Algasid ägedad lahingud Peiping-Suitšou, Peiping-Mukden jt. raudteede pärast. Novembris vallutasid kuomintanglased "Mandžuuria väravad" - Šanhaiguani linna ja Lõuna Mandžuuria sadama Huludao, kuid 8.rahvaarmee piiramine ja täielik purustamine neil ei õnnestunud. Vastupidi - terved Kuomintangi väeüksused läksid üle Rahvavabastusarmee poole.

Uue kodusõja peamiseks alustajaks ja innustajaks olid Ameerika Ühendriigid, kes ainult ajavahemikul 1945.a. augustist 1946.a. veebruarini varustasid Tšiang Kai-ši valitsust 600 miljoni dollariga.[3] "Tänapäeva tingimustes imperialism eelistab interveneerida kodusõja organiseerimise teel sõltuval maal, kontrrevolutsiooniliste jõudude finantseerimise teel revolutsiooni vastu"[4] märkis J.V.Stalin.

---

1 Э.В. Эренбург, Очерки национально-освободительной борьбы китайского народа, lk. 191.
2 Rahvarevolutsioon Hiinas, lk. 78.
3 Ученые записки Тихоокеанского института, lk. 41.
4 J.V. Stalin, Teosed 8. kd., lk. 348.

16-26.detsembrini 1945.a. toimus Moskvas Nõukogude Liidu, Ameerika Ühendriikide ja Inglise välisministrite nõupidamine, kus päevakorras oli ka Hiina küsimus. Hoolimata ameerika ja inglise diplomaatide vastuseisust, saavutati Nõukogude Liidu esindaja V.M.Molotovi ettepanekul otsus - lõpetada sõjategevus Hiinas, nõuda võõraste riikide mittevahelesegamist Hiina siseasjadesse ja luua Hiinas demokraatlik valitsus. Ühtlasi jõuti kokkuleppele ameerika ja nõukogude vägede väljaviimise küsimuses Hiinast.[1] Nõukogude Liit täitis ausalt oma lubadust ja nõukogude väed viidi täielikult Hiinast välja 1946.a. kevadeks, kuid Ameerika Ühendriigid jätsid sõnamurdlikult oma väed Hiinasse.

Siiski raskendasid Moskva nõupidamise otsused ameerika imperialistidel ajutiselt interventsiooni jatkamist Hiinas ja võimaldasid Hiina Kommunistlikul Parteil alustada 27.detsembril 1945.a. uusi läbirääkimisi Kuomintangi valitsusega Tšungtšingis. Seekord kommunistide esindajaks oli Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee Poliitbüroo liige Tšou En-lai. Läbirääkimised lõppesid 10.jaanuaril 1946.a. ühise kommünikeega sõjategevuse lõpetamise kohta Hiinas.[2] Selle otsuse realiseerimiseks loodi Peipingis eriline staap - nn. "3-me komisjon" Kuomintangi valitsuse (Tšang Tšün), Hiina Kommunistliku Partei (Tšou En-lai) ja Ameerika Ühendriikide (Marshall) esindajaist. Järjekordselt ameerika imperialistid püüdsid oma vahendusega kujutada mingit "heategijat", "neutraalset" riiki, et selle uue manöövriga tõsta oma väärtust hiina rahva silmis.

10. jaanuaril 1946.a. avati Poliitilise Konsultatiivnõukogu I istungjärk Hiina Kommunistliku Partei 7 esindaja, Kuomintangi 8 esindaja, Demokraatliku Liiga 2 esindaja ja teiste organisatsioonide ning parteide tegelaste - kokku 38 esindaja osavõtul. Avaistungjärgul Tšiang Kai-ši oma kõnes lubas silmakirjalikult demokraatlikke vabadusi, amnestiat jne., kuid samal ajal andis salajase käsu oma vägedele uute pealetungide ettevalmistuseks. 31. jaanuaril 1946.a. lõppes konverents järgmise otsustega[3]: 1) Riiginõukogu kui koalitsioonilise võimu kõrgem organ peab koosnema 20-st Kuomintangi ja 20-st teiste parteide esindajaist. Tšiang Kai-ši jääb endiselt riigi juhiks, kuid Riiginõukogu võib 3/5 häältega kasutada vetot tema otsuste vastu. Ministriteks võivad olla nii kuomintanglased kui kommunistid. 2) Armee peab olema sõltumatu poliitilistest parteidest. Sõjanõukogu e. sõjaministeerium kuulub Ministrite Nõukogu koosseisu ja allub Riiginõukogule. 3) Uue konstitutsiooniprojekti väljatöötamiseks Poliitiline Konsultatiivnõukogu moodustas 25-liikmelise komisjoni. 4) Tulevane Rahvuskogu peab vastu võtma uue konstitutsiooni ja kindlaks määrama Hiina edaspidise poliitilise suuna.

25. veebruaril 1946.a. sõlmiti veel täiendav leping, mille järgi Hiina relvastatud jõud võivad ulatuda 60 diviisini, neist 50 Kuomintangi ja 10 kommunistlikku diviisi.[4]

---

1 Международные отношения на Дальнем Востоке, lk. 686.

2 Т.В. Эренбург, Очерки национально-освободительной борьбы китайского народа, lk. 192.

3 Ibid., lk. 193.

4 Т. Ефимов, Очерки по новой и новейшей истории Китая, Москва, 1951, lk. 421.

Kuigi neis otsustes tehti palju järeleandmisi, Hiina Kommunistlik Partei võttis need vastu kui võimaluse - lõpetada kurnav kodusõda ja alustada rahulikku ülesehitustööd. Kahjuks jäid need otsused kõik ainult paberile. Juba konverentsi ajal Tšiang Kai-ši klikk korraldas rea provokatsioone: kuomintanglik politsei korraldas läbiotsimisi kahe kommunisti - delegaadi korteris, 10.veebruaril aeti laiali rahulik miiting jne.

Kui 1.märtsil 1946.a. algas Kuomintangi Kesktäitevkomitee pleenum, siis selgus seal täielikult Tšiang Kai-ši pettemanöövер. Nimelt seal otsustati, et Riiginõukogu liikmed teistest parteidest kinnitatakse Kuomintangi Keskkomitee poolt, mis tähendas Riiginõukogu muutmist tegelikult Kuomintangi diktatuuri organiks.[1] Samuti pleenum lükkas tagasi otsuse konstitutsiooniprojekti läbivaatamise kohta.

Kõigi armeede "riigile" alistamise ettekäändel Kuomintangi valitsus alustas suurte väeüksuste paiskamist lõunast põhja suunas. 1946.a. kevadel Kuomintangi väed tungisid Mandžuuriasse, kus parajasti evakueerusid Nõukogude armee üksused. Ameeriklaste ja jaapanlaste abiga kuomintanglased vallutasid Mukdeni.[2] 1946.a. juuniks nad haarasid veel Tšangtšungi, Girini jt. linnad Kesk-Mandžuuria aladel, kuid Põhja-Mandžuuria jäi kindlalt demokraatlike vägede kätte. Üldpealetungi ettevalmistuste varjamiseks Kuomintang jatkas läbirääkimisi Hiina Kommunistliku Parteiga. Seda pettemanöövrit kasutati aja võitmiseks, mil ameerika imperialistid jõudsid Kuomintangi varustada uute ressurssidega. 1946.a. juunis märkis Mao Tse-dung erilises teadaandes: "Ameerika Ühendriikide poolt osutatav niinimetatud sõjaline abi Hiinale tähendab tegelikult relvastatud vahelesegamist Hiina siseasjadesse, tähendab abi kuomintanglikule diktaatorlikule valitsusele, mis tekitab kodusõja, kaose, lõhenemise, terrori ja viletsuse."[3]

Kuigi Hiina Kommunistliku Partei poliitika nägi ette Kuomintangi reetmist, siiski ta ei katkestanud läbirääkimisi, sest oli vaja paljastada Tšiang Kai-ši petlikkus laiade rahvamasside silmis ja hävitada illussioonid rahuliku koostöö võimalusest Kuomintangiga tõelise demokraatia alusel. Rahvahulgad pidid veenduma Kompartei ainuõiges poliitikas. Kuomintang aga vaatles seda Kompartei poliitikat kommunistide nõrkuse tunnusena ja alustas uut, avalikku kodusõda. Lõppes läbirääkimiste periood. 1947.a. jaanuaris Marshall[4] teatas kahetsusega oma "vahendamise" lõpetamisest ja sõitis Ameerikasse.

1946.a. juulis alustasid Kuomintangi väed, lootes Rahvaarmeed ootamatult tabada, üldist pealetungi Põhja- ja Kesk-Hiinas. Kodusõja esimene etapp - 1946.a. juulist 1947.a. juunini oli Kuomintangile võidukas. Suurte kaotuste hinnagá õnnestus neil vallutada 1946.a. oktoobris Kalgan, 1947.a. märtsis Janan, Hubei provintsi põhjaosa jt. rahvarikkad alad. Kuomintangi võimu alla langes enamik Hiina territooriumi ligi 10 miljoni km^2 pindalaga, kuna vabastatud rajoonide pindala moodustas samal ajal veidi üle 850 000 km^2.[5] Kuomintangi käes olid kõik suuremad tööstuskeskused ja sadamalinnad, samuti kõik tähtsamad põllumajanduspiirkonnad ja teede sõlmpunktid. Vabastatud rajoonid aga moodustusid mahajäänud põllumajanduslikest piirkondadest Mandžuurias, Põhja- ja Loode-Hiinas ning Sise-Mongoolias. Mao Tse-dung näitas Rahvaarmee sõja-

---

1 Т.В. Эренбург, Очерки национально-освободительной борьбы китайского народа, lk.194.
2 М.Ф. Юрьев. Историческая победа китайского народа, Москва 1950 lk.8.
3 „Правда" 27. июня 1946 г.
4 Учёные записки Тихоокеанского института, т. III, lk.46.
5 A.S. Perevertailo, op.cit., lk.5.

plaanis, et tol perioodil oli Rahvaarmee peamine ülesanne "... vastase elavjõu hävitamine, mitte aga linnade ja territooriumi hoidmine".[1]

Kui 19.märtsil 1947.a. Kuomintangi väed vallutasid Eripiirkonna keskuse - Jananni, kus 10 aasta jooksul olid asunud Hiina Kommunistliku Partei juhtivad organid ja Rahvavabastusarmee staap, ütles Tšiang Kai-ši hooplevalt: "Kolme kuu jooksul kommunistid purustatakse täielikult".[2] Rahvaarmee taganes küll ajutiselt loodesse, kuid Tšiang Kai-ši sõnad jäid täitmatuks. Kuomintangi edu põhjus seisnes eeskätt tema vägede ülekaalus. 1946.a. juulis Kuomintangi armeesse kuulus 4,3 miljoni meest, Rahvavabastusarmeesse ainult 1,2 miljoni meest.[3] Ameerika Ühendriikide sõjaline abi Kuomintangile ajavahemikus 1946.a. oktoobrist 1947.a. aprillini ulatus 4 miljardi dollarini.[4] 24. augustil 1947.a. Ameerika kindral Wedemeyer andis tabava iseloomustuse Ameerika Ühendriikide poliitika kohta Hiinas, öeldes: "Meil ei ole tähtis, kas Tšiang Kai-ši on demokraat või despoot, ta muidugi on despoot, kuid meile on tähtis see, et ta astub kommunistide vastu".[5]

Vähesearvuline Rahvavabastusarmee aga kannatas relvade, laskemoona, toiduainete jm. varustuse puuduse all. 1947.a., mil kodusõjas ilmnes pöördepunkti algus, märkis Mao Tse-dung: "Hiina Komparteil on ainult hirssi ja vintpüssid. Kuid lõppude lõpuks tõestatakse, et hirss ja vintpüssid kommunistide kätes on tugevamad ameerika lennukitest ja kahuritest Tšiang Kai-ši kätes".[6]

Kuomintangi riigiaparaadi, armee ja majanduse juhtimine läks täielikult ameeriklaste kätte. 4. novembril 1946.a. Tšiang Kai-ši sõlmis Ameerika Ühendriikidega lepingu "Sõprusest, kaubandusest ja navigatsioonist", mille järgi ameeriklastele anti erakordseid õigusi Hiina kaubanduses, tööstuses, religioosses propagandas, neile võis Hiinas kuuluda maaomandid jne. "Ükski imperialistlik riik ei omanud niisuguseid õigusi varem Hiinas isegi ebavõrdsete lepingute tegevuse ajal".[7] Sellele lepingule järgnes 27.oktoobril 1947.a. leping ajutisest majanduslikust "abist", 10.novembril 1947.a. leping kultuurilisest "koostööst", 8.detsembril 1947.a. leping sõjamerelaevastiku kohta jne.[8] See "abi" muutis Hiina tegelikult Ameerika Ühendriikide asumaaks. "Ameerika Ühendriikide agressiivsed aktid, mis viisid paljude inimelude hukkumisele, Hiina rahvuslike ja riiklike rikkuste röövimisele ja tema suveräänsete õiguste anastamisele, paljudel juhtumitel ei ole võimalik väljendada arvudes,"[9] kirjutab Liu Da-ujan. Ameerika imperialistid kujutasid aga end juba maailmavalitsejatena, mida tunnistavad ameerika mereasjanduskomisjoni esindaja E.Izaki sõnad 1946.a.: "Vaikne ookean on meie ookean".[10]

---

1 Краткие сообщения института востоковедения, т. VII, lk.64.
2 В. Аварин, Китайская Народная Республика, Москва, 1950, lk.21.
3 Г. Ефимов, Очерки по новой и новейшей истории Китая, lk.494.
4 Rahvarevolutsioon Hiinas, lk. 85.
5 В. Аварин, Китайская Народная Республика, lk.34.
6 Ibidem, lk. 21.
7 Учёные записки Тихоокеанского института, т. III, lk.51.
8 Ibidem, lk.60.
9 Лю Да-жань, op. cit., lk.140.
10 A. Clagg, Neues China - Neue Welt, Berlin, 1950, lk.9.

1946.a. novembris katkestati lõplikult läbirääkimised Hiina Kommunistliku Partei ja Kuomintangi vahel. Viimane kompartei esindaja lahkus Naukingist 1947.a. märtsis. Mao Tše-dung, hinnates õigesti tekkinud olukorda, märkis: "Kui meie niisugusel ajal oleksime näidanud jõuetust ja järeleandlikkust, kui me ei oleks otsustanud kontrrevolutsioonilisele sõjale kindlalt vastata revolutsioonilise sõjaga, siis oleks Hiinast saanud pimeduse riik ja oleks ohvriks toodud meie rahva tulevik".[1]

Rahvamassides tekkinud pahameele leevendamiseks Kuomintang korraldas 1946.a. novembris "valimised". Naukingisse kutsuti kokku nn."Rahvuskogu", et konstitutsiooni vastuvõtmisega varjata terrorit maa demokraatlike jõudude vastu. Kõik demokraatlikud parteid, nende seas Hiina Kommunistlik Partei, boikoteerisid "Rahvuskogu", milles enamik delegaate oli määratud Kuomintangi juhtkonna poolt - 1315 delegaadist 1309 olid Kuomintangi ametnikud.[2] 25.detsembril 1946.a. "Rahvuskogu" kinnitas antidemokraatliku konstitutsiooniprojekti,[3] kusjuures "konstitutsioon" pidi lõplikult jõusse astuma 1947.a. lõpul. Selle "Rahvuskogu" kohta ütles Mao Tse-dung: "Teisel päeval peale Kalgani vallutamist käskis Tšiang Kai-ši kokku kutsuda oma reaktsioonilise Rahvuskogu, arvates, et nüüdsest peale on tema reaktsiooniline ülevõim niisama kestev kui Tai mägi ... Ameerika imperialistid rõõmustasid samuti, arvates, et nüüdsest peale nende alatud plaanid Hiina muutmiseks Ameerika asumaaks võivad vastuvaidlematult täituda".[4]

Alates 1947.a. juulist, mil edusammudest peapöörituse saanud Tšiang Kai-ši andis juba käskkirja Mao Tse-dungi arreteerimiseks,kodusõjas toimus pööre. Rahvaarmee asus kaitsepositsioonilt pealetungile põhimõtte all: "Alguses võtta väikesed, keskmised linnad ja laiemad põllumajandusrajoonid, aga seejärel hõivata suured linnad".[5] Vastupealetungi esimesel aastal - 1947.a. juulist 1948.a. juunini Kuomintangi väed suruti välja peaaegu kogu Mandžuuriast, vabastati osa Põhja-Hiinast ja osalt Kuomintangi tagalarajoonid Kesk-Hiinas. Kuomintangi valitsus püüdis oma ebaedus süüdistada teisi riike, 1947.a. juulis Tšiang Kai-ši valitsus avaldas kommünikee, milles Nõukogude Liitu süüdistati 1945.a. lepingu murdmises.[6] Kuid 11.juulil 1947.a. Tassi teade lükkas selle väite täielikult ümber. 1948.a. juunis moodustas vabastatud territoorium ligi 2,4 milj. ruutkilomeetrit, s.o. 24,5% kogu Hiina pindalast.[7]

---

1 G. N. Voitinski, op. cit., lk. 27.

2 I. V. Erenburg, Ocherki natsionalno-osvoboditelnoi borby Kitaiskogo naroda, lk. 200.

3 P. Kraitnov, Strany Vostochnoi Azii, Moskva, 1947, lk. 18.

4 „Pravda" 6. jaanuar 1948 a.

5 I. Efimov, Kitai pobezhdaiushchii, „Zvezda" № 8 1949 lk. 154.

6 P. Kraitnov, lk. 19.

7 I. Efimov, Ocherki po novoi i noveishei istorii Kitaia, lk. 494.

Ühenduses Kuomintangi kaotustega muutus ka Ameerika Ühendriikide suhtumine viimasesse. "Me istume valel hobusel",[1] märkis ameerika kindral Carlson 1947.a. Ja tõepoolest - kui 1947.a. augustis Wedemeyeri missioon saabus jälle Hiinasse, siis oli ta esimeseks nõudeks, et Hiina peab leppima teisejärgulise kohaga Jaapani kõrval Ameerika Ühendriikide poolt "abisaavate" riikide hulgas Kaug-Idas.[2] Juba 1947.a. septembrist hakati Hiinast strateegilisi tooraineid ja toiduaineid vedama Jaapanisse. 1948.a. Ameerika Ühendriikide kontroll Kuomintangi vägede üle tugevnes, kusjuures Formoosa saar muudeti täielikult ameeriklaste mere- ja õhujõu baasiks.

1948.a. sügisel Rahvaarmee asus üldisele pealetungile. 19. oktoobril 1948.a. hõivati Tšangtšung, 2. novembril vabastati Mandžuuria suurim tööstuslinn - Mukden. 12.novembriks 1948.a. Mandžuuria territoorium oli täielikult kuomintanglastest vabastatud.[3] Kesk-Hiinas vabastati 1948.a. septembris Šantungi provintsi keskus Tsinan ja seejärel kogu selle provintsi territooium, välja arvatud Tsingtao sadam, mille ameeriklased olid muutnud 1945.a. septembrist oma mereväebaasiks. Põhja-Hiinas vabastati 1948.a. detsembris Kalgan, 15.jaanuaril Tientsin ja 31.jaanuaril 1949.a. vabastati vana Hiina pealinn Peiping. Vabastatud alade elanike rõõm väljendus pealinnas.sellega, et tuhanded Peipingi elanikud kirjutasid oma riietele hieroglüüfid tähendusega "vabastatud", kui Rahvaarmee võitlejad linna saabusid.[4]

1948/1949.a. sügis-talvise pealetungi tagajärjel oli vabastatud kogu Mandžuuria, Põhja-Hiina ja Kesk-Hiina. 1948.a. lõpul Rahvavabastusarmee üksused jõudsid juba Jangtse kallastele, Nankingi, Šanghai jt. veel Kuomintangi valduses olevate suurlinnade lähedale. 1948.a. novembris võis Mao Tse-dung teatada juba täie kindlusega: "... Ei võta enam pikka aega, kui kõik reaktsioonilised kuomintangi jõud saavad lõplikult purustatud hiina rahva poolt".[5]

Milles seisnes Hiina Rahvavabastusarmee edu põhjus? Hiina rahvarevolutsioon kui antiimperialistlik ja antifeodaalne võitlus oli õiglane võitlus ja Hiina Kommunistliku Partei poliitika vabastatud rajoonides oli õige poliitika, mistõttu laiade rahvamasside toetus kuulus kõikjal Rahvaarmeele. Mao Tse-dung näitab, et demokraatlike jõudude tugevus seisneb kolmes faktoris: esiteks distsiplineeritud parteis, kes on varustatud marksistlik-leninliku teooriaga, kasutab enesekriitika meetodit ja on tihedalt seotud massidega, teiseks - partei poolt juhitud armees ja kolmandaks - mitmesuguste revolutsiooniliste ühiskondlike kihtide ühtses rindes, keda juhib partei.[6] Rahvarevolutsiooni eesmärgid formuleeriti 1947.a. oktoobris vastuvõetud Rahvavabastusarmee manifestis järgmiselt[7]: 1) Ühendada hiina töölised, talupojad, sõdurid, üliõpilased, kõik rõhutud klassid, kõik demokraatlikud parteid ja organisatsioonid, kõik Hiina vähemusrahvused ja teised patriootlikud elemendid ühiseks rindeks Tšiang Kai-ši diktaatorliku võimu kukutamiseks; 2) Areteerida ja karistada sõjasüüdlasi; 3) Tšiang Kai-ši diktaatorlik valitsussüsteem tuleb kukutada ja

---

1 A. Clegg, op. cit., lk. 18.
2 Ученые записки Тихоокеанского института, lk. 58-60.
3 Rahvarevolutsioon Hiinas, lk. 96.
4 И. Ермашев, op. cit., lk. 348.
5 Кризис колониальной системы, lk. 69.
6 Мао Цзе-дун, О диктатуре народной демократии, Москва, 1949, lk. 15.
7 Ученые записки Тихоокеанского института, т. III, lk. 15-16.

asendada demokraatliku riigiaparaadiga; 4) Hävitada Tšiang Kai-ši korruptsiooniline valitsussüsteem; 5) Konfiskeerida 4-perekonna omand, üldse bürokraatlik kapital; 6) Feodaalne maaomand konfiskeerida ja üle anda talupoegadele põhimõttel "maa sellele, kes teda harib". 7) Tunnustada Hiina vähemusrahvused võrdõiguslikeks, anda neile autonoomia ja enesemääramisõigus. Mao Tse-dung rõhutas, et Rahvaarmee peaülesanne ei seisne linnade ja territooriumide vallutamises, vaid selles, et neid oma käes hoida.

Hiina Kommunistliku partei otsused ei jäänud ainult paberile. Vabastatud rajoonides alustati laialdaste majanduslike ja poliitiliste ümberkorraldustega tõelise demokraatia alusel. Samal ajal ilmnesid Rahvavabastusarmee kõrged lahingulised, poliitilised ja moraalsed omadused, milledest viimane väljendus näiteks Rahvaarmee koodeksi ühes punktis järgmiste käskude näol sõduritele: "Mittemingisuguseid rekvisitsioone! Makske õiglase hinna kõigi eest, mis te ostate. Andke tagasi kõik, mis te võtate laenuks!"[1] Rahvaarmee kõrgete omaduste ja õigete eesmärkide tõttu tema read täienesid pidevalt talurahva hulkade ja ülejooksikute arvel. Lahinguis näitas Rahvavabastusarmee, "... et ta on võimeline tormijooksuga vallutama suuri kindlustatud linnu, pidama mitte ainult manöövrisõda, vaid ka positsioonisõda, ümber piirama ja hävitama vastase suuri, sadadest tuhandetest meestest koosnevaid rühmitusi"[2]. 1948.a. juunis ulatus Rahvaarmee võitlejate arv 2,8 miljonini, kuna Kuomintangi armee oli vähenenud 3,65 miljoni meheni.[3] Kuigi arvuliselt vaenlasel oli veel ülekaal, ilmnes igas sektoris rahvaarmee ülekaal. Kuomintangi armee kaotas järjest oma arvulisi ja tehnilisi eeliseid, ta lahinguline ja moraalne seisund langes.

Kuomintangi armee nõrkus oli seotud Tšiang Kai-ši rahvavaenuliku poliitikaga tagalas. Samal ajal kui Rahvavabastusarmee vabastas töölisi ja talupoegi suurkodanluse ja mõisnike ekspluateerimisest, tõstis töötajate materiaalset ning kultuurilist heaolu, Kuomintangi alal suurenes kolonisaalne ja poolfeodaalne töötajate ekspluateerimine, suurenes majanduslik kaos. Kompradoorne kodanlus eesotsas 4-perekonnaga, kelle kätte koondus enamik tööstusettevõtteid ja panku Kuomintangi tagalas, rikastus pidevalt spekuleerimise ja töötajate ekspluateerimise arvel. Näiteks 4-perekonna roovitud varandused ulatusid 20 miljardi ameerika dollari väärtuseni.[4] Töötajate reaalpalk aga langes 2/3 võrra, võrreldes 1936.a. tasemega.[5] Valitses inflatsioon, mille kohta üks Šanghai ajaleht tõi järgmised andmed: "1937.a. 200 hiina dollari eest võis osta 2 lehma, 1941.a. ühe sea; 1943.a. - ühe kana, 1946.a. ühe muna ja 1947.a. oktoobris ... pool karpi tikke".[6] Suleti tööstuslikke ja kaubanduslikke ettevõtteid, töötute arv kasvas. Kuomintangi tagalas arenes tugev streigi- ja demonstratsioonililikumine. Ainult 1947.a. toimus seal üle 3000 streigi.[7] Demonst-

---

1 „Звезда" № 8 1949, lk. 154.
2 A.S. Perevertailo, op. cit., lk. 6-7.
3 Т. Ефимов, Очерки по новой и новейшей истории Китая, lk. 434.
4 Т.В. Эренбург, Очерки национально-освободительной борьбы китайского народа, lk. 204.
5 Rahvarevolutsioon Hiinas, lk. 86.
6 Т.В. Эренбург, Очерки национально-освободительной борьбы китайского народа, lk. 202.
7 Rahvarevolutsioon Hiinas, lk. 87.

ratsioonidel ja streikides esitasid töötajad majanduslike nõuete kõrval ka poliitilisi - ameerika vägede väljaviimist Hiinast, kodusõja lõpetamist, demokraatliku koalitsioonivalitsuse loomist jne. Kannatades raskete riigimaksude, rendi ja sõjaliste kohustuste all, arendasid ka talupojad ülestõusu liikumist Kuomintangi vastu. Revolutsiooniline liikumine haaras ka väikekodanluse ja üliõpilaskonna. 1947.a. kevadel toimusid Šanghais, Peipingis, Nankingis jt. linnades laiaulatuslikud üliõpilasstreigid ja demonstratsioonid. Esines ka juhtumeid, kus inimesed enesetapmisega rahvahulkade ees avaldasid oma protesti ameeriklaste vastu.[1] Kõikjal arenes partisaniliikumine.

Rahvahulkade rahutuste mahasurumiseks Kuomintangi valitsus viis 1947.a. läbi uued "valimised" "Rahvuskogusse". Hoolimata terrori survest enamik hiina rahvast boikoteeris neid "valimisi". Samal ajal Kuomintangi juhtkonnas ilmnesid sisetülid. Üksikud Kuomintangi kindralid, näiteks Li Tsi-šen, astusid Tšiang Kai-ši poliitika vastu, nõudsid kodusõja lõpetamist, loobumist ameeriklaste "abist" jne. Kuomintangi vasakpoolne rühmitus eraldus ja moodustas 1947.a. Honkongis oma Revolutsiooni Komitee. Tšiang Kai-ši klikk aga võttis tarvitusele omapoolsed repressioonid: sajad tuhanded vabaduse eest võitlejad hukati või vangistati, komparteisse kuulumist karistati surmaga jne. Kuomintangi salapolitsei poolt piinati surnuks demokraatlik tegelane Li Gun-po, progressiivne õpetlane Ven I-do, noor mandžuuria kirjanik Lo Bin-ti[2] jt. Hiina rahvahulkade viha reeturliku Kuomintangi vastu suurendasid veel ameeriklaste "vägiteod" Hiinas. Näiteks 1948.a. augustis Hankons ameerika ohvitserid kutsusid grupi hiina naisi kompanii "Standardt Oil'i" esindusse ballile, et neid hiljem seal vägistada.[3] Nankingis jänkid uputasid Jangtse jõkke kaks hiina üliõpilast, Šanghais raiuti rikšal käsi, kui see ei jõudnud küllaldase kiirusega purjus ameeriklasi vedada jne. Restoraanides mürgeldamine, tänavail huligaanitsemine, rahuliku elanikkonna röövimine jt. "vägiteod" olid "peremeeste" poolt tavaliseks nähtuseks. Niisuguses olukorras oli arusaadav, miks Hiina Kommunistliku Partei autoriteet ja laienes tööliste, talupoegade, väikekodanluse ja rahvusliku kodanluse ühisrinne kontrrevolutsiooni vastu. Kuomintangi valitsuse sotsiaalne baas aga kitsenes.

Kui 1.mail 1948.a. Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee avaldas üleskutse - kokku kutsuda Hiina Rahva Poliitiline Konsultatiivnõukogu ilma Kuomintangita ja lõpetada kodusõda, leidis see laialdast vastukaja Hiina rahvahulkades. Kompartei ettepanekuga ühinesid Demokraatlik Liiga, Töölis-Talupoegade Demokraatlik Partei ja Kuomintangi Revolutsiooniline Komitee Hongkongis.[4]

---

1 Ф. Запорожский, Бои в Китае, Москва, 1949, lk. 132.

2 Idem, lk. 66-67.

3 В. Аварин, Китайская Народная республика, lk. 36.

4 G. N. Voitinski, op. cit., lk. 29.

Kuomintangi armee rasked kaotused sundisid Tśiang Kai-śi'd 1.jaanuaril 1949.a. avaldama rahuettepaneku komparteile. Selles uusaasta läkituses Kuomintangi tingimused olid mõeldud kodusõja jatkamiseks ja seetõttu Hiina Kommunistlikule Parteile täiesti vastuvõtmatud. Vastuseks 14.jaanuaril 1949.a. Mao Tse-dung avaldas Hiina Kommunistliku Partei nimel omapoolsed rahutingimused[1] : 1) Sõjasüüdlaste karistamine; 2) Fiktiivse konstitutsiooni tühistamine; 3) Kuomintangi traditsiooniliste instituutide kaotamine; 4) Reaktsiooniliste armeede reorganiseerimine demokraatlike põhimõtete alusel; 5) Bürokraatliku kapitali konfiskeerimine; 6) Agraarreform; 7) Reeturlike lepingute tühistamine; 8) Poliitilise Konsultatiivnõukogu kokkukutsumine ilma reaktsiooniliste elementide osavõtuta demokraatliku kvalitsioonivalitsuse moodustamiseks ja senise Nankingi valitsuse likvideerimiseks.

1.aprillil 1949.a. algasid Peipingis rahuläbirääkimised Hiina Kommunistliku Partei ja Kuomintangi vahel mainitud 8 tingimuse alusel. Kuomintang, kes oli läbirääkimisi taotlenud ainult aja võitmiseks, et kindlustada end samal ajal Lõuna-Hiinas, paljastas järjekordselt oma reeturinägu hiina rahva ees, kui ta keeldus aprilli keskel s.a. valminud kokkuleppeprojektile allakirjutamast. Läbirääkimised ebaõnnestusid. Mao Tse-dungi ja Tśu De käsul Rahvavabastusarmee alustas 20.aprillil 1949.a. uut pealetungi. Ööl vastu 21.aprilli forseerisid rahvaarmee üksused Jangtse jõe Uhu ja Antsingi linna vahel, hoolimata raskest looduslikust tõkkest, suurtest kaitseliinidest ja Kuomintangi suurtest väehulkadest jõe vastaskaldal. Kõikjal abistas rahvas oma armeed, ligi "pool miljonit paadimeest aitasid Rahvavabastusarmeel forsseerida jõge. Pool miljonit patriooti töötasid peaaegu öö-päev vaenlase tule all, mitte säästes oma jõude ja elu"[2]. 23.aprillil 1949.a. hõivati Kuomintangi valitsuse keskus - Nanking. Algas Kuomintangi vägede paaniline põgenemine, millest üks Sinhua agentuuri kirjasaatja annab järgmise pildi:"Jangtse jõelt Hangtśousse viivat teed ummistavad mahajäetud veoautod, suurtükid, mürsud, padrunid, relvad, riidevarustus, raamatud, dokumendid, kastid ja purunenud sõidukid, milles Kuomintangi suured ja väiksed tegelinskid püüdsid oma taganevate sõduritega paanikas jalga lasta"[3]. Tööliste võitlussalgad kaitsesid taganevate Kuomintangi bandiitide purustamise eest tööstusettevõtteid. raudteelased varjasid vedureid ja vaguneid, meremehed hoidsid laevu. Talupojad, sageli ainult vikatite ja kirgastega varustatud, võitlesid vapralt kontrrevolutsionääride vastu. Hoolimata tugevaist kaitseliinidest, hõivati 27.mail 1949 Hiina suurima elanike arvuga (6 milj.) linn - Śanghai. Samal ajal Kesk-Hiinas vabastati Uhani "linnade kolmik" - Hankou, Hanjang ja Utśang. Täitus Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee otsus 1949.a. märtsist partei töö raskuspunkti ülekandmisest maalt linnadesse. "Alates 1927.a.-st partei peamine ülesanne seisnes jõudude kogumiseks maal, maal loodud revolutsiooniliste jõududega linnade piiramises ja lõpuks linnade vallutamises. See ülesanne oli nüüd täidetud, seepärast partei võis oma töö raskuse tsentri üle kanda maalt linna ja linnast rakendada maa juhtimist"[4]. Töölisklassi erikaal ja hegemooni osa revolutsioonilises võit-

---

1 Rahvarevolutsioon Hiinas, lk. 98.

2 А. Чуринов, Армия и народ Китая, „Огонёк" № 47 1949 lk. 14.

3 A. S. Perevertailo, op. cit., lk. 9.

4 Краткие сообщения института востоковедения, т. VII lk. 64.

luses tõusis. Lõuna-Hiinas vabastati Hunani, Hubei, Tsjaingsi, Futsjani jt.provintsid, Loode-Hiinas - Sensi, Kansu, Ningsja jt. provintsid[1]. Põhja-Hiinas hõivati ameeriklaste merebaas Tsingtao. 14.oktoobril 1949.a. vabastati Kanton, kuhu Kuomintangi valitsus oli põgenenud juunis Nankingist. Mitmed linnad (Sikiang jt.) ei avaldanud üldse vastupanu ja Kuomintangi väeüksused tulid tervikuna üle rahvaarmee poole. Ainult 1949.a. juulis Tšiang Kai-ši vastu tõusis üles 17.000 sõdurit, mistõttu viimane oli sunnitud palkama hulgaliselt ameerika ja jaapani sõdureid[2]. 30.novembril 1949.a. vabastati Tšungtšing, 27.detsembril Tšengtu - Sõtšuani provintsi keskus jt.[3]. 1949.a. lõpuks oli vabastatud peaaegu kogu Hiina territoorium, väljaarvatud Tiibet, Taivani ja Hainani saar.

Rahvarevolutsioonilise võitluse tulemusena Tšu De andmeil Kuomintang oli kaotanud 1946 - 1949.a. vahemikul 8 070 000 sõdurit, peale selle 1770 000 ja 1668000 ohvitseri sõdurit vangilangenutena või üle jooksikutena[4]. Rahvavabastusarmeele, mille võitlejate arv ulatus 1949.a. 4 miljoni meheni, langes sõjasaagiks 50 000 kahurit, üle 300 000 kuulipilduja, üle 1000 tanki, üle 20 000 veomasina jne. See on enamik ameeriklaste poolt Kuomintangi käsutusse antud relvastust. Mitte asjatult ei lõppenud üks rahvaarmeelaste laul sõnadega: "USA on meie arsenal, aga Tšiang Kai-ši - meie transport"[5]. Kuigi Kuomintangi armee oli viimase kolme aasta jooksul saanud Ameerika Ühendriikidelt "abi" üle 6 miljardi ameerika dollari väärtuses, siiski rahvarevolutsiooni jõud osutusid tugevamaks. "Hiinas ei seisa vana valitsuse sõjavägede vastas relvastamata rahvas, vaid relvastatud rahvas oma revolutsioonilise armee näol. Hiinas võitleb relvastatud revolutsioon relvastatud kontrrevolutsiooni vastu",[6] märkis J.V.Stalin juba 1927.a. Kuomintangi lüüasaamine näitas, et "Selline on paratamatu lõpp kõikidele reaktsionääridele, kes ei arvesta rahva jõudu ja tahet, selline on paratamatu lõpp kõigile avantüristidele, kes näevad oma armee ajutist, kunstlikku jõudu ja ei või näha oma poliitilist isolatsiooni ja seepärast tegutsevad rahva vastu".[7] Hiina rahvas mõistis, et ainult Hiina Kommunistliku Partei juhtimisel on võimalik üles ehitada demokraatlik, sõltumatu ja ühtne Hiina Rahvavabariik.

Hiina rahva võit oli pika ajaloolise võitluse tulemus."... Need suured võidud ei olnud mitte juhuslikud nähtused ajaloos," märkis Hiina Rahvavabariigi välisminister Tšou En-lai 1.okt.1950.a. "vaid paratamatu hiina rahva arvukate revolutsiooniliste lahingute tulemus viimase saja aasta jooksul. Ilma sadade inimeste ennastohverdava toetuseta niisugune grandioosne, kiire ja igakülgne võit oleks olnud mõeldamatu".[8]

---

1 Rahvarevolutsioon Hiinas, lk.100.
2 „Новое время" №37 1949, lk.20.
3 Т. Ефимов, Очерки по новой и новейшей истории Китая,
4 Чжу Де, Как китайский народ разгромил вооружен- lk.513.
ную американским империализмом реакционную клику
чан Кай-ши. „За прочный мир, за народную демократию"
5 Т.В. Эренбург, Очерки национально-освободительной 29.июня 1951.г.
6 J. V. Stalin, Teosed, 8.kd., lk.351. борьбы Китайского народа, lk. 209.
7 „За прочный мир, за народную демократию" 29.июня 1951
8 Чжоу Энь-лай, За укрепление и развитие успехов Китайского народа, „Правда" 1. октября 1950 г.

III

Riiklik korraldus Hiina Rahvavabariigis.

Demokraatlike jõudude sõjalised võidud andsid võimaluse uue riigiaparaadi loomiseks Hiinas. Ettevalmistused Hiina Rahvavabariigi loomiseks toimusid juba alates 1947.a.-st, mil kõik Hiina demokraatlikud parteid ja rühmad võtsid vastu Hiina Kommunistliku Partei ettepaneku - kukutada Kuomintangi riiklik võim ja luua uued, demokraatlikud Riigivõimu organid.

1949.a.märtsis toimus Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee II pleenum, kus rahvarevolutsiooni läheneva võidu tingimustes võeti Mao Tse-dungi juhtimisel vastu tähtsad otsused, mis määrasid kindlaks Hiina Kommunistliku Partei poliitika tulevases rahvademokraatlikus riigis nii poliitilistes kui majanduslikes küsimustes. Pleenum andis ühtse demokraatliku rahvarinde klassikoosseisu analüüsi rõhutades tööliskassi osa selles, näitas majanduses riikliku sektori juhtiva osa vajadust jne.[1] Need otsused said hiljem Hiina Rahva Poliitilise Konsultatiivnõukogu kongressil vastuvõetud üldise programmi põhialusteks.

1949.a. juunis alustas Peipingis tööd Hiina Rahva Poliitilise Konsultatiivnõukogu Ettevalmistav Komitee, millest võtsid osa Hiina Kommunistliku Partei, Demokraatliku Liiga, Kuomintangi Revolutsioonilise Komitee jt. demokraatlike parteide ning organisatsioonide esindajad. Ettevalmistava Komitee töö tulemusena võeti Mao Tse-dungi juhtimisel vastu järgmine resolutsioon: "Hiina Kommunistlik Partei, demokraatlikud parteid ja rühmad, rahvaorganisatsioonid, kõigi hiina ringkondade demokraatlikud esindajad ning vähemusrahvused ja välismaal elunevad hiinlased arvavad, et imperialismi, feodalismi, bürokraatliku kapitali ja Kuomintangi reaktsioonilise kildkonna võim tuleb kukutada ja et tuleb kokku kutsuda Poliitiline Konsultatiivnõukogu, millesse kuuluvad demokraatlike parteide ja rühmade esindajad, rahvaorganisatsioonide esindajad ning kõigi ringkondade demokraatlikud esindajad, samuti vähemusrahvsute ja välismaal elunevate hiinlaste esindajad, et välja kuulutada rahvademokraatlik Hiina vabariik ning valida demokraatlik koalitsioonivalitsus, kes esindab seda vabariiki" 2. Ettevalmistavas Komitees esindatud parteid ja rühmad tervitasid üksmeelselt seda Hiina Kommunistliku Partei ajaloolist ettepanekut. Ühtlasi kinnitas Ettevalmistav Komitee ligi 3 kuud kestnud istungjärkude töö tulemusena väljatöötatud konstitutsioonilise dokumentide projektid, milledes fikseeriti uue Hiina tähtsamad poliitilised majanduslikud ning kultuurilised alused.

1949.a. septembris Peipingis astus kokku Ettevalmistava Komitee poolt kokku kutsutud Hiina Rahva Poliitilise Konsultatiivnõukogu (HRPKN)

---

[1] G.N.Voitinski, op.cit.,lk.32.

[2] "Rahva Hääl" 23.juunil 1949.a.

esimene istungjärk. Istungitest, mis kestsid 21.-30.septembrini 1949.a., võtsid osa 587 delegaati, neist 510 delegaati otsustava ja 77 nõuandva häälega[1]. Delegaadid esindasid 45 rühma: 14 demokraatlikku parteid, 9 vabastatud rajooni, 6 armeeüksust ja 16 rahvuslikku organisatsiooni ning gruppi (ametiühingud, noorsoo ja naiste organisatsioonid, vähemusrahvused, emigrandid, tööstuslik-kaubanduslikud ringkonnad jne.[2] Parteidest igaüks oli esindatud järgmise arvu delegaatidega: Hiina Kommunistlik Partei 16, Kuomintangi Revolutsiooniline Komitee 16, Hiina Demokraatlik Liiga 16, Rahvuslik Rekonstruktsiooni Demokraatlik Assotsiatsioon 12, Parteitute Demokraatlik Ühing 10, Rahvusliku Päästmise Assotsiatsioon 10, Kolme Rahvusliku Printsiibi Ühing 10, Demokraatlik Abistamise Assotsiatsioon 8, Töölis-Talupoegade Demokraatlik Partei 10, Demokraatlik Abistamise Kuomintangi Assotsiatsioon 8, Tšiguni Partei 6, Tsjusani Ühing 5, Taivani Demokraatlik Liiga 5 ja Noorsoo Demokraatlik Liiga 10 delegaadiga. Vabastatud rajoone esindas 102 delegaati, armeeüksusi 60 delegaati ja rahvuslikke organisatsioone 206 delegaati. Delegaatide klassikuuluvuse kohta võib märkida, et 510-st delegaadist 291 kuulusid tööliste- ja talupoegade organisatsioonidesse, 200 delegaati esindasid väikekodanlikke ja 19 delegaati rahvusliku kodanluse organisatsioon.[3] 69 delegaati olid naised.[4]

Järelikult kutsuti Hiina Rahva Poliitilise Konsultatiivnõukogu konverents kokku demokraatlikel alustel ja ta esindas hiina rahva enamust. Juhtiv koht konverentsil kuulus töölisklassi eesrindlikule väesalgale - Hiina Kommunistlikule Parteile. Esindades kogu riigi rahvast, võttis HRPKN konverents endale Rahvakogu volitused ja võttis vastu 3 konstitutsioonilise tähtsusega dokumenti: 1) Hiina Rahva Poliitilise Konsultatiivnõukogu organisatsioonilise statuudi; 2) Hiina Rahvavabariigi Kesk-rahvavalitsuse organiseerimise seaduse ja 3) Hiina Rahva Poliitilise Konsultatiivnõukogu üldise programmi. Viimane mainitud dokumentidest, mis võeti vastu 29.septembril 1949.a., omab erilist tähtsust, sest selles on fikseeritud hiina rahva senised saavutused võitluses vabaduse eest, on näidatud ära uue riikliku organisatsiooni tähtsamad põhimõtted ja Hiina Rahvavabariigi lähemad ülesanded. HRPKN üldine programm määrab kindlaks Hiina Rahvavabariigi riikliku korralduse, majandusliku poliitika, sõjalise süsteemi, kultuurilise ülesehitustöö alused, vähemusrahvuste küsimuse ja välispoliitika. HRPKN organisatsiooniline statuut ja Kesk- rahvavalitsuse organiseerimise seadus määravad aga kindlaks ühtse rahvusrinde organite struktuuri ja ülesanded. Tuginedes mainitud konstitutsioonilise tähtsusega dokumentidele, HRPKN

---

1 Rahvarevolutsioon Hiinas, lk.101.

2 Е. Ковалев, О демократических преобразованиях в Китайской Народной Республике, "Вопросы истории" № 4 1951, стр.31.

3 И. Ермашев, op.cit., lk.467.

4 О.А.Артуров, Государственный строй Китайской Народной Республики, Москва, 1951, стр.13.

esimene istungjärk võttis vastu otsuse Hiina Rahvavabariigi väljakuulutamise kohta ja ühtlasi valis Kesk-rahvavalitsuse liikmed. Samuti kinnitas HRPKN konverents Hiina Rahvavabariigi rahvuslipu, rahvusvapi ja rahvushümni "Vabatahtlike marsi" ning võeti vastu otsus senise kuukalenderi asendamise kohta enamikes riikides kehtiva päikesekalendriga.[1] Peipingi linn nimetati ümber Pekingiks ja määrati ühtlasi Hiina Rahvavabariigi pealinnaks.

1.oktoobril 1949.a.kuulutas hiina rahva suur juht Mao Tse-dung Pekingis toimuval pidulikul sõjaväeparaadil ja miitingul välja HRPKN otsuse Hiina Rahvavabariigi ja selle Kesk-rahvavalitsuse moodustamise kohta. Nõukogude delegatsiooni liige sm. Balasov, kes viibis sel ajaloolisel päeval Pekingis, kirjeldab seda unustamatut sündmust järgmiselt: "Saabus pidulik moment. Mao Tse-dung astub rahvuslipu juurde, mis on ümbritsetud sõjaväelaste auvalvest. Kõlavad hümni helid. Aeglaselt tõuseb õhku punane lipp viie kuldse tähega. Tuhanded väljakule kogunenud inimesed... vaikides jälgivad vabaduse lippu, mis esmakordselt tõuseb paljukannatanud hiina maa kohale. Müriseb saluut 28 kahurist."[2] Mao Tse-dung andis tuhandete inimeste ees kommunisti vandetõotuse - jääda truuks rahvademokraatia printsiipidele, ja 28 kordne saluut meenutas Hiina Kommunistliku Partei 28 aastast eksisteerimist.[3] 1.oktoober 1949. a. sai Hiina Rahvavabariigi sünnipäevaks.

Hiina rahva ajalooline võit sise- ja välismaiste kontrrevolutsiooniliste jõudude üle oleks olnud võimatu ilma soodsate välistingimusteta. Mao Tse-dung oma artiklis "Rahvademokraatia diktatuurist" märgib õigustatult: "Kui poleks eksisteerinud Nõukogude Liitu, kui poleks olnud võitu antifašistlikus Teises Maailmasõjas, kui - mis on eriti tähtis meile - poleks purustatud jaapani imperialism, kui Euroopas poleks tekkinud uue demokraatia maid, kui poleks olnud rõhutud idamaade tugevnevat võitlust, kui poleks olnud rahvahulkade võitlust valitseva reaktsioonilise kliki vastu Ameerika Ühendriikides, Inglismaal, Prantsusmaal, Saksamaal, Itaalias, Jaapanis ja teistes kapitalistlikes maades, kui poleks olnud kõiki neid faktoreid, siis oleks rahvusvaheliste reaktsiooniliste jõudude surve muidugi palju tugevam kui praegu. Kas me oleksime võinud saavutada võitu niisugustel tingimustel? Muidugi mitte. Täpselt samuti poleks olnud võimalik kindlustada võitu pärast selle saavutamist."[4]

---

1 Г.В.Астафьев, От полуколонии к народной демократии, Кризись колониальной системы, Москва, 1949, стр.70.

2 Н.Галатов, Ликующий Пекин, "Новое время" № 45 1949, стр.22.

3 К.Финогенов, В новом Китае, Москва, 1950, стр.6.

4 Мао Цзе-дунг, О диктатуре народной демократии, стр.9.

Võidu kindlustamiseks oli vaja eelkõige purustada juurteni vana riigiaparaat, likvideerida mõisnike ja välisimperialistide huvides eksisteerinud Kuomintangi bürokraatlike võimuorganite jäänused ning kogu nende valitsussüsteem ja riik, mida Mao Tse-dung nimetas "suur mõisnike, suur pankurite ja suur kompradooride feodaal-fašistlikuks riigiks."[1] HRPKN üldise programmi järgi "rahvarevolutsiooni ja rahvusliku vabastussõja suured võidud tegid lõpu imperialismi, feodalismi ja bürokraatliku kapitali võimutsemise perioodile Hiinas. Rõhutud seisundist hiina rahvas sai uue ühiskonna ja uue riigi peremeheks, vahetades feodaal-kompradoorliku fašistliku diktatuuri Kuomintangi reaktsioonilise võimu rahvademokraatliku diktatuuri vabariigiga."[2] Esimest korda Hiina ajaloos loodi riik, kus võim kuulus rahvale ja rahvas ise saab juhtida oma maa saatust. Küsimusele "Kes on rahvas?" vastas Mao Tse-dung järgmiselt: "Praegusel etapil on Hiinas rahvaks töölisklass, talupoegade klass, väikekodanlus ja rahvuslik kodanlus. Tööliskassi ja Kommunistliku partei juhtimisel need klassid ühinesid selleks, et moodustada oma riik ja valida oma valitsus diktatuuri kehtestamiseks imperialismi lakeide-mõisnike klassi ja bürokraatliku kapitali üle..."[3]

Mida kujutab endast siis Hiina Rahvavabariik riikliku korralduse seisukohalt? HRPKN üldise programmi järgi "Hiina Rahvavabariik on uue demokraatia s.o. rahvademokraatlik riik ... mis ühendab kõik Hiina demokraatlikud klassid ja rahvused, ning peab võitlust imperialismi, feodalismi, bürokraatliku kapitali vastu - sõltumatuse, demokraatia, rahu ja ühtsuse eest, õitsva ja tugeva Hiina loomise eest."[4] Rahvademokraatliku riigi klassiolemuse täpsema määranguga märgitakse HRPKN üldises programmis, et "rahvademokraatlik diktatuur Hiinas on töölisklassi, talurahva, väikekodanluse demokraatlike elementide ühtse demokraatliku rahvusliku rinde riiklikuks võimuks, mis on rajatud tööliste ja talupoegade liidule ja on juhitud töölisklassi poolt."[5]

Järelikult rahvademokraatliku diktatuuri üheks põhitingimuseks on töölisklassi ja tema avangardi - kommunistliku partei juhtimine kõigi teiste imperialismivastaste ja antifeodaalsete klasside suhtes, kelleks Hiina tingimustes arvestatakse talurahvast, väikekodanlust ja rahvuslikku kodanlust. Tuginedes võitluse ühistele eesmärkidele, hiina töölisklass oli leidnud seega endale liitlased, kuigi mitte alati täiesti järjekindlad; kuid tähtis on see, "... et need liitlased on massilised liitlased, et need liitlased ei piira proletariaadi revolutsioonilist propagandat ja agitatsiooni, ei piira selle partei tööd töölisklassi ja töörahva hulkade organiseerimisel"[6], nagu kirjutas J.V.Stalin.

---

1 Чень Бо-да, Четыре семейства Китая, Москва, 1948, стр.213.

2 Образование Китайской Народной Республики /документы и материалы/ 1950, стр.30.

3 Мао Цзе-дун, О диктатуре народной демократии, стр.10

4 Документы, стр.31.

5 Idem, lk.30.

6 J.V.Stalin, Teosed, 9 kd., lk.327.

Rahvademokraatliku korra tähtsaks tingimuseks on aga eriti töölisklassi ja talurahva kindel liit, mille kohta Mao Tse-dung märgib, et "ülemineku uuelt demokraatialt sotsialismile peaasjalikult sõltub nende kahe klassi liidust."[1]

Hiina rahvademokraatliku riigi olemuse määras geniaalselt J.V. Stalin juba 1926.a., kirjutades: "Ma arvan, et tulevane revolutsiooniline võim Hiinas meenutab oma iseloomult üldiselt niisugust võimu, millest meil kõneldi 1905.aastal, s.t. midagi proletariaadi ja talurahva demokraatliku diktatuuri taolist, kuid selle vahega, et see võim on peamiselt imperialismivastane. Sellest kujuneb Hiina mittekapitalistlikule või täpsemalt, sotsialistlikule arenemisele ülemineku võim."[2]

See J.V.Stalini järeldus Hiina revolutsiooni arengust ja perspektiividest on täielikult teostunud. Hinna rahvademokraatlik diktatuur ei ole veel proletariaadi diktatuuri vorm, vaid revolutsiooniline töölis-talupoegade diktatuur töölisklassi juhtimisel ja tema otseseks ülesandeks ei ole veel sotsialismi ülesehitamine, vaid rahva-demokraatliku revolutsiooni esimene etapi ülesannete lahendamine. Viimaste ülesannete hulka kuulub feodalismi- ja imperialismivastane võitlus, mistõttu Hiinas esmajärgulisteks vajadusteks kujunesid välis- ja bürokraatliku kapitali likvideerimine, feodaaljäänuste hävitamine, mõisnike maavalduse konfiskeerimine ja selle jagamine talupoegadele, sõja ajal kannatada saanud majanduse taastamine ja edasiarendamine, üldse kogu ühiskondliku elu ümberkorraldamine, demokraatlikel alustel. Alles mainitud ülesannete lahendamine Hiinas loob tingimused üleminekuks järgmisele etapile-sotsialistlikule revolutsioonile. Seega Hiina rahvademokraatia, olles alles oma arengu esimesel etapil, erineb Kesk- ja Kagu-Euroopa riikidest, kus rahvademokraatlik diktatuur täidab juba proletariaadi diktatuuri funktsioone ja on asunud oma ajaloolises arengus rahvademokraatliku revolutsiooni teisele etapile - sotsialistliku revolutsiooni etapile, mille otseseks ülesandeks on kapitalismi hävitamine ja sotsialismi ülesehitamine. Hiina rahva demokraatia ülesandeks käesoleval etapil ei ole veel kogu kapitalismi hävitamine ja kogu kodanluse kapitali natsionaliseerimine, vaid rahvusliku kodanluse kapitali säilitamine, sest " ... rahvuslik kodanlus... teatud staadiumis ja teatava ajani võib toetada oma maa revolutsioonilist liikumist imperialismi vastu..."[3] Järelikult Hiina rahvademokraatia ülesandeks esimesel etapil on küll bürokraatliku ehk kompradoorliku kapitali konfiskeerimine, kuid samal ajal rahvusliku kapitalistliku tööstuse ja kaubanduse, mis kannatas imperialistliku konkurentsi all - säilitamine, ainult selle teatud piiramisega. "Enneaegne kapitalismi likvideerimine ja sotsialismi teostamine ei sobi meie maa tingimustele"[4] ütles Mao Tse-dung Hiina Kommunistliku Partei III Pleenumil 1950.a.juunis. Hiina väikekodanlus ja rahvuslik kodanlus, peamiselt keskkodanlus, kes rahvarevolutsiooni käigus toetasid demokraatlikke jõude, jäid ka pärast revolutsiooni rahvusliku demokraatliku ühisrinde üheks osaks. Selles seisneb Hiina rahvademokraatia iseärasus. Kuid öeldust ei tohi siiski järeldada, et Hiinas säilib kapitalistlik kord. Mao Tse-dungi sõnade järgi "selle re-

---

1 Мао Цзе-дун, О диктатуре народной демократии, lk.14.

2 J.V.Stalin, Teosed, 8.kd., lk.353-354.

3 J.V.Stalin, Teosed, 10.kd., lk.11.

4 "Вопросы истории" № 4,1951, lk.41.

volutsiooni esimene faas, esimene etapp mitte mingil juhul ei pea viima ja ei või viia kapitalistliku ühiskonna kodanliku diktatuuri loomiseni Hiinas, sel etapil seisneb ülesanne Hiina revolutsioonilistе klasside liidu diktatuuri uusdemokraatliku ühiskonna loomises ja sel viisil selle etapi lõpetamine."[1] Hiina rahvademokraatlik revolutsioon, kuigi omades rida spetsiifilisi iseärasusi just Hiina senise poolkoloniaalse ja poolfeodaalse olukorra tõttu, omab siiski ka palju ühiseid jooni Euroopa rahvademokraatlike režiimidega, nagu kommunistliku partei ja töölisklassi juhtiv osa, Nõukogude Liidu vennalik abi jne., mistõttu Hiina rahvademokraatlikku revolutsiooni võib õigusega nimetada "... maailma proletaarse sotsialistliku revolutsiooni osaks..."[2] Kõigi rahvademokraatlike riikide lähemaks või kaugemaks eesmärgiks on sotsialismi saavutamine nii Hiinas kui Euroopas, sest "kõik rahvad jõuavad sotsialismile, see on möödapääsematu, kuid kõik ei jõua just täiesti samal viisil, igaüks toob omapära ühte või teise demokraatia vormi..."[3], nagu kirjutas V.I.Lenin.

Proletariaadi hegemoonia on proletariaadi diktatuuri idu ja seepärast Hiinas on olemas täielik võimalus üleminekuks rahvademokraatliku revolutsiooni esimeselt etapilt sotsialismi ülesehitamise etapile. On olemas võimalus "... sotsialismi ja kommunismi saavutamiseks rahvavabariigi kaudu..."[4]

Väga iseloomulikuks sümboliks Hiina rahvademokraatiale on HRPKN esimesel konverentsil vastu võetud punane rahvuslipp, mille vasakus nurgas asetsev suur kuldne täht sümboliseerib Hiina Kommunistlikku Parteid ja teda poolringis ümbritsevad 4 väiksemat kuldtähte - 4 demokraatlikku klassi. Lipp sümboliseerib seega hiina rahva ühtsust ja koondumist kompartei ümber.

Kui Kuomintangi võimu ajal Hiina rahvamasside õigused poliitilisel alal olid äärmiselt piiratud, siis HRPKN üldise programmi järgi Hiina Rahvavabariigi kodanikel on õigus valida ja olla valitud, on veendumuste, sõna-, trüki-, koosolekute-, organisatsioonide, kirjavahetuse, isiku-, elamis-, ümberkolimis-, usu- ja demonstratsioonide vabadused.[5] Naistel on võrdsed õigused meestega kõigil ühiskondliku elu aladel, on hävitatud naise orjastav feodaalne režiim. Kodanike kohustustest märgitakse HRPKN üldise programmi 8.artiklis, et "Kõik Hiina Rahvavabariigi kodanikud on kohustatud kaitsema Kodumaad, jälgima seadusi ja töö distipliini, hoidma ühiskondlikku omandit, täitma kodanike kohustusi, sõjaväeteenistust ja maksma makse."[6]

---

1 Е.Ф.Ковалёв, Вопросы Китайской революции в трудах И.В.Сталина, "Вопросы истории" № II 1952, lk. 63.

2 Idem.

3 В.И.Ленин, Соч.,т. 23, lk. 58.

4 Мао Цзе-дун, О диктатуре народной демократии, lk. 6.

5 Документы, lk. 32.

6 Idem, lk.33.

Hiina Rahvavabariigi riigivõimu organitest kõrgeimaks seadusandlikuks ja täidesaatvaks võimuks on Hiina Rahva Poliitiline Konsultatiivnõukogu, sest "ta esindab kogu maa rahvast ja kasutab tema usaldust ja toetust" [1], nagu märkis Mao Tse-dung HRPKN esimese istungjärgu avakõnes 21.septembril 1949.a. HRPKN on Hiina demokraatliku ühisrinde esindusorganiks ja temas on esindatud hiina tööliskласs, talurahvas, rahvaarmeelased, intelligents, väikekodanlus, rahvuslik kodanlus, vähemusrahvused, välismaal elavad hiinlased ja teised patriootilised demokraatlikud elemendid.[2] HRPKN organisatsioonilises statuudis, mis võeti vastu HRPKN esimese istungjärgu poolt 27.septembril 1949.a., märgitakse selle organi põhiliste ülesannetena uue demokraatia põhimõtete elluviimist, imperialismi, feodalismi ja bürokraatliku kakitali vastast võitlust, kontrrevolutsioniliste jäänuste likvideerimist, rahvamajanduse taastamist ja arendamist, kultuuri ja hariduse arendamist, riikliku kaitse tugevdamist, et ehitada "... sõltumatu, demokraatlik, rahulik, ühtne, õitsev ja tugev rahvademokraatlik Hiina Rahvavabariik, mis juhitakse tööliskласsi poolt ja põhineb tööliste ja talupoegade liidul." [3] HRPKN delegaatide hulk ja koosseis määratakse kindlaks eelmise HRPKN Ülehiinalise Komitee poolt ja esimese istungjärgu puhul - HRPKN Ettevalmistava Komitee poolt.[4] HRPKN kutsutakse kokku üks kord kolme aasta jooksul, vajaduse korral ka tihemini või harvemini Ülehiinalise Komitee poolt või esimest korda - HRPKN Ettevalmistava Komitee poolt. HRPKN omab järgmisi volitusi: tal on õigus teha parandusi HRPKN organisatsioonilises statuudis, üldises programmis, Kesk-rahvavalitsuse organiseerimise seaduses; tema tähtsaimaks õiguseks on aga - valida Hiina Rahvavabariigi Kesk-rahvavalitsusnõukogu (KRVN). Samuti valib HRPKN Ülehiinalise Komitee ja esitab vajaduse korral riikliku tähtsusega plaanide projekte Hiina Rahvavabariigi Kesk-rahvavalitsusnõukogule. HRPKN istungjärgu avamiseks on vajalik vähemalt poole delegaatide hulga kohalolek. HRPKN iga istungjärk valib Presiidiumi, mille liikmete arv määratakse kindlaks iga istungjärgu enda poolt.

Samuti valib HRPKN iga istungjärk peasekretäri ja tema asetäitjad ning võib moodustada mitmesuguseid komisjone eriküsimuste lahendamiseks. Kuni Ülehiinalise rahvaesindajate Rahvakogu kokkukutsumiseni, mis saab olema kõrgeimaks võimuks riigis ja mis valitakse üldiste valimiste teel - omab HRPKN kui demokraatliku ühisrinde esindus kõiki Rahvakogu volitusi. "... Kuid isegi peale rahvaesindajate kogu kokkukutsumist Rahva Poliitiline Konsultatiivnõukogu mängib Kesk-rahvavalitsuse töös ikkagi nõuandva, edasilükkava organi osa, organi, mis võtab osa plaanide väljatöötamisest"[5], märkis Tšou En-lai oma kõnes 25.septembril 1949.a. HRPKN tulevikuperspektiividest. Arvestades Hiina Rah-

---

1 Idem, lk.33.

2 Документы, lk.34-35.

3 Idem, lk.13.

4 Idem, lk.14-17.

5 Документы, lk.57.

vavabariigi suuri edusamme kõigil ühiskondliku elu aladel, sotsiaalsete ja poliitiliste reformide läbiviimist, tehti HRPKN Ülehiinalise Komitee poolt 24.detsembril 1952.a.Kesk-rahvavalitsusnõukogule ettepanek Ülehiinalise rahvaesindajate Rahvakogu, samuti kohalike rahvaesindajate kogude kokkukutsumiseks.[1] 11.veebruaril 1953.a. võeti Kesk-rahvavalitsusnõukogu poolt vastu valimiste seadus Rahvakogu ja kohalike rahvaesindajate kogude kokkukutsumise kohta.[2] Valimistest, mis toimuvad 1953.a. maist kuni oktoobrini, võtavad osa kõik 18-aastaseks saanud Hiina Rahvavabariigi kodanikud, sõltumata rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, soost, tegevusalast, sotsiaalsest päritolust, usutunnistusest, hariduslikust tsensusest, varanduslikust seisust ja paiksusest. Hiina rahvaesindajate ülemaalisesse Rahvakogusse valitakse umbes 1200 deputaati, neist 150 vähemusrahvuste poolt, 60 relvastatud jõudude poolt ja 30 välismaal elavate hiinlaste poolt, kuna ülejäänud deputaadid valitakse linnades ja provintsides vastavalt elanike arvule. Deputaadi-kandidaadid seatakse üles Hiina Kommunistliku Partei, demokraatlike parteide ja rühmade, ühiskondlike organisatsioonide ja üksikisikute poolt. "See valimisseadus soodustab rahvademokraatliku ühtse rinde edasist tugevnemist... suurendab... laiade rahvahulkade aktiivsust ja loomingulist initsiatiivi, koondab kogu Hiina rahva veelgi tihedamini esimees Mao Tse-dungi, kommunistliku partei ja Kesk-rahvavalitsuse ümber ... võimaldab meil kindlalt viia Hiinat sotsialismi poole"[3], ütles Kesk-rahvavalitsusnõukogu liige Deng Siao-ping oma sõnavõtus Kesk-rahvavalitsuse nõukogu istungil 11.veebruaril 1953.a.uue valimisseaduse projekti kohta.

HRPKN organisatsioonilise statuudi järgi tegutseb HRPKN istungite vaheajal HRPKN liikmete hulgast valitud Ülehiinaline Komitee, mida Tšou En-lai nimetas õigustatult "efektiivseks organiks" [4]. HRPKN Ülehiinalise Komitee funktsioonideks on HRPKN otsuste elluviimise kindlustamine, täiendavate ettepanekute koostamise õigus Kesk-rahvavalitsusele, abi osutamine valitsusele rahva mobiliseerimisel riiklikus ülesehitustöös,kandidaatide nimestiku esitamine delegaatide valimisel Rahvakogusse HRPKN-s esindatud organisatsioonidest, HRPKN järgmise istungjärgu delegaatide isikulise koosseisu kindlaksmääramine jne.[5]. HRPKN Ülehiinalise Komitee tähtsaimaks ülesandeks on kokku kutsuda HRPKN järgmine istungjärk ja juhtida demokraatliku ühisrinde tööd. HRPKN Ülehiinalise Komitee isikuline koosseis valitakse HRPKN igakordse istungjärgu poolt ja ta kutsutakse kokku üks kord kuue kuu jooksul HRPKN Ülehiinalise Komitee büroo poolt, mis valitakse komitee enda ridadest. HRPKN Ülehiinaline Komitee poolt valitakse oma peasekretär, kelle asetäitjad määratakse HRPKN Üle-

---

1 "Правда", 29.декабря 1952 г.

2 "Noorte Hääl" 4.märtsil 1953.a.

3 "Noorte Hääl" 4.märtsil 1953.a.

4 Чжоу Энь-Лай, За укрепление и развитие успехов Китайского народа, "Правда" 1.октября, 1950 г.

5 Документы, lk.17-18.

Hiinalise Komitee büroo poolt. HRPKN Ülehiinalise Komitee töö määrused töötatakse välja büroo poolt. Järelikult HRPKN Ülehiinaline Komitee, kes oma ridades esindab kõiki HRPKN-sse valitud demokraatliku ühisrinde parteisid ja gruppisid, on põhiliselt nõuandvaks organiks, mitte valitsevaks[1]. HRPKN Ülehiinalise Komitee ettepanekud Kesk-rahvavalitsusele ei ole viimasele kohustuslikud täitmiseks, kuid nad omavad suurt poliitilist tähtsust, s est nad väljendavad demokraatliku ühisrinde parteide ja gruppide soove. Näiteks 1950.a.agraarreformi projekt töötati välja HRPKN Ülehiinalise Komitee poolt ja ratifitseeriti mõningate parandustega KRVN poolt. Kesk-rahvavalitsus töötab tihedalt koos HRPKN Ülehiinalise Komiteega, viimasel on tihti esimesega nõupidamised. Nende organite koostööd kergendab asjaolu, et "... kõige autoriteetsemad Hiina valitsuse tegelased on ühel ajal Rahva Poliitilise Konsultatiivnõukogu liikmed ja Komitee esimeheks on Kesk-rahvavalitsusnõukogu esimees seltsimees Mao Tse-dung.[2]" HRPKN esimesel istungjärgul septembris 1949.a. valiti HRPKN Ülehiinalise Komitee koosseisu 180 liiget, kuna 18 kohta reserveeriti tulevaste vabastatud rajoonide esindajatele.[3]

HRPKN plenaaristungite vaheajal on kõrgeimaks võimuks riigis seadusandlikul alal, tavaliselt aga otsese täidesaatva võimuga - HRPKN poolt salajase hääletusega valitud Kesk-rahvavalitsusnõukogu (KRVN). Hiina Rahvavabariigi Kesk-rahvavalitsuse organiseerimise seaduses, mis võeti vastu 27.septembril 1949.a., artikkel 4-s öeldakse: "Kesk-rahvavalitsusnõukogu esindab Hiina Rahvavabariiki välissuhetes, aga sisemaal juhib riiklikku võimu"[4]. KRVN moodustab järgmised tähtsad võimuorganid: Riikliku Administratiivnõukogu, Rahvarevolutsioonilise Sõjanõukogu, Kõrgema Rahvakohtu ja Kõrgema Rahva Prokuratuuri. KRVN koosneb ühest esimehest, tema kuuest asetäitjast ja 56 liikmest, kes valitakse HRPKN istungjärgul. HRPKN esimesel istungjärgul 1949.a.septembris valiti KRVN ja seega kogu Kesk-rahvavalitsuse esimeheks Mao Tse-dung. Sellega rõhutasid rahvahulkade esindajad Hiina Kommunistliku Partei juhtivat osa Hiina Rahvavabariigis. Esimehe asetäitjateks valiti: 1) Rahvavabastusarmee ülemjuhataja, Hiina Kommunistliku Partei liige Tsu De; 2) Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee Poliitbüroo liige Lii Šao-tsi; 3) Parteitu demokraat, revolutsionääri Sun Jat-seni lesk Sung Tsing-ling; 4) Kuomintangi Revolutsioonilise Komitee esimees Li Tsi-šen; 5) Demokraatliku Liiga esimees Tšang Lan; ja 6) Mandžuuria rahvavalitsuse esimees, Hiina Kommunistliku Partei liige Gao Gang.[5]

---

1 З.М. Черниловски. Государственный строй Китайской народной республики, Москва, 1951, lk. 66.

2 Idem, lk.67.

3 Г.Ефимов. Очерки по новой и новейшей истории Китая, lk. 503.

4 Документы, lk. 21.

5 Rahvarevolutsioon Hiinas, lk.102.

Keskrahvavalitsusnõukogusse 1949.a.valitud ülejäänud 56 liikmest 30 olid Hiina Kommunistliku Partei liikmed[1]. RKVN liikmetest valiti peasekretäriks Liu Bo-tsin. KRVN funktsioonideks on riiklike seaduste väljatöötamine ja nende seletamine, seadluste väljaandmine ja nende täitmise kontrollimine, riigi poliitiliste ürituste põhisuuna kindlaksmääramine, seadustele mittevastavate Riikliku Administratiivnõukogu määruste ja käskude muutmine või tühistamine, välisriikidega lepingute ratifitseerimine või tühistamine, sõja ja rahu küsimuse otsustamine, riigieelarve kinnitamine ja selles muudatuste tegemine, aruande kinnitamine riigi eelarve täitmisest, rahvamajanduse plaanide kinnitamine, üldise või osalise amnestia kohta käivate seadluste väljaandmine, riiklike ordenite ja medalitega autasustamine ning riiklike aunimetuste andmine.[2] KRVN määrab ja vallandab Riikliku Administratiivnõukogu peaministri, tema asetäitjad ja liikmed, ministrid ja nende asetäitjad, Teaduste Akadeemia presidendi ja tema asetäitja, Riigipanga direktori, suurte administratiivrajoonide, linnade ja provintside rahvavalitsuste esimehed ja teised tähtsamad administratiivala töötajad. KRVN määrab ja vallandab saadikud välismaale, Rahvarevolutsioonilise Sõjanõukogu esimehe, tema asetäitjad ja liikmed, Rahvavabastusarmee ülemjuhataja ja tema asetäitjad, Peastaabi ülema ja tema asetäitjad, Poliitilise Peavalitsuse ülema ja tema asetäitja, Kõrgema Rahvakohtu esimehe, tema asetäitjad ja liikmed, Kõrgema Rahvaprokuratuuri esimehe, tema asetäitjad ja liikmed jt. - ühesõnaga kõik tähtsamad riigiametnikud. Samuti KRVN valmistab ette ja kutsub kokku Ülehiinalise rahvaesindajate Rahvakogu. Keskrahvavalitsuse esimees juhib Kesk-rahvavalitsusnõukogu istungeid ja suunab selle tööd, samuti on tal õigus välja anda kohustuslikke käskkirju seaduste ja seadluste alusel.[3] KRVN istungite vaheajal alluvad valitsusorganid Kesk-rahvavalitsuse esimehele. KRVN esimehe asetäitjad ja peasekretär abistavad esimeest tema teenistuskohuste täitmisel. KRVN kutsutakse kokku esimehe poolt üks kord kahe kuu jooksul, erijuhtudel ka lühema ajavahemiku järel. KRVN istungite korraldamiseks ja otsuste tegemiseks on vajalik vähemalt poolte nõukogu liikmete kohalolek.

Järelikult oma funktsioonidelt ja organisatsioonilt meenutab Kesk-rahvavalitsusnõukogu Nõukogude Venemaal 1918.a.loodud Kesk-täitevkomiteed, mis andis välja seadusi ja samal ajal täitis neid.[4] Kui Hiinas oli sajandeid kestnud traditsioon, et riigiametniku kandidaadid pidid sooritama teatud eksamid, siis nüüd - tähtsamate riigiametnike määramine Kesk-rahvavalitsusnõukogu poolt tähistab suurt pööret vana riigiaparaadi likvideerimises ja uue loomises.

Tugeva võimu koondamine KRVN kätte oli tingitud pingelisest sise- ja välisolukorrast, milles sündis Hiina Rahvavabariik. Ainult tugev tsentraliseeritud võim kindlustas kiire hiina rahva jõudude mobiliseerimise feodalismi likvideerimiseks, agressioonile vastulöögi organiseerimiseks, riigi majanduse taastamiseks ja teiste ülesannete täitmiseks.

---

1 Г.В.Эренбург. Очерки национально-освободительной борьбы китайского народа, lk. 224.

2 Документы, lk. 21-23.

3 О.А.Артуров, op.cit., lk.16.

4 З.М.Черниловский, op.cit., lk.70-71.

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

Valitsuseks kitsamas mõttes ja kõrgeimaks täidesaatvaks võimuks Hiina Rahvavabariigis on Riiklik Administratiivnõukogu (RAN), mille isikuline koosseis - 30 liiget - määratakse KRVN poolt. RAN vastutab oma tegevuse eest KRVN ees.[1] Kui 1.oktoobril 1949.a. Keskrahvavalitsus asus oma kohuste täitmisele, valiti RAN peaministriks ja ühtlasi välisministriks Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee Poliitbüroo liige Tšou En-lai. RAN funktsioonides on määruste ja käskude väljaandmine, nende täitmise kontrollimine, seadustele mittevastavate ministeeriumide, komiteede jt. riiklike asutiste korralduste muutmine ja tühistamine, ettepanekute tegemine KRVN-le, komiteede, ministeeriumide, komisjonide jt. organite töö koordineerimine ja suunamine, kohalike rahvavalitsuste töö juhtimine, maakondade ja linnade tähtsamate administratiivtöötajate määramine ja vallandamine. RAN peaminister juhib kogu RAN tegevust, teda abistavad 4 asetäitjat ja peasekretär[2].

RAN istungid toimuvad üks kord nädalas ja kutsutakse kokku peaministri poolt.[3]. Vajaduse korral, vähemalt ühe kolmandiku RAN liikmete palvel võib istungit kokku kutsuda ka enne tähtaega. Istungite läbiviimiseks ja otsuste tegemiseks on vajalik vähemalt poolte RAN liikmete kohalolek. RAN määrused ja käsud on seadusvõimelised ainult peaministri isikliku allkirjaga.

Hiina Rahvavabariigi Kesk-rahvavalitsuse organiseerimise seaduse järgi asutati RAN juurde järgmised võimuorganid: Poliitilis-Juriidiline Komitee, Finants-Majanduslik Komitee, Kultuuri- ja Haridusasjade Komitee, Rahvusliku Kontrolli Komitee, 21 ministeeriumi, Rahvapank, Informatsiooni Peavalitsus, Teaduste Akadeemia, Ajakirjanduse Peavalitsus, Tollide Peavalitsus, Trükiasjanduse Peavalitsus, Seaduste Ettepanekute Komisjon, Hiina Emigrantide Asjade komisjon ja Rahvusasjade Komisjon. Järelikult RAN-le alluvad kõik tähtsamad riigiasutused peale kohtu-, prokuratuuri- ja armee-organite.

Otseselt RAN-ile alluvad Rahvusliku Kontrolli Komitee, Välisasjade Ministeerium, Informatsiooni Peavalitsus, Kaadrite Valitsus, Põhja-Hiina Asjade valitsus ja Hiina Emigrantide Asjade Komisjon.[4] Ülejäänud ministeeriumid ja komisjonid alluvad RAN-le kolme komitee: Poliitilis-Juriidilise, Finants-Majandusliku- ja Kultuuri- ja Haridusasjade Komitee kaudu. Iga komitee koosneb 20-40 liikmest - temale alluvate organite juhtidest, nende asetäitjatest ja spetsialistidest. Poliitilis-Juriidiline Komitee juhib Siseministeeriumi, Julgeolekuministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Seaduste Ettepanekute Komisjoni ja Rahvusasjade Komisjoni tööd. Finants-Majanduslik Komitee juhib Rahandusministeeriumi, Kaubandusministeeriumi, Rasketööstusministeeriumi, Küttetööstusministeeriumi, Tekstiiltööstusministeeriumi, Toiduainetetööstusministeeriumi, Kergetööstusministeeriumi, Raudteede-Ministeeriumi, Posti- ja Telegraafiministeeriumi, Kommunikatsiooniministeeriumi, Põllumajandusmi-

---

1 Документы, lk.24-25.

2 О.А.Артуров, op.cit., lk.17.

3 Документы, lk.25-27.

4 О.А.Артуров, op.cit., lk.17.

nisteeriumi, Metsamajandusministeeriumi, Irrigatsiooniministeeriumi, Tööministeeriumi, Rahvapanga ja Tollide Peavalitsuse tööd. Kultuuri- ja haridusasjade Komitee juhib Kultuurasjade Ministeeriumi, Haridusministeeriumi, Tervishoiuministeeriumi, Teaduste Akadeemia, Ajakirjanduse Peavalitsuse ja Trükiasjanduse Peavalitsuse tööd. KRVN otsusega 1952.a.novembris asutati Kesk-rahvavalitsuse juurde veel Riiklik Plaanikomitee, Kehakultuuri- ja Spordikomitee, Kõrgema Hariduse Ministeerium ja Kirjaoskamatuse Likvideerimise Komitee.[1] Kõik juhtivad komiteed võivad anda välja korraldusi ja käskkirju temale alluvatele ministeeriumidele, komisjonidele, valitsustele, Teaduste Akadeemiale ja Rahvapangale ning Kontrollida nende täitmist.[2] Rahvusliku Kontrolli Komitee jälgib kõigi riiklike organite ja riigiteenijate tööd nende teenistuskohuste täitmisel. Ministeeriumid, komisjonid, valitsused, Teaduste Akadeemia ja Rahvuspank võivad anda välja oma kompetentsi piirides korraldusi ja käskkirju ning jälgida nende täitmist. RAN mitmesuguste organite juures töötavad veel sekretariaadid, departemangud, osakonnad, bürood, sektorid, instituudid jne.[3] Kitsapiirilisemate küsimuste lahendamiseks RAN ja temale alluvate organite organisatsiooniline määrustik töötatakse välja KRVN poolt. KRVN võib vajaduse korral asutada RAN-i juurde uusi komiteesid, ministeeriume jne., nagu see toimus näiteks 1952.a. novembris.

Järelikult RAN teostab vahenditult kogu maa poliitilise, majandusliku ja kultuurilise elu juhtimist. Samuti RAN viib ellu ka KRVN direktiive välispoliitilisel alal.[4] 24.oktoobril 1949.a. KRVN poolt 21-st määratud ministrist 11 oli Hiina Kommunistliku Partei liikmed, 10 - väikekodanlikest parteidest ja parteitute hulgast.[5]

Mainitud 21 ministrist 2 olid naised, nimelt Justiis- ja tervishoiuminister.[6] Ülehiinalise Demokraatliku Naisföderatsiooni esimehe asetäitja Deng Ing-tšao andmeil oli Kesk-rahvavalitsuse juhtivate töötajate hulgast 1952.a. juba 36 naist[7], mis näitab hiina naiste aktiivset osavõttu ühiskondlikust elust ja vabanemist senisest õigusetust seisundist.

1.novembril 1949.a. alustasid ametlikult tegevust kõik ministeeriumid, komisjonid jt. RAN juurde kinnitatud organid.

---

1 "Noorte Hääl" 20.novembril, 1952.a.

2 Документы, lk.27-28.

3 Законодательные акты Китайской Народной Республики. Москва, 1952, lk.66.

4 А.Кузнецов, Новый Китай, Москва, 1952, lk.20.

5 "Вопросы истории" № 4 1951, lk.40.

6 З.М.Черниловский, op.cit., lk.76.

7 Дзн Ин-чао, Женщины Китайской Народной республики "За прочный мир, за народную демократию" 7.марта 1952 г.

Riigi sõjaliste asjade kõrgeimaks organiks on Rahvarevolutsioonniline Sõjanõukogu, mis teostab kogu maa rahvaarmee üksuste, nende seas Rahvavabastusarmee, ühiskondliku julgeoleku relvastatud jõudude lennuväe, mereväe jt. maa kaitsejõudude ülemjuhatust. Hiina Rahvavabariigis ei ole loodud spetsiaalset sõjaministeeriumi ja sõjaväe juhtimine ei allu seetõttu mitte RAN-le, vaid erilisele Rahvarevolutsioonnilisele Sõjanõukogule, mis koosneb ühest esimehest, tema viiest asetäitjast ja 22-liikmest, kes määratakse KRVN poolt.[1] Rahvarevolutsioonnilise Sõjanõukogu esimeheks määrati 1949.a. Mao Tse-dung, tema tähtsaimaks asetäitjaks Rahvavabadusarmee ülemjuhataja Tšu De. Viie asetäitja hulgas on muuseas ka endine Kuomintanglane kindral Tšen Tsian[2]. Rahvarevolutsioonnilise Sõjanõukogu valitsemissüsteemi töötatakse välja KRVN poolt.[3] Sõjanõukogule allub Peastaap ja Poliitiline Peavalitsus.

Kui Kuomintangi armee oli mõisnike ja kapitalistide käes vägivallarelvaks hiina rahva üle, keda hiina rahvas vihkas eriti banditismi ja röövimiste tõttu, siis rahvaarmee on tõeliselt revolutsioonniline armee, rahvademokraatia armee, mis koosneb töörahva esindajatest, allub teadlikule distsipliinile, omab kõrget poliitilist teadlikkust, võitleb patriotismi ja internatsionalismi vaimus, on tihedalt seotud rahvaga ja teenib rahvast. HRPKN üldises programmis on märgitud, et Hiina Rahvavabariigi relvastatud jõudude ülesandeks on "... Hiina sõltumatuse, territoriaalse terviklikkuse ja suveräniteedi kaitsmine, hiina rahva revolutsioonniliste vallutuste ja kõigi tema seaduslike huvide ja õiguste kaitse"[4] Kui 1944.a. rahvaarmee võitlejaid loendati umbes 3 miljonit, siis 1951.a.alguseks rahvaarmeelaste arv ulatus 5,5 miljonini.[5] Rahvademokraatliku korra võit Hiinas oleks olnud võimatu ilma Rahvavabastusarmee suurte sõjaliste võitudeta reaktsioonniliste jõudude üle. Kuid samal ajal Mao Tse-dung oma kõnes 21.septembril 1949.a. HRPKN avaistungil näitas õigesti, et "meie revolutsioonniline töö ei ole veel lõppenud, rahvavabastussõda ja rahva revolutsioonniline liikumine veel jatkuvad ja meie peame ka edaspidi jatkama oma jõudude pingutamist.[6] Rahvaarmee ei puhka enne kui kogu Hiina territoorium on vabastatud reaktsionääridest. 1950.a.aprillis vabastati Hainani saar kuomintanglastest ja 1951.a.mais liidendati Tiibet Hiina Rahvavabariigiga Tiibeti elanikkonna soovil. Tšiang Kai-ši kliki kätte on

---

1 А.Кузнецов, op. cit.,lk. 20.

2 З.М.Черниловский, op. cit., lk. 82.

3 Документы, lk. 28.

4 Документы, lk. 33.

5 В.Я.Аварин, Образование Китайской Народной Республики - великая победа китайского народа, Москва, 1951, lk.17.

6 Документы, lk. 10

jäänud aga veel Taivani saar, mis sunnib tugevdama riigi kaitsejõudude valvsust.

Kuid rahvaarmee " ... ei ole ainult võitlev üksus, vaid ta on ka töötav üksus, kes mobilisseerib, organiseerib ja kaitseb masse, kaitseb masside huvisid"[1], nagu näitas Deng Siao-ping. Rahvarevolutsioonilise Sõjanõukogu direktiivi järgi 5.dets.1949.a. rahvaarmeelased koos sõjaliste üritustega peavad aktiivselt osa võtma ka Hiina rahvamajanduse ülesehitamisest, tootlikust tööst nii põllumajanduses, tööstuses, kui ka riiklikel suurehitustel.[2] Rahvaarmeelasi võetakse elanikkonna poolt kõikjal soojalt vastu kui vabastajaid ja abistajaid. Rahvaarmee võitlejatest on umbes 30% Hiina Kommunistliku Partei liikmed, mistõttu rahvaarmee on ka poliitiliste kaadrite sepikojaks rahvamasside kasvatustöös.

Rahvaarmee kõrgeimaks eeskujuks on Nõukogude Armee, tema kogemused ja võitlustehnika. "Arendades edasi oma kuulsaid traditsioone, omandades Nõukogude Liidu kõrget eesrindlikku sõjateadust ... Kindlalt tuginedes oma poliitilise ja sõjalise kasvatuse süsteemile... hiina Rahvavabastusarmee kahtlemata saab edasi tugevdama oma suure kodumaa kaitsevõimsust ja kaitsma rahu.",[3] ütles Tšu De.

Kõrgeimaks kohtuvõimuks Hiina Rahvavabariigis on Kõrgem Rahvakohus, mis juhib kogu maa kohtuorganite tööd. Kõrgem Rahvakohus, koosseisuga - peakohtunik, 2 tema asetäitjat ja 14 liiget, määratakse KRVN poolt.[4] Kõrgem Rahvakohus on ühtlasi kõrgeimaks kassatsiooni- ja järelvalve-instantsiks. Kõrgem Rahvakohus asub Pekingis, tema filiaalid aga üle kogu Hiina. Kõikide kohtute kogemuste üldistamiseks asutati Kõrgema Rahvakohtu ja Justiitsministeeriumi poolt veel erilised bürood - Kontrolli-Büroo ja Protokolli-Büroo. 1949.a. määrati Kõrgema Rahvakohtu peakohtunikuks KRVN poolt endise jaapanivastase organisatsiooni "Rahvapäästmise Liiga" üks liidritest - Šen Tsun-Šu.[5] Kohalikest Rahvakohtutest on tähtsad provintside, maakondade ja linnade rahvakohtud kriminaal- ja tsiviilasjade arutamiseks. 14.juulil 1950.a. võeti RAN poolt vastu seadus rahvatribunaalide moodustamise kohta " ... rahvademokraatliku diktatuuri kindlustamiseks ja agraarreformi lõpetamiseks, et karistada ühiskondlikult-hädaohtlikke kurjategijaid isikuid, rahva ja riigi huvide müüjaid, salaja ülestõusu sepitsejaid ühiskondliku rahu rikkujaid, usurpraatoreid, röövleid, Kuomintangi agente, kontrrevolutsionääre ja isikuid, kes takistavad maareformi läbiviimist",[6] nagu

---

1 Дэн Сяо-пин, Тесные связи с народными массами - славная традиция нашей партии, "За прочный мир, за народную демократию", 29 июня 1951 г.

2 О.А.Артуров, lk. 18

3 А.Кузнецов, op. cit.,lk.21

4 О.А.Артуров, op.cit., lk. 24

5 З.М.Черниловский, op.cit.,lk. 82.

6 Законодательные акты,lk. 383.

märgitakse selle seaduse 1.artiklis. Nende tribunaalide peakohtunikud ja pooled liikmed määratakse vastavalt provintside ja linnade võimuorganite poolt, ülejäänud osa liikmeist aga valitakse kohalike ühiskondlike organisatsioonide poolt.[1] Elanikkonna juriidiliseks teenindamiseks on loodud kohtute juurde juriidilised konsultatsiooni organid.

Seaduste täitmist riiklike organite ja kohtunike poolt jälgib Kõrgem Rahvaprokuratuur, koha peal vastavalt temale alluvad oblasti, provintsi ja armee rahvaprokuratuurid. Need on kõik kollegiaalsed järelevalveorganid, kellel on õigus protesteerida kõigi kohalike võimuorganite ja kohtute aktide vastu. Nad valvavad ka rahvamiilitsa tegevuse üle ja juhivad riiklike süüdistusasju. Kõrgem Rahvaprokuratuur, koosseisuga peaprokurör, tema 2 asetäitjat ja 12 liiget, määratakse KRVN poolt. 1949.a.määrati Kõrgema Rahvaprokuratuuri peaprokuröriks Hiina Kommunistliku Partei liige-- Lo Suan-huan. Kõrgema Rahvakohtu ja Kõrgema Rahvaprokuratuuri organisatsiooniline määrustik töötatakse välja KRVN poolt.[2]

Viimaste organite peamiseks ülesandeks on kontrrevolutsiooni mahasurumine Hiinas, sest rahvademokraatia on " ... demokraatia rahvale ja diktatuur reaktsionääride üle"[3]. Lüüasaanud Kuomintangi klikk ja ameerika interventide bandiitlikud jõugud püüavad Hiina Rahvavabariigis organiseerida sabotaaži ja diversiooniakte, levitada kontrrevolutsioonilist propagandat, organiseerida rahvademokraatlike võimuorganite juhtivate tegelaste tapmist jne., sest "imerialistid ja sisemine reaktsioon mingil juhul ei lepi oma lüüasaamisega ... nad kõigi vahenditega püüavad organiseerida sabotaaži, arendada õõnestustegevust ja iga päev, iga tund püüavad nad taastada vana korda Hiinas. See on vältimatu ja ei ole kahtlust, et me peame tugevdama oma valvsust"[4], ütles Mao Tse-dung. Tsou En-lai andmeil arreteeriti Hiina Rahvavabariigi territooriumil üksnes 1949.a. ja 1950.a. jooksul 13797 ameerika ja Kuomintangi spiooni, avastati 175 salaraadiojaama ja 7 salaorganisatsiooni.[5] Ühenduses agraarreformidega klassivõitlus maal teravneb. Võitluseks kontrrevolutsiooni vastu on Kesk-rahvavalitsuse poolt välja antud rida määrusi ja seadusi. Näiteks RAN määrus 25.veebr.1950.a. selgitab, millised on riiklikud saladused ja kuidas neid tuleb hoida, KRVN seadus 20.veebr.1951.a. näitab ära, mis on kontrrevolutsiooniline tegevus, ja millised on karistusmäärad üksikute kontrrevolutsiooniliste kuritegelike aktide eest, RAN määruses 22.juunil 1951.a. on määratud kindlaks mida tehakse kontrrevolutsionääride konfiskeeritud varandusega jne.[6] Seadused kontrre-

---

1 О.А.Артуров, op. cit.,lk. 24.

2 Документы, lk.29.

3 Мао-Цзе-дун, О диктатуре народной демократии, lk.II

4 Документы, lk.10-11.

5 "Правда", I октября 1950 г.

6 Законодательные акты, lk. 357-370.

volutsiooni vastu võitlemises muutuvad rangemaks. Hiina kohtuorganite eeskujuks on Nõukogude Liidu Kohtuorganite tegevus. HRPKN Ülehiinalise Komitee II istungjärgul 1950.a. Kõrgema Rahvakohtu peakohtunik Šen Tšun-su näitas, et Hiina rahvakohtute peamisteks ülesanneteks on karistada, kasvatada, alistada ja hoiatada.[1] Elanikkonna kasvatamiseks ja rahvademokraatliku korra eeliste näitamiseks toimub enamik kohtuistungeid rahvahulkade osavõtul. Hiina rahvas näeb oma õiguse jaluleseadmist. Seepärast " ... kogu rahvas kui üks inimene astus välja mitmesuguse kontrrevolutsioonilise tegevuse otsustavaks mahasurumiseks ja kontrrevolutsioonniliste elementide likvideerimiseks, kindlustades sellega kiire revolutsioonilise korra tugevdamise maal"[2], nagu märkis Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee Poliitbüroo liige Põng Tšeng.

1949.a.lõpul, arvestades maa geograafilisi, majanduslikke ja poliitilisi iseärasusi, Hiina Kesk-rahvavalitsuse poolt viidi läbi administratiiv reform, mis jagas kogu maa 6-ks suureks administratiivrajooniks kokku 32 provintsiga endise 28 provintsi asemel. Muudeti rea provintside piire ja loodi uus provints - Pinjüan.[3] Suured administratiivrajoonid Hiinas on järgmised: 1) Põhja-Hiina, mida valitsetakse vahetult RAN poolt, omab 5 provintsi: Hebei, Šansi, Pinjüan, Tšahar ja Suijuan, samuti Pekingi ja Tientsini linn; 2) Kirde-Hiina, mida valitsetakse Kirde-Hiina Rahvavalitsuse poolt, omab 6 provintsi. Heilungtsjang, Sungtsjang, Girin, Liaotung, Ljaosi ja Žehe, samuti linnad - Mukden, Dalni jt. 3) Ida-Hiina, mida valitsetakse Sõjalis-Administratiivse Komitee poolt, omab 5 provintsi: Šangtung, Tsjangsu, Anhoi, Tšetsjang, Futsjang, linnad - Šanghai ja Nanking; 4) Loode-Hiina, mida valitsetakse Sõjalis-Administratiivse Komitee poolt, omab 5 provintsi: Šensi, Gansu, Ningsja, Sinkiang ja Tsinghai, ning linn Siani; 5) Kesk- ja Lõuna-Hiina, mida valitsetakse Sõjalis-Administratiivse Komitee poolt omab 6 provintsi: Henan, Hubei, Hunan, Tsjangsi, Guangdung, Guangsi, samuti linnad Kanton ja Hankou; 6) Edela-Hiina, mida valitsetakse sõjalis-Administratiivse Komitee poolt, omab 4 provintsi: Junan, Guitšou, Sikang ja Sõtšuan ja linn Tšungtšing[4]. Peale mainitud rajoonide loodi veel Sise-Mongoolia ja 1951.a. alates Tiibeti autonoomsed oblastid, mida valitsetakse vastavalt nende autonoomsete oblastite rahvavalitsuse poolt. 1952.novembris KRVN otsusega Pinjüani provints likvideeriti, tema jurisdiktsiooni all olevad maakonnad lülitati Šantungi ja Henani provintsi koosseisu.[5] Samuti likvideeriti selle otsusega Tšahari provints, temale alluvad maakonnad anti Šansi ja Hebei provintsile.

---

1 З.М.Черниловский, op. cit.,lk. 84.

2 Пын чжень, Великий китайский народ в лагере мира и демократии, "За прочный мир, за народную демократию", 27 апреля 1951 г.

3 И.Ермашев, op. cit.,lk.413.

4 В.А.Масленников, Борьба китайского народа за укрепление и независимость Китайской Народной Республики, Ученые записки Института востоковедения, т.П, Москва, 1951 г.

5 " Noorte Hääl" 20.novembril 1952.a.

Maakonnad koosnevad valdadest ja vallad omakorda kõige madalamatest administratiivüksustest nn.sjanidest.

Kohalikud võimuorganid luuakse kooskõlas HRPKN üldise programmiga, mille art.12 järgi "Rahvaesindajatekogud ja rahvavalitsused kõigis astmetes on rahva poolt riigivõimu teostamise organid. Kõigi astmete rahvaesindajatekogud valitakse rahva poolt üldiste valimiste teel"[1]. Kuid üldisi valimisi provintside, maakondade, sjanide jt. rahvakogudesse saab läbi viia alles siis, kui selleks on loodud vastavad tingimused: lõpetatud sõjategevus, läbi viidud agraarreform ja teostatud abinõud elanikkonna kõigi kihtide organiseerimise alal, eriti kirjaoskamatuse likvideerimise alal. Esimesed ülemaalised valimised kohalikesse rahvaesindajate kogudesse toimuvad 1953.a. Äsjavabastatud rajoonides, kus polnud veel tingimusi rahvaesindajate kogude kokkukutsumiseks, said kohalikeks võimuorganiteks mitte valitavad, vaid Kesk-rahvavalitsuse poolt määratud Sõjalis-Administratiivsed Komiteed tavaliselt kohalike demokrat. organis.-de liikmeist.Eespool mainitud rajoonide loetelust selgub, et 1949.a.lõpul 4-s Hiina suures rajoonis: Ida-Hiinas, Loode-Hiinas, Kesk- ja Lõuna-Hiinas ning Edela-Hiinas valitsesid Sõjalis-Administratiivsed Komiteed. "Sõda ja sõjaline kontroll mingil viisil ei sega rahvast läbi viimast demokraatiat. Demokraatia läbiviimine rahva poolt samuti ei sega mingil viisil sõjapidamist ja sõjalise kontrolli rakendamist. Vastupidi, nad vastastikku abistavad teineteist... Põhjus on selles, et meie sõjaline kontroll - see on rahva sõjaline kontroll"[2] ütles Lii Šao-tsi. Kuni üldiste valimiste läbiviimiseni rahvaesindajate kogude funktsioone provintsides, linnades ja maakondades täidavad 1949.a. alates kõigi elanikekihtide esindajate konverentsid, mis kutsutakse kokku kohalike rahvavalitsuste poolt KRVN kinnitusega. Alates 1951.aastast on ka suurtes rajoonides kokkukutsutud kõigi elanike-kihtide esindajate konverentsid. KRVN otsusega 1952.a.novembrist Sõjalis-Administratiivsed Komiteed suurtes rajoonides kaotati ja asendati Administratiivkomiteedega.[3] Provintside, maakondade ja linnade rahvavalitsuste liikmed valitakse vastavate alade kõigi elanike-kihtide esindajate konverentside poolt ja nad teostavad võimu konverentside istungite vaheajal. 1951.a. septembriks kõigi elanike-kihtide konverentsid olid kokku kutsutud 5-s suures administratiivrajoonis, Sise-Mongoolia autonoomses oblastis, 27-s provintsis, 146-s linnas ja 2038-s maakonnas.[4] Hiina Rahvavabariigi Siseasjade ministri Se Tsine-tsai andmeil 1952.a. olid rahvaesindajate konverentsid kokku kutsutud ja rahvavalitsused moodustatud kõigis 30-s provintsis, kahes administratiivringkonnas, 160 linnas ja 2174-s maakonnas.[5] Kõigi elanike-kihtide esindajate konverentsid tulevad kokku

---

1 Документы, lk.34.

2 А.Кузнецов, op. cit., lk. 23.

3 "Noorte Hääl" 20.novembril, 1952.a.

4 Г.В.Ефимов, Борьба китайского народа за мир и строительство народно-демократического государтсва, Ленинград, 1952, lk.11.

5 Се Цзюэ-Цзай, Успехи в строительстве народно-демократической власти, "Народный Китай", № 20, 1952 г., lk. 23.

2-3 korda aastas ja nad teostavad täielikku võimu kohapeal. Need konverentsid koosnevad tavaliselt demokraatlike parteide ja gruppide, rahvuslike organisatsioonide ja sõjaväeüksuste esindajatest. Tööliste ja talupoegade esindajad valitakse kutseliste ühingute ja talurahva liitude poolt, käsitöölised, kaupmehed ja töösturid valivad oma delegaadid vastavatel koosolekutel.[1] Konverentsid kuulavad ära ja kinnitavad kohalike rahvavalitsuste aruanded, kinnitavad kohalikud eelarved, jälgivad seaduste täitmist, kodanike õiguste kaitset jne. Nende konverentside kaudu saavad rahvamassid kontrollida kohalike valitsusorganite tööd. Samuti nende konverentside poolt valitakse HRPKN kohalikud ühtse rinde organid-poliitilised konsultatiivkomiteed, kes jälgivad kõrgemate organite poliitika elluviimist kohapeal, reguleerivad demokraatlike klasside ja parteide vastastikuseid suhteid.[2] Kohalike rahvavalitsuste demokraatlikust koosseisust kõneleb näiteks fakt, et 1949.a. Pekingis kõigi elanike-kihtide esindajate poolt valitud rahvavalitsuse 13 liikmest oli 1 tööline, 1 vabrikant, 4 professorit, 2 õpetajat, 1 insener, 1 arst, 2 sõjaväelast ja 1 partei töötaja.[3] 1949-1951.a. vahemikul Pekingis on 3 korda kokku tulnud kõigi elanike-kihtide esindajate konverents.[4] Rahvaesindajate konverentsid on baasiks ja ettevalmistuseks tulevaste rahvaesindajate kogude moodustamisel üldiste valimiste teel, mis kujuneb Hiina Rahvavabariigi kõrgeimaks saavutuseks rahvademokraatlikul etapil riikliku ülesehitustöö alal. "Põhimõtteliselt kõik need võimuorganid on kardinaalselt vastupidised Kuomintangi reaktsioonilistele rahvast rõhuvatele võimuorganitele, sest et nad esindavad kõikide klasside ja kihtide huve, on seotud laialdaste rahvamassidega ja on rahvademokraatia diktatuuri relvaks reaktsiooniliste elementide mahasurumisel"[5], rõhutas Tsou En-lai.

Kohalike võimuorganite tööst on haaratud laiad rahvamassid. 1952.a. rahvaesindajate konverentside delegaate loendati kogu maal 13 637 000[6]. Kohalike võimuorganite töötajaist on umbes 30% naised. Kõikjal saavad rahvahulgad üles näidata oma initsiatiivi ja aktiivselt osa võtta riiklikust ülesehitustööst.

Kogu Hiina Rahvavabariigi riiklikus aparaadis on läbi viidud demokraatliku tsentralismi printsiip, mis tähendab seda, et kõik rahvavõimu organid vastutavad oma tegevuse eest rahva ees, madalama astme organid alluvad kõrgema astme organitele ja kinnitatakse viimaste poolt, kusjuures kõik kohalikud rahvavõimu organid alluvad Kesk-rahvavalitsusele. Möödas on aeg, mil Hiina territoorium oli tükeldatud üksikute militaristide "mõjusfääride", kes alatasa võitlesid omavahel maaalada pärast. Hiina Kommunistliku Partei tegevus on taotlenud alati Hiina alade ühendamist ja riikliku võimu tsentraliseerimist. "Ainult maa, mis on ühendatud ühtseks tsentraliseeritud riigiks, võib ... kinnitada oma sõltumatust"[7], ütles J.V.Stalin.

---

1 О.А.Артуров, op. cit., lk.22
2 А.Кузнецов, op. cit., lk. 14
3 О.А.Артуров, op. cit., lk.22
4 И.Ермашев, op. cit., lk. 471
5 "Правда", I октября 1950 г.
6 "Народный Китай" № 20, 1952, lk. 24.
7 И.В.Сталин, Приветствие по случаю 800-летия Москвы, "Правда" 7 сентября 1947 г.

Hiina demokraatliku ühisrinde kõige tähtsamaks ja autoriteetsemaks osaks on Hiina Kommunistlik Partei "... mis oli loodud Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni vahenditu mõju all ja Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei eeskujul",[1] nagu märkis Mao Tse-dung oma tervituses NLKP XIX kongressile. Hiina Kommunistlik Partei muutub järjest populaarsemaks ja massilisemaks parteiks riigis. Mitte asjatult ei laulda massiliselt rahva hulgas poeet Van Sine-bo värsse, milles öeldakse, et "... ilma kommunistideta ei ole Hiinat".[2] Kui 1921.a.Hiina Kommunistliku Partei liikmete arv ulatus ainult 50-ni, siis 1951.a. suvel loendati komparteis juba 5,8 miljonit liiget.[3] Umbes 2,7 miljonit neist kuulus rahvaarmeelaste ridadesse, kusjuures üle 600 000 kompartei liikme on naised. Kommunistid võitlevad kõikjal esireas, olgu see rindel või rahvamajanduse rahulikul ülesehitamisel. Marksismi-leninismi klassikute surematu õpetus on saanud hiina kommunistidele hiilgavaks teetähiseks. "... Ilma revolutsioonilise parteita, mis on ehitatud marksismi-leninismi organisatsioonilistel, taktikalistel ja teoreetilistel printsiipidel, mille teed valgustavad Marxi, Engelsi, Lenini, Stalini kõike võitvad ideed, ei oleks võimalik edukalt juhtida tööliskassi ja kõiki rahvamasse nende võitluses imperialismi ja tema kannupoiste vastu",[4] märkis Mao Tse-dung. Nõukogude Liidu juhtivate riigimeeste kõned NLKP XIX kongressil ja J.V.Stalini viimne geniaalne teos "Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus" avasid Hiina töötajate ees uued perspektiivid võitluses rahu, demokraatia ja sotsialismi eest. Hiina kommunistide tegevus on tihedalt seotud massidega, parteiorganisatsioonide põhiline meetod on "massidest uuesti masside juurde, välja kristalliseerida kogemus ja rakendada seda praktikas",[5] nagu märkis Deng Siao-ping. Suurima populaarsuse on rahvamasside hulgas võitnud Hiina Kommunistliku Partei juht Mao Tse-dung, kes ennastohverdava ja piiritu truudusega kodumaa ja oma rahva vastu on võidelnud revolutsionäärina juba Hiina Kommunistliku Partei loomise päevist alates. Teda nimetatakse sageli rahva poolt armastusega Mao Tšusi'ks s.t. Mao-esimeheks ehk lihtsalt meie Mao'ks.

Nagu eespool mainitud, eksisteerivad Hiina Kommunistliku Partei juhtimisel ühtses demokraatlikus rindes ka teised parteid. Nende parteide liikmete arv ulatub 35 000 - 40 000-ni.[6] Kõik need parteid tunnustavad HRPKN üldist programmi ja võtavad osa riiklikust ülesehitustööst. Näiteks Demokraatlik Liiga, mis loodi 1941.a. märtsis, väike-kodanlike demokraatlike parteide ja gruppide ühendamisel Tšang Lani juhtimisel,[7]

---

1 "Вопросы истории" № II, 1952 г.,lk. 66.

2 В.Я.Аварин, Образование Китайской Народной Республики - великая победа китайского народа, Москва, 1952,lk.30.

3 А.Мякин, Китайская Народная Республика,Москва, 1952,lk. 72.

4 Мао Цзе-дун, Революционные силы всего мира сплачиваются для борьбы с агрессией империализма. "За прочный мир, за народную демократию", I ноября 1948 г.

5 "За прочный мир, за народную демократию", 29 июня 1951 г.

6 А.Мякин, op. cit.,lk.74.

7 П.Крайнов, Страны Восточной Азии, Москва, 1947 г., lk. 21.

märkis juba oma deklaratsioonis 1948.a. veebruaris, et "me ei või mitte tunnustamata jätta, et kommunistlik partei ja tema relvastatud jõud seisavad rahva pool ja võitlevad demokraatia eest. Kuivõrd on see nii, me peame koos töötama temaga".[1] Demokraatliku Liiga põhikirjas on öeldud: "Liiga tunnustab Hiina Kommunistliku Partei juhtimist ja pingutab kogu oma jõudu ülesannete lahendamiseks, mis on seotud revolutsiooni suure asjaga ja riigi loomisega".[2]

Suurt osa rahvahulkade koondamises Hiina Kommunistliku Partei ümber etendavad veel ametiühingud. 1951.a.Ülehiinalises Ametiühingute Föderatsioonis loendati ligi 6 miljonit liiget. 1952.a.oli Hiina 13 miljonist töölisest ja teenistujast juba 7,3 miljonit astunud ametiühingute liikmeteks.[3] Samuti on massiorganisatsioonideks Talurahva Liidud, naiste organisatsioonid, milledest Ülehiinaline Naiste Föderatsioon haarab 31 miljonit liiget, noorsoo organisatsioonid, milledest Ülehiinalises Noorsoo Föderatsioonis on üle 7 miljoni noore, neist 3,6 miljonit Uusdemokraatliku Noorsooühingu liikmed, pioneeri organisatsioonid, kuhu kuulub üle 2 miljoni lapse, Demokraatlik Üliõpilasföderatsioon 1,6 miljoni liikmega jne.[4] Neile organisatsioonidele toetudes on Hiina Kommunistlikul Parteil võimalus juhtida kümneid miljoneid hiina töötajaid ja neid kaasa tõmmata aktiivsele osavõtule maa poliitilisest, majanduslikust ja kultuurilisest elust.

Suurt tähelepanu Hiina Rahvavabariigis on pühendatud rahvusküsimusele. Kui Kuomintangi reaktsiooniline valitsus õhutas rahvuslikke tülisid Hiina vähemusrahvuste hulgas, arendas rahvuslikku diskriminatsiooni, siis Hiina Rahvavabariigis HRPKN üldise programmi art.9 järgi "kõik rahvused Hiina Rahvavabariigi piirides on võrdsed oma õigustes ja kohustustes".[5] Nõukogude Liidu eeskujul on rahvusküsimus Hiina Rahvavabariigis lahendatud võrdõiguslikkuse põhimõttel, igasugune rahvuslik diskriminatsioon on keelatud. Võideldakse suurrikliku šovinismi ja kitsa natsionalismi vastu. Kuigi Hiinas umbes 90% elanikest on hiinlased, siiski loendatakse seal umbes 60 vähemusrahvust, nende seas mongolid, korealased, uiguurid, kazahhid, kirgiisid, tiibetlased j.t., kokku umbes 45-50 miljonit inimest.[6] Vähemusrahvustele on antud võimalus oma omavalitsusorganite moodustamiseks. HRPKN üldise programmi art.51 järgi "rajoonides, kus vähemusrahvused moodustavad elanikkonna enamiku, on vajalik teostada kohalikku rahvusautonoomiat ja asutada rahvuslikud omavalitsusorganid sõltuvalt elanikkonna arvust

---

[1] А.С.Перевертайло, Роль Компартии Китая в народно-освободительной борьбе. Учёные записки Тихоокеанского института, Москва 1949 г., т.Ш, lk. 17

[2] В.Я.Аварин, Китайская коммунистическая партия - организатор великих побед китайского народа. Учёные записки института востоковедения, т.П, Москва, 1951, lk.51.

[3] Г.В.Ефимов, "Борьба китайского народа ... lk.13.

[4] И.Ермашев, op. cit., lk. 483.

[5] Документы, op. cit., lk. 33

[6] А.Кузнецов, op.cit., lk. 24.

ja rajooni suurusest"[1]. Näiteks 1947.a.loodi Sise-Mongoolia autonoomne oblast oma rahvusliku omavalitsusega ja 1951.a. Tiibeti autonoomne oblast rahvusliku omavalitsusega. Rahvusasjade Komitee esimehe asetäitja Lin Ge-pingi andmeil oli 1952.a. juuliks Hiinas moodustatud 130 väiksemat rahvuslikku autonoomset rajooni, näiteks kazahhidemiguuride rajoon Sinkijangis, tiibetlaste rajoon Sikangis jt.[2] Segarajoonides, kus elab mitmesuguseid rahvusi, näiteks Sinkijangi provintsis, on loodud koalitsioonilised valitsused. 1952.a.juuliks oli loodud üle 200 niisuguse segarahvustega valitsuse, mis võimaldab kõigil rahvustel võrdselt osa võtta ühiskondlikust tööst. HRPKN-s on esindatud kõik Hiina Rahvavabariigi territooriumil elavad vähemusrahvused.Vähemusrahvustele on kindlustatud oma kultuuri vaba arendamise õigus. Üldise programmi art.53 järgi "kõik vähemusrahvused kasutavad oma keele ja kirja arendamise vabadust, oma kommete, traditsioonide ja religioossete veendumuste säilitamise või muutmise vabadust".[3] Tsou En-lai märkis, et vähemusrahvuste religiooni, tavade ja kommete suhtes Keskrahvavalitsus arendab mittevahelesegamispoliitikat,[4] mistõttu Hiina vähemusrahvused suhtusid usaldusega Rahvavabastusarmeesse ja koos hiinlastega võitlesid reaktsiooniliste jõudude vastu kodusõja ajal. Kui reaktsiooniliste võimude ajast segarahvusrajoonides olid säilinud palju tülisid karjamaade, vete jne.pärast, mis sageli olid tüliõunaks rahvuste vahel sadu aastaid, siis Sise-Mongoolia autonoomse oblasti rahvavalitsuse esimehe Ulanfu andmeil üksnes 1950-1952.a.jooksul rahvavõim on lahendanud üle 7000 mitmesuguse vana ja uue konflikti segarahvuste rajoonides.[5] Hiina Kesk-rahvavalitsus hoolitseb võrdselt kõigi rahvuste eest Hiina Rahvavabariigi territooriumil nii poliitilisel, majanduslikul kui kultuurilisel alal.

Kuigi Hiina rahvademokraatlik riigikorraldus jääb veel maha Nõukogude Liidu sotsialistlikust riigikorraldusest, siiski on ta kaugel ees kodanlik-demokraatlikust riigi korraldusest. Rahvademokraatlik kord ei eksisteeri ainult sõnades, vaid ka tegudes on see demokraatia rahva jaoks. Tšou En-lai märkis oma kõnes 25.septembril 1949.a., et uusdemokraatliku riigivõimu aluseks on demokraatlikel alustel moodustatud rahvaesindajate kogud, millega uusdemokraatlik kord "...põhiliselt erineb vana demokraatlikust parlamentaarsest korrast... Kuid ta ei ole ka täiesti identne süsteemiga, mis on vastu võetud NSVL-s. Nõukogude Liidus on juba klassid likvideeritud, kuid meie esindame endas mitmesuguste revolutsiooniliste klasside blokki."[6]

Hiina Rahvavabriigi kõrgeimaks eeskujuks riikliku korralduse edasiarendamises on Nõukogude Liidu riiklik ülesehitustöö. Ainult Nõukogude Liidu kogemuste kasutamisel võib Hiina Rahvavabariik rahvademokraatlikult korralt kui üleminekuaja korralt üle minna sotsialistlikule riigikorrale. "Nõukogude Liidu kogemus majanduslikus, kultuurilises ja teiste tähtsamate alade ülesehituses saab eeskujuks uue Hiina ülesehitamisel",[7] ütles Mao Tse-dung 1950.a.veebr.Moskvast lahkumisel.

---

1 Документы, op. cit.,lk. 47

2 Лю Гэ-пин, Успехи национального строительства в народном Китае, "Народный Китай" № 24, 1952, lk.7.

3 Документы, lk. 47.

4 "Правда", I октября 1950 г.

5 Уланфу, Достижения коммунистической партии Китая в разрешении национального вопроса,"За прочный мир, за народную демократию, 29 августа 1952 г.

6 Документы, lk. 60.

7 Вопросы истории, № 4, 1951 lk. 42 .

IV

Majanduslik ülesehitustöö Hiina Rahvavabariigis.

Senine poolkoloniaalne ja poolfeodaalne seisund oli jätnud raske pitseri Hiina majanduslikule arengule, välisimperialistide surve ja feodaalsete igandite säilimine oli viinud Hiina majanduse laostumisele ning mahajäänusele. Väliskapital koos Hiina bürokraatliku kapitaliga oli monopoliseerinud kõik Hiina majanduse võtmepositsioonid, nende valduses olid "... vabrikud, tehased, kaevandused, raudteed, laevad, pangad, kaubakontorid, mis imevad paljumiljonilise Hiina tööliste ja talupoegade verd",[1] nagu märkis J.V.Stalin. Hiina rahva ajalooline võit reaktsioonniliste jõudude üle likvideeris Hiinas igaveseks imperialismi surve ja feodaalse võimutsemise, kuid ühtlasi kerkisid demokraatlike jõudude ette suured ülesanded laostunud majanduse taastamise ja edasi arendamise alal. Hiinas kui elanike arvu poolest suurimas riigis maailmas algas senise poolkoloniaalse ja poolfeodaalse korra pärandi likvideerimine, algas majanduslik ülesehitustöö uutel - demokraatlikel alustel HRPKN üldise programmi järgi "Hiina Rahvavabariigi majandusliku ülesehitustöö peamiseks printsiibiks on tootmise arendamine ja õitsva majanduse loomine nii ühiskondlike kui isiklike huvide arvestamise poliitika läbiviimise alusel, nii töö kui kapitali soodustamine, vastastikune abi linna ja maa vahel ning kaubaringluse arendamine nii mitmesuguste rajoonide vahel sisemaal kui välismaailmaga".[2] 1950.a.juunis Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee III pleenumil Mao Tse-dung püstitas Hiina Rahvavabariigi majandusliku ülesehitustöö lähemate perspektiividena järgmine kolme tähtsa ülesande lahendamise: 1) Agraarreformi lõpetamine; 2) Tööstuse ja kaubanduse reguleerimine; 3) Riiklike väljaminekute piiramine ja üldine majanduslik kokkuhoid.[3]

a) Agraarolud.

Hiina 483 miljonilisest elanikkonnast umbes 397 miljonit, s.o. 82% tegeleb põllumajandusega ja elab maal, kuna ülejäänud 86 miljonit on linnaelanikud,[4] kes töötavad mitmesugustes tööstuslikes ja kaubanduslikes ettevõtetes. Järelikult Hiina on põhiliselt põllumajanduslik maa. Kuigi pindalalt 9 600 000 km^2, Hiina on suuruse poolest teisel

---

1 J.V.Stalin, Teosed, 9.kd.,lk.323.

2 Документы, lk. 39.

3 Мао Цзе-дун. Борьба за коренное улучшение финансового и экономического положения государства. "Правда", 15 июня 1950 г.

4 Andmed 25.apr.1950.a.ühest Sanghai ajalehest, И.Ермашев, op. cit., lk.410.

kohal maailmas pärast Nõukogude Liitu, siiski maa puudus viis hiina talupoegi sajandeid kestvale võitlusele maatükikese eest. Hiina kehvikute seas levis kibe kaebus: "Riisi ei ole kuhugile külvata ja hauda ei ole kuhugile heita".[1] Maa ebavõrdne jaotus oli tingitud teravalt autogonistlikest tootmissuhetest ja sellest tulenevast sotsiaalsest ebavõrdsusest. Hiina majandusteadlase Li Lian-hani andmeil 1945.a. mõisnikud ja kulakud moodustasid ainult 10% Hiina küla elanikkonnast, kuid valdasid 70% haritavast maast, kuna 90% külaelanikest - kehvikud (70%) ja keskmikud (20%) valdasid ainult 30% maad.[2] Kui üksikute mõisnike kätte oli koondunud kümned hektaarid maad, siis tavaline kehvik pidi virelema 1 - 10 mu[3] suuruse maatükiga. Umbes 60 miljoni talupoega oli hoopis ilma maata ja pidi tööd otsima nälja palga eest mõisnike juures sulastena ja päevatöölistena. Altatine maa nälg, rasked maksud ja koormused, madal elatustase ja talupoegade laostumine olid valitsevad nähtused hiina külas. Poolfeodaalse ekspluateerimise süvendamiseks suuremate talude saamise eesmärgil mõisnikud ja kulakud andsid tavaliselt 60-70% oma maast rendile,[5] kusjuures rentnikelt, tavaliselt kehviktalupoegadelt, võeti rendimaksu 50-80% saagist. Rahalisele ja naturaalrendile lisandusid sageli veel töörent ja mitmesugused isiklikku laadi kohustused, millede täitmine käis talupoegadele sageli üle jõu. "Kakskümmend aastat ma rentisin maad mõisnikult. Millega ma talle maksin? Oma higi ja verega... Mitte võtta maad rendile - perekond sureb nälga, aga võtad - on sellest halvem: nälgid kogu elu ja on veel võlgu"[5], jutustas üks endine kehvik rahvavõimu päevil nõukogude delegatsiooni liikmetele. Ka vähearenenud tööstus ei suutnud laostunud talupoegadele anda küllaldast teenistust, mistõttu maatude rentnike arv maal pidevalt suurenes. Kuigi mõisnikud püüdsid arendada ka rahalis-kaubalisi suhteid talupoegadelt maksudeks võetud toiduainete müümisega turul, siiski Hiina siseturg jäi kitsaks maa tootlike jõudude põhilise osa - talupoegade vaesuse tõttu. Antagonistlikud tootmissuhted takistasid maa majanduse arengut, takistasid tootlike jõudude arengut põllumajanduses. "... Tootmisjõud saavad täiel määral areneda ainult sel puhul, kui tootmissuhted vastavad tootmisjõudude iseloomule ja olukorrale ning võimaldavad tootmisjõududele avara arenemise"[6], kirjutas J.V.Stalin.

Kuigi looduslikud olud Hiinas on küllalt soodsad riisi ehk nn. "Aasia leiva", nisu, maisi, hirssi, odra, soojaubade, mitmesuguste juurviljade, puuviljade, tee jt.toidukultuuride kasvatamiseks, milledest näiteks riis võib anda Hiina oludes 2-4 saaki aastas, siiski reaktsioo-

---

1 А.М.Мякин, op. cit.,lk.96.

2 Е.Ф.Ковалёв, Аграрный кризис в гоминдановском Китае, Учёные записки Тихоокеанского института, т.Ш, lk. 25.

3 1 mu = 1/16 ha.

4 Е.Ковалёв, В.Масленников, Борьба демократических сил Китая под руководством коммунистической партии за укрепление и независимость Китайской республики, Пенза,1951,lk.13.

5 О.Чечеткина, Освобожденный Китай, Москва,1950 г. lk.102-103.

6 J. V. Leninismi küsimusi, lk.518.

nilise režiimi ajal Hiinas ei jatkunud oma toiduainetest, vaid veeti veel lisa välismaalt sisse. Valitsevate klasside poolt maa elanikkonna ränk ekspluateerimine oli peamine põhjus alatiste bäljataudidelevimisel. "Kes elab mitte töötades, see sunnib oma lähedast nälga surema"[1], oli tuntud kõnekäänd hiinlaste juures. Nälgijate arv hiina kehvikute hulgas ulatus sageli kümnetesse miljonitesse. Näiteks 1928. aastal nälgis Hiinas 37 miljoni inimest, 1929.aastal 54 miljoni, 1946.a. ainult 18-s provintsis kannatas alatoitluse all 33 miljoni inimest, kusjuures 7 miljoni suri nälga, 1948.a. nälgis 50 miljoni inimest jne.[2] Sageli ka hea viljasaagi aastatel talupojad nälgisid, sest enamik saaki läks mõisnike aitadesse. Tsen Bo-da oma teoses "Hiina neli perekonda" toob tabava näite teravatest klassivahedest ja rikkuse kuhjumisest üksikute ekspluateerijate kätte kui ta kirjutab kurikuulsa 4-perekonna ühe võsukese - Kungide perekonna noorema tütre pulmadest, kelle luksuslik pulmareis lennukil Ameerika Ühendriikidesse läks rohkem maksma kui oleks vajalik olnud 2000 nälgiva talupoja toitmiseks ja riietamiseks.[3]

Põllumajanduse mahajäämust suurendas veel tehnikaline mahajäämus, äärmiselt primitiivsete tööriistade kasutamine ja sellest tingitud töö tootlikkuse madal tase. "Hiina talupoeg töötab meetoditega, mis kujunesid välja kolm tuhat aastat tagasi: ta on rohkem aednik kui maaharija. Põlluharimisriistad on primitiivsed, sagedamini on see köblas või puust sahk, mida veavad talupoeg ise ja tema perekonna liikmed",[4] kirjutab nõukogude autor A.Mjakin. Niisuguste "enneveeuputusaegsete" vana hiina tüüpi sahkade kohta K.Marx kirjutas, et need "tuhnisid maad nagu sead või mutid, kuid ei teinud vagusid ega keeranud seda ümber.[5] Ei olnud siis imestusväärt, et näiteks 1935-1936.a. Hiinas riisisaak oli keskmiselt 26 tsentnerit ühelt hektaarilt, kuna samal ajal Jaapanis, Egiptuses, Itaalias ja Hispaanias ulatus see 30-50 tsentnerini hektaarilt[6]. Poolkoloniaalne ja poolfeodaalne režiim, mahajäänud tehnika ja vananenud maaharimis meetodid takistasid ka heade looduslike tingimuste juures põldude viljakuse kasvu.

Viletsad elutingimused viisid talurahva massilisele laostumisele ja vaesumisele. Asjata püüdsid kodanlikud ideoloogid juurutada hiina talupoegade teadvuses ideid mõisnike ja talupoegade "pühadest" ja "igavestest" suhetest, talupoegade sagedased ülestõusud oma rõhujate vastu, eriti Kuomintangi võimu ajal, kõnelesid talupoegade teadlikkuse kasvust ja reaktsioonilisest ideoloogiast vabanemist. Aktiivse vastupanu kõrval esines ka passiivse vastupanuvorme, näiteks meeleheitele viidud talupojad koos oma perekondadega, mitte nähes raskest olukorrast väljapääsu, lõpetasid oma elu enesetapmisega, milles avaldus terav protest valitseva režiimi vastu.

---

1 К.Барсов, Китай и китайцы, Москва, 1905, lk.21.

2 А.Кузнецов, op. cit.lk.41.

3 Чень Бо-да, Четыре семейства Китая, lk. 209. Учёные записки Тихоокеанского института, т.III, lk.23.

4 А.Мякин, op. cit. lk. 96.

5 К.Маркс.Ф.Энгельс, Соч.,т.XУП, lk.217. К. Маркс, Капитал, т. I lk.203.

6 В.Масленников, Китай, lk.84.

Hiina külas valitses alatine agraarkriis, mille kohta V.I.Lenin kirjutas, et "agraarkriis kui igasugune kriis, laostab talupoegade masse... kohati viib tehnilisele regressile, keskaegsete suhete ja majandi vormide elustamisele..."[1] Agraarkriisist väljapääsemine oli võimatu reaktsioonilise režiimi juures, vanade tootmissuhete eksisteerimise juures, Haledatest katsetest "agraarküsimuse uurimisest" agraarkriisi lahendamiseks reaktsioonilise režiimi tingimustes köneleb 1947.aasta novembris avaldatud aruanne hiina-ameerika komisjoni poolt, mis määrati USA president Trumani ja Tsiang Kai-ši poolt Hiina põllumajandusküsimuste uurimiseks juba 1946.a.[2] Komisjoni ameerika sektsioon, eesotsas Kalifornia ülikooli Põllumajanduse Kolledži dekaani Clod B.Hatchisoniga jõudis järeldusele, et ainsaks agraarkriisi likvideerimise vahendiks Hiinas on - elanikkonna sündivuse vähendamine. Niisuguse neomalthusianistliku teooria levitamine aitas neil "põllumajanduse eriteadlastel" mööda hiilida agraarkriisi tõelisest likvideerimise vahendist - agraarreformist.

Ainult Hiina Kommunistlik Partei, juhindudes Marxi, Engelsi, Lenini ja Stalini targast õpetusest,oli võimeline välja aitama hiina talurahvast sajandeid kestnud agraarkriisist. Hiina kommunistid arvestasid eeskätt J.V. Stalini sõnu, et "... rea talurahva kõige küpsemaks saanud nõudmiste viivitamata rahuldamine on Hiina revolutsiooni võidu kõige vajalikumaks tingimuseks"[3]. Hiina revolutsiooni arengus omistati suurt tähtsust agraarliikumisele, agraarreformide läbiviimisele, sest ainult agraarküsimuse lahendamine revolutsioonilises vaimus võis tugevdada talupoegade ja tööliste liidu-suhteid võitluses antifeodaalsete ja antiimperialistlike loosungite all.

Hiina Kommunistlike Partei agraarpoliitika läbis revolutsioonilise võitluse vältel mitu arengu etappi. Enne jaapanlaste kallaletungi Hiinale Hiina Kommunistlik Partei tõstis loosungi: mõisnike maade konfiskeerimine ja jagamine maata ning vähese maaga talupoegadele. Kahjuks ei jõutud seda loosungit realiseerida. Jaapani agressiooni ajal 1937 - 1945.a. ühise rinde huvides mõisnike maid ei jagatud. Vabastatud rajoonides alandati ainult renti 25 - 35% võrra, kusjuures rendimäär ei tohtinud ulatuda üle 33% saagist,[4] ja vähendati laenuprotsenti. Talurahva nõudeid tuli rahuldada "... kas mõisnike maade äravõtmise või maksude ja rendi alandamise teel - olenevalt asjaoludest".[5]

Hiina Kommunistliku Partei VII kongressil 1945.a. aprillis, mil enamik Hiina territooriumi oli vabastatud jaapani okupantidest ja Kuomintangi klikk paljastas aina selgemalt oma reeturi nägu, otsustati jälle üle minna järk-järgult mõisnike maade konfiskeerimise poliitikale. "Al-

---

1 В.И.Ленин, Соч., Т.П изд.3-ье, lk.495.

2 Учёные записки, т.Ш, lk. 33-34.

3 J.V.Stalin, Teosed, 8.kd., lk.356.

4 В.А.Масленников, Социально-экономические преобразования в Китайской Народной Республике, lk. 18.

5 J.V.Stalin, Teosed, 8 kd., lk.358

guses me viime läbi kogu maal rendimaksude ja talupoegade võlaprotsentide alandamise, aga seejärel rakendame igale põlluharijale maa andmist"[1], märkis Mao Tse-dung.

4.mail 1946.a. Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee, arvestades seniseid kogemusi agraarrevolutsiooni arendamisel, võttis vastu otsuse - alustada vabastatud rajoonides laialaulatuslikult mõisnike maade konfiskeerimist ja jagamist maata ning vähese maaga talupoegadele.

1947.a.septembris Hiina Kommunistliku Partei poolt kutsuti kokku Ülehiinaline talurahva konverents, mis võttis vastu 13.septembril uue agraarseaduse programmi. Selle seaduse rakendamine tähendas mõisnike ja kulakluse liigse omandi ning koos sellega viimaste klasside ülevõimu likvideerimist Hiinas. "See, mille eest hiina talurahvas sajandeid oli pidanud võitlust - maa, talupojad said kommunistide käest"[2], kirjutab sel puhul nõukogude ajaloolane G.V. Erenburg. 1947.a. agraarseaduse "Üldiste sätete" järgi maa jagatakse talupoegade vahel eraomandiks. Seaduse esimese artikli järgi tuleb "hävitada vana agraarsüsteem tema feodaalse ja poolfeodaalse ekspluateerimisega"[3]. Järgnevalt agraarseaduse järgi annuleeritakse mõisnike, templite, kloostrite, asutiste ja organisatsioonide õigused maa valdamiseks. Kõik talupoegade enne reformiaegsed võlad tühistatakse. Konfiskeeritud maad jagatakse võrdselt maata ja vähese maaga talupoegadele "ilma soo ja vanuse arvestamiseta. Maa kvantiteedi suhtes - suurmaaomanikelt peab võtma osa väikemaaomanike kasuks, maa kvaliteedi suhtes - viljaka maa omanikelt tuleb võtta osa halva maa omaniku kasuks, nii et kogu elanikkond saaks kvaliteedilt ja kvantiteedilt ühtlase maa osa, kusjuures maa peab arvestama selle omandiks, kes teda saab"[4], märgitakse art.6-s. Seaduse järgi asuti ka kulakute liigse maa, s.o. maa, mida kulak oma tööjõuga ei harinud - konfiskeerimisele. Samuti algas mõisnike ja kulakute elumajade põllumajandusliku inventari, viljatagavarade, koduloomade ja teiste varanduste rekvireerimine ja jagamine kehvikutele ning keskmikutele. Selle agraarseaduse programmi elluviimine, mille tekst koos Hiina Kommunistliku Partei resolutsioonidega avaldati 10.oktoobril 1947.a., tugines laiade talurahva hulkade initsiatiivile. Agraarreformi otsene täidesaatev läbiviimine anti kehvikute poolt valitud provintside, rajoonide, maakondade, külade ja teiste vastavate administratiivüksuste Talurahva Liitude ja Komiteede ülesandeks. Hiina Kommunistlik Partei andis Talurahva Liitudele juhtnööre agraarseaduse õigeks läbiviimiseks. Mao Tse-dung oma kõnes Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee istungil 25.detsembril 1947.a. ütles: "Meie poliitika on niisugune: tugineda kehvikule, tihe liit keskmikuga, likvideerida feodaalne ekspluatee-

---

1 Учёные записки Института востоковедения, т.П, lk. 58.

2 Г.В.Эренбург, Очерки национально-освободительной борьбы... lk. 206.

3 Ф.Иензен, Китай побеждает. Москва,1950, lk.160.

4 Idem, lk.161.

rimise süsteem..."[1] Mao Tse-dung mõistis teravalt hukka 1931-1934.a. püstitatud pahempoolsete loosungi: "Mõisnikud jätta maata, kulakutele anda ainult halba maad". Ta ütles: "Maa ja varanduse osa, mis jäetakse jagamisel mõisnikule ja kulakule, ei tohi ületada osa, mis arvatakse talupojale" [2]. Samuti märgitakse agraarseaduse 10.artiklis, et "Mõisnikud ja nende perekonnad saavad talupoegadega ühesuguse maa ja varanduse osa" [3]. Maa jaotamisel arvestati ka keskmike huve - jõukamatelt keskmikelt võeti osa maad ära, kehvematele keskmikele anti juurde. "Esiteks me peame rahuldama kehviku ja sulase nõudeid, mis on maareformi peamiseks ülesandeks; teiseks on vaja hoida tihedat liitu keskmikuga, mitte tehes kahju tema huvidele"[4], märkis Mao Tse-dung. Agraarseaduse järgi Rahvavabastusarmee võitlejad ja nende perekonnad said maad võrdsetel alustel vastava ala teiste talupoegadega, samuti Kuomintangi armee sõduritele ja ohvitseridele, kes ei olnud otseselt osa võtnud mingisugusest kuriteost, anti maad võrdselt teistega. Kuid maa jagamine võrdsetel alustel ei tähendanud veel kõigi võrdsustamist. Mao Tse-dung ühel juhtivate töötajate nõupidamisel 1.aprillil 1948.a.märkis õigustatult: "Meie toetus talupoegade nõudmisele maa võrdsest jaotamisest ei tähenda hoopiski mitte täieliku võrdsustamise propagandat. Ta on suunatud sellele, et tõsta laiade talupoegade masse feodaalse maavalduse süsteemi mõisnike klassi kiirele hävitamisele. Need, kes jutlustavad kiirest täielikust võrdsustamisest, teevad vea" [5].

1947.a.agraarseaduse järgi viidi ellu juba Sun Jat-seni poolt püstitatud loosung: "Maa kuulugu sellele, kes teda harib!" Selle seaduse järgi "valitsus tunnustab talupoja õigust maa vabale ekspluateerimisele, ostule-müügile ja eriliste tingimuste juures ka maa rendile andmise õigust" [6]. Töösturite ja kaupmeeste ettevõtted ja varandused jäeti seaduse järgi puutumata. Selle agraarseaduse üldisest tähtsusest märkis Mao Tse-dung, et "... agraarsüsteemi järjekindel ümberkorraldamine on meie peamiseks ülesandeks hiina revolutsiooni antud etapil. Kui me julgeme otsustada agraarküsimuse kõikjal ja lõplikult, siis see annab meile võimaluse kindlustada peamised tingimused võiduks kõigi vaenlaste üle".[7]

---

1 Ф.Иензен, op. cit.
~~Idem~~, lk.164.

2 Ф.Иензен, op. cit., lk.164.

3 Idem, lk.161.

4 Е.Ф.Ковалёв, Аграрная политика коммунистической партии Китая, Учёные записки института востоковедения, т.П, lk. 120.

5 Учёные записки Тихоокеанского института, т.Ш, lk. 29.

6 Ф.Иензен, op. cit., lk.161-162.

7 Ф.Иензен, op. cit. lk.164.

1947.a.agraarreform lõpetati Kirde-Hiinas 1948.a.kevadeks,mõningais Põhja-Hiina provintsides 1950.a.aprilliks, osaliselt Hunani provintsis 1950.a.maiks[1], s.o. ligi 160 miljonilise elanikkonnaga alal. 1947 - 1950.a.vahemikul sai neil aladel üle 100 miljoni talupoega üle 37 miljoni hektaari maad. Hiljem vabastatud aladel - Ida, Kesk-Lõuna, Edela- ja Loode-Hiinas sel ajavahemikul reformi läbi ei viidud. Viimati mainitud aladel - umbes 264 miljonilise elanikkonnaga, viidi läbi ainult mõisnike ja kulakute piiramispoliitika - alandati renti 25 - 35% võrra ja valmistati ette tingimusi agraarreformi läbiviimiseks. Rendimaksu alandamise tagajärjel said Kesk- ja Lõuna-Hiinas talupojad mõisnikelt tagasi üle 140 miljoni kg vilja[2]. Agraarreform viidi läbi järkjärgult, arvestades Talurahva Liitude ja Komiteede ettevalmistavad tööd - mõisnike, kulakute, rahvavareeturite maade ja varanduste arvestusi ja kaadrite ettevalmistusi selleks tööks. Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee märkis juba 1948.a., et agraarreformi läbiviimiseks on vajalikud järgmised põhilised tingimused[3]: 1) Seal rajoonis peab olema kehtestatud rahvavõim ja kindlustatud töölisklassi juhtiv osa; 2) sõjalist tegevust ei toimu enam läheduses ja banditsism on põhiliselt likvideeritud; 3) Enamik antud rajooni kehvikutest ja sulastest on valmis vabatahtlikult agraarreformi läbi viima.

1947.a. agraarreformi läbiviimise käigust võib tuua hea näite ühest Pekingi läheduses asuvast rajoonist.[4] Nimelt 1949.a. viidi seal reform läbi 77 külas, kus jaotati mõisnike maa 46 023-le talupojale. 50 päeva tehti selgitustööd agraarreformi eesmärkidest ja ülesannetest, arvestati maafondi, koostati konfiskeerimisele tulevate maaomanike nimekirju ja seejärel organiseeriti agraarreformi täidesaatvateks organiteks 73 Talurahva Liitu, mille koosseisu astus 33 512 kohalikku talupoega! Reformi ettevalmistamisel tehti kindlaks, et neis 77 külas on 1315 mõisnike ja 719 kulakute majandit. Neilt konfiskeeriti 155 370 mu'd maad, mis jagati 46 023-le kehvikule ja sulasele, igale keskmiselt 3,27 mu'd. Samuti jagati viimastele mõisnikelt ja kulakutelt konfiskeeritud 420 looma, maju 7 457 toaga, 5 330 ketti[5] teravilja, 217 vankrit, 199 veevaati ja 17 541 ühikut mitmesugust muud põllumajanduse inventari. Reformi ajal 668 talupoega astus kompartei liikmeks ja üle 1 500 noore talupoja Uusdemokraatliku Noorsooühingu liikmeks.

---

1 Е.Ковалёв, Аграрная политика коммунистической партии Китая, "Вопросы экономики" № 10, 1950 г., lk. 59- 60

2 Rahvarevolutsioon Hiinas, lk.106.

3 В.А.Масленников, Социально-экономические преобразования... lk. 20.

4 И.Ермашев, op. cit,,lk.521-522. "Вопросы экономики" № 10,1950, lk61.

5 1 kett = 500 g

Talupoegadele jaotava maatüki suurus olenes mitmesugustest kohapealsetest asjaoludest. Rajoonides, kus oli rohkem suur- ja keskmõisu, talupojad said suuremad maatükid kui väikemõisnike aladel. Näiteks Kirde-Hiinas, kus elas palju Kuomintanglasi-suurmõisnikke, elanike tihedus aga oli väike, talupojad said keskmiselt 5-8 mu'd maad, kuna Pekingi rajoonis said keskmiselt 3,5 mu'd, Santungi provintsis 3 mu'd[1] jne.

Klassijõudude vahekorra muutmisest hiina külas peale agraarreformi läbiviimist toob häid andmeid üks Pekingi ajaleht 16.aprillist 1950.a. 17-me Pekingi ümbruse põllumajandusliku rajooni kohta.[2] Kui enne reformi neis rajoonides igale mõisniku perekonna liikmele kuulus keskmiselt 7,7 mu'd maad, siis pärast reformi jäi neile keskmiselt 2,12 mu'd, kulaku perekonnaliikmeil vähenes maa vastavalt 6,6-st mu'st 4,2 mu'ni, keskmike maavaldus aga suurenes 2,11 mu'lt 2,72 mu'ni, kehvikuil 0,88 mu'lt 1,65 mu'ni ja sulaseil 0,23-2,4 mu'ni.

Reformi tulemusena eespool mainitud aladel mõisnikud kui klass likvideeriti, kulakuid nõrgendati, keskmike arv tõusis. Reformi läbiviimisel tehti ka mõningaid pahempoolseid vigu klassi kuuluvuse määramisel: kulakuid tõlgendati mõisnikeks, keskmikke kulakuteks jne.

Pärast Hiina Rahvavabariigi väljakuulutamist 1949.a. muutus olukord. Kuomintangi valitsus oli viinud põllumajanduse laostumisele, külas kees klassivõitlus, siseturg oli väike. Et maa laostunud majandust taastada ja üles ehitada, selleks otsustas Hiina Kesk-rahvavalitsus agraarpoliitikas minna üle uuele suunale - kapitalistlike elementide initsiatiivi säilitamisele põllumajanduses. Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee III pleenumil 1950.a. juunis Mao Tse-dungi juhtimisel töötati välja rida abinõusid maa majandusliku olukorra parandamiseks, nende seas ka otsus uue agraarreformi projekti väljatöötamiseks. Mainitud otsuse põhjal alustati uue agraarreformi projekti koostamist, mis vaadati läbi HRPKN Ülehiinalise Komitee istungil 14.-23.juunini 1950.a. Lõplikult võeti agraarreformi seadus vastu H HKRVN poolt 28.juunil 1950.a. Uus seadus mitte ainult ei üldistanud kõiki eelnevaid kogemusi agraarküsimuses, vaid ka arvestas uusi tingimusi, mis olid tekkinud Hiinas peale peagu kogu territooriumi vabastamist kuomintanglastest ja Rahvavabariigi väljakuulutamist. Uue agraarseaduse väbiviimine oli "ägeda klassivõitluse teine etapp Hiinas, mis saabus rahva vabastusliku sõja järel"[3] nagu märkis Tšou En-lai. Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee sekretär Liu Šao-tsi oma kõnes 1950.a.juulis näitas, et uue agraarseaduse põhiliseks eesmärgiks on "... põllumajanduslike tootlike jõudude vabastamine ja nimelt: küla töötajate, maa ja teiste tootmisvahendite vabastamine mõisnike maavalduse feodaalse süsteemi kammitsaist põllumajandusliku tootmise arendamise ja teo korraldamise huvides Hiina industrialiseerimiseks"[4].

---

1 Учёные записки Института востоковедения, т.П, lk. I23.

2 Idem, lk.124.

3 "Правда", I октября I950 г.

4 Лю Шао-ци, Об аграрной реформе в Китае, "За прочный мир, за народную демократию", 2I июля I950 г.

1950.a.agraarseaduse järgi mõisnike maa, tööloomad, põllumajanduslik inventar, teravilja ülejäägid ja liigsed hooned kuuluvad konfiskeerimisele.[1] Samuti templite, kloostrite, kirikute, organisatsioonide ja ühiskondlikud maad põllumajanduslikel aladel kuuluvad rekvireerimisele. Mõisnike tööstuslikud ja kaubanduslikud ettevõtted koos sinna juurde kuuluva maaga aga jäävad puutumatuks. Kulakute maa, mis haritakse nende enda või palgatööjõu abil, samuti nende varandus, jääb puutumata. Kui kulaku poolt väljarenditav maa ületab suuruselt kulaku enda maa, siis renditav maa kuulub konfiskeerimisele. Kui aga renditav maatükk on väiksem kulaku enda poolt haritavast maast, siis see renditav maa jääb konfiskeerimata. Keskmike maa ja varandus, kaasaarvatud jõukad keskmikud, jääb puutumata. Talurahva Liidud peavad agraarseaduse art.10 järgi konfiskeeritud maid ja varandusi kasutama "...õiglaseks ja ratsionaalseks jagamiseks maatute ja vähese maaga talupoegade vahel..."[2] Küla käsitöölised, kaupmehed ja haritlased võivad ka saada tüki maad, kui nende sissetulekust ei piisa äraelamiseks.[3] Rahvavabstusarmees võitlejad ja nende perekonnad, riigiametnikud ja teised võivad saada maad võrdselt teiste talupoegadega, arvestades nende sissetulekuid. Langenud rahvaarmeelaste perekondadele arvestatakse juurde langenud võitleja maatükk. Agraarseaduse 5.artiklis märgitakse, et "revolutsioonilise armee sõjateenistuslasi, langenud revolutsiooniliste võitlejate perekondi, töölisi, teenistujaid, vabakutselisi, väikekauplejaid ja teisi isikuid, kes on sunnitud andma rendile väikesi maatükke, kuna nad on tegevuses teiste elukutsetega või ei oma küllaldaselt tööjõudu, ei tohi vaadata mõisnikena".[4] Määratakse samas artiklis kindlaks, et mainitud isikute maatükk võib ulatuda kuni 200%-ni ja erandjuhtudel isegi rohkem, võrreldes antud maakoha teistele talupoegadele kuuluva keskmise maatüki suurusega. Kuid välja rentida võivad nad siiski ainult 3-5% ulatuses oma maast. Munkadele, nunnadele ja teistele vaimulikkudele, kui neil ei ole teisi elatumisvõimalusi, antakse maatükk võrdselt teiste talupoegadega. Tööta töölistele linnast, kes tulevad külla ja tahavad maad, võib anda maad võrdselt antud maakoha talupoegadega. Revolutsiooni reeturitele - kuomintanglastele, bandiitele jt. kontrrevolutsionääridele maad ei anta. Riik annab talupoegadele erilised dokumendid nende õigustest maale. Agraarreformi ei viida esialgu läbi vähemusrahvuste aladel, väljaarvatud korealaste ja mongolite

---

1 Законодательные акты, op. cit. lk. I27-I30

2 Законодательные акты, op. cit. lk. I30.

3 "Правда", 3 июля I950 г.

4 Законодательные акты, op. cit. lk. I28.

alad Mandžuurias, vähese ettevalmistuse tõttu. Liu Šao-tsi oma kõnes 1950.a.juulis märkis, et on vaja tõsta vähemusrahvuste teadlikkust, ei tohi rutata ja reform viia alles siis ellu, kui enamus elanikkonnast neis piirkondades nõuab seda.[1] Mõisnikke ei hävitata füüsiliselt vaid neile jäetakse väike maavaldus ja vajalikud tööriistad, et nad saaksid elatuda oma tööst, mis neid ümber kasvataks.

Kulakute suhtes alustati neutraliseerimispoliitika rakendamist, nende majandeid säilitati põllumajanduse tootlikkuse tõusu huvides. Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee III pleenumil Mao Tse-dung märkis, et "partei peab üle minema kulakute liigsete maade ja varanduste konfiskeerimiselt kulakute majandite säilitamise poliitikale, et võimaldada põllumajandusliku tootmise kiiremat taastamist, samuti mõisnike isolatsiooni ja keskmike ning väikemaaomanike, kes annavad maad rendile - kaitset".[2]

Liu Šao-tsi analüüsib mainitud kõnes lähemalt põhjusi, miks kulakute suhtes Hiina Kommunistliku Partei poliitika muutus. Ta näitab, et 1947.a. agraarseaduse väljakuulutamise ajal Rahvavabastusarmee oli raskes olukorras, sõda nõudis talupoegadelt suuri ohvreid, sest sõjalise võidu saavutamine oli antud momendil kõige tähtsamaks ülesandeks. Kulakud ei uskunud rahva võidusse ja kaldusid enamikus toetama Tšiang Kai-ši vägesid. Arvestades pingelist sõjalist olukorda ja teravate klassijõudude vahekorda külas, 1947.a.agraarseaduse järgi konfiskeeriti peale mõisnike maavalduste ka kulakute maid ja varandusi ning jagati puudustkannatavaile talupoegadele. Kehvikute ja keskmike elutingimuste parandamine võimaldas paremini Rahvavabastusarmee rinnet ja tagalat varustada toiduainetega, tõstis rahvamasside entusiasmi osavõtuks Rahvavabastusarmee võitlustest, tugevdas rahva ja tema armee sidet, kindlustas Hiina töölisklassi ja talurahva liitu. Selles seisnes 1947.a. agraarreformi suur poliitiline ja majanduslik tähtsus antud momendil. Pärast rahvarevolutsiooni võitu 1949.a. olukord maal muutus järsult demokraatlike jõudude kasuks. Talurahva sõjalised ja töökohustused peaaegu kaotati, teravilja norm riigile vähenes. Kehvikuid pole enam vaja abistada kulakute arvel. Rahvavõim on ise võimeline andma tõsist abi talupoegadele ja antud momendil ei ole enam tähtsaimaks ülesandeks sõja pidamine, vaid rahvamajanduse ülesehitamine. "Seepärast praeguse olukorra juures agraarreformi läbiviimisel nii poliitiliselt kui majanduslikult on vaja vastu võtta rikaste talupoegade majandite säilitamise poliitika. See on võrdlemisi kasulik maale ja rahvale, kasulik praeguste finants ja majanduslike raskuste ületamise seisukohalt..."[3] , märkis Liu Šao-tsi. "...Rikaste talupoegade majand säilitatakse kogu uusdemokraatliku perioodi jooksul",[4] mainis ta. Vajadus kulakute majandite järgi kaob alles siis, kui on olemas

---

1 "За прочный мир, за народную демократию", 2I июля I950 г.

2 "Правда", I5 июля I950 г.

3 "За прочный мир, за народную демократию", 2I июля I950 г.

4 "За прочный мир, за народную демократию", 2I июля I950 г.

tingimused põllumajanduses hulgaliselt masinate kasutamiseks, alustatakse kollektiivsete majandite organiseerimist ja sotsialistlike reformide läbiviimist. Alles mainitud tingimuste olemasolu võimaldab üle minna kulakute majandite konfiskeerimisele.

1950.a.agraarseaduses osutatakse tähelepanu veel mitmesugustele väiksematele küsimustele seoses maa jagamisega. Kogu rahvamajanduse huvides rõhutatakse, et häid maatükke ei tükeldataks. Endistele rentnikele tuleb anda võimalikult tema enda poolt haritud maatükk. Metsad, väiksemad tiigid, istandused, aiad jne. jagatakse üldistel alustel maaga.[1] Konfiskeeritud irrigatsiooniehitused tuleb jagada koos vastava maaalaga, enamikel juhtudel anda kohalike rahvavalitsuste korraldusse. Kõik suuremad metsamassiivid, irrigatsiooniehitused, kaevandused, järved, jõed, põllumajanduslikud katsejaamad, istandused jne. ei kuulu jagamisele ja tükeldamisele, vaid rahva üldistes huvides natsionaliseeritakse provintside ja teiste kõrgemaastmeliste rahvavalitsuste poolt. Eraisikud, kes kasutavad riigi maad, ei või seda välja rentida ega müüa, samuti ei või nad jätta seda maad harimata. Nende tingimuste mittetäitmisel peavad eraisikud maa riigile tagastama. Seoses agraarreformi läbiviimisega kohalikud võimud peavad selgitama antud maakoha mõisnikele, kulakutele ja teistele elanike kihtidele agraarreformi vajadust ning mõtet, et ei tekiks vastupanu.[2] Agraarreformi eesmärke tuleb selgitada ka linnaelanikele, sõjaväelastele ja teistele, et nad ei kaitseks oma sugulasi-mõisnikke ja kulakuid, vaid selgitaksid neile reformi paratamatut vajadust. Agitaatorlikule tööle tuleb suunata kohalikud õpetajad, demokraatlike parteide liidrid jt. Klassi päritolu kindlaksmääramisel tuleb hoiduda vigadest ja jälgida vastavat määrust. Templite, kirikute ja kloostrite maade konfiskeerimisel tuleb jälgida, et ajaloolisi mälestusmärke, kunstipäraseid templeid, kloostreid ja kirikuid ei purustataks, vaid need antaks tervelt üle kohalikele rahvavalitsustele.

Hiina elanikkonna teadlikkuse ja initsiatiivi kasvust agraarreformi läbiviimisel kõneleb ainuüksi fakt, et 1951.a.oktoobriks Ida, Kesk-Lõuna, Loode- ja Edela-Hiinas talurahva liitudesse oli ühinenud üle 88 miljoni inimese.[3] 1950.a.agraarreform viiakse läbi Ida, Kesk- ja Lõuna, Koode- ja Edela-Hiinas, kus juba 1951.a.juuliks 150 miljonilise elanikkonnaga alal 90 miljoni talupoega-kehvikut oli saanud üle 12 miljoni ha maad.[4] Seega 1950.a.juuliks agraarreform Hiinas oli haaranud koos varem vabastatud aladega kokku 310 miljonilise elanikkonna, mis moodustab üle kolmveerandi hiina külaelanikkonnast. Agraarreform viiakse läbi järk-järgult: ühtedes rajoonides jagatakse maid, teistes alandatakse renti ja laenuprotsenti, kõige mahajäänumates rajoonides tehakse alles poliitilist selgitustööd rendi alandamiseks ja agraarreformi

---

1 Законодательные акты, op.cit. lk. 133-135.

2 "За прочный мир..." 21 июля 1950 г.

3 А.Кузнецов, op. cit.,lk.84.

4 Учёные записки Института востоковедения, т.П, lk. 138

läbiviimiseks. Hiina Kommunistliku Partei Poliitbüroo liikme Dun Bi-u andmeil 1952.a. lõpuks agraarreform Hiinas oli läbi viidud üle 420 miljonilise elanikkonnaga alal, umbes 30% külaelanikkonna hulgas, kus umbes 300 miljoni kehviktalupoega sai kokku 47 miljoni hektaari konfiskeeritud maid.[1] Üksikutest suurematest administratiivrajoonidest Kirde-Hiinas ja Sise-Mongoolias lõpetati reform 1950.a.,teistest rajoonidest 1952.a.juuliks reform oli läbi viidud Põhja-Hiinas 200 000 elanikkonnaga alal, Loode-Hiinas 85% elanike hulgas, Kesk- ja Lõuna-Hiinas 81%, Edela-Hiinas 81% ja Ida-Hiinas 90% elanike hulgas.[2] Agraarreform Hiina ülejäänud 30 miljoni külaelanikkonna hulgas lõpetatakse 1953.a.kevadel, välja arvatud umbes 30 miljonilise elanikkonnaga vähemusrahvuste alad Sinkiangi, Tsinghai, Gansu, Junani, Guitšou, Guangsi ja Guangdungi provintsides, kus on juba alandatud renti ja võlaprotsenti, kuid ettevalmistus agraarreformiks nõuab rohkem aega. "Me peame andma vähemusrahvustele rohkem aega selleks, et nad võiksid mõtelda ja ette valmistada reformi läbiviimiseks..."[3], ütles Liu Sao-tsi.

Tunduvalt on muutunud klassijõudude vahekord Hiina külas pärast agraarreformi. Enamikes rajoonides keskmike arv on tõusnud 60-90%-ni külaelanikkonnast endise 20% asemel, kehvikute arv aga on vähenenud 10 - 20%-ni endise 70% asemel.[4] Kesktalupoja positsioon, see on selline faktor, millest sõltub revolutsiooni edu, eriti seepärast, et peale agraarrevolutsiooni enamik küla elanikkonnast muutub keskmikesk,"[5] ütles Mao Tse-dung. Agraarreformi läbiviimine ei lahenda veel kõiki probleeme Hiina külas, ta rahuldab ainult talupoegade masside esialgsed vajadused. Maa säilib veel eraomandina, mistõttu on võimalik talupoegade differentseerumine: jõukamad keskmikud kasutavad palgatööjõudu ja rikastuvad, kuna vaesemad keskmikud kiratsevad.[6] Niisuguste väiketalumajandite kohta ütleb J.V.Stalin õigesti, et "see on majandus, mis seisab teelahkmel kapitalismi ja sotsialismi vahel".[7] Seepärast agraarre-

---

1 Дун Би-у, Великая победа народного Китая в осуществлении аграрной реформы, "Правда", 9 декабря 1952 г.

2 "Народный Китай" № 13-14, 1952 г., lk. 42.

3 "За прочный мир..." 21 июля 1950 г.

4 "Народный Китай" №18, 1952 г.lk. 30.

5 А.Кузнецов, op. cit.lk.84.

6 V.t.konkreetsed näited . Учёные записки Института востоковедения т.II, lk. 13.

7 J.V.Stalin, Teosed, 8.kd., lk.74.

formi ülesandeks rahvademokraatliku korra tingimustes ei ole ainult feodalismi jäänuste likvideerimine külas, vaid ka tingimuste loomine sotsialismile üleminekuks. Ainult sotsialistlikud ümberkorraldused põllumajanduses võivad tuua talupoegadele jõuka ja kultuurse elu.

Juba Hiina Rahvavabariigi tekkimisest alates rahvavõim pühendas suurt tähelepanu peale väikekaubamajandusliku sektori–väiketalupoegade majandite ja kapitalistliku sektori–kulakute majandite arendamise uute sektorite - riikliku ja kooperatiivse sektori loomisele põllumajanduses.

HRPKN üldise programmi järgi"majanduse riiklik sektor on oma iseloomult sotsialistlik... Kõik riigile kuuluvad ressursid ja ettevõtted on kogu rahva ühiskondlikuks omandiks".[1] Järelikult riiklike majandite asutamine maal tähistas sotsialismi alusmüüri rajamist põllumajanduses. 1952.a.oli Hiinas organiseeritud NSV Liidu sovhooside eeskujul juba 50 riiklikku majandit 400 000 ha maaga, neist 29 Kirde-Hiinas, 10 Põhja-Hiinas, 5 Edela-Hiinas, 2 Loode-Hiinas, 3 Kesk-Lõuna-Hiinas ja 1 Sise-Mongoolias.[2] Neist 34 riiklikku majandit oli spetsialiseerunud nisukasvatamisele, 11 niisutatavate kultuuride kasvatamisele ja 4 puuvilla kasvatamisele. Juba 1951.a. oli kõigis riiklikes majandites võetud kasutusele kompleksmehhaniseerimise meetod põllutöödel, mis võimaldab maksimaalselt kasutada riiklike majandite käsutuses olevate traktorite, kombainide jt. põllumajanduslike masinate võimsust. Tänu eesrindliku tehnika ja põllumajanduslike meetodite kasutamisele, on riiklikes majandites tunduvalt tõusnud töötootlikkus. Kui näiteks 1951.a.iga töötaja kogus põllul keskmiselt 20 kg puuvilla päevas, siis 1952.a.tõusis see hulk 45-50 kg-ni. "Varem me harisime maad käsitsi, aga nüüd kasutame masinaid. Jõudu kulub vähem ja aega jääb rohkem ning külvi kvaliteet on kõrgem"[3], jutustas üks töötaja Hiina ühest kõige suuremast ja eesrindlikumast riiklikust majandist Suantsiaos Pekingi lähedal. Edusammud riiklikes majandites on eeskujuks ja innustavaks stiimuliks miljonitele talupoegadele. Riikliku Administratiivnõukogu määruse järgi 1952.a.algusest on vaja igas maakonnas organiseerida vähemalt 1 - 2 riiklikku majandit.

Samuti on alustatud Hiina põllumajanduses kooperatiivsete majandite loomist, mis"... kannab poolsotsialistlikku iseloomu ja on rahvamajanduse tähtsaks koostisosaks".[4] HRPKN üldise programmi 38.artikli järgi "on vaja ergutada ja anda abi töötajate laiadele massidele kooperatsiooni arendamisel vabatahtlikkuse printsiibi alusel. Linnades ja maal tuleb organiseerida varustus ja turustus, tarbijate, krediit,

---

1 Документы, lk.40.

2 Янь Шен. Первые успехи госхозов нового Китая. "Народный Китай" № 17, 1952 г., lk.18-24.

3 М.Капица, Шуанцяо, "Новое время" № 39, 1952 г., lk.26.

4 Документы, op. cit.,lk. 40.

tootmis ja transportkooperatiive..."[1]. Kui 1950.a.Hiinas oli organiseeritud umbes 34 000 mitmesugust kooperatiivi[2], siis 1952.a.ulatus nende arv 36 482-le 106 miljoni liikmega[3]. Ülehiinalise kooperatiivide esimehe asetäitja Tsen Tsö-hua andmeil mainitud arvust 1952.a. oli 31 953 küla tarbijate-turustuskooperatiivi, 3 340 linna tarbijate kooperatiivi, 1 076 tootmiskooperatiivi ja 113 mitmesugust muud kooperatiivi. Mao Tse-dung oma artiklis "Kooperatiividest" märkis, et "kooperatiivide peamine eesmärk on teenida masse, s.t. kooperatiivid alati peavad mõtlema massidest, töötama välja plaane massidele ja tõstma masside huvid kõrgemale kõigist ülejäänust... Selles seisneb põhiline erinevus meie ja Kuomintangi vahel".[4] Küla tarvijate-turustus kooperatiivid varustavad oma liikmeid laiatarbekaupadega, samuti põllumajandusliku inventariga turuhindadest madalamate hindade alusel. Samuti ostavad nad soodsate hindadega oma liikmetelt põllumajanduslikke produkte. Nii tekib plaanipärane kaubavahetus linna ja maa vahel. tõuseb põllumajanduse tootlikkus. Näiteks 1952.a. talupojad said kooperatiivide kaudu 2 miljoni tonni õlikooke ja 300 000 tonni keemilisi väetusaineid põldude rammutamiseks, mis tõstab põllumajanduse toodangut umbes 5 miljoni tonni riisi väärtuse võrra.[5] Küla tarvijate-turustus kooperatiivide kaudu organiseeritakse laiu talupoegade masse, tsentraliseeritakse kaupade turustamist ja kindlustatakse talupoegade varustamine vajalike kaupadega. Erakaupmehed ja liigkasuvõtjad tõrjutakse ikka enam külast välja, rahvavõim valitseb kõikjal talupoegade huve. Juba 1951.a. era- ja riiklikud kaubandusettevõtted ostsid 60-70% neile vajalikest põllumajandussaadustest kooperatiivide kaudu.[6]

Põllumajanduse tootmiskooperatsiooni algvormiks Hiinas on vastastikuse tööabi brigaad, kus talupojad töötavad kollektiivselt vastastikku abistades üksteist vabatahtlikkuse alusel, kusjuures maa, põllumajanduslik inventar ja lõikus jäävad endiselt eraomandiks. Vastastikkuse tööabi brigaade on organiseeritud põhiliselt 3 tüüpi[7]: 1) Ajutised vastas-

---

1 Idem, lk.44.

2 "Большевик" № 17, 1950 г., lk. 70.

3 Чен Цзы-хуа, Достижения кооперации в новом Китае, "Народный Китай" № 21, 1952 г., lk.33.

4 Idem.

5 "Народный Китай" № 21, 1952г. lk. 34.

6 Сюэ Му-цяо, Успехи экономического строительства в новом Китае, "Народный Китай" № 18, 1952г. lk. 25.

7 "Новое время" № 32, 1952 г., lk. 5

tikuse tööabi brigaadid, mis töötavad ainult ajutiselt, näiteks sügiseste põllutööde hoogtööde ajal; 2) Alatised brigaadid; 3) 2-3 alatise brigaadi ühendatud grupid, mis tavaliselt rakenduvad juba põllutöömasinaid suurematel aladel. Nende brigaadide majanduslik ja poliitiline tähtsus seisneb eelkõige talupoegade teadlikkuse tõusus kollektiivse töö eelistest individuaalse töö kõrval, samuti aitavad need brigaadid ratsionaalsemalt kasutada põllumajanduslikku inventari, tööloomi, rakendada parimaid maaharimismeetodeid ja arendada seega põllumajanduse tootlikke jõude. Näiteks 1950.a. ainult Santungi provintsi keskosas loodi 88 000 sellist brigaadi, mis ühe kuu jooksul kündsid üles 65% kogu sealsest künnimaast.[1] 1952.a.oli Hiinas moodustatud üle 6 miljoni vastastikuse tööabi brigaadi,[2] mis täielikult kummutab igasugused reaktsioonilised teooriad hiinlastele külgesündinud "individualismist", "väikeomaniku psühholoogiast" jne.

Põllumajanduse koopereerimise kõrgema vormina organiseeritakse Hiinas põllumajanduslikke tootmiskooperatiive, kus maa, inventar ja kapital on kollektiivne ning saagi jaotamisel ei arvestata mitte ainult iga töötava liikme maatüki suurust, vaid ka töö hulka ja kvaliteeti. 1952.a. Hiinas oli moodustatud üle 4 000 põllumajandusliku tootmiskooperatiivi, millest üle 2000 asub Põhja- ja Kirde-Hiinas.[3] 1952.a.üksikute suuremate rajoonide järgi kollektiivsest tööst oli haaratud Põhja- ja Kirde-Hiinast 60-80% talupoegadest, Ida, Kesk-Lõuna ja Edela'hiinas 25-40% talupoegadest. Seega 1952.a.umbes 40% kogu Hiina külaelanikest 35 miljoni talundiga võtsid osa kollektiivsest tööst, mis ületas 40% võrra 1951.a.taseme.

Hiina külasse ilmuvad järkjärgult ka esimesed kolhoosid. 1952.a. loendati Hiina Rahvavabariigis juba 10 kolhoosi.[4] Esimene kolhoos Hiinas moodustati Kirde-Hiinas 1951.a.veebruaris ühe põllumajandusliku tootmiskooperatiivi alusel.[5] Kolhoosi moodustamiseks tehti enne poliitkasvatuslikku ettevalmistustööd, kasutati veenmismeetodit. Iga kolhoosi astuv liige andis enamik oma maast ja põllumajanduslikust inventarist kolhoosi ühisomandiks, samuti maksis ta teatava summa sisseastumismaksu. Kolhoosnike üldkoosolek valis kolhoosi esimehe ja juhatuse. Kolhoosni-

---

1 Rahvarevolutsioon Hiinas, lk.108.

2 "Народный Китай" № 24, 1952 г. lk. 3.

3 Ляо Лу-янь, Великая победа аграрной реформы. "Народный Китай" № 18, 1952 г., lk. 31.

4 Ли Шу-чэн, Подъем сельского хозяйства, "Народный Китай" № 19 1952, lk.29.

5 Тай Лю, Первый колхоз в Китае, "Народный Китай" № 16, 1952 г., lk. 28-32.

kest moodustati põllutöö, karjanduse, aianduse jne. brigaadid, kusjuures töö eest tasu makstakse tööpäevade järgi. Näiteks riisi kogumisel saab täistööpäeva 120 vihu sidumise eest. Esimesel kolhoosil oli 1952.a. 21 reakülvajat, 43 kultivaatori, 5 elektrimootoriga rehepeksumasinat, 9 sahka, 13 vankrit, 4 riisipuhastajat jt. masinaid, mis osaliselt muretseti valitsuse abil. 1951 - 1952.a.vahemikul kolhoosi liikmete arv tõusis 36 perekonnalt 61 perekonnani ja kolhoosi maa laienes 99 hektaarilt 190 hektaarini. Kui 1951.a.kolhoosnikud said keskmiselt ühe tööpäeva eest 24,5 kg riisi päevas, siis 1952.a. tõusis see norm 45 kg-ni.

Kuid üksikud kolhoosid Hiinas on alles vähesed erandid väikemaaomanike miljonilises peres. Põllumajanduse täielik kolhoseerimine on seal alles tuleviku ülesanne. "Arvestades Nõukogude Liidu kogemust, põllumajanduse sotsialiseerimine nõuab väga palju aega ja tööd... Põllumajanduse sotsialiseerimiseks on vaja arendada võimast tööstust"[1], märkis Mao Tse-dung. Seepärast põllumajanduse esialgne koopereerimine vastastikuse tööabi brigaadide ja põllumajanduslike kooperatiivide organiseerimise näol on tähtsaks tingimuseks põllumajanduse tootlikkuse tõusule, mis võimaldab pikkamööda üle minna maa industraliseerimisele ja see omakorda annab võimaluse põllumajanduse mehhaniseerimiseks ja massiliseks kolhooside loomiseks.

Suurt tähtsust Hiina põllumajanduse arengule omavad Rahvavalitsuse poolt organiseeritavad irrigatsioonitööd. Jõgede üleujutused, uputused vihma tagajärjel, põuad jne. looduslikud katastroofid tõid Hiina elanikkonnale sajandeid nälga ja viletsust. 2000 viimase aasta jooksul köneldakse Hiinas 700-st suurest uputusest, mitte arvestades tuhandeid väiksemaid.[2]. Näiteks 1943.a.ujutas vesi üle umbes 2,5 miljoni hektaarilise maaala, mille tagajärjel kannatas üle 40 miljoni inimese.[3] Hiina suured jõed: Huangho, mida hiinlased õigustatult nimetasid "Hiina mureks", Jangtse Huaiho jt. olid alatiseks ähvarduseks 5 provintsi elanikele. Viletsa niisutussüsteemi tõttu riknes palju põllupinda. Kuigi endiste režiimide ajal koguti spetsiaalseid makse tammide ehitamiseks ja koostati suurejoonelisi projekte irrigatsioonitööks, tavaliselt need projektid jäid paberile ja raha läks ametnike taskutesse. Eriti hooletult suhtus Kuomintangi valitsus irrigatsiooniküsimustesse - talupoegadele abi andmise asemel nad hävitasid sageli teadlikult paise ja risustasid kanaleid, Tsiang Kai-ši klikk tegutses põhimõttel: "pärast meid tulgu kasvõi veeuputus". Hoopis teisiti suhtub rahvavõim talupoegade vajadustesse. Eriline komisjon Mao Tse-dungi juhtimisel 1950.a. oktoobris töötas välja 3-aasta plaani kõige "ebakorrapärasemate" jõgede: Huangho, Huaiho, Jangtse, Ihe, Suhe jt. ohjeldamiseks.[4] Nende jõgede kesk- ja ülemjooksudele on ettenähtud suurte veehoidlate ehitamised, kuhu üleujutuste ajal võib voolata liigne vesi ja kust põua perioo-

---

1 Мао Цзе-дун, О диктатуре народной демократии, lk.I2-I3.

2 И.Ермашев, op. cit.,lk.532.

3 А.Мякин, op. cit., lk.42.

4 И.Ермашев, op. cit.lk.533.

didel võib saada vett. Jõesängide kõrvale aga alustati plaani järgi suurte tammide ehitamist. Jõe sänge süvendatakse ja puhastatakse, kaevatakse jõgedele uued voolukohad merre. "Keskrahvavalitsus võttis vastu julge ja laialdaselt läbimõeldud looduse ümberkujundamise plaani. Selle aluseks seati kaks ülesannet. Esimene neist taotleb nende ehituste taastamist, mille vanad reaktsioonilised režiimid lõhkusid või viisid täiesti kõlbmatusse seisukorda. Teiseks eesmärgiks on irrigatsiooni- ja navigatsioonisüsteemide parandamine Huaiho ja teistel jõgedel"1, märkis selle plaani kohta üks hiina ajakiri. Suurimaid irrigatsioonitöid alustati 1950.a. Huaiho jõel, millede lõpetamine on ette nähtud 1955.a.-ks. 5 aasta jooksul on see 1 100 km pikkune jõgi, mis suurvete ajal muutub sageli kuni 30 km laiuseks, ohjeldatakse täiesti. Huaiho ülemjooksule ehitatakse 21 ja keskjooksule 17 veehoidlat.[2] Huaiho irrigatsioonitööde valmimine päästab 55 miljonilise elanikkonna 210 000 km^2 alal uputuste ohust ja suurendab niisutatavat külvipinda 2 670 000 ha võrra. 1951.a. alustati irrigatsioonitöid ka Jangtse, Veihe jt. jõgedel. Irrigatsioonitöödest osavõtt on muutunud üldrahvalikuks hoogtööks, seal tugevneb tööliste ja talupoegade liit, tiheneb rahvaarmeelaste ja kohalike elanike sõprus. 1952.a. irrigatsioonitöösst osavõtnute arv ulatus juba 20 miljoni inimeseni.[3] 1950 - 1951.a.vahemikul rajati 11 200 suurt ja väikest irrigatsiooniehitust, ehitati ja taastati üle 42 000 kilomeetri kaitsetamme ja paisusid. Ehitajad kaevasid välja ja paigutasid kohale 960 miljoni m^3 mulda, millega saaks täita 16 Suessi kanalit.[4] Irrigatsioonisüsteem paraneb iga aastaga ja jõgede üleujutamisvõimalused muutuvad ikka väiksemaks. Kui 1949.a. Hiinas üleujutav pindala oli veel 8 miljoni hektaari ja 1950.a. 4,6 miljoni ha, siis 1951.a.vähenes see juba 1,4 miljoni hektaarini ja 1952.a. 0,5 miljoni hektaarini.[5] Vesi ei ole enam hiina talupoegadele nuhtluseks, vaid üldrahvaliku rikkuse allikaks. Irrigatsioonitöödest 60% kuulub riiklikule sektorile ja assigneeritakse Kesk-rahvavalitsuse poolt. 1950.a.Kesk-rahvavalitsuse kulutused ületasid 18 korda, 1951.a. 42 korda. Kuomintangi valitsuse kulutused irrigatsiooniehitusteks[6],mis näitab rahvavõimu suurt hoolt hiina töötajate heaolu eest. Hiina looduse ümberkujundamise plaanis omistatakse suurt tähelepanu ka metsade istutamisele. Kuivade tuulte ja Gobi kõrbest tulevate liivatormide all kannatas Hiinas vana korra ajal kuni 1 975 000 ha külvipinda[7]. Eriti Kuomintangi võimu ajal hävitati metsi hoolimatult. Nõukogude Liidu ees-

---

1 "Rahva Hääl" 18.oktoobril 1952.a.

2 А.Кузнецов, op. cit.,lk.89.

3 В.Аварин, Третья годовщина великой победы китайского народа, "Новое время" № 40, 1952, lk. 16.

4 Г.В.Ефимов, Борьба китайского народа за мир и строительство народно-демократического государства, lk. 17.

5 "Правда", 16 сентября 1952 г.

6 "Новое время" № 32, 1952 г. lk.6.

7 Ученые записки, т.II, lk.139.

kujul alustati Hiina Rahvavabariigis 1950.a.-st laiaulatusliku metsaistutamise ja metsade kaitse programmi elluviimist. Metsamajandusminister Lian Si näitab, et selle programmi eesmärkideks on 1) metsade istutamine talupoegade põldude viljakuse huvides ja 2) metsamaterjalide loomine ehitus- ja tööstusettevõtete jaoks.[1] 1951.a. Kesk-rahvavalitsuse poolt anti välja erimäärus metsamaterjalide suhtes karmi kokkuhoiu vajadusest. On töötatud välja projektid metsavöötmete loomiseks Kirde-Hiinas 1 700 km pikkusel alal ja Loode-Hiinas 1 500 km pikkusel alal. Kui 1950.a.oli istutatud metsa 123 755 ha suurusel alal, siis 1951.a. ulatus see pindala 462 670 ha'ni ja 1952.a. 696 000 ha'ni. Ainult Põhja-Hiinas istutati 1951.a.kevadel 200 miljoni istikut[2]. Metsamajandusministeerium töötab praegu välja uut 30 aastast plaani võitluseks loodusega, mille järgi 30 aasta pärast metsaga kaetud pindala suureneb 5%-lt 20%-ni Hiina üldpindalast[3].

Tänu mainitud üritustele, Hiinas külvipind laieneb, tõuseb põldude viljakus ja põllumajanduslik toodang. Kui 1936.a.põllumajanduse toodangut loeti rekortsaavutuseks ennesõjaaegses Hiinas, siis 1950.a. põllumajanduse üldtoodang moodustas juba 80% sellest tasemest[4]. Kuigi viimane oli tagasihoidlik saavutus, siiski ületas see näiteks 1947.a. taseme 20%-selt. 1949 - 1952.a. vahemikul Hiina põllumajanduslik üldtoodang tõusis keskmiselt 1,5 korda[5].

Kahe tähtsama Hiina põllumajandusliku kultuuriteravilja ja puuvilla toodangu tõusust 1949 - 1952.a. vahemikul annab ülevaate järgmine tabel[6]:

(Arvud tähistavad %, aluseks on võetud 1949.a.toodang)

	1949.a.	1950.a.	1951.a.	1952.a.
Teravili	100	117	128	140
Puuvill	100	159	252	300

Järelikult teravilja toodang oli tõusnud 3 aasta jooksul 40% ja puuvilla toodang 200% võrra. Eriti rikkalikku saaki koguti Hiina põldudelt 1952.a. Sel aastal Kirde-Hiinas saadi tähelepanuväärselt palju

---

1 Лян Си, Лесное хозяйство нового Китая на подъеме. "Народный Китай", № 7-8, 1952г.,lk. 24.

2 Ученые записки Института востоковедения, т.П, lk. 139.

3 А.Кузнецов, op. cit., lk.91.

4 В.Аварин, Образование Китайской народнрй республики... lk. 21

5 "Новое время" № 40, 1952,lk. 16.

6 "Народный Китай" № 19, 1952, lk. 28.

hirssi, Lõuna-Hiinas riisi ning Põhja- ja Edela-Hiinas nisu ja puuvilla[1]. 1952.a. teraviljatoodang ületas 9% võrra, puuvilla toodang 50% võrra ennesõjaaegse kõrgeima taseme. Samuti riisitoodang ületas 30% Kuomintangi võimu aegse taseme.[2] Teistest kultuuridest - teelehtede saak 1952.a. ületas 3,5 korda, tubakas 3 korda, siid 50% 1950.a.taseme. Samuti koguti 1952.a. Hiinas rikkalikku puuvilja, näiteks apelsinide saak ületas 1950.a. 2 korda 1950.a.taseme. Juba 1950.a.Hiina Rahvavabariik lahendas ise oma toitlusprobleemi ilma teravilja sisseveota. "See fakt, et meil ei ole tarvis nüüd osta teravilja ja puuvilla, tähelepandavalt suurendab meie võimet osta tööstussisseseadeid"[3], märkis Hiina Kommunistliku Partei KK Poliitbüroo liige Tšen Jun. Vanad hiina könekäänud "hea saak - viletsus", "odav leib - mure" - ei ole enam maksvad.

Ikka enam Hiina põllumajanduses rakendatakse uusi maaharimismeetodeid, propageeritakse Mitšurini ideid. Reaktsioonilised Malthuse, Mendeli ja Morgani teooriad agrobioloogias tõrjutakse täielikult kõrvale. Üks hiina ajaleht märgib, et nõukogude inimesed "tõid meile Mitšurini ja Viljamsi õpetuse, aitasid meie õpetlastel ja agronoomidel veenduda mendelistide-morganistide teooriate ebateaduslikkuses ja rajada sel viisil alusmüüri eesrindliku agrobioloogia teaduse teooriate valdamises"[4]. 1952.a. külvati Hiinas juba 13 miljoni ha põllupinnale eesrindlikult selekteeritud sordiseemet[5].

Ikka enam rakendatakse Hiina põllumajanduses eesrindlikku tehnikat. Nõukogude Liidust saadetavate traktorite, kombainide jt. põllumajanduse masinate kõrvale hiina põldudel ilmuvad esimesed Hiina oma tööstuse tooted - põllumajandusmasinad. Juba 1949.a. organiseeriti Hubei provintsis esimene traktorijaam Hiinas[6].

Suurt tähelepanu omistatakse Hiina Rahvavabariigis ka karjamajanduse arengule. Asutatakse veterinaarpunkte, viiakse läbi loomade süstimisi nakkushaiguste vastu jne. Tõuloomade arendamiseks on asutatud üle kümne riikliku loomakasvatusfarmi. Tänu nendele üritustele, sarvloomade ja sigade arv näiteks 1951.a. saavutas juba 80% ennesõjaaegsest tasemest[7]. Hiina põllumajandus ja karjamajandus rahvademokraatliku korra tingimustes sammuvad pidevalt tõusu teed.

---

1 Чжао Юй-бин, Богатый урожай в Китае, "Народный Китай" № I 1953,

2 "Народный Китай" № 19, 1952, lk. 28.

3 "За прочный мир..." 29 июня 1951 г.

4 Ученые записки Института востоковедения, т.П, 140.

5 "Народный Китай" № 19, 1952 г., lk. 30.

6 "Вопросы экономики" № 2, 1950, lk. 62.

7 А.Кузнецов, op. cit,lk.95.

b) Tööstus.

Poolkoloniaalse ja poolfeodaalse maana, alatiste sõdade laastamisobjektina, Hiina jäi mahajäänud põllumajanduslikuks maaks, kus tööstuse toodang moodustas vaevalt 10% rahvamajanduse üldisest toodangust. Välisimperialistid takistasid Hiina rahvusliku tööstuse arengut, et poolkoloniaalsel turul võiks ilma konkurentsita kasulikumalt realiseerida oma vabrikutooteid. Olemasolev hiina tööstus oli tehniliselt mahajäänud ja enamikus sõltus väliskapitalist. Kuomintangi režiimi ajal nn. "riiklik tööstus" kuulus tegelikult kompradoorliku kodanluse tippudele - 4-perekonnale ja allus Ameerika Ühendriikide kontrollile. Väikeomanike eraettevõtted olid jäetud peaaegu ilma igasuguse abita valitsuse poolt. "Kui valitsus on huvitatud tööstuslikust ülesehitustööst, siis see tavaliselt reeglina - puutub kas tehaste ostmisesse välismaal või nende ehitusesse koos väliskapitaliga... Ei mingit hoolt eratööstuse eest, kuid ka riiklikud tehased ja kaevandused ei moodusta erandit"[1], märgitakse ühes hiina ajakirjas 1946.a. Enamik tööstust baseerus käsitööle ja manufaktuuritööle, masinatega töötavaid suurtehaseid oli vähe. Enne Teist Maailmasõda arvestati Hiinas väiketööstuse osa 73% ja suurtööstuse osa 27% kogu olemasolevast tööstusest[2]. Rahvarevolutsioonilise sõja ajal kuomintanglaste poolt hiina tööstust rüüstati ja purustati, mis mahajäänud tööstusele lõi uusi ränke haavu.

Rahvavõimu kehtestamine tähistas suurt pööret Hiina tööstuse alal. Vana pärand tuli eelkõige revideerida omandi küsimuses, et seejärel asuda tööstuse taastamisele ja edasiarendamisele uutel, rahvademokraatlikel põhimõtetel. Tööstus Hiina Rahvavabariigis ei tohtinud enam teenida väikese kildkonna suurkapitalistide huve, vaid ta pidi hakkama arenema rahva huvides. Seepärast Hiina Kommunistliku Partei poliitika oli suunatud eelkõige löögi andmiseks hiina rahva peamise kurnaja bürokraatliku ja väliskapitali vastu. "...Tuleb silmas pidada kõige tähtsamate vabrikute ja tehaste natsionaliseerimise perspektiivi. Siinjuures kerkib kõigepealt küsimus nende ettevõtete natsionaliseerimisest, millede valdajaid iseloomustab eriline vaenulikkus ja eriline agressiivsus hiina rahva suhtes"[3], kirjutas J.V.Stalin juba 1926.a.artiklis "Hiina revolutsiooni perspektiividest". Juba rahvavõimu algpäevil viidi Hiinas läbi bürokraatlikule kapitalile baseeruvate tööstusettevõtete natsionaliseerimine. Vastuseks Ameerika Ühendriikide valitsuse avaldusele 16.dets-st 1950.a. Ameerika Ühendriikide piirides asuvate Hiina Rahvavabariigile kuuluvate ühiskondlike ja era varanduste ülevõtmisest, andis RAN 28.detsembril 1950.a. välja vastukaalulise käskkirja. Viimase järgi "kõik ameerika ettevõtete ja ameerika valitsuse varandused, mis asuvad Hiina Rahvavabariigi piirides, tuleb viivitamatult üle anda kohalikele rahvavalitsustele... Kõik ameerika ühiskondlikud ja era rahalised hoiused kõigis Hiina Rahvavabariigi pankades viivitamatult külmu-

---

1 Чень Бо-да, Четыре семейства Китая, lk.165.

2 Учёные записки Института востоковедения, т.П, lk.146.

3 J.V.Stalin, Teosed 8.kd., lk.361 - 362.

tada"[1]. Mainitud seaduse elluviimine andis viimase löögi ameerika imperialistide võimutsemisele Hiinas.

Teisiti käitus rahvavõimu väike- ja keskkodanlusele kuuluvate ettevõtete suhtes. Kuigi ka nende üle kehtestati riiklik kontroll ja piirati ekspluateerimis võimalusi, siiski säilitati mittekompradoorliku kapitali initsiatiiv tööstuses ja kaubanduses. "Peamised Hiina ekspluateerivad klassid - mõisnike klass ja bürokraatliku kapitali klass... lõppude lõpuks hävitatakse. Mis puutub teise ekspluateerivasse klassi - rahvuslikku kodanlusse, siis antud etapil selle klassi hulgas peab läbi viima suurt kasvatuslikku tööd"[2], ütles Mao Tse-dung. Rahvusliku kodanluse ettevõtete toetamine on vajalik "...selleks, et jagu saada imperialistide survest ja mahajäänud majandust edasi viia ühe sammu võrra... Meie praegune poliitika seisneb selles, et piirata kapitalismi, kuid mitte hävitada teda"[3].

Kuivõrd mahajäänud ja vähearenenud oli hiina tööstus, sellest kõneleb näiteks fakt, et ainult 6-10% hiina elanikkonnast,(s.o.45-50 miljonit) tegeles tööstuse ja transpordiga, neist ainult 3-4 milj.inimest loendati tööstusproletariaadi hulka[4]. Samal ajal näiteks arvestati Poolas ligi 15%, Ungaris üle 20%, Tšehhoslovakkias üle 30% tööstus- ja transporttöölisi üldisest elanike arvust[5].

Hiina tööstus oli vaja välja viia senisest mahajäämusest ja kiratsemisest. Et muutuda eesrindlikuks maaks, tuli võtta suund maa industrialiseerimisele. Hiina Kesk-rahvavalitsuse poliitika agraarküsimuse lahendamisel taotles eeskätt tingimuste loomist hiina tööstuse arenguks. "Feodaalsüsteemi hävitamine ja põllumajanduse tootmise arendamine loovad baasi tööstuse arendamiseks ja ülesannete lahendamiseks maa muutmisel põllumajanduslikust industriaalseks. Selles on uusdemokraatliku revolutsiooni lõplik eesmärk[6], märkis Mao Tse-dung. "... Et arendada tööstust, tuleb alustada põllumajandusest"[7], ütles J.V.Stalin. Ainult poolnaturaalsest mahajäämisest vabastatud põllumajandus võib anda küllaldast turgu tööstusele, ainult feodaalsete igandite survest vabastatud talupojad võivad varustada tööstust küllaldase toorainetega. "Ei

---

1 Законодательные акты, lk.258.

2 Мао Цзе-дун, О диктатуре народной демократии, lk.12.

3 Idem, lk.15.

4 А.Мякин, op. cit. lk.48.

5 Ученые записки Института востоковедения, т.П, lk. 64-65

6 Idem, lk.154.

7 V.Stalin,Teosed, 8 kd.,lk.113.

saa arendada tööstust mitte millegagi, ei saa arendada tööstust, kui riigis pole tooraine, pole toiduaineid töölistele ja kui pole vähegi arenenud põllumajandust, mis moodustab tööstuse peamise... turu"[1], märkis J.V.Stalin.

Tähelepandavad edusammud agraarküsimuste lahendamisel on võimaldanud Hiinas suurt edu saavutada ka tööstuse arendamisel. Riiklik sektor tööstuses tugevneb ja laieneb. Kui Hiina põllumajanduses on praegu 4 sektorit, siis tööstuses sektorite arv ulatub 5-ni: 1) Riiklik sektor; 2) Kooperatiivne sektor; 3) Väikekaubamajanduslik sektor; 4) Era kapitalistlik sektor; 5) Riigikapitalistlik sektor.

Tähtsaim on sotsialistliku iseloomuga riiklik sektor, mille alla kuulus 1952.a. Hiinas üle 60% kogu tööstusest, 80% rasketööstust ja 50% kergetööstust[2]. Üksikute alade järgi 1950.a. riikliku sektori alla kuulus 70% kivisöe, 90% terase, 50% malmi, 78% elektrienergia, 70% masinate ja 50% tekstiili tootmist[3].

Kui 1949.a.riiklike ettevõtete toodang moodustas 43.8% ja eraettevõtete toodang 56,2% üldisest tööstustoodangust, siis 1952.a.riiklike ettevõtete toodang oli tõusnud juba 67,3%-le ja eraettevõtete toodang vähenenud 32,7%-le tööstuse üldtoodangust[4]. "Hiina industraliseerimise protsessis eelkõige kõik jõud peab suunama riiklike ettevõtete loomiseks, mis kannavad sotsialistlikku iseloomu..."[5], ütles Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee liige Šen Bi-ši oma ettekandes Uusdemokraatliku Noorsooühingu kongressil 1949.a.aprillis.

Kooperatiivsesse sektorisse tööstuse alal kuuluvad peamiselt käsitööliste varustus-turustuskooperatiivid ja tootmiskooperatiivid. Varustus-turustuskooperatiivid varustavad oma liikmeid-käsitöölisi vajaliku toorainega ja ostavad õiglaste hindadega nende käsitöösaadusi. Tööstuslik tootmiskooperatiiv on juba kõrgem koopereerimise vorm, peale tavalise varustus ja turustus funktsioonide varustab ta ka üksikute erialade järgi ühinenud käsitöölisi tootmistehnikaga. Arvestades sellega, et enamik hiina tööstust baseerub veel väiketööstusele, omavad käsitööliste kooperatiivid elanikkonna varustamisel suurt tähtsust. Samuti kaitsevad kooperatiivid käsitöölisi kaupmeeste-liigkasuvõtjate ekspluateerimise eest. Sageli valitsus annab krediiti kooperatiivide arendamiseks. Kooperatiivi ühinenud käsitööliste materiaalse olukorra pidevast paranemisest võib tuua hea näite ühe Sausi provintsi seppade kooperatiivi kohta[6]. 1949 - 1952.a. vahemikul see kooperatiiv kogus 240 miljoni juani,

---

1 Idem.

2 "Народный Китай" № 18, 1952, lk. 24-25.

3 "Правда", 23 сентября 1950 г.

millega ehitati uued töökojad, rakendati uusi gaasi ääsipuhureid ja asendati vanad saviahjud poolmehhaniseeritud väikeste kõrgahjudega. Kui kooperatiivi ühinenud sepad enne jaapanivastast sõda individuaalselt töötades teenisid keskmiselt 6-7 tsini[1] riisi päevas ja jaapanivastase sõja ajal ainult 3 - 4 tsini riisi, siis kooperatiivis 1951.a. iga sepa päevapalk tõusis kuni 20 tsini riisini.

Väikekaubamajandusliku sektori alla kuuluvad tööstuse alal eraettevõtena töötavad käsitöölised, kes moodustavad Hiinas siiski veel enamuse, võrreldes kooperatiividesse ühinenud töölistega. Erakapitalistliku sektori alla kuuluvad väike- ja keskkodanluse tööstuslikud ettevõtted. Enamik Hiina kergetööstuse ja toiduainetetööstuse harudest on veel erakapitali käes. Eratööstused Hiina Rahvavabariigis ei ole siiski mingisuguseid iseseisvad kapitalistlikud ettevõtted, vaid nad alluvad riigi kontrollile, täidavad riiklikke tellimusi ja varustatakse sageli riigi poolt toorainete ning krediidiga. Riiklikud ja kooperatiivkaubanduslikud ettevõtted ostavad enamiku eratööstuste toodangust, takistades sellega spekulatsiooni tekkimist kaupade realiseerimisel. Täites riiklikke tellimusi ja olles seotud riiklike ettevõtetega, eratööstused on tegelikult allutatud majanduse üldisele plaanipärasele arenemisele. Kooskõlas riiklike plaanidega eratööstusel on võimalus laiendada ja areneda, sest rahvademokraatliku korra tingimustes rahvusliku eratööstuse "... arengu võimalused ei vähene, vaid vastupidi - suurenevad mitu korda võrreldes nende võimalustega, mida ta omas imperialistide ja reaktsioonilise Kuomintangi režiimi võimu ajal, kuna nüüd ta on kaitstud imperialistide majanduslikust agressioonist ja omab enneolematut siseturgu"[2], nagu märkis Hiina Kommunistliku Partei KK Poliitbüroo liige Tšen Jun. Eraettevõtete laienemisest kõnelevad järgmised arvud: Šanghais, Tientsinis, Pekingis, Uhanis, Kantonis, Tsungtsingis, Sianis ja Mukdenis kahe aasta jooksul, 1950.a. jaanuarist 1951.a. detsembrini era tööstuslike ja kaubanduslike ettevõtete arv suurenes 92 000 ühiku ehk 27% võrra[3]. 1949 - 1952.a. vahemikul eratööstusettevõtete toodangu üldväärtus tõusis peaaegu 70%. Rahvamajandusele kasutoovad eraettevõted arenevad kiiresti, kuna vähem vajalikud eraettevõtted surevad välja.

Riigikapitalistlikusse sektorisse kuuluvad HRPKN üldise programmi järgi niisugused ettevõtted, "...milles riiklik ja erakapital töötavad koos... näiteks ... ettevõtete ühine ekspluateerimine koos riigiga või riiklik ettevõtete ekspluateerimine koos erakapitaliga rendi vormis..."[4]. Niisuguste segaettevõtete moodustamine võimaldab riigil paremini reguleerida ja koordineerida erakapitalistlikku tootmist laialdaste rahvamasside huvides.

---

1 1 tsin = 596,8 grammi.

2 "За прочный мир, за народную демократию", 29 июня 1951 г.

3 "Народный Китай" № 18, 1952, lk. 25

4 Документы, lk. 40.

Hiina Rahvavabariigi ülesandeks on "...Kindlustada, et igaüks nendest viiest majandi vormist võiks täita täielikult oma osa ja mitte vastuollu sattuda, vaid kooskõlastuda riigi poolt koostatud üldiste plaanidega..."[1]

Vana pärandina endistest võimudest on Hiinas tööstuse äärmiselt ebavõrdne paigutus. Enamik tööstusrajoone asub Mandžuurias, Ida- ja Kesk-Hiinas, kuna Kesk- ja Lääne-Hiina provintsid, kus leidub rikkalikke maapõuevarasid: nafta, kivisõe, rauamaagi jm.alal, on tööstuslikult vähe arenenud. Näiteks Mandžuurias see on koondatud ligi 60% kogu maa rasketööstusest ja 40% raudteedest[2]. Ainult Šanghaisse ja Tientsini on koondatud 63% kogu maa tööstusettevõtetest ja 61% tööstustöölistest.[3] Niisugune tööstuse ebavõrdne paigutus ja disproportsioon viis varem sageli selleni, et mereäärsed linnad nagu Šanghai, Tientsin, Kanton, Tsingtao jt. vedasid välismaalt sisse mitmesuguseid tooraineid, mida sisemaal leidub küllaldaselt. Rahvavõimu üheks tõsisemaks ülesandeks on tööstuse arendamine seni mahajäänud provintsides.

Mahajäänud tööstuse taastamisel ja ülesehitamisel rahvavõimu ette kerkis palju raskeid probleeme. Rahvademokraatlik tööstus ei või baseeruda väliskapitalile, ei või muutuda välisimperialismi ripatsiks. Tuli otsida uusi ressursse ja akumuleerimisallikaid tööstuse arenguks. Mao Tse-dungi sõnade järgi tööstuslikku kapitali "peab hankima peamiselt hiina rahva isiklikest ressurssidest"[4]. Kasutada maksimaalselt oma maa tooraineid, rakendada töötajate poolt äärmist kokkuhoidu ja ratsionaalsust - need on põhilised tingimused hiina tööstuse taastamisel ja ülesehitamisel.

Varem vabastatud aladel algas tööstuse taastamine varem, mistõttu näiteks Mandžuurias oli 1950.a. märtsis juba taastatud 90% kõigist ettevõtetest[5]. Lõuna- ja Lääne-Hiinas algas tööstuse taastamine alles 1950.a. alguses[6]. Seepärast käesoleval ajal Hiinas ühtedes rajoonides on juba ammu üle mindud tööstuse ülesehitamisele, teistes aga toimub veel sõjast kannatada saanud tööstuse taastamine. Hoolimata kõigist raskustest,1952.a. keskel Hiina Rahvavabariigis oli täielikult taastatud rasketööstus ja osa kergetööstuse harusid[7].

---

1 За прочный мир, за народную демократию", 29 июня 1951 г.

2 Е.Ковалев, Китайская народная республика на подъеме", "Большевик" № 17, 1950 г., lk. 66.

3 Ученые записки, т.II, lk. 151.

4 Idem, lk.159.

5 Г.Ефимов, Очерки по новой и новейшей истории Китая, lk. 529.

6 Ученые записки Института востоковедения, т.II, lk. 21.

7 "Большевик" № 18, 1952, lk. 69.

Et viia tööstust vähegi kindlamatele alustele, rahvavõim Hiinas pühendab erilist tähelepanu rasketööstuse arendamisele. Välisimperialistide huvides tootmisvahendite tootmine Hiinas moodustas ainult 5,5% tööstustoodangu üldisest väärtusest[1], mis näitab sügavalt Hiina poolkoloniaalset seisundit. Kui 1945.a.saabus Hiinasse Ameerika Ühendriikidest missioon ameerika majandusteadlase Nelsoniga eesotsas, et sõlmida Tšiang Kai-šiga mitmesuguseid sõjalisi kokkuleppeid, siis ühtlasi Nelson esitas Ameerika Ühendriikide plaani Hiina tööstuse suhtes - mitte arendada rasketööstust, ainult kergetööstust, peamiselt tekstiiltööstuse alal[2]. Kuigi Hiina kergetööstus oli rohkem arenenud ja andis 94,5% tööstuse üldtoodangust, siiski ka selle kõige arenenum haru - puuvilla tööstus, rahuldas ainult 25% Hiina elanikkonna tarvidusi. Ülejäänud 75% vajadustest rahuldati käsitööstuse arvel. Enne Kodusõda toiduainete tööstus andis 49% ja tekstiiltööstus 29% kogu tööstuse üldtoodangust[3]. "Peale uusdemokraatliku poliitilise korra loomist hiina rahvas ja tema valitsus peavad rakendama praktilisi vahendeid selleks, et teatud perioodi vältel samm-sammult luua kerge- ja rasketööstus, muutes Hiina põllumajanduslikust maast industriaalseks maaks"[4], ütles Mao Tse-dung. Kerge- ja rasketööstuse proportsioonide muutmiseks on Hiinas juba mõndagi ära tehtud. Kui 1949.a. kerge- ja rasketööstuse suhe oli protsentides 67,5:32,5, siis 1952.a. see oli muutunud 56,2: :43,8 rasketööstuse arengu kasuks. Suurt tähtsust Hiina rasketööstuse arengule omas kokkuleppe sõlmimine Nõukogude Liiduga 27.märtsil 1950.a. Kolme segaaktsiaseltsi - nafta, värviliste metallide ja tsiviillennuteenistuse asutamise kohta Sinkiangi provintsis 30 aastaks, mis on ühtlasi mõlema suurriigi kasvava sõpruse ja majandusliku koostöö järjekordseks avalduseks.

Rahvademokraatliku korra tingimustes tööstustoodang Hiinas näitab pidevat tõusu. 1949-1952.a. vahemikul tööstustoodangu maht tõusis üle kahe korra, masina, raua ja terastoodang tõusis 8-9 korda, kivisöe ja elektrienergia toodang 2 korda[5]. 35 toote alal 1952.a. ületati 1952.a. maksimaalne sõjaeelne tase.

---

1 Г.В.Астафьев, Проблемы восстановления и развития промышленности Китая, Ученые записки Института востоковедения,

2 Ученые записки Тихоокеанского института, т.Ш,lk. 52.

3 А.Астафьев, Экономические проблемы Китая, "Новое время" № I3,I950,

4 Учёные записки института востоковедения, т.II, lk.153.

5 "Большевик" № I8, I952,lk. 69.

Kui võtta sõjaeelse kõrgeima toodangu indeksiks 100, siis tööstustoodangu maht üksikute alade järgi 1949.a. ja 1952.a. moodustas[1]:

Toote nimetus	Toodangu maht 1949.a.	Toodangu maht 1952.a.
Elektrienergia	72	115
Kivisüsi	45	90
Nafta	38	136
Malm	11	104
Teras	18	167
Puuvillane riie	73	161
Tubakas	83	145
Tikud	85	111
Jahu	78	106

Käesolevast tabelist selgub, et eriti suuri edusamme on saavutatud malmi, terase ja nafta tootmise alal.

Pidevalt paraneb tööstustoodete kvaliteet, suureneb toodete sortisment. 1951.a. lõpuks Hiina masinaehitustööstus tootis juba üle 270 mitmesuguse masina tüübi, nende seas traktoreid, autosid, transformaatoreid, tekstiilmasinaid jt. mootoreid[2]. Esimest korda Hiinas on alustatud vedurite, raudteerööbaste, suurte tööpinkide, keemiliste produktide jm. tootmist. Enamik endisi sõjatööstusi on ümber kohandatud põllumajanduslike masinate tootmisele. Järjest asutatakse uusi vabrikuid.

Kergetööstustoodang ulatas juba 1951.a. ennesõjaaegse tasemeni.

Suuri edusamme on teinud tekstiiltööstus, mis 1951.a. alguses oli taastatud juba 100%-selt. Juba 1950.a. Hiina Rahvavabariik sai kogu oma tööstusele vajaliku toorpuuvilla kodumaalt. On taastatud ka tee, siidi, suhkru, tubaka jm. tööstus, mis eriti raskesti sai kannatada Huomintangi võimu ajal. Üksikutest linnadest Mukden on kujunenud metallurgia- ja masinaehituse tähtsaks keskuseks, Šanghai laevaehituse ja puuvillatööstuse keskuseks jne. Hiina rahva hulgas tõuseb nõue kodumaa tööstussaadustele, tullakse toime ilma välisimperialistide kaupadeta.

Kuigi Hiina tööstuses on saavutatud märkimisväärset edu, eriti rasketööstuse kui maa industraliseerimise baasi loomises, siiski esineb veel suuri mahajäämusi, võrreldes teiste rahvademokraatlike riikidega, "... Hiina muutmiseks mahajäänud põllumajanduslikust maast industriaalseks maaks, on vaja meie rahva pingutusi pikema aja vältel. Industraliseerimise baasi loomise eesmärkidel me peame kasutama rikkaid looduslikke ressursse, suures ulatuses arendama terasevalamis, masinaehitus, kivisöe, elektrienergia, nafta ja teisi rasketööstuse harusid"[3], märkis Riikliku Statistilise Büroo direktor Sine Mu-tsjao.

---

1 Ли Фу-чунь, Восстановление и развитие промышленности Народного Китая, "Народный Китай" № 20, 1952г, lk. 30.

2 А.Мякин, op. cit. lk. 94

3 "Народный Китай" №18, 1952, lk. 26.

Hiina tööstuse tuleviku perspektiividest märkis Mao Tse-dung juba 1949.a., et hiina tööstus on vaja taastada 3-5 aasta jooksul ja tööstuse toodang tõsta 10-15 aasta jooksul 10%-lt 30-40%-ni kogu rahvamajanduse toodangust. Alles "siis võib öelda, et Hiina on sõltumatu mitte ainult majanduslikus suhtes, vaid tal on ka jõude selleks, et kaitsta oma pühasid piire"[1], ütles sel puhul Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee liige Sen Bi-ši. Nende eesmärkide saavutamiseks tuleb kindlalt jälgida üldise programmi nõudeid plaanikindlast, süstemaatilisest rasketööstuse arendamisest, kergetööstuse laiendamisest jne., mis on kasulik "...tiigi ja rahva hüveoluks"[2]

s) Kaubandus.

HRPKN üldises programmis on näidatud Hiina Rahvavabariigi kaubanduse põhilised eesmärgid: riikliku ja erakaubanduse kaitse, kontroll väliskaubanduse üle, protektsionism, sisekaubanduses kauplemisvabadus, kuid võitlus spekulatsiooni ja turu desorganiseerimise vastu.[3]

Kuigi Hiina kaubanduses riiklik sektor on veel väike, siiski on ka kaubanduse alal tehtud suuri edusamme. Sisekaubanduse maht 1951.a. suurenes 30% võrreldes 1950.a.-ga.[4] 1950.a. sisekaubanduses riikliku sektori alla kuulus 90% soola müügist, 80% kivisöe, 40% puuvillase riide, 30% riisi, 20% jahumüügist jne.[5] Riikliku kaubanduse paremaks arendamiseks RAN poolt võeti vastu 1950.a.märtsis otsus sisekaubanduses 6 riikliku kompanii asutamisest toiduainete, tekstiil, universaalkaupade, soola, kivisöe ja kohaliku tööstuse toodetega kauplemise alal[6]. 1950.a.aprillis organiseeriti eriline Hiina universaalkaupluste Keskvalitsus, mis ühendab riiklikud ja kooperatiivkauplused kõigis provintsides, suurlinnades ja paljudes maakonna linnades. Tavaliselt riiklikes kauplustes toiduainete hinnad on 20%, tööstuskaupade hinnad 5-10% madalamad kui erakauplustes[7]. Valitsus pühendab suurt tähelepanu kaupade ühtlasele levikule üle kogu maa. Kui varem mereäärsete linnade elanikud pidid ostma ainult välisimperialistide poolt imporditavat kallist teravilja, sest Kuomintangi valitsusele oli see kasulik, siis rahvavõim organiseerib sisemaa viljatagavarade vedamist ühtlaselt kõigisse linnadesse.

---

1 Ученые записки Института востоковедения, т.П, lk. 19

2 Документы, lk.43.

3 Документы, lk.43.

4 "Народный Китай" № 18, 1952, lk. 24

5 Ученые записки Института востоковедения, т.П, lk. 25

6 Законодательные акты, lk.233-234

7 И.Ермашев, op.cit., lk.510.

Väliskaubandus on riigi kontrolli all, kuid veel 1950.a.koskel 55,6% väliskaubandusest oli eraettevõtete käes[1]. Eraettevõtted võivad ainult erilubadega arendada kaubanduslikke operatsioone välismaaga. Riikliku sektori osatähtsus väliskaubanduses kasvab. Kui 1950.a. riiklik sektor haaras 44,4% väliskaubandusest, siis 1952.a.ulatus see 62,9%. Välisfirmade osatähtsus Hiina väliskaubanduses muutub ikka tähtsusetumaks. Näiteks Põhja-Hiinas 1949.a. 10 kuu jooksul arvestati väliskaubanduses riigi osa 38%, eraettevõtete osa 45% ja välisfirmade osa 17%, kuid 1950.a.jaanuarist aprillini riigi osa ulatus juba 65%-ni, eraettevõtete ja välisfirmade osa oli aga vähenenud vastavalt 26% ja 9%-ni.[2]

Kui Kuomintangi võimu ajal 1936.a. Hiina sisseveost 76,32% moodustasid valmistööstussaadused ja poolfabrikaadid ning ainult 6,37% tööstuslikud masinad, mis näitab selgelt maa poolkoloniaalset sõltuvust, siis juba 1950.a.masinad ja vabrikute sisseseaded moodustasid 49,17% sisseveetavate kaupade üldisest väärtusest[3]. Hiinast väljaveetavateks kaupadeks on kujunenud soojaoad, taimeõli, riis, maapähklid, tee, metallid, mineraalid jm. Rahvademokraatliku korra tingimustes sisse veetakse ainult neid kaupu, mis on vajalikud Hiina tööstuse põllumajanduse ja transpordi arenguks, seega peamiselt masinaid. Möödas on aeg, mil ameeriklased võisid paisata hiina turgudele millioneid tonne toiduaineid, sageli riknenud apelsine, jahu, riidi jne. produkte, mida Hiina oludes võis edukalt ise toota. Põllumajanduslike masinate asemel ameeriklased saatsid Hiinasse lennukeid ja tanke. Oli ka juhtumeid mil välisimperialistide poolt Hiina turgudele saadeti suures ulatuses tarvitatud hobuseraudu, millest hiina sepad meisterdasid habemeajamisnugasid.[4] Kõik, mis imperialistidele oli ülearune paisati poolkoloniaalsele turule. Alati Hiina väliskaubanduses import ületas ekspordi. Esimest korda 1950.a. peale 1877.a.-t eksport ületas impordi 9,5% võrra".[5]

Suurt tähtsust hiina kaubanduses omab uus tollipoliitika. Vana režiimi ajal Hiina tolliasjanduses võimutsesid peamiselt välismaalased ja kompradoorid, kes madalate tollimaksudega võimaldasid väliskaupade massilist sissevedu ja toorainete väljavedu, mis mõjus laostavalt Hiina rahvuslikule tööstusele. Rahvavõimu kehtestamisega Hiina tolliasjandus läks riigi kontrolli alla. Uus tollipoliitika teenib rahva huve. 1950.a. jaanuaris kuulutati RAN poolt välja määrus uuest tollipoliitikast, mille järgi Kesk-rahvavalitsuse Tollide Peavalitsus "...kannab vastutust praktilise juhtimise ja järelvalve rakendamise eest sisse- ja väljaveetavate kaupade ning valuuta üle, tolli lõivu maksu eest võitluse rakendamise eest kontrabandiga selleks, et kaitsta meie maad kapitalistlike maade majandusliku agressiooni eest"[6]. Niisugune tsentra-

---

1 "За прочный мир, за народную демократию", 26 сентября 1952 г.

2 "Большевик" № 17 1950, lk. 70.

3 А.Мякин, op. cit.,lk.84.

4 В.Аварин, Успехи Китайской Народной Республики, lk. 11.

5 А.Кузнецов, op. cit., lk.104.

6 Законодательные акты, 242.

liseeritud tollipoliitika juhtimine riigi poolt annab Hiinale tagasi tema majandusliku iseseisvuse, vabastab teda igasugusest kaubanduslikust välissurvest. Mainitud määruse järgi, arvestades Hiina rahvamajanduse nõudeid, sisseveetavatele luksuskaupadele kehtestatakse kõrged tollid, kuna sisseveetavatele tööstuslikele sisseseadmetele, masinatele, tööstustoorainele jm., mida Hiinas toodetakse veel vähesel määral - kehtestatakse madalad tollid[1]. Sisseveetavalt teaduslikult kirjanduselt, hinnalistelt rohtudelt ja abinõudelt, mis on vajalikud võitluses põllumajanduslike kahjuritega - tollimaksu ei võeta. Lü Sao-tsi oma kõnes 1.mail 1950.a. märkis õigustatult, et "... meie hoiame nüüd Hiina väravate võtit oma kätes. Kuna varem see oli imperialistide ja nende käsilaste kätes"[2]. Samuti kaotati üksikute provintside vahelised tollimaksud.

1950.a.märtsi seaduse järgi Kesk-rahvavalitsuse Kaubanduse Ministeeriumi juhtimisel moodustati väliskaubanduseks 6 riiklikku kompaniid[3]: 1) Seaharjaste Peakompanii; 2) Kohaliku tööstuse saaduste expordi Peakompanii; 3) Või ja rasva Peakompanii; 4) Impordi Peakompanii; 5) Tee Peakompanii; 6) Mäekaevandusasjade Peakompanii. Kõigil neil kompaniidel võivad olla filiaalid maa suurtes adminstratiivrajoonides. 4.mail 1952.a.asutati veel eriline Rahvusvahelise Kaubanduse Hiina Komitee, mille ülesandeks on riiklike ja eraettevõtete abistamine kaubanduslike sidemete loomisel välisriikidega[4],

HRPKN üldise programmi järgi Hiina Rahvavabariigi seisukoht välisriikidega kaubanduslike suhete arendamises avaldub järgmises: "Hiina Rahvavabariik võib taastada ja arendada kaubanduslikke ja kommertssuhteid välisriikide ja rahvastega vastastikuse tulu alusel"[5].

Hiina ekspordis ja impordis tõuseb pidevalt demokraatlike riikide osatähtsus. Kui varem Hiina väliskaubanduses esikohad kuulusid Ameerika Ühendriikidele, Jaapanile, Inglismaale ja Saksamaale, kelle poolt dikteeriti kogu Hiina kaubanduspoliitika ja kelle osa Hiina väliskaubanduses näiteks 1935.a. ulatus 60%-ni kuna samal ajal Nõukogude Liidu osa oli 0,35%[6], siis tänapäeval on olukord muutunud. Kui 1949.a. NSVLiidu osa Hiina väliskaubanduses moodustas veel 7,7%, 1950.a. 23,3%, siis 1951.a. NSV Liidu osa koos rahvademokraatlike maadega oli juba 61% ja 1952.a. 72%.[7]. Vaadeldes eraldi importi ja eksporti, siis 1950.a.

---

1 Законодательные акты
~~Idem~~, lk.244.

2 А.Кузнецов, op.cit., lk.105.

3 Законодательные акты, lk. 234.

4 Цзи Чао-дин, Внешняя торговля Китая, "Народный Китай" № I9 I952 г. lk. 33.

5 Документы, lk. 48.

6 А.Кузнецов, op. cit., lk.106.

7 И.Ермашев, op.cit., lk. 5IO. - "Народный Китай" №I9 I952, lk. 32

NSVL osa Hiina impordis moodustas 19,8%, 1951.a.aga juba 44,7%. Enamik Nõukogude Liidu imporditavast kaubast moodustavad masinad. Üks Šanghai ajaleht märkis, et Nõukogude Liidu krediit 14.veebruari 1950.a.lepingu järgi võimaldas Hiinasse sisse vedada 65% rohkem masinaid ja vabrikute sisseseadeid 20% odavamate hindadega kui veeti kõigist kapitalistlikest maadest kokku enne Teist Maailmasõda.[1] Samuti on suurenenud Hiina eksport, mis 1951.a. ületas juba 60% võrra 1936.a.taseme. Enamik ekspordist läheb Nõukogude Liitu ja rahvademokraatlikesse maadesse.

Peale Nõukogude Liidu Hiina Rahvavabariik on sõlminud kaubandus-likke lepinguid Poolaga (1950.a.veebruaris, aprillis ja 1951.a.jaanuaris), Tšehhoslovakkiaga (1950.a.juunis), Koreaga (1950.a.augustis), Demokraatliku Saksamaaga (1950.a.oktoobris), Ungariga (1951.a.jaanuaris), Mongooliaga, Rumeeniaga, Indiaga jne.[2] Kui 1951.a.Indias oli suur nälg, Hiina Rahvavabariik abistas sõbralikult India rahvast, saates sinna 66 000 tonni riisi ja 450 000 tonni hirssi[3]. Vastutasuks Indiast saadi džuudist kotte. Üks India ajaleht märkis sel puhul: "See riis uus Hiinast on heasoovlikkuse ja sõpruse läkituseks India rahvale"[4].

Kui 1952.a. Moskvas toimus rahvusvaheline majanduslik nõupidamine, võttis sellest osa ka Hiina Rahvavabariigi esindus. Sel nõupidamisel Hiina esindus sõlmis lepingud 11 maaga: Suurbritannia, Prantsusmaa, Itaalia, Belgia, Lääne-Saksamaa, Hollandi, Šveitsi, Tseiloni, Indoneesia, Pakistani ja Soomega kokku 224 miljoni ameerika dollari ulatuses.[5] Hoolimata Jaapani valitsuse takistustest, sõlmis ka Jaapani delegatsioon Hiina esindajatega kaubalepingu 180 miljoni ameerika dollari väärtuses.

1953.a.märtsis kirjutati Hiina Rahvavabariigi ja Nõukogude Liidu poolt alla järjekordsele kaubalepingule mõlema maa vahel.[6] Uue lepingu järgi Nõukogude Liidust saadetakse seadmeid Hiina metallurgia-, mäe-, masinaehitus-. keemia- ja energeetikatööstusele, samuti põllutöömasinaid, tõuloomi, seemneid jne. Hiina saadab vastutasuks Nõukogude Liidule värvilisi metalle, riisi, taimeõli, õliseemneid, liha, tubakat, teed, puuvilja, villa, džuuti, toorsiidi, siidriiet, toornahka jm.

Kaubavahetus demokraatlike riikidega soodustab tunduvalt Hiina rahvamajanduse arengut. "Hiina väliskaubanduse vääramatu areng onloomu-

---

1 Г.Ефимов, Очерки по новой и новейшей истории Китая,lk.530-531

2 "Народный Китай" № 7-8 1951,lk.16.

3 "Народный Китай" № 19 1952, lk.32

4 "Народный Китай" № 7-8 1951,lk. 7

5 "Народный Китай" № 19 1952 lk. 33

6 "Noorte Hääl" 26.märtsil 1953.

lik ja kindlustatud, tema hoog järkjärgult laieneb Hiina majanduslik ülesehitustöö alusel"[1], märkis Rahvusvahelise Kaubanduse Hiina Komitee peasekretär Tsi Tsao-din.

d) Transport.

Suurt tähtsust Hiina rahvamajanduse, eriti kaubanduse arendamises, omavad transpordi ja liiklemisolude korraldamine. HRPKN üldises programmis on märgitud, et "...raudteed ja maanteed peab kiiresti taastama ja nende võrku järkjärgult laiendama. Peab läbi viima jõgede süvendamist ja veetranspordi arengut. Posti ja telegraafi sidet on vaja täiendada ja laiendada; plaanipäraselt ja järjekindlalt on vaja luua mitmesuguseid sidevahendeid ja rajada tsiviillennuliiklemine"2.

Hiinas raudteede pikkust arvestatakse kokku 29 000 km, millest 12 000 km asub Kirde-Hiinas, 13 000 km Ida-Hiinas ja 4 000 km Taivani saarel[3]. Juba 1950.a. esimest korda 13 aasta järel, olid rahvavõimu poolt taastatud ja töötasid kõik Hiina mandri osa raudteed. 1952.a. augustiks oli ehitatud 1 267 km uut raudtee liini[4], nende seas Nanning-Laibingi linnade vaheline raudtee Guangsi provintsis, Tsendu-Tšungtšingi raudtee Sõtšuani provintsis ja Tjanšui-Lantšou raudtee Gansu provintsis. Viimaste raudteede ehitamine Loode- ja Edela-Hiinasse omab raudteed peaaegu täiesti ja sealsete tikkalike loodusvarade transportimine oli tõsiselt rakendatud. Mitte asjatult ei nimetata Hiinas uusi raudteid "teedeks õnnelikku ellu". Kui varem Hiina raudteed kuulusid enamikus kompradooride ja välisimperialistide valdusesse, siis tänapäeval on need saanud üldrahvalikuks omandiks ja kuuluvad 100%-selt riikliku sektori alla. Kuigi Kuomintangi armee taganemisel purustas palju raudtee vaguneid ja vedureid, on enamik raudtee liikuvast koosseisust taastatud ja pidevalt parandatakse tööd kaupade ja reisijateveo alal.

Suurt tähelepanu osutatakse ka maanteede võrgu parandamisele ja laiendamisele. Kui Kuomintangi võimu ajal ekspluatatsioonis oli ainult 16 000 km maanteid, siis 1952.a. Hiina maanteede pikkus ulatus 107 438 kilomeetrini.[5] Eriti suurt tähtsust omavad Peking-Kalgan-Ulan-Batori maantee ja maantee Tjanšuist Nõukogude Liidu piirini. 1953.a.kevadel anti ekspluatatsiooni uus maantee Mongoolia autonoomses ringkonnas Ningsja provintsis, mis viib Tsilantaini soolajärve juurde ja omab nüüd suurt tähtsust soola transportimisel.[6] Praegu toimuvad ka ehitustööd Kandini-Lhasa maantee ehitamisel[7], mis saab tähtsaks vahendiks

---

1 "Народный Китай" № 19 1952, lk. 33.

2 Документы, lk. 43.

3. Мякин А. op.cit. lk. 107-108

4 Тэн Дай-кань, Успехи железнодорожного транспорта за три года, "Народный Китай" № 23 1952, lk. 31.

5 "За прочный мир, за народную демократию", 26 сентября 1952 г.

6 "Noorte Hääl" 28.aprillil 1953.a.

7 "Правда", 27 ноября 1952 г.

Tiibeti rahvaga suhtlemises. Kogu Hiina autotransport on ühendatud Riikliku Autotranspordi Kompanii alla.

Seoses uute mootorsõidukite ilmumisega, paraneb ka hiina transporttööliste olukord. Hiina transporttöölisi - kulisid, burlakke, rikšasid jt. loendatakse umbes 30 miljoni inimest. Endise režiimi ajal olid nende töötingimused väga rasked. Rikša oma käruga on tavaliseks reisijate ja kaubavedajaks hiina linnades. Kuomintangi võimu ajal eriti ameeriklased piinasid rikšasid: korraldasid rikšadel võidusõite, sundisid neid vedama mitut inimest korraga jne. Raske töö tagajärjel rikšad surid tavaliselt 5-6 aasta jooksul südamehaigusesse või tuberkuloosi. Parem ei olnud ka kulide seisund, kes oma seljas kandsid kuni 40 kg raskusi ja läbisid sellega kuni 30 km päevas[1]. Näiteks kulide seljas transporditi teed Lõuna-Hiinast Tiibetisse. Tänapäeval rakendatakse kulide ja rikšade suhtes töökaitseseadust, nende elu ja töötingimused paranevad.

Mere- ja jõetranspordi arendamiseks Hiinas taastatakse ja ehitatakse laevu ning sadamaid. Laevandusest 60% kuulub riikliku sektori alla[2]. Põhja-Hiinas ehitatakse praegu uut Tangu sadamat Baihe jõel[3].

Kui Kuomintangi võimu ajal kõik lennuliinid olid Ameerika Ühendriikide firmade käes, siis rahvavõimu ajal kogu õhutransport kuulub riigile. 1950.a. augustis asutatud Nõukogude-Hiina aktsiaühing ekspluateerib kolme rahvusvahelist lennuliini: Peking-Irkutsk, Peking-Tšita ja Peking-Alma-Ata. Sisemaal töötavad Peking-Šanghai ja Peking Hankou--Kanton lennuliinid[4].

e) Finantsolud.

Sajandeid ägas hiina rahvas raskete maksude all. Kuomintangi valitsuse ajal ulatus mitmesuguste maksude ja koormuste arv sageli 100-ni, mis mõnikord ette kasseeriti 50 aasta ulatuses. Nende seas võeti mitmesuguseid mitteametlikke makse nagu maks politsei korpuse heaks, maks külavanema ülalpidamiseks, maks "hariduseks", kuigi ükski kehvik ei suutnud oma lapsi koolitada, maksud sõjaväe kasarmute ehitamiseks, maks sõjaväe relvastamiseks, spetsiaalsed maksud ühiskondlikuks julgeolekuks, maksud tuletõrje komandole, maks lennukite ehitamiseks jne. Enamik kogutavatest maksudest läks Kuomintangi ametnike taskutesse. Talupojad olid alati võlgades ja liigkasuvõtjate haledad ohvrid. Sageli maksud ületasid elanike sissetuleku, mis viisid inimesed meeleheitlikusse olukorda. Näiteks 1946.a. Henani provintsis talupojalt Tšan Tsin-šanilt nõuti maksu 6 dou[5] nisu väärtuses, kuid talupoja kogusaak oli ainult 3 dou'd. Peale maksu maksmist talupoeg koos naise ja lapsega läks vabasurma, upu-

---

1 И.Ермашев, op. cit.,lk.516.

2 "Новое время" № 40 1952, lk.17

3 А.Кузнецов, op. cit., lk.79.

4 А.Мякин, op. cit., lk.111.

5 1 dou = 10,35 l.

tades end kaevu.[1] Niisuguseid juhtumeid oli vana režiimi ajal palju. Rahvavõim muutis olukorra. Talupoegi ei hirmuta enam detsember - "La kuu", mil mõisnik kasseeris talupoegadelt arveid ja mistõttu talupojad sageli nimetasid seda kuud "Suantšan" - "arvete kokkuvõtmine"[2]. Nüüd on talupojad tõstnud loosungi mõisnike suhtes "Tsintsuan" - "Õiendame arved!" Hiina Rahvavabariigis "riigi maksupoliitika peab kindlustama revolutsioonilise sõja vajadusi, rahuldama tootmise taastamise ja arendamise ning rahvusliku ülesehitustöö vajadusi. Maksusüsteem lihtsustatakse ja viiakse sisse õiglane maksukoormiste jaotus[3], märgitakse HRPKN üldises programmis. Mõisnikud peavad maksma riigile 50-80% keskmisest saagist, kehvikud ja keskmikud 10-20% saagist. Rendimaks võib ulatuda ainult 1/3-ni saagist.[4]

Kuomintangi laostav poliitika finantsasjades tõi riigi rahandusse sügava inflatsiooni. Kui 1937.a. 3 hiina dollarit võrdus 1 ameerika dollarile, siis 1947.a. 12 000 hiina dollarit vahetati 1 ameerika dollari vastu.[5] Rahakursi ebastabiilsus viis kauba hindade tohutule tõusule. Näiteks kui Sanghais 1941.a. 1 nael liha maksis 50 senti ja 1 nael leiba 10 senti, siis 1946.a. maksis sama hulk liha 2 000 hiina dollarit ja leib 600 hiina dollarit.[6] 1937.a. augustist 1948.a. augustini kaupade hinnad tõusid umbes 6 miljoni korda[7]. Kuomintangi valitsus produktseeris massiliselt väärtusetut paberraha rahva varanduse röövimiseks.

Tšou En-lai andmeil 1950.a.märtsis kestis veel inflatsioon, kuid kulude vähendamine materjalide kokkuhoiu jn.teel, kontrolli kehtestamine kogu maa finantsasjades jt. vahendid, pidurdasid üldiselt inflatsiooni Hiinas[8]. Kuigi 1950.a.detsembrist 1951.a. detsembrini hinnad tõusid veel 13,8% võrra, tõusis samal ajal rahva ostujõud 30% võrra[9].

---

1 Чень Бо-да, Четыре семейства Китая, lk. 182.

2 А.Строганов, От Яньани до Харбина, "Новое время" № 3, 1949, lk. 20.

3 Документы, lk. 45.

4 В.Аварин, Китайская народная республика, lk. 28.

5 В.А.Масленников, Китайский народ в борьбе за свободу и независимость, lk. 52.

6 Г.В.Эренбург, Очерки национально-освободительной борьбы китайского народа, lk. 202.

7 "Народный Китай" № 18, 1952, lk. 17

8 "Правда" 1 октября 1950 г.

9 "Edasi" 1.juulil 1952.

1950.a. märtsist algas tegelikult hindade stabilisatsioon, eriti vilja ja riidekaupade osas. Kindlate turuhindade säilitamiseks kindlustatakse kaupade varustust. Kui varem turuhinnad kõikusid välisimpordi järgi, siis tänapäeval - esimese järgu tarbeainetega (sool, teravili, kivisüsi) kauplemise kuulumine riikliku sektori alla, on murdnud spekulantide tegevuse.

Et raha väärtus on siiski veel madal, Hiinas on laialt levinud naturaalne kaubavahetus. Näiteks 30.juuni 1951.a. lepingu järgi Kirde-Hiinast saadeti Põhja- ja Ida-Hiinasse 100 000 tonni teravilja, sojaube ning õlikooke, vastutasuks saadi sealt 1000 tonni puhastatud puuvilla ja 600 000 riidekangast.[1] Eriti suure ulatuse omab naturaalne kaubavahetus vähemusrahvuste juures. Rahvavõim hoolitseb, et karjakasvatajad saavad oma toodete eest õiglase tasu. Kui näiteks karjakasvataja Sinkiangi provintsis sai enne vabastamist 200 kg lambavilla eest 33,5 m riiet, siis 1950.a. detsembris sai ta sama palju riiet 30 kg villa eest.[2] Sise-Mongoolias tonn hirssi võrdus 1947.a. 16,7 m riidega, 1950.a. 83,5 m riidega.

Kaubandust Hiinas arendatakse veel krediitsüsteemiga. Näiteks talupojad müüvad riiklikele ettevõtetele põllumajanduslikke saadusi, vastu saavad teatava aja järgi kas raha protsentidega või vajalikke tarbeaineid: seemet, tööriistu jm. Sageli hiina töölised saavad palka natuuras, olenevalt ettevõttest, kus nad töötavad. Näiteks tekstiiltööstuse töölised saavad palgaks riiet, jalanõudetööstuse töölised jalanõusid jne. Kooperatiivide kaudu saavad nad vahetada "palka" vajalike toiduainete või esemete vastu.[3] Naturaalset kaubavahetust arendatakse linna ja maa vahel Talurahva Liitude ja Tarbijate Kooperatiivide kaudu.

Hiina Rahvavabariigi finantsasjade juhtivaks organiks on Hiina Rahvapank. Kuomintangi 4 suurt "riiklikku" panka: Keskpank, Hiina Pank, Kommunikatsioonipank ja Põllumajanduspank, mis kõik omasid varem emissiooniõigust - konfiskeeriti.[4] Kolmeteistkümnest välispangast 1950.a. oli säilinud ainult kaks ja viimased koos üksikute erapankadega on Hiina Rahvapanga kontrolli all, neil ei ole emissiooniõigust. Osa erapankasid on muudetud riigikapitalistlikeks segaettevõteteks. Hiina Rahvapangale alluvad 3 spetsiaalset riiklikku panka: 1) Hiina Rahvusvaheliste arvete pank; 2) Mäetööstuspank; 3) Rahva Kooperatiivpank.[5] 1952.a. Hiina Rahvapank kontrollis üle 90% kõigist hoiustest ja laenudest.[6] Välisvaluuta kasutamine Hiinas on keelatud. Kuomintangi võimu aegsed mitmesugused rahad nagu šanghai dollar, tientsini dollar, kantoni dollar, hongkongi dollar jne. on kaotanud igasuguse väärtuse. Hiina Rahvapangas vahetatakse 100 000 Kuomintangi juani 1 Rahvapanga juani vastu. RAN käskkirja järgi 1951.a. 6. märtsist "..."rahvusliku valuuta" all mõistetakse

---

1 "Народный Китай" № 3-4, 1951, lk. 42.

2 Краткие сообщения Института востоковедения, УП,lk.53.

3 "Вопросы экономики" № 2, 1950, lk. 58.

4 "Большевик" № 17, 1950, lk. 66

5 А.Кузнецов, op.cit.,lk. 100.

6 "Народный Китай" № 18, 1952 г., lk. 25.

valuutat, mis on emisseeritud Hiina Rahvapanga poolt, samuti kohalikku valuutat, mis emisseeritakse Kesk-rahvavalitsuse spetsiaalse loaga".[1] Rahvusliku valuuta sisse- ja väljavedu on keelatud. Finantsasjade tsentraliseerimiseks Keskrahvavalitsus otsustas tühistada ka Kirde-Hiina panga ja Sise-Mongoolia Rahvapanga emissiooniõiguse. RAN käskkirja järgi 20.märtsist 1951.a., alates 1.aprillist 1951.a. Hiina Rahvapank on kohustatud korjama käibelt Kirde-Hiina panga ja Sise-Mongoolia Rahvapanga kohalikud rahamärgid ning vahetama need Hiina Rahvapanga rahamärkide vastu kehtiva rahakursi alusel, s.o. nende pankade 9 dollarit 50 senti 1 Rahvapanga dollari vastu.[2] Alates 1. aprillist 1951.a. Kirde-Hiina ja Sise-Mongoolia pank muudetu Hiina Rahvapanga osakondadeks. Seega kogu Hiina Rahvavabariigi territooiumil kehtib ainult üks rahamärk - šenminbi, mis on emisseeritud Hiina Rahvapanga poolt. Ühtlase rahasüsteemi sissetoomine, kõikide finantsasjade allutamine Finants-majanduse Komiteele jt. abinõud on tunduvalt tõstnud Hiina valuuta kurssi välisturul. 1951-1952.a. vahemikul 18 kuu jooksul Hiina valuuta vahetuskurss tõusis üle 40% võrra võrreldes ameerika dollariga.[3] G.Malenkov märkis NLKP XIX kongressil täiesti õigustatult, et "kui vanas Hiinas oli riigi rahandus täielikult korrast ära ja inflatsioon omandanud tohutu ulatuse, siis Hiina rahvavalitsus on tugevdanud finantsmajandust ja kindlustanud valuuta stabiilsuse".[4]

Kuigi Kuomintangi valitsuse ajal eksisteeris spetsiaalne Põllumajanduse ehk Talupoegade Pank, siiski talupojad ei suutnud sealt laenu võtta kõrge laenuprotsendi tõttu. Teisiti suhtub Hiina Rahvapank talupoegade vajadustesse. Ainult Kesk- ja Lõuna-Hiinas 1952.a. I poolel anti talupoegadele soodsatel tingimustel krediiti põllutöörii̇stade, karilloomade jm. ostuks 1071 miljardi 750 miljoni juani ulatuses.[5]

1950.a. võeti Keskrahvavalitsuse poolt vastu esimene Hiina Rahvavabariigi eelarve. Kui Kuomintangi võimu ajal sõjalised kulud moodustasid kuni 80% eelarve kuludest, siis 1950.a. eelarve järgi sõjalised kulutused moodustasid ainult 38,8% üldistest kuludest, kuna majanduslikuks ülesehitustööks assigneeritakse 23,9% riigi kuludest.[6] 1951.a. saavutati Hiinas riiklike tulude ja kulude tasakaal. 1952.a. eelarve järgi üle 50% riiklikest kuludest oli määratud majanduslikuks ülesehitustööks, sellest 80% rasketööstuse jaoks.[7] 1952.a. eelarve järgi rahva haridusele ja kultuurmassilise töö jaoks assigneeriti 184,83% rohkem summasid kui 1951.a. eelarve järgi.[8] Kui 1950.a. riigi tulude esimeseks allikaks olid kauban-

---

1 Законодательные акты, lk. 195.

2 Idem, lk.197.

3 "Edasi" 1.juulil 1952.a.

4 G.Malenkov, Aruandekõne ÜK(b)P Keskkomitee tööst partei XIX kongg lk.9.

5 "Народный Китай" № I, 1953, lk. 30.

6 А.Мякин, op. cit., lk. 86.

7 "Большевик" № 18, 1952, lk. 69

8 "Народный Китай" № 17, 1952, lk. 6.

dus-tööstuslikud maksud, teiseks - põllumajanduslik maks, kolmandaks - riiklike ettevõtete tulud, siis 1952.a. riiklike tulude suurimaks allikaks kujunesid riiklike ettevõtete tulud, kuna põllumajanduslik maks oli alles neljandal kohal.

5. jaanuaril 1950.a. kuulutati Hiinas välja esimene riiklik "Rahva Võidu" siselaen. Lasti välja 200 miljoni obligatsiooni, millest igaühe väärtus on 6 ketti riisi, 1,5 ketti nisujahu, 4 jalga riiet ja 16 ketti kivisüsi.[1] Laenuobligatsioonide väljaost on ette nähtud 5 aasta jooksul pärast laenu väljakuulutamist. 1950.a. mai lõpuks oli välja ostetud umbes 90 miljoni obligatsiooni. Hiina rahvas võttis laenu väljakuulutamise vastu suur entusiasmiga. Iga hiina töötaja annab julgelt oma panuse riiklikuks ülesehitustööks, mis tõstab kogu ühiskonna materiaalset heaolu.

e) Plaanimajandus.

Hiina Rahvavabariigi majanduslik ülesehitustöö on rajatud plaanipärasele tööle. Kuni 1953.a. alguseni taastati ja arendati tööstust, transporti jt. rahvamajandusharusid lühiajaliste - kvartali ja aasta-plaanide alusel. Lühiajaliste plaanide koostamisel omasid suurt tähtsust Finants-Majandusliku Komitee poolt läbiviidavad spetsiaalsed konverentsid ministrite, riiklike ettevõtete, teaduslike asutiste esindajate jt. osavõtul. Neil konverentsidel vaadati ja arutati läbi üksikute rahvamajandusharude taastamise ja arendamise plaanid ning võeti vastu konkreetsed otsused nende plaanide elluviimiseks. Nii kutsuti näiteks kokku 1950.a. juulis esimene rahvuslik konverents rasketööstuse planeerimiseks.[2] Konverents kinnitas Hiina rasketööstuse arendamise plaani 1951.a.-ks. Plaanis on peamine tähelepanu suunatud tööstuses disproportsiooni kaotamisele kerge- ja rasketööstuse suhtes, et viimane võiks muutuda kandvaks jõuks rahvamajanduses. Konverentsil rõhutati riikliku sektori juhtiva osa ja tihedate sidemete sõlmimise vajadust Nõukogude Liiduga. Ainult Nõukogude Liidu eesrindlik plaanimajandus ja kogemused sel alal võivad olla parimaks eeskujuks Hiina Rahvavabariigile.

Paljud Hiina tööstused mitte ainult täidavad plaane, vaid ka ületavad neid. Näiteks 1950.a. üle 180 riikliku tööstusettevõtte, nende seas 91 Kirde-Hiina ettevõtet, teatasid Kesk-rahvavalitsusele 1950.a. plaani ületamisest. Riiklik tekstiiltööstus täitis 1950.a. plaani juba sama aasta novembriks, ületades aasta lõpuks tunduvalt 1936.a. taseme.[3] Kivisöetööstuse töölised täitsid 1950.a. plaani 100,3 %-selt ja suurendasid toodangut 28,6 %, võrreldes 1949.a. tasemega.

Arvestades HRPKN üldise programmi nõuet, et "Kesk-rahvavalitsus peab jõudma võimalikult lühikese ajaga kogu maa riikliku ja era majanduse põhimiste harude taastamise ja arendamise generaalplaani väljatöötamisele ..."[4], asus RAN Finants-Majanduslik Komitee 1950.a. esimese rahvamajanduse arendamise ja taastamise viisaastaku plaani 1951-1955.a. väljatöötamisele.[5] Selle plaani tähtsamaks ülesandeks on põhiliste tingi-

---

1 И.Ермашев, lk. 404

2 Ученые записки Института востоковедения, т.II, lk. 180-181.

3 Idem, lk. 23.

4 Документы , lk. 41.

5 А.Мякин, op. cit., 89 lk.

muste loomine Hiina industraliseerimiseks ja maa kaitsevõime tugevdamiseks. Erilist tähelepanu osutatakse uueks viisaastaku plaanis metallurgia-, energeetika-, masinachitustööstuse ja raudteetranspordi kui tähtsamate rahvamajanduse harude arendamisele. Juba 1949.a. märkis Mao Tse-dung, et "lähemad 8-10 aastat on meil majanduse hoogsa arengu aastateks"[1] Minevikku kaob tootmise anarhia, andes aset Hiina majanduse plaanipärasele arengule. Kuid rahvamajanduse plaanide osatähtsust ei tohi siiski üle hinnata. Seoses J.V.Stalini teose "Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus" ilmumisega, kus pööratakse suurt tähelepanu majandusseaduste objektiivsele iseloomule, millest sõltuvad ka rahvamajanduse plaanid, märgiti hiina ajalehes "Šenminšibao": "Meil on palju niisuguseid inimesi, keda kritiseeris seltsimees Stalin, s.o. neid, kes fetiseerivad seadusi ja muutuvad seaduste orjaks".[2] J.V.Stalini töö andis hiina töötajatele õige suuna rahvamajanduse planeerimisel, kus peetakse silmas asjaolu, et "... rahvamajanduse plaanipärase arenemise seadus annab ... plaaniorganeile võimaluse õigesti planeerida ühiskondlikku tootmist".[3]

f) Töö viljakus.

Muutunud on hiina töötajate suhtumine töösse. Iga töövõimelise kodaniku jaoks töö on vapruse, kuulsuse ja auasjaks. Möödas on aeg, mil orjastav töö ekspluateerijate kasuks tekitas hiina töötajates vastumeelsust töö vastu, viha tööandjate vastu. Hiina töötajad on aru saanud et "töö tootlikkus, ... see on kõige tähtsam, kõige peamisem uue ühiskondliku korra "võiduks"[4] nagu ütles V.I.Lenin. Nõukogude Liidu töötajate eeskujul Hiinas on laialt levinud patriootlik liikumine - töö võistlus, mille eesmärgiks on tootmistehnika parem omandamine, tootmisplaanide ennetähtaegne täitmine, toodete omahinna alandamine ja kvaliteedi parandamine, tootmisrekordite püstitamine jne. Töövõistlus sai alguse Kirde-Hiinas 1945.a. sügisel, pärast selle rajooni vabanemist jaapani okupantidest.[5] Alates 1950.a. lõpust töövõistlus võttis üle kogu Hiina massilise iseloomu. Kui 1950.a. patriootilisest töövõistlusest võttis osa ligi 683 000 töötajat, siis 1951.a. töö võistlejate arv ulatus 2,38 miljoni inimeseni ja 1952.a. ligi 2,5 miljoni inimeseni.[6] 1952.a. töövõistlusest maal võttis osa üle 1000 põllumajandusliku kooperatiivi ja vastastikuse tööabi grupi.[7] Kõikjal suurendatakse toodangut, parandatakse töö kvaliteeti. "Üheks uue Hiina töölise elu heledaks iseärasuseks on initsiatiivi kasv. See avaldub kõikjal: võitluses töö kõrge

---

1 "Rahva Hääl", 7.detsember, 1949.a.

2 "Народный Китай" № 21, 1952,lk. 12

3 J.Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk.8.

4 В.И.Ленин, Соч., т.29, lk. 394.

5 А.Кузнецов, op.cit.lk.56.

6 "Народный Китай" № 20, 1952,lk. 29

7 "Noorte Hääl", 8.mail 1952.

töö tootlikkuse eest, ühiskondlikus tegevuses, püüdes korraldada oma tehast, tõsta kultuuri, parandada olustikulisi tingimusi. Nimelt kõrges initsiatiivis, püüdega abistada oma tehast seletub paljude laupäevakute organiseerimine",[1] märkis Nõukogude Liidus viibinud Ülehiinalise Tööföderatsiooni töötaja Van I-tsin. Nõukogude Liidu töötajate eeskujul hiina töötajad püüavad kiiremini taastada ja arendada oma rahvamajandust, tugevdada maa kaitsevõimet.

Tänu hiina töötajate hoogsale initsiatiivile, 1949-1952.a. vahemikul töö tootlikkus Hiinas tõusis 88% võrra.[2] Ainult 1950.a. üle 64 000 töölise püstitasid kollektiivseid ja individuaalseid tootmisrekordeid.[3] Näiteks söe kaevur Kung Tšen-hai 1950.a. raius välja 7-tunnilises vahetuses 117 tonni kivisütt, tõstes aasta lõpuks selle rekordsaavutuse 127,8 tonnile.[4] Tema rekord ületati Huainanis samal aastal Fön Sin-tšani poolt, kes tootis sama aja jooksul 146 tonni sütt. 1951.a. Kirde-Hiinas toodeti juba 258 tonni sütt vahetuses. 1951.a. talupoeg Tsjui Jao-li Šansi provintsis kogus rekord puuvilla saagi - 4,5 tsentnerit mu'lt.[5] Samal aastal talupoeg Jan Tšen-šu Hebei provintsis kogus oma põllult riisi 8,1 tsentnerit mu'lt.

Paljudes vabrikutes ja tehastes tehakse töötajate poolt ratsionaliseerimisettepanekuid, uusi leiutusi, täiendusi jne. 1949-1952.a. jooksul hiina töötajate poolt on tehtud 400 000 ratsionaliseerimisettepanekut, millest 250 000 on rakendatud suure eduga riiklikus ülesehitustöös.[6] 1953.a. esimeses kvartalis ainult Mukdeni 22 masinaehitustehase töölised on esitanud 8120 ratsionaliseerimisettepanekut.[7] 1953.a. maipühad võeti Hiinas vastu suurte töövõitudega.

Tuhandeid hiina lihttöölisi on edutatud meistriteks, ettevõtete direktoriteks jne., mis näitab rahvavõimu tuginemist maa kõige eesrindlikumale klassile - töölisklassile. Kirde-Hiinas 1950-1951.a. jooksul üle 450 töölise edutati vabriku direktoriteks ja 2247 töölist juhtivateks tehnilisteks töötajateks.[8] Näiteks Harbiini elektrijaama lukksepp Liu In-juan edutati Pekingi elektrijaama direktoriks, Šanghai Põhja

---

1 А.Мякин, op.cit.lk.52.

2 "Правда", I9 сентября I952 г.

3 Ученые записки Института востоковедения, т.П, lk. 20I.

4 В.Аварин, Образование Китайской народной республики - великая победа китайского народа, lk. I9.

5 "Народный Китай" № I9 I952, lk. 30.

6 "Правда" I9 сентября I952 г.

7 "Noorte Hääl", 28.aprillil 1953.a.

8 А.Кузнецов, op. cit., lk.60.

vaksali tööline pakikandja Tšou Šu-tin edutati vaksali ülema asetäitjaks jne.[1] Järelikult nii Hiina tööstuses kui põllumajanduses on kerkinud rida eesrindlikke töötajaid. 1951.a. märtsiks Töö Kangelase aunimetus oli omistatud 198 talupojale (neist 22 naisele) ja 208 töölisele (neist 15 naisele)[2]. Viimaste hulka kuulub näiteks Tšao Gu-ju - Mukdeni metallurgiatööstuse treial, üks töövõistluse initsiaatoritest Mandžuurias, Tian Jun-hua - raudteelane Tšintšoust jne. Töö Kangelase nimetuse sai veel esimene naistraktorist Hiinas - Lian Tsiun, Uusdemokraatliku noorsooühingu liige, kes sõja ajal võitles rahvaarmees ja esimese naisena lõpetas 1948.a. avatud traktoristide kooli Mandžuurias. Samuti Töö Kangelase nimetuse sai talupoeg Li Šun-da, kelle juhtimisel töötav vastastikuse tööabi brigaad Šansi provintsis saavutas 1950.a. 95% kõrgema saagi 1936.a. tasemest.[3] Esimese Hiina naisrongibrigaadi liikmed: Dian Gui-in, Van Bao-hun, Bi Gui-in jt. on kõik eesrindlikud töötajad ja Uusdemokraatliku Noorsooühingu liikmed. Tuhanded hiina töötajad on ühinenud eesrindlase Tšao Go-ju üleskutsega: "Selleks, et kaitsta meie suurt kodumaad, kindlustada meie rahvuslikku kaitset, purustada ameerika imperialistlikud agressorid, ma kutsun üles kõiki töötajaid ... suurendama tootmist".[4]

1950.a. septembris toimus Pekingis endises keisri palees esimene ülehiinaline tootmiseesrindlaste konverents. Rida eesrindlikke töötajaid, leiutajaid, ratsionaliseerijaid jt. esines ettekannetega oma tööst, et anda edasi oma töö kogemusi laiematele hulkadele.

Hiina Rahvavabariigis on siiski veel suur puudus oma tehnilistest kaadritest, mistõttu paljud Nõukogude Liidu spetsialistid on saabunud abistama vennalikku hiina rahvast tema majanduslikus ülesehitustöös. Nõukogude insenerid, tehnikud, stahhaanovlased jt. annavad edasi oma teadmisi ja kogemusi hiina töötajatele. "... ükski kapitalistlik maa poleks suutnud anda rahvademokraatiamaadele niisugust tõhusat, ja tehniliselt kvalifitseeritud abi kui seda annab neile Nõukogude Liit",[5] kirjutas J.V.Stalin. Nõukogude spetsialistid abistavad hiina töötajaid kaevandustes, irrigatsioonitöödel, tööstuses, põllumajanduses jm. Nõukogude spetsialistide abiga Taijnani masinaehitustehas hakkas tootma traktoreid, mida varem Hiinas ei toodetud. Nõukogude spetsialistide juhendamisel võeti raudtee taastamisel kasutusele uus rööbaste vahetamise meetod, mille tagajärjel töö tempo tõusis 3,5 km-lt 14 km-ni päevas.[6] Raudteesild Tientsin-Pukou magistraalil, mille taastamiseks hiina tehniliste töötajate arvates oleks kulunud 6 kuud aega, taastati nõukogude spetsialistide abil 60 päevaga jne. Nõukogude spetsialistide abita ei oleks hiina töötajad iialgi jõudnud nende saavutusteni, mis Hiina rahva-

---

1 "Новое время" № 35, 1952, 8.

2 А.Мякин, op.cit., lk.47 ja 53.

3 А.Кузнецов, op.cit., lk.92.

4 А.Кузнецов, op.cit., lk.57.

5 J.Stalin, Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus, lk.29.

6 "Edasi" 1.juulil 1952.

majanduses on tehtud viimase 3 aasta jooksul. "Kõik peavad visalt õppima Nõukogude Liidult: olgu kompartei liikmed või parteitud, vanad kaadrid või noored kaadrid, tehnilised töötajad või intellektuaalse töö inimesed, töölised või talupojad. Me peame uurima mitte ainult Marxi, Engelsi, Lenini ja Stalini teooriat, vaid ka nõukogude eesrindlikku teadust ja tehnikat. Me peame arendama kogu maal laialdast liikumist Nõukogude Liidu kogemuste uurimiseks meie riikliku ülesehitustöö huvides"[1], ütles Mao Tse-dung.

I Бо И-бо, Помощь советских специалистов в экономическом строительстве нового Китая, "Народный Китай" № 5 1953, lk. 38.

V

Hiina rahva materiaalse heaolu ja kultuurilise taseme tõus rahvademokraatliku korra tingimustes.

Rahvademokraatlik kord on avanud hiina töötajatele uued tuleviku-perspektiivid, uue elu võimalused. Märgatavalt on tõusnud Hiina elanikkonna materiaalne heaolu ja paranenud töötingimused. Kui Kuomintangi võimutsemise ajal töötajate tööpäev ulatus 16-20 tunnini, tuhanded töölised hukkusid igal aastal vabrikutes ja kaevandustes mitmesuguste tehniliste õnnetuste tagajärjel ohutustehnika puudumise tõttu, siis Hiina Rahvavabariigis on kehtestatud 8-10 tunniline tööpäev, töökaitse ja sotsiaalkindlustus. Kui varematel aegadel tööstustes kasutati massiliselt naiste ja laste tööjõudu, makstes neile 50-60 % vähem palka kui meestele, siis uue korra juures makstakse võrdse töö eest võrdne tasu ja keelatud on naiste ja alaealiste töö kasutamine öises vahetuses[1]. Vana režiim jättis pärandina sajad tuhanded tööta töölised, mistõttu töötaolu likvideerimine sai rahvavõimu üheks tähtsamaks ülesandeks. Kui 1950. a. juunis 29-s Hiina suuremas linnas loendati veel 1 660 000 osalist ja täielist töötut, siis 1950. a. lõpuks nende arv vähenes 610 000-le ja 1951. a. juuli lõpuks loendati 450 000 töötut[2]. 1951. a. sügisel üks Šanghai ajaleht võis juba teatada, et "viimase poole aasta jooksul peaaegu kõik insener-tehnilised töötajad ja kvalifitseeritud töölised kogu maal said tööd. Vähe sellest, kõikjal tööstus- ja kaubandusettevõtted hakkasid puudust tundma tehnilistest kaadritest ja kvalifitseeritud töölistest"[3]. Kui Kuomintangi režiimi ajal ettevõtted palkasid töölisi erilise isiku - podrätsiku kaudu, kes kasutas oma kohta tööliste palga arvel rikastumiseks, siis rahvademokraatliku korra ajal see liigkasuvõtlik amet kaotati, on kehtestatud uued suhted ettevõtete ja tööliste vahel. Eraettevõtetes on ametiühingutel õigus esindada töölisi läbirääkimistel ettevõtjatega ja sõlmida viimastega kollektiivlepinguid (riiklikes ettevõtetes administratsiooniga), millega määratakse kindlaks palga määr, tööpäeva pikkus, töökaitse, töötajate õigused tegeleda ühiskondliku tööga jne.[4]. Kõikjal võivad töölised avaldada oma initsiatiivi. Kui näiteks ühes Šanghai jalanõudetööstuses omanikud taotlesid kollektiivlepingus tööliste palga alandamist põhjendusega, et puudub nõudmine kallitele jalanõudele, siis tööliste ettepanekul tööstus läks üle massilisele rohkem nõutavate odavate jalanõude tootmisele, mis võimaldas jätta tööliste palga endisele kõrgusele.[5] Hiina Rahvavabariigi eksisteerimise 3 aasta

---

1 "Новое время" № 35 1952, lk.9.

2 А.Кузнецов, Новый Китай, lk.111.

3 "Правда", 12 ноября 1951 года.

4 Е.Ковалев, Китайская народная республика на подъёме."Большевик" № 17 1950, lk.68.

5 "Вопросы экономики" № 2 1950, lk.58.

jooksul, ajavahemikul 1949-1952. a. töötajate keskmine töötasu on tõusnud 60-120 %[1], mis näitab hiina töötajate materiaalse heaolu pidevat tõusu. Töötajate reaalpalka tõstab tunduvalt kaupade hindade pidevad alandamised. Näiteks 1952. a. aprillis laiatarbekaupade hinnaalandamise tagajärjel võisid Pekingi elanikud osta umbes 4000-t kaubaartiklit keskmiselt 7,5 % hinnaalandusega.[2] Palkade tõstmise ja kaupade hindade alandamise tagajärjel on tõusnud märgatavalt Hiina elanike ostuvõime ja nõudmine kaupade järele. "Peaaegu ühe kolmandiku võrra kasvas käesoleva aasta jooksul meie maa kodanike ostuvõime... Tekkis elanike ennenägematu suur nõudmine tööstussaadustele"[3], kirjutas Hiina ajaleht "Tšantsjanšibao" 1951.a. lõpul.

23. veebruaril 1951. a. võeti Hiina Riikliku Administratiivnõukogu poolt vastu sotsiaalkindlustusseadus, mis kehtestati "... tööliste tervise kaitse huvides, kes töötavad palga eest ja nende materiaalse olukorra raskuste kergendamiseks tänapäeva majanduslike tingimuste kohaselt[4] nagu märgitakse seaduse esimeses paragrahvis. Kuigi mainitud seadus piirdus raudtee, veetranspordi, posti, telegraafi ja üle 100 töölisega töötava riikliku- ning eraettevõttega, tähendas see suurt sammu edasi hiina töötajate elus. Töölistele hakati maksma toetust ajutise töövõimetuse, invaliidsuse ja vanaduse puhul ning andma tasuta meditsiinilist abi. Naised saavad sünnitamise korral 56 päeva palgalist puhkust, samuti antakse neile sel ajal spetsiaalset varustust: riisi, jahu, mune, suhkrut jne.[5] 2 aasta jooksul, 1953. a. alguseks sotsiaalkindlustust kasutas üle 3 200 000 töölise ja teenistuja 3800-s riiklikus ja eraettevõttes.[6] Riigi summadega avati 51 sanatooriumi, 35 kultuurimaja, 14 invaliidide-töötajate maja, 4 maja orbudeks jäänud lastele jne. 2 aasta jooksul sanatooriumides, puhkekodudes ja kuurortides puhkas üle 150 000 hiina töölise ja teenistuja.

2. jaanuaril 1953.a. võeti Hiinas vastu uus sotsiaalkindlustusseadus, mis tunduvalt laiendas eelmist. Uus seadus haarab kõiki riiklike ja eraettevõtete töölisi ja teenistujaid, kusjuures assigneeringud selle seaduse elluviimiseks on 25 % suuremad kui 1951. a. Uus sotsiaalkindlustusseadus, mis lubab märksa suuremaid toetussummasid töötajatele töövõimetuse korral, tunnistab Hiina Rahvavabariigi sisemise võimsuse edasist tugevnemist.

Rahvavõimu suurest hoolitsemisest töötajate heaolu eest jutustab näiteks juhtum Tšangtšunis 1945. a., kus peale linna vabastamist kuomin-

---

1 "За прочный мир, за народную демократию", 26 сентября 1952 г.

2 Фу Цзя-Цин, Повышение жизненного уровня китайского народа, "Народный Китай" № 19 1952 г. lk.40

3 "Правда" 12 ноября, 1951 г.

4 Законодательные акты, lk.313.

5 "Народный Китай" № 9-10 1951, lk.18

6 "Народный Китай" № 2 1953, lk.17-23.

tanglikest bandiitidest, uued rahvavõimu organid, arvestades elanike raskeid materiaalseid olukorda, jagasid tasuta toitu ja kütet kannatadasaanud elanikele.[1]

Töötajatele on nüüd rajatud ühiselamud, sööklad, kauplused jne. töökoha vahetus läheduses. "Riis ja liha - see on meie söökla tavaline menüü. Varem tööline võis nii maiustada ainult uue aasta puhul..."[2] jutustas üks Šitšinšani metallurgia tehase tööline nõukogude külastajale.

Tunduvalt on paranenud hinna töötajate korteriolud. Kui Kuomintangi režiimi ajal tuhanded töötajad Šanghais, Kantonis jm. olid sunnitud elama perekondadega väikestes paatides kanalitel ja jõelahtedel, siis tänapäeval endised välismaalaste monumentaalsed ehitused ja lossid, mille ustel ilutsesid varem sildid: "Koertele ja hiinlastele sissekäik keelatud"[3], on antud töötajate käsutusse. Kui nõukogude kirjanik Zaporožki saabus 1948. a. lõpul nõukogude aurikul Šanghaisse, kirjeldab ta oma teoses "Jänkid Hiinas" kontrastset panoraami, mis saabumisel avanes ta silme ees järgmiselt: "... Välismaa pankadele ja korporatsioonidele kuuluvad raudbetoonist ja graniidist monumentaalsed ja uhked ehitused, ja seal samas, nende välismaa kolonisaatorite bastioonide juures on kokku surutud sajad, tuhanded armetud ja viletsad hiinlaste paadid. Siin sõna-sõnalt vees, elavad sajad tuhanded Šanghai lihtelanikud. Neile ei jäetud kohti suures linnas"[4]. Nende vette surutud inimeste elamistingimustest märgib ta, et "rõbalad vaevalt katavad "vee-elanike" kehasid. Poristel laudadel on kõdunevad toidujäänused, mis on kinni püütud sadama porise vee pinnalt, paatides askeldavad punaste põlevate trahhoomsilmadega rahiidis lapsed"[5]. Niisugune viletsus on hiinlaste elust igaveseks kõrvaldatud. Ainult Kirde-Hiinas anti 1949-1952. a. vahemikul töötajatele ekspluatatsiooni 2 600 000 m^2 uut elamispinda[6], pidevalt kerkivad kõikjal uued ehitised.

Suurt tähelepanu pühendab rahvademokraatlik kord Hiinas ka rahva tervishoiule. Kui reaktsiooniliste võimude ajal raskete elamistingimuste käes virelevaid hiina töötajaid sageli tabas tuberkuloos, koolera, katk jt. raskekujulised epideemilised haigused, siis tänapäeval on võetud tarvitusele kõik vahendid nende haiguste ärahoidmiseks. Kui 1950. a. ja 1951. a. tehti kaitsesüstimisi rõugete vastu üle 45% Hiina elanikele, siis 1952. a. tõusis see protsent peaaegu 100-ni[7]. Tagajärjena näiteks Kirde-Hiinas vähenes rõugetesse haigestumiste arv 93 % ja Põhja-Hiinas 92 % 1951.a. I p. võrreldes 1950. a. vastava perioodiga[8]. Suurel hulgal tehakse kaitsesüstimisi ka difteeria, leetrite, tuberkuloosi jt. epideemiliste haiguste vastu. Suurtes linnades nagu Peking, Tientsin, Šanghai ja Kanton, on tehtud kaitsesüstimisi kõigile kuni 8 aasta vanustele

---

1 В освобожденном Чанчуне "Новое время" № I9 I949 lk.23.

2 "Новое время" № 42 I952 lk.26.

3 О.Гончар, Встречи с друзьями, lk.52

4 Ф.Запорожский, Янки в Китае, lk.10

5 Sealsamas, lk.11.

6 "Великие перемены. "Новое время" № I 1953, lk.23.

7 Ли Де-Цюань, Успехи народного здравоохранения за три года. "Народный Китай" № I9 I952, lk.34.

8 "Noorte Hääl" 31.V 1952.

lastele. Tänu sanitaartingimuste otsustavale parandamisele, ei ole viimase 3 aasta jooksul Hiinas esinenud ühtegi koolera juhtumist. Ühenduses ameerika agressorite poolt bakterioloogilise sõja vallandamisega Kaug-Idas, on tõstetud hiina rahva poolt üles loosung: "Iga hävitatud kärbes on löök ameerika agressoritele! Suurt abi hiina meditsiintöötajatele annavad nõukogude vastavad spetsialistid. Kui 1949.a. lõpul Kirde-Hiinas puhkes katk, siis nõukogude meditsiintöötajate abist sel korral kirjutas Sung Tsing-ling: "Neil ei olnud isegi mõtet autasustamisest... nad ei palunud õigust millegile peale hiina rahva teenimise".[1]

1951.a. oli taastatud ja ehitatud Hiinas 1841 haiglat, organiseeritud 953 meditsiinpunkti, 114 epideemiavastast sanitaarsalka ja 536 sünnitusmaja.[2] Riik pühendab suurt tähelepanu emade ja laste eest hoolitsemisele. 1952.a. juuliks oli Hiinas organiseeritud 17 835 sünnituspunkti ja 50290 lastesõime[3]. Alates 1.juulist 1952.a. kehtestati Hiinas seadus kõigi elanike tasuta meditsiinilisest teenendamisest[4]. Kui vanas Hiinas igasuguste nõidade, šamaanide ja teiste "posijate" arstimise tõttu surevus oli suur, eriti laste hulgas, siis tänapäeval Hiina meditsiinilised töötajad tõstavad pidevalt oma teadmisi erialal, eriti jälgides nõukogude arstiteadlaste saavutusi, mistõttu surevus Hiinas on märgatavalt langenud. Hiina meditsiinilisest kollektiivist on võrsunud niisugused kangelased nagu sõjaväenaisarst Li Lan-din ja medõde Din Tsi-ni, kes oma eluga riskides on päästnud kümneid ja sadu haavatuid hiina vabatahtlikke Koreas.

Tunduvalt on muutunud hiina naiste olukord. Kuomintangi võimutsemise ajal sageli naisi ja lapsi osteti ja müüdi orjadeks ainult paari hõbedollari eest. Sageli mõisnikud ostsid üles vaeseid noormehi, et saata neid armeesse oma poegade asemele. 1947.a. veebruaris ajalehes "New-Jork Herold Tribune" teatas üks korrespondent, et ta nägi Hiinas sadu orjakauplemisjuhtumeid[5]. Sageli orjapidajadmõisnikud peksid oma orje surnuks. Eriti raske oli naiste seisund, kel puudus igasugune õigus ühiskondlikust elust osavõtuks ja keda müüdi tavaliselt vanemate poolt mehele, arvestamata ningit isiklikku sümpaatiat. Mehelemineva naisest tavaliselt kõneldi:"Tuua naine majja - sama hea kui osta hobune"[6]. Mehe kodus naine pidi alati tegema kõik raskemad tööd, mistõttu hiina töötavate naiste kohta märkis XIX sajandi kirjanik K.Barsov õigustatult, et "ta kiiresti vananeb ja 20-aastaselt juba näivad vanaeitedena[7]. Esines juhtumeid, kus mõisnikul oli 70 naist, keda ta pidas palgata teenijate eest. Samuti esines juhtumeid, kus mõisnik võttis talutütarlapse ja oma lõbuks "andis mehele" puust jumalakujule, kukele jt.-le[8], mis tähendas tegelikult tütarlapse surmamist. Peale mehe surma

---

1 А.Мякин, Китайская народная республика, lk.88

2 А.Кузнецов, op.cit., lk.113-114.

3 "Народный Китай" № I9 I952, lk.34

4 "Народный Китай" № I9 I952, lk.39

5 В.Аварин, Китайская народная республика, lk. 18

6 "Новое время" №32 I952, лк lk.7?.

7 К.Барсов, Китай и китайцы, lk.42

8 "Новое время4" № I I953, lk.22

lesk ei tohtinud teistkordselt abielluda, vastasel juhul tabas teda mehe sugulaste kättemaks ja oma sugulaste hulgast väljaheitmine. Üldiselt valitses põhimõte: "Austus mehe vastu, põlgus naise vastu".[1]

Uus abieluseadus 1. maist 1950. a. tõi otsustava murrangu hiina rahva perekonnaellu. Selle seaduse järgi "hävitatakse feodaalne abielusüsteem, mis põhines despotismil ja vägivallal, mis põhines meie valitsusel naise üle ja laste huvide ignoreerimisel. Viiakse ellu uus demokraatlik abielusüsteem, mis põhineb abiellu astujate vabal valikul, ainuabielul, mehe ja naise võrdsetel õigustel ja naise ning laste huvide seaduslikul kaitsmisel".[2] Naisele on antud võrdsed õigused meestega ühiskondlikus tootmistöös, ta võib peale mehe surma uuesti abielluda. On keelatud mitmenaisepidamine ja vanemate poolt laste müümine "abikaasaks". Uus abieluseadus annab võimaluse terve, tugeva ja õnneliku perekonna loomiseks Hiinas. Hiina rahvas on hakanud energiliselt kasutama uut seadust. Kui näiteks 1951. a. Lantšou linnas Gansu provintsis vabal valikul sõlmitud abielusid loendati 36 % üldisest arvust, siis 1952.a. ulatus see juba 98%-ni.[3] Paljud tütaflapsed, keda kasvatati oma tulevaste meeste perekondades, on tagasi pöördunud oma perekonda, lesed abielluvad uuesti ja esineb juhtumeid, kus abielluvad isegi nunnad.[4]

Hiina Rahvavabariigi ajal on märgatavalt tõusnud ka külaelanikkonna aineline heaolu. Kui kompradooride ja mõisnike võimutsemise ajal kehvik-talupojale jatkus riisi toiduks ainult 3-4 kuuks aastas, kuna ülejäänud ajal ta pidi jahu tegema puukoortest jm., siis tänapäeval jatkub talupojale, tänu eesrindlikele põlluharimismeetoditele ja agraarreformi läbiviimisele, riisi terveks aastaks. Keegi talupoeg oma tänukirjas Mao Tse-dungile märgib: "Minu perekond alati toitus ainult juurviljast ja aganatest ja käis räbalates. Kõigil meil oli ainult üks tekk, vaatamata sellele, et meie maja seinad on punutud ainult õlgedest. Nüüd on igal ühel meist vatitekk ja tikitud jakk talveks. Me ehitasime majale juurde 3 uut tuba ... Me oleme igavesti tänulikud meie juhile Mao Tse-dungile".[5] Ainult Kirde-Hiinas tõusis talupoegade ostuvõime 1950.a. 33 % võrreldes 1949.a-ga.[6]

Hiina talupojad rabelevad välja sajandeid kestnud viletsusest. Tänu rahvademokraatlikule korrale, Hiina külasse ilmuvad peeglid, käterätikud, sukad, termospudelid, jalgrattad, elektrilambid jne., mis varem olid kehviktalupoegadele kättesaamatud luksuskaubad.

---

1 Ши Лян, Вторая годовщина закона о браке. "Народный Китай" № 9-10 1952, lk.26

2 Законодательные акты - lk.261 "~~Народный Китай, № 5, 1953~~

3 „Народный Китай" №5 1953, lk.33.

4 V.Dubin. Ülesehitustöö vabas Hiinas "Edasi" 10.sept.1952.

5 А.Мякин. Op.cit., lk.47

6 А.Кузнецов, op.cit., lk.113.

Kuigi Hiinas on loodud mõningad poliitilised ja majanduslikud eeldused üleminekuks sotsialismile, siiski on ees veel paljude raskuste ületamine. "Ees on veel palju tööd. See, mis tehti minevikus on ainult esimeseks sammuks 10.000 miililisel teel. Meil on veel tarvis hävitada vaenlase jäänused ja meie ees seisab majandusliku ülesehitustöö tõsine ülesanne",[1] kirjutab Mao Tse-dung oma artiklis "Rahvademokraatia diktatuurist".

x x

x

"Selles uues ühiskonnas ja uues riigis eksisteerib mitte ainult uus poliitika ja uus majandus, vaid ka uus kultuur,"[2] kirjutab Mao Tse-dung.

Hiina kultuur oli kõrgel tasemel juba palju aastasadu enne meie ajaarvamist. Veel tänapäeval hinnatakse kõrgelt muistset Hiina kunstipärast portselani, arhitektuuri ning käsitöö saavutusi, mis sageli on loodud meistrite mitme sugupõlve jooksul. Kuid feodalismi kütked ei lasknud hiina rahval vabalt edasi arendada oma kultuuri. Kujutavas kunstis, kirjanduses ja muusikas valitsevad ranged traditsioonid kajastasid rahvale pealesunnitud elulaadi konservatiivsust. Kuigi trükikunst oli Hiinas varakult tuntud, oli seal sõna ja trükivabadus alati piiratud. Sajandeid kultiveeriti Hiinas Kung Fu Tse moraalikoodeksit, mis nõudis rahvahulkadelt alandlikkust ja sõnakuulelikkust oma orjastajate vastu. Mõisnike ja kolonisaatorite huvides oli hoida töötavat rahvast pimeda ebausu ning harimatuse kammitsais. "Hiinas kultuur oli iidsetest sajanditest mõisnike omanduseks; talupoegadele ta oli kättesaamatu. Kuid kogu see mõisnike kultuur oli oma eksisteerimisele tänu võlgu talupoegadele, sest kõik see, millest ta on koostatud, on loodud talupoegade higi ja verega,"[3] märgib Mao Tse-dung.

Alles rahvavõimu kehtestamine avas hiina töörahvale tee kultuurile ja haridusele. Uutest põhimõtetest, millele peab tuginema Hiina kultuur rahvademokraatliku korra ajal, kõneles Mao Tse-dung 1942.a. Jauanis kirjandus- ja kunstitegelaste nõupidamisel. Hoolimata rasketest Jaapani vastase võitluse tingimustest, anti Hiina kultuuritöötajatele sellel nõupidamisel Mao Tse-dungi poolt kindlad juhised edaspidiseks tegevuseks. Eelkõige ta näitas, et kirjandus ja kunst peab kuuluma rahvale: töölistele, talupoegadele ja väikekodanlusele ning peegeldama viimaste elu.[4] Vanadest klassikalistest teostest võib võtta materjali ainult kriitilise suhtumisega, mistõttu klassika ei või muutuda esmajärguliseks allikaks, vaid ainult abiallikaks uue kirjanduse loomisel. Revolutsioonilised kirjanikud ja kunstnikud peavad minema rahvamasside hulka, jälgima ja uurima nende tootmistööd ning tegevust, kajastama seda oma teostes. Kirjanikud ja kunstnikud peavad looma rahvale üldkättesaadavaid teoseid ja sellel pinnal on

---

1 Мао Цзе-дун. О диктатуре народной демократии, lk.16

2 Vt. "Большевик" № I9, I949, lk.6I

3 Мао Цзе-дун, Соч. т.I, lk.84.

4 Vt. Ф.Иенсен. Китай побеждает, lk.196 - 203.

vaja järkjärgult üle minna kultuuri taseme tõstmisele. Kultuuritegelane peab olema nii masside õpetaja kui ka õpilane. Kunst ja poliitika on lahutamatud, samuti teose vorm ja sisu.

Mainitud kõne sai lipukirjaks kõigile hiina progressiivsetele kultuuritegelastele. Hiina Rahvavabariigi väljakuulutamine tähistas kultuurirevolutsiooni levimise algust üle kogu Hiina. Hiina Rahva Poliitilise Konsultatiivnõukogu üldise programmi § 41 järgi: "Kultuur ja haridus Hiina Rahvavabariigis on uue demokraatia kultuuriks ja hariduseks, s.o. rahvuslik, teaduslik ja massiline. Rahvavalitsuse peamine ülesanne kultuuri ja hariduse alal seisneb rahva kultuurilise taseme tõstmises, kaadrite väljaõpetamisel riiklikuks ülesehituseks, feodaalse, kompradoorse, fašistliku ideoloogia likvideerimises ja rahva huvisid teeniva ideoloogia arendamises".[1] Järelikult Hiina rahvavalitsuse eesmärk on tõsta töötajate kultuurilist taset, valmistada ette uusi kaadreid partei, ametiühingute, administratiivaladeks, kes oleksid varustatud marksistlik-leninliku ideoloogiaga ja tunneksid oma spetsiaalala. Vana feodaalrežiim oli jätnud raske pärandina ligi 90 % Hiina elanikest kirjaoskamatuks, mistõttu rahvavõimu üheks esimeseks ülesandeks kultuuri alal kujunes - kirjaoskamatuse likvideerimine, seejärel üldise alghariduse nõude kehtestamine ja keskning kõrgema hariduse laiendamine. Sel eesmärgil ehitatakse Hiinas järjest uusi koolimaju, õppe otstarbel kasutatakse ka endisi templeid,kloostreid ja kirikuid ning valmistatakse ette õpetajaid.

Miljonid hiina töötajad, nende seas ka naised, on alustanud õppimist alates kirjaoskamatuse likvideerimise koolist kuni ülikoolideni. Näiteks töötas ainult Pekingis 1950. a. algul 110 kirjaoskamatuse likvideerimise kooli.[2]. Kui 1949/1950.a. talvel õppis kirjaoskust 13 miljoni talupoega, siis 1950/1951.a. talvel tõusis nende arv 25 miljonile[3]. Inimesed õpivad kõikjal: ühiselamutes, kaevandustes ja talupojad sageli põllul, sest õppimine ei tohi segada tootmistööd. Rahvaarmee sõdurid õpivad isegi marsimisel, kirjutades hieroglüüfidega plakateid oma eelkäija seltsimehe seljale. On püstitatud loosung: "Iga kirjaoskaja - õpeta oma sõpra või tuttavat!" Suurt tööd kirjaoskamatuse likvideerimisel täiskasvanute hulgas teevad kooliõpilased - "meie väikesed õpetajad" nagu neid nimetatakse rahva hulgas.

Tunduvalt on muutunud koolides õppeained ja nende käsitlusviis. Kui Kuomintangi aegses koolis õppimine piirdus peamiselt muistsest filosoofiast kuivade fraaside pähe tuupimisega, loodusteadustes vitalismi ja dünamismi juurutamisega ning ajaloos Tšiang Kai-ši poolt nn. "teadusliku demokraatia"[4] kultiveerimisega, siis rahvavõimu ajal loodusteadusi õpetatakse eesrindliku mitšuurinliku teaduse valgusel, ajalugu jt. aineid teadusliku marksistliku maailmavaate seisukohalt, kusjuures õpetamise aluseks on teooria ja praktika seostamine. Kesk- ja kõrgemates koolides õpetatakse peale spetsiaaldistsipliinide ühiskonnateadusi: ajaloolist ja dialektilist materialismi, poliitökonoomiat, uue demokraatia aluseid ja hiina

---

1 Документы, lk.45

2 V.Nikiforov, G.Erenburg, M.Jurjev. Rahvarevolutsioon Hiinas, lk.109.

3 И.Ермашев, Свет над Китаем, lk.556

4 Ф.Терский, "Культура и жизнь",II.П 1949
Культурное строительство в освобожденных районах Китая.

revolutsiooni ajalugu. Hiina Kommunistlik Partei, nagu näitab Tšou En-lai, tegutseb kultuuri alal kolme järgmise põhilise punkti alusel: 1) Kultuurilise taseme tõstmine olemasolevail kaadreil; 2) Endise intelligentsi ümberkasvatamine; 3) Kõrgemate- ja keskõppeasutuste reorganiseerimine vastavalt rahva vajadustele.[1]

Suurt tähtsust Hiina Rahvavabariigi koolikorraldusele omas rahvaharidussüsteemi reformi seadus 10.aug.1951.a. Selle seaduse järgi asendatakse endine 2-astmeline 6-klassiline algkoolisüsteem ühtse 5 klassilise süsteemiga, kusjuures algharidus on võimaldatud nii lastele kui täiskasvanutele[2]. Täiskasvanud võivad omandada alghariduse 2-3 õppeaastaga töölis-talupoegade lühiajalistes algkoolides, samuti tootmistöö kõrval õhtualgkoolides. Uue süsteemi järgi keskkool on kaheastmeline: 3 õppeaastat mittetäielikku keskkooli ja 3 õppeaastat täielikku keskkooli. Järelikult 11 õppeaastaga omandatakse täielik keskharidus. Täiskasvanutele töötavad töölis-talupoegade lühiajalised keskkoolid, õhtukeskkoolid ja kutselised keskkoolid 3-4 õppeaastaga. Tehnikumides omandatakse vastav eriala 2-4 õppeaastaga, kusjuures tehnikumi astujalt nõutakse 8 klassilist eelharidust. Kõrgema hariduse liinis töötavad 3-5 õppeaastaga ülikoolid ja akadeemiad, samuti 2-3 õppeaastaga kõrgemad tehnilised instituudid. Kõrgema hariduse võib kiirendatud korras omandada kõrgemate õppeasutuste juurde komplekteeritud 1-2 õppeaastalistes teaduskondades. Õppejõudude ja teadusliku töö kaadreid valmistatakse ette kõrgemate õppeasutuste juures aspirantuuri osakondades. Spetsiaalselt poliitilise hariduse saamiseks on võimalik õppida mitmesugustes poliitilistes koolides ja kursustel. Isikud, kel on lõpetamata keskharidus, kuid omavad vastava ettevalmistuse, võivad astuda kõrgematesse õppeasutustesse. Uue seaduse järgi üheski koolis ei ole piiratud vanus õppimiseks. Uue süsteemi järgi laiendatakse tunduvalt kutseliste keskkoolide võrku igasuguste tööstus-põllumajandus, transpordi, meditsiin jt. tehnikumide loomise näol, mis on tihedalt seotud Hiina Rahvavabariigi rahvamajanduse ülesehitustöö vajadustega. Uus seadus nõuab rangelt õppeprogrammide, õppeplaanide, õppemeetodite ja õpikute ühtlustamist, et haridus oleks üle maa kõigile töötajatele kättesaadav. 5-klassilist algharidust viiakse Hiinas ellu alates 1952.a.-st, mistõttu reform teostatakse lõplikult alles 1957.a.[3]

Hiina rahva kultuurilise taseme pidevast tõusust räägivad igaaastased õpilaste arvu kasvud, mis nõuab järjekindlalt koolide võrgu laiendamist. Hiina Rahvavabariigi haridusminister Ma Süi-luni andmetel 1949--1952.a. vahemikul Hiinas algkooliõpilaste arv on kasvanud 24,2 miljonilt 49 miljonini, keskastme õppeasutuste õpilaste arv 1,27 miljonilt 3 miljonini ja üliõpilaste arv 130 000-lt 219 700-le[4]. Üle 80% õpilastest algkoolides, 60% keskkoolides ja 20% õppijatest kõrgemates õppeasutustes on tööliste ja talupoegade lapsed.

Kogu maal töötab üle 200 kõrgema õppeasutuse, nende seas kuulus

---

1 "Правда", I октября 1950.

2 Законодательные акты, lk.337 - 345.

3 Лю Ши. Система народного образования в Китае, "Народный Китай", № I-2,1952, lk.16

4 "Noorte Hääl" I октября 1952.

Pekingi Rahvaülikoo, Šanghai ülikool, Lõuna Revolutsiooniline ülikool Kantonis, Nanfangi ülikool,Taijuani ülikool, Mukdeni ülikool, Janani ülikool, Lu Sin'i nimeline Kunstide Akadeemia, Loodusteaduste Akadeemia Jananis, Šantungi ülikool jm. Vähemusrahvustele on asutatud 3 ülikooli: Pekingis, Loode-Hiinas ja Edele-Hiinas ning 7 mitmesugust instituuti[1]. Vene keelt õpitakse nii alamates kui kõrgemates koolides, samuti igasugustel kursustel ja ringides. On loodud 12 spetsiaalset instituuti vene keele õppimiseks[2].

Kuomintangi võimutsemise ajal Hinna ülikoolid allutati "ameerika elulaadile", neis õpetasid ameerika reaktsioonilised professorid ja Põhja-Ameerikas hariduse saanud hiina õpetlased. Õpingud toimusid inglise keeles, mistõttu sageli juhtus, et kui näiteks kõrgema õppeasutuse lõpetanud spetsialist-insener saadeti tehasesse tööle, siis tal osutus praktiline koostöö töölistega peaaegu võimatuks: viimased nimetasid keemilisi tooteid hiina keeles, noor spetsialist teadis nende nimetusi ainult inglise keeles. Ülikoolides peamine uurimisobjekt oli Põhja-Ameerika Ühendriigid, tema ajalugu, kirjandus jne. Õppeained taotlesid hiina noorsoo muutmist kuulekaks ameerika monopolistide käsutäitjaks. Sageli juhtus, et ülikooli lõpetajad "... halvasti tundsid oma maa ajalugu, geograafiat ja kultuuri, kuid alati võisid nimetada ameerika kinotähtede, gangsteride, petiste ja avantüristide nimesid".[3] Progressiivselt meelestatud üliõpilased kanti tavaliselt "mustadesse nimekirjadesse" ja neid tabas tagakiusamine. Sageli ülikoole kasutati ameeriklaste poolt luureagentuuridena. Näiteks St.Johanna nimelises ülikoolis Šanghais sunniti üliõpilasi kirjutama kursuse- ja diplomitöid teemadele, mis andsid ameerika imperialistidele väärtuslikke andmeid Hiina majandusest, maapõuevaradest jne.

Rahvademokraatliku korra kehtestamine Hiinas tõi sügava murrangu hiina üliõpilaste ellu. Algas noorsoo ideoloogiline ümberkasvatamine uue demokraatia vaimus, proletaarse internatsionalismi vaimus. Noorte spetsialistide teadmisi ja võimeid kasutatakse nüüd kodumaa ülesehitustöö huvides mitte enam võõraste orjastajate huvides. Eesrindliku hiina noorsoo põhimõtted väljendab näiteks Naufangi ülikooli üliõpilaste märk, millel on kujutatud Mao Tse-dungi portree ja hieroglüüfid, mis tähendavad: "Ühtsus, õiglus, töökarmastus, tagasihoidlikkus".[4]

Hiina Rahvavabariigi ülikoolide struktuuri kohta annab kujuka näite 1950. a. avatud Pekingi Rahvaülikool. Viimane töötab 8 teaduskonnaga: majandus, plaani-majandus, finants-krediidi, kaubandus, kooperatiiv, vabriku-administratsioon, õigusteadus ja välispoliitika teaduskonnaga,kus valmistatakse ette vastavaid spetsialiste.[5] Ülikooli on kutsutud kõrge kvalifikatsiooniga õpetajaid ja professoreid ka Nõukogude Liidust, kes annavad edasi oma teadmisi ja kogemusi, mida saab edukalt kasutada Hiina

---

1 "За прочный мир..." 30 ноября 1951

2 Ефимов,Г. Борьба китайского народа. lk.24

3 "Правда", 19 ноября 1952.

4 О.Чететкина. Освобожденный Китай, lk.77.

5 А.Кузнецов, op.cit. lk.118.

tingimustes. Ülikooli juures töötab ka aspirantuuriosakond, kus teostatakse teaduslikku uurimistööd üle 40-l teadusalal. Pekingi Rahvaülikoolis õpib üle 3000 üliõpilase, neist 16% naisi.

Tänu rahvavõimu hoolitsusele, paranevad pidevalt hiina üliõpilaste elamistingimused. Kui 1951. a. valitsusel oli võimalik maksta stipendiumi ainult 65% üliõpilastele, siis alates 1952.a. sügissemestrist saavad Hiinas stipendiumi kõik kõrgemate koolide üliõpilased, tehnikumide ja pedagoogiliste õppeasutuste õpilased, kokku 1 580 000 inimest.[1]

Hiina üliõpilaste suurimaks unistuseks on õppida Nõukogude Liidu kõrgemates koolides. 1950. a. kevadel Hiinasse saabunud nõukogude delegatsiooni liige O.Gontšar kirjutab, et vestluses hiina üliõpilastega viimased mainisid talle: "Meie teame, et nõukogude kõrgem kool annab oma kasvandikele kõige põhjalikuma ettevalmistuse, kõige eesrindlikumad teadmised. Ei Cambridge, ei Oxford ei ole võimelised võistlema nõukogude ülikoolidega".[2]

1949.a. reorganiseeriti Hiina Teaduste Akadeemia, millele allub 21 teaduslikku instituuti.[3] Paljude instituutide käsutuses on katsejaamad, observatooriumid, botaanika aiad, akvaariumid ja teised katsevahendid. Hiina Teaduste Akadeemia tegevus näitab järjekordselt, et rahvademokraatliku korra juures teadus on rahva teenistuses Hiina rahvamajanduse ja kultuuri ülesehitustöös. Põllumajandusteaduste arendamise eesmärgil on Hiinas asutatud Mitšurini Ühing, mis propageerib nõukogude õpetlaste Mitšurini ja Lõssenko ideid. 11 teaduskonnaga, kus jällegi õpetuse aluseks on võetud nõukogude agrobioloogia ja nõukogude põllumajanduse kogemused.

Nagu eelpool mainitud, omistatakse Hiinas suurt tähelepanu rahva tervishoiule. 1952. a. töötas Hiinas 42 kõrgemat meditsiinilist instituuti üle 20 000 üliõpilasega.[4]

Suuri edusamme on teinud Hiinas ajalooteaduste areng. Amerikaniseerunud ajalooteadlaste Bao Min-tsian, Pau, Lo Sian-ling jt. asemele on kerkinud uued nimed nagu Li Din-šen, Hu Šen, Lju Da-njan, Tsin Ben-li jt., kes on annud Hiina Rahvavabariigi eksisteerimise vältel juba mitu väärtuslikku teost progressiivse ajalooteaduse varasalve. Mitmel hiina eesrindlike ajalooteadlaste teosed on tõlgitud ka vene keelde.

Suurt tähelepanu pööratakse Hiinas marksismi-leninismi teooria tundmaõppimiseks. Peale üldhariduslike koolide õpitakse marksismi spetsiaalsetes ülikoolides, instituutides, parteikoolides ja lühiajalistel kursustel. Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee juurde on asutatud eriline Marksismi-leninismi Instituut, kus valmistatakse ette aspirante ja teaduslikke töötajaid marksistlik-leninliku teooria alal. Töötajate poliitilise kasvatamise eesmärgil on kogu maal loodud tihe propagandistlike gruppide võrk. 1951. a. detsembris oli agitatsiooni ja propagandatööst haaratud üle 1 550 000 inimese[5].

---

1 Юй Чи-тун, Культура и просвещение в народном Китае. "Народный Китай" № 18 1952, lk. 32.

2 О.Гончар, op.cit, lk.50

3 А.Кузнецов, op.cit. lk.117

4 "Народный Китай" № 3-4, 1952 lk.29.

5 А.Кузнецов, op.cit. lk.118

1950. a. asutati Ülehiinaline Teaduste ja Tehniliste Teadmiste Levitamise Ühing, mis organiseerib loenguid, vestlusi ja näitusi paljudel teadusaladel. Selles ühingus on kuni 13 000 liiget, nende hulgas tuntud õpetlased, insenerid, pedagoogid, agronoomid, meditsiintöötajad jne.[1] Ühingu töö iseloomu võib hinnata aktuaalsete loengu teemade järgi nagu "Tekstiiltöötluse uued meetodid", "Universumi areng", "Uued arheoloogilised kaevamised Hiinas", "Võitlus põllumajanduslike kahjuritega" jne. Ainult kolme kuu jooksul 1952.a. kevadel organiseeriti ühingu poolt 6 000 tervishoiualalist loengut.

Teaduse levimisega hiina rahvamasside hulgas on tunduvalt vähenenud ebausk ja religioossete tavade täitmine. Hiina rahvas enamikus ei kuluta enam raha küünalde ja iidolite ostuks, ei raiska aega palvetamisega. Hiinlaste kodudesse ilmuvad raamatud, inimesed muutuvad ikka teadlikumaks oma võimetest.

Kirjaoskuse omandamine on Hiinas raskendatud hieroglüüfide suure arvu tõttu, kokku on neid umbes 80 000, mistõttu üldiselt on üle mindud hieroglüüfide lihtsustamise süsteemile. Nimelt kirjanduses on käibel keskmiselt 10 000 hieroglüüfi, kuna ülejäänud hieroglüüfe asendatakse käibelolevate hieroglüüfide mitmesuguste kombinatsioonidega. Tänu sellele võttele võib ajalehti, ajakirju ja populaarteaduslikku kirjandust lugeda ka 1000-3000 hieroglüüfi tundmisega. Kuid ka selle arvu hieroglüüfide omandamine on seotud suurte raskustega.

Kiri on Hiinas läbinud oma ajaloolise arengu. Muistne hiina kirjakeel "ven jan" oli sajandite jooksul irdunud rahvakeelest ja muutunud rahvale arusaamatuks, ainult priviligeeritud klasside poolt harrastatavaks kunstiliseks vormiks. Näiteks küsimus "Miks see inimene veel ei õpi?" kõlas "ven jan'i" vormis "He gu ši šen vei sjue?, kuid rahva poolt tarvitatavas kõnekeeles: "vei-šemma tšege šen hai mei sjue go ni".[2]

Kui 4. mail 1919. a. Pekingis toimus laiaulatuslik rahva protesti-demonstratsioon sise- ja välisreaktsiooni jõudude vastu, siis sellest ajast arvatatakse ka pööret kirjanduslikus keeles.4.mai "kirjanduslik revolutsioon" tõi hiina kirjandusse uue keele "bai hua", mille aluseks on rahva keel. "Bai hua" keeles kirjutatakse nii, kuidas räägitakse. "Bai hua" on tänapäeval Hiinas tarvitusel nii ühiskondlikul, teaduslikul kui poliitilisel alal.

Hiina kõnekeel on võrdlemisi väheste häälikuühendite kogu, mis aga erineva tooniga hääldamisel annavad erineva mõiste. Näiteks häälitsus "hao" erinevatel hääletoonidel võib tähendada "hea","hästi","armastama", sõprus,"väga"[3]. Kuid sõna "hao" kirjas mõiste all "sõprus""väga" jne. kirjutatakse kindlasti erinevate hieroglüüfidega või hieroglüüfide kombinatsioonidega. Hieroglüüfidelt üleminekut foneetilisele tähestikule takistab Hiinas aga erinevate dialektide olemasolu. Nimelt hiina keel jaguneb põhiliselt kaheks dialektide grupiks: Põhja- ja Lõuna-Hiina dialektid, mis omakorda jagunevad paljudeks murreteks. Küsimus: "Kuhu ta läheb?" Kantoni dialektis kõlab: "Kou hou bin šu?" Pekingi dialektis: "Ta šan naar tsini?", mis kõlavad peaaegu täiesti erinevate keeltena. Kuigi valitsev kirjakeel on Pekingi dialekt, selles osas on sageli suuri raskusi. Ainukeseks ühendavaks sidemeks kõigi Hiina dialektide vahel on hieroglüüfid, mis üle maa on ühesugused. Seepärast näiteks Kantoni elanik võib Pekingi

---

1 "Народный Китай" № 18 1952, lk.33.

2 И.Ермашев, op.cit. lk.559.

3 И.Ермашев, op.cit. lk.558.

kaupluses ennast mõistetavaks teha ainult sel juhul, kui ta kirjutab oma soovi hieroglüüfidega paberile või kujutab hieroglüüfe muul viisil.

1950. a. kultuuritöötaja Tsi Tsian-hua poolt töötati välja hieroglüüfide õppimiseks kiirmeetod, mis võimaldab 300 tunniga omandada umbes 2000 hieroglüüfi, s.t. vajaliku miinimumi lugemiseks.[1] Kiirmeetodi aluseks on võetud hiina keele foneetiliste märkide kasutamine, mis loodi õpetlaste poolt juba 1918.a., kuid seni ei leidnud üldist kasutamist. Tsi Tsian-hua meetodi järgi õppeprotsess jagatakse 3 faasiks: Esiteks õpetatakse 37 foneetilise märgi hääldamine ja kirjutamine, teiseks õpetatakse hääldama hieroglüüfe foneetiliste märkide abil ja lõpuks õpetatakse lugema ja kirjutama hieroglüüfset kirja. 1952. a. ainult Šantungi provintsis rakendas seda meetodit üle 100 000 õpetaja. Seoses rahvamajanduse arengu, kaubanduse ja eesrindlike ideede levimisega, samuti riigi tsentraliseerimisega võib tulevikus loota dialektide kadumisele ja seega kõigi eelduste kujunemist foneetilisele kirjale üleminekuks.

Hiina Rahvavabariigi töötajate kultuurilise taseme tõusust jutustab ajalehtede, ajakirjade ja raamatute tiraažide arvu pidev kasv. 1952. a. ilmus Hiinas 776 ajalehte üldtiraažiga 7 miljoni eksemplari.[2] Kuni 20 ajalehte antakse välja vähemusrahvuste keeles[3]. Kõige rohkem on levinud keskajaleht "Šeuminšibao", mille heaks töötavad tuhanded korrespondendid maa kõikides nurkades. Ajakirjandus Hiinas teenib nüüd rahva huve, kriitika ja enesekriitika ajakirjanduse veergudel on kujunenud tõhusaks abiks maa majanduslikus ja kultuurilises ülesehitustöös. Töötajatele korraldatakse sageli kollektiivseid ajalehtede lugemisi. Kirjaoskamatutele korraldatakse veel päevauudiste edasiandmist draama vormis nn. "Elava ajalehe" kujul, kus ettekasted on seotud huumoriga ja sageli muusikaga.[4] Enamikes ettevõtetes ilmuvad seinalehed. Pekingis vene keeles ilmuvad ajakirjad "Rahva Hiina" ja "Hiina" on väga populaarseks saanud Nõukogude Liidus. Kui Kuomintangi valitsuse ajal müüdi aasta jooksul mitte rohkem kui 3000 eksemplari ka kõige populaarsemat raamatut, siis tänapäeval raamatute tiraažide arv Hiinas ulatub kümnetesse ja sadadesse tuhandetesse ja ikkagi tuleb raamatutest sageli puudus. Kui näiteks 1950.a. Hiinas anti välja üle 200 miljoni eksemplari mitmesuguseid raamatuid, siis 1951.a. ulatus nende arv 500 miljonini.[5] Kolme aasta jooksul on tõlgitud hiina keelde 727 vene ja nõukogude ilukirjanduslikku teost. Kirjaoskamatute ja laste jaoks antakse välja erilisi pilt-raamatuid, milledest erilise poolehoiu on võitnud ajakiri "Ljanhuanhubao" s.t. "Jutustused piltides".

Eriti suur on nõudmine marksismi-leninismi klassikute teostele. Kui 1930-nd.a. hiina kommunistidel ei olnud tihti keeleliste raskuste tõttu võimalik uurida J.V.Stalini töid Hiina küsimustes, sest alles 1942.a.-st alustati J.V.Stalini teoste süstemaatilist väljaandmist hiina keeles[6], siis rahvavõimu ajal marksismi-leninismi klassikute kirjastamine on muutunud massiliseks. 1952.a. oli hiina keelde tõlgitud juba V.I.Lenini kogu-

---

1 "Народный Китай" № 4 1953 lk.29-30

2 "Народный Китай" № 18 1952, lk. 34

3 И.Ермашев, op.cit. lk.564.

4 Г.Форман. В новом Китае, lk.104-105

5 Г.В.Ефимов. Борьба китайского народа... lk.24

6 "Большевик" № 17 1950 lk.60.

tud teoste 17. köidet ja J.V. Stalini teoste 5 esimest köidet[1]. Mao Tse-dungi isiklikul initsiatiivil antakse välja 12-köiteline marksistliku õpetuse miinimum, mis sisaldab tähtsamaid marksismi-leninismi klassikute teoseid.

Dekadentliku Kuomintangiaegse kirjanduse asemele on Hiinas tekkinud uus, demokraatlik kirjandus, mille kohta märgib hiina kirjanik ja Teaduste Akadeemia president Go Možo: "Kunst, mida me vajame ... peab olema rahvalik. Rahvaliku kirjanduse aluseks on rahva huvid. Ta peab olema realistlik - rahvuslik ja koos sellega internatsionaalne kirjandus".[2] Hiina kirjanikud on aru saanud uue elu nõuetest ja nad on asunud vormilt rahvusliku, sisult internatsionalistliku kirjanduse loomisele. Kirjanik Liu Bai-jui, kes võitles rahvarevolutsioonilises sõjas, kirjutas tõsielulistel andmeil jutustused "Kolm võitmatut kangelast", "Komissar", "Koit on ees" jt.[3] Rahvasõjast on kirjutanud veel Emi Sjao "Kangelaslik Hiina", "Hiina jutustused", Ma Fõn ja Si Šun romaani "Liniljani kangelased" (vene keelse väljaande pealkirjaks on "Liniljani mägedes"), Juan Tšin ja Kun Tšiue romaani "Kangelaste ja kangelannade uus ajalugu", Mao Dung "Rahva epohh", Tšen Den-ke "Elavate inimeste haud", Lju Tsin "Teras sein", Sai Ke luuletuse "Välja ameerika armee" jne. Hiina tööliskassi elust on kirjutanud silmapaistvaidteoseid noor naiskirjanik Tsa Min novelli "Liikumapanev jõud" ja romaani "Lokomotiiv" näol, samal teemal kirjanik Ai Min-tši kirjutas jutustused "Meister Lu Van gu", "Võistlus", "Ühtsus", Van Li-i jutustuse "Nii sulatatakse terast", Da Liu jutustuse "Kaks aastat meister Jui elu", Kan Tšo romaani "Heišipo kivisõe kaevandustes", Lu Gun kirjutas töökangelasest Li Jun'ist poeemi "Mao Tse-dungi nimeline vedur" jne. Enamik kirjanikke võtab ise osa tootmisprotsessist, et seda paremini kujutada oma teostes. Näiteks kirjanik Oujan Šan, töötades kooperatsioonis, kirjutas faktilise materjali põhjal romaani "Gao Gan-da" ja klassivõitlusest maal romaani "Rahva teener". Talupoegade elust ja võitlusest on kirjutanud kirjanik - kommunist Tšao Šu-li novelli "Muudatused Litsjatšuanis", mille kohta kirjutas Mao Tse-dung: "Ma mõtlen, et Tšao Šu-li õnnestumiste saladus seisneb nimelt selles, et tema elu kulgeb rahva hulgas, et ta töötab rahva keerises ja õpib temalt, et ta oskab sisendada elulist õigust ja annab seda edasi selgelt, kunstipäraselt ja koos sellega lihtsalt ja sügavalt rahva keelega".[4] Agraarküsimustest on kirjutanud veel Lin Tsing romaanis "Ühe külvi ajalugu", Li Tsi poeemis "Vau Gui ja Li Sjan-sjan jt. Samal teemal on kirjutatud ka Ding Lingi tuntud teos "Päike Šanghani jõe kohal" ja Tšou Li-bo "Orkaan", millede eest omistati mõlemale 1952.a. Stalini preemia. Need kõrged autasud innustavad hiina kirjanikke veelgi parematele saavutustele. Nõukogude Liidu abist tootmistöös kirjutab E.Tao jutustuses "Proovi

---

1 Г.В.Ефимов, Борьба китайского народа... lk.24

2 v.t. "Большевик" № 19, 1949 lk. 62.

3 Л.З.Эйдлин, Рабочая тема в китайской художественной литературе 1950 года. Учёные записки института востоковедения, т.II, Москва, 1951, lk.192-207.

4 П.Б.Захаревич, А.П.Чернышева, Китайская народная республика lk.24.

sulatamine", J.V. Stalini surematule nimele on pühendatud Ai Tsini luuletused "Kingitus Stalinile", "Ülemaailmsele Juhile ja Isale jt. Populaarsed on Hiinas veel Go Mo-žo luuletused "Kuuvalguse all", "Laine" jt. Uuest abieluseadusest on kirjutanud Tšao Šu-li novellis "Registreerimine", Ma Fõn "Abielusõlmimine" jne. Kõigis neis teostes peegeldub hiina rahva võitlus reaktsionääride vastu, uus elu linnas ja külas. Üle 100 hiina kirjanike teose on tõlgitud paljudesse keeltesse, eriti aga vene keelde. "Me peame õppima teistelt maadelt ja eriti Nõukogude Liidult. Sotsialistlik, realistlik kirjandus ja kunst kujutavad endast väärtuslikku vaimset toitu hiina rahva laiadele massidele, nende seas intelligentsile ja noorsoole",[1] kirjutab tuntud kirjanduskriitik Tšou Jan.

Suure populaarsuse on Hiinas omandanud kirjanik-patrioot, revolutsionäär Lu Sin'i (1881-1936) kirjanduslik looming. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni otsesel mõjutusel Lu Sin pani hiina kirjanduses aluse realistlik-revolutsioonilisele suunale, mistõttu mitte asjatult Lu Sin'i ei nimetata Hiina Gorkiks. Oma kogumikus "Kaks südant" kutsub ta rahvast üles järgmiste sõnadega: "On vaja otsustavalt ja tugevalt võidelda vana ühiskonna vanade jõudude vastu ja väärikalt hinnata seda originaalset, uut ja tervet, mis kuulub tulevikule".[2] Lu Sin andis hiina kirjandusse suure panuse ka tõlkekirjanduse näol, tõlkides hiina klassikat "bai hua" keelde, samuti tõlkis ta Marxi, Engelsi, Lenini, Stalini, Plehhanovi, Gorki, Puškini, Gogoli, Turgenevi, Fadejevi jt. teoseid hiina keelde. "Temas ei olnud mitte tilkagi orjalikku alandlikkust, mis on kõige väärtuslikum koloonia ja poolkoloonia inimeses",[3] kirjutas Mao Tse-dung Lu Sin'i kohta.

Kõigist välismaa kirjanikest Hiinas suurima populaarsuse on saavutanud Gorki. "Gorkilt me mitte ainult saame teada, kuidas on tarvis kirjutada või millest kirjutada, vaid ka õpime elama ja võitlema",[4] märkis Go Mo-žo. Innukalt loetakse Hiinas veel L.Tolstoi "Sõda ja rahu", M.Šolohhovi "Vaikne Don", A.Fadejevi "Noor kaardivägi", A.Serafimovitši "Raudne voog", Simonovi "Päevad ja ööd", Ažajevi "Kaugel Moskvast" jne. Peaaegu kõik Stalini preemia laureaatide tööd on tõlgitud hiina keelde, kusjuures palju nõukogude kirjanike teoseid on välja antud ka pilt-raamatute vormis. Nõukogude ja hiina kirjanike loomingu vastastikusest viljastavast mõjust kirjutab Kau Tšo, kes viibis hiina kirjanike delegatsiooni liikmena Nõukogude Liidus, järgmiste sõnadega: "Meie viibimise ajal NSVL-s me veendusime korduvalt, et hiina ja nõukogude rahva kirjanduse vahel eksisteerib tõeliselt sõbralik side. Kohtumised ja igapäevased vestlused suure Nõukogude Liidu kuulsate kirjanike ja luuletajatega, suurte sotsialismi ehituste ja kultuurasutuste külastamine osutas meile hindamatut abi meie loomingulises töös".[5]

---

1 Е.Ковалёв. Нерушимая дружба... lk. 19

2 А.Кузнецов, op. cit. lk.120.

3 Vt. Учёные записки Тихоокеанского института. Ш, lk. 153.

4 Vt. "Большевик" № 19, 1949, lk.65.

5 Е.Ковалёв. Нерушимая дружба... lk. 22.

Juulis 1949.a. Pekingis toimus I Ülehiinaline Kunsti- ja Kirjandustöötajate konverents, millest võttis osa üle 600 hiina kultuuritegelase. Moodustati kunsti- ja kirjandustöötajate ühtne organisatsioon, mis seadis oma ülesandeks uue, rahvaliku kultuuri ülesehitamise. "... Möödas on aeg, kui hiinlasi loeti tsiviliseerimata rahvuseks. Me tuleme maailma areenile kui kõrget kultuuri omav rahvus",[1] märkis Mao Tse-dung.

Kõrgel tasemel on Hiina Rahvavabariigis maalikunsti, skulptuuri ja tarbekunsti saavutused. Tuntud on kunstnike Vau Tsiue maal "Töötajate Kultuuripalee Pekingis", Huan Tsjuni maal "Hiina Rahvavabariigi väljakuulutamise aastapäeva pühitsemine", Din Jui "Naistraktoristide brigaad", A Lao "Tervitus Hiina vabatahtlikele", Šeu Fõn graafikaline "Stalini portree", Tšan Din plakat "Mao Tše-dungi lipu all - edasi!", Dun Si-ven maal "Ennastohverdav töö vabastatud rajoonides", Tšao Jui maal "Punane lipp", Gu I-tšuan maal "Vangide vabastamine", Dai Tse maal "Allkirjade kogumine Stokholmi üleskutsele" jne.[2] Mainitud tööde nimetused juba näitavad nende progressiivsest iseloomust. Silmapaistvad on veel skulptor Gu Da "Mao Tse-dungi büst", Tšau Tsõ-kui korallkujuke "Feja Si-ši" jne.

Suurt tähelepanu töötajate kultuurilises kasvatustöös on Hiina Rahvavabariigis pühendatud ka teatrile ja kinematograafiale. Uutes realistlikes näidendites ja filmides kajastatakse kõiki tänapäeva aktuaalseid päevaprobleeme. 1951.a. alguses Hiinas töötas 161 teatrit, 400 artistide truppi, 40 000 artisti.[3] Tuntud on dramaturg Ma Tsjan-lingi näidendid "Pisarate ja verega sünnitatud viha", "Kehviku koht", "Säilitada rahu", Lu Mei ja Tšeu Mjao näidend "Laul punasest lipust", kus peaosalise prototüübiks on võetud Sitsjatšuani tekstiilvabriku eesrindlik naistöötaja Jan Tsin-fen[4] ja palju teisi näidendeid. Näitekirjanikele He Tsing-tsile ja Ding Nile omistati 1952.a. Stalini preemia rahvajuttude ainetel koostatud näidendi "Hallipäine tütarlaps" eest, mis on Hiinas eriti populaarne ja on tõlgitud ka vene keelde. Näidend "Hallipäine neiu" kujutab, kuidas vaene talutütarlaps Si Er müüakse isa võlgade katteks mõisnikule, kes aga käitub vägivaldselt ja mõnitavalt tütarlapse suhtes, mistõttu Si Er põgeneb mägedesse, kus ta rasketes tingimustes ja mures oma peigmehe Da Tšuni pärast, läheb halliks. Selle näidendi lavastamisel Nankingi teatris oli ükskord juhtum, et publikumi hulgast üks sõdur tahtis tappa artisti-mõisnikku, unustades, et see on teater, sest näidendi sisu meenutas talle tema õe samasugust saatust.[5]

Hiina ooperikunst jaguneb põhiliselt kahte ossa: uue, demokraatliku muusikalise draama kõrval valitseb veel vana, klassikaline ooper. Viimane on sümbolistlikku laadi, kus näitlejate žestid ja mask omavad suure tähtsuse. Klassikalise ooperi, libreto on võetud tavaliselt muistsest hiina ajaloost või mütoloogiast. Laval puuduvad klassikalise ooperi puhul peaaegu igasugused dekoratsioonid. Kui näiteks laval seisab mees sinise lipukesega, millele on kujutatud kalad, siis tähendab, et tegevus toimub

---

1 А.В.Ефимов, Очерки по новой и новейшей истории Китая, lk.532.

2 Китайское изобразительное искусство, lk. 81-109.

3 Кузнецов,А. op. cit. lk.121-122

4 Л.З.Эйдлин, Рабочая тема в китайской художественной литературе 1950 года. Ученые записки Института востоковедения, т.II, Москва, 1951г., lk.200.

5 О.Гончар, op. cit.lk. 93

merel. Kui kangelane tõukab kangelannat ja see karjatades haarab lipukese ja kaob kulisside taha, siis tähendab, et ta uppus...[1] Kui lavale ilmub näitleja, käes lintidega põimitud kepike, mille otsad lõpevad pintslikestega, siis publik saalis peab teadma, et näitleja sõidab hobusel. Näitleja mask ja liigutused näitavad, kas ta kehastab head või kurja tegelast. Ooperi muusikal pole midagi ühist euroopaliku muusikaga, orkester koosneb eranditult löökpillidest - gongist, trummist ning taldrikutest. Ooperi tegelased on ainult mehed, kes kujutavad ka naiste osi. Klassikaliste ooperiteatrite seas on kuulsaim Mei Lau-Fani teater, mis 1935.a. andis külalisetendusi ka Nõukogude Liidus.[2]

1950.a. novembris toimus ooperitöötajate ülehiinaline nõupidamine, kus töötati välja põhimõtted vanade ooperite repertuaari läbivaatamiseks. Võeti vastu otsus, et klassikaline ooper peab olema kättesaadav ka naisartistidele, tuleb anda ooperile rahvalik sisu ja väljendusviis jne. 5. mai 1951.a. valitsuse direktiivi järgi tuleb klassikalisest ooperist: "Välja heita iganenu, arendada uut, jõuda üldisele õitsengule".[3]

Suure populaarsusega etenduvad praegu Hiina teatri lavadel kaasaega kujutavad muusikalised draamad nagu dramaturgi Hu Lin'i ja helilooja Liu Tši teos "Tuli", "Haavatud sõdur Nu Un-tšui", "Naine ja mees õpivad kirjaoskust" jne. Tuntud on ooper "Liu Fu-lan", kus libreto peaosalise prototüübiks on võetud rahvarevolutsioonilise sõja kangelanna - 17-aastase tütarlapse Liu Fu-lani kuju, kes kuomintangla ste kätte vangi langedes mehiselt talus kõiki piinamisi ja surreski jäi ustavaks kommunistlikele põhimõtetele[4]. Õigustatult nimetakse Liu Fu-lani Hiina Zojaks. Ooperi "Liu Fulani" lavastus kujuneb alati patrioötlikuks demonstratsiooniks. Tähtsaks sündmuseks Hiina Rahvavabariigi kultuurielus kujunes ka naisheliloojа Li Bo-džao uue ooperi "Suur sõjaretk" esietendus, kus kujutatakse Hiina Punaarmee kangelaslikku nn. Loodesõjaretke 1934-1935.a. Populaarsed on veel balett "Rahu tuvid", balett-pantomiim "Kalurid" jt. Edukalt lavastatakse Hiina teatrite lavadel ka nõukogude näidendeid nagu "Vene küsimus", "Koit Moskva kohal", "Ameerika hääl" jt.

Hiina kinoekraanidelt tõrjutakse ikka enam välja tühised Hollywoodi kinofilmid, hiina rahvas ei taha enam imetleda "gangstereid", kes on võimelised korraga jooma 15 l vett koos elavate kaladega ja 5 minuti pärast need kalad elusalt koos veega välja purskama ja muid "rekordeid".[5] Noor demokraatlik hiina kinematograafia on asunud kõrgeväärtuslike filmide demonstreerimisele. Kultuurasjade ministri Šen Jan-bin andmeil 1952.a. Hiinas töötas 757 kinoteatrit ja 1800 rändkino[6]. Hiinas töötab praegu 3 kinematograafia stuudiot: Pekingis, Šanghais ja Tšangtšunis.[7] Esimene

---

1 В.Локтев, Встреча с новым Китаем. "Новое время", № 49,1949 г.,
2 V.Paalma. Märkmeid Hiina muusikaelust "Sirp ja Vasar" 23.V.1952.
3 "Народный Китай", № 23, 1952, lk. 23.
4 Ли Бо-чжао. В свободном Китае, "Огонёк", № 42,1949, lk.9.
5 З.М.Запорожский, op. cit.lk. 37-38
6 "Народный Китай" № 23, 1952, lk. 18
7 Киноискусство стран народной демократии, lk. 15-32.

uus hiina film "Sild" ilmus maa kinoekraanidele juba 1949.a., varsti pärast Tšangtšuni vabastamist kuomintanglastest. Väljapaistvateks Hiina kinematograafia saavutusteks võib lugeda filme nagu "Hiina tütred", mis kujutab Jaapani vastast võitlust Mandžuurias, "Sädemed", "Nägematu rinne", kus käsitletakse võitlust klassivaenlastega, "Terassõdur", mille sisuks on episoode rahvarevolutsioonilisest sõjast, "Hallipäine tütarlaps", "Liuliani mägedes", "Demokraatliku noorsoo marss", "Uued kangelased ja kangelannad", "Kontsentratsioonilaager Šanjaos", "Valgus tuleb tagasi maa peale", "Punane lipp rohelisel kaljul" jne. Nõukogude ja Hiina kinotöötajate ühise koostöö tulemusena valmisid 1949-1950.a. vahemikul 2 Hiina värvilist filmi "Hiina rahva võit" ja "Vabastatud Hiina", mis hinnati Stalini preemia väärilisteks. Esile tuleb tõsta kinoartist Tšan Pin'i tööd, kes on saanud kõrge tunnustuse osaliseks peaosa mängides filmides "Sädemed", "Terassõdur" jt. V Rahvusvahelisel kinofestivalil Tšehhoslovakkias tunnistati preemiate väärilisteks hiina filmid "Terassõdur", "Hiina tütred" ja "Hallipäine neiu". Tähelepanu väärivad ka hiina dokumentaalfilmid "Million inimest forsseerib Jaagtse", "Hiina rahva suur ühtsus", "Tiibeti vabastamine" jne. 1951.a. oktoobris toimus laialatuslik hiina filmide kinofestival Moskvas, kus nõukogude kinokülastajate poolt võeti soojalt vastu Hiina kinematograafia tooted. Paljud nõukogude filmid nagu "Kohtumine Elbel", "Kivilill", "Mitšurin", "Berliini langemine", "Noor Kaardivägi" jt. on dubleeritud hiina keelde. 1949-1952.a. vahemikul Hiina kinematograafia on tootnud 86 kunstilist filmi, 57 dokumentaalfilmi ja dubleerinud 101 nõukogude filmi.[1]

Kinospetsialistide ettevalmistamiseks avati 1950.a. Pekingis esimene Hiina Kinematograafia Instituut, kus 1952.a. õppis juba 108 üliõpilast.[2] Õppetöö koolis kestab 2 aastat, kusjuures I semester on pühendatud peamiselt õpilaste poliitilise teadlikkuse tõstmisele, II semestril õpilased "uurivad elu", s.t. võtavad osa maal põllutööst, tehaste tootmistööst jne., et osata kehastada tööliste ja talupoegade kujusid filmis, III ja IV semester on juba pühendatud praktilisele tegevusele, esinemisoskuse omandamisele kinostuudios. Samuti õpitakse kirjutama näidendeid, õpitakse lavastuskunsti jne. Instituudi eesmärgiks on mitte "filmidiivade" fabritseerimine, vaid tõeliste rahvakunstnike kasvatamine. "Revolutsiooniline ilukirjandus, teater ja kinematograafia ... organiseerivad, kontsentreerivad ja tüpiseerivad igapäevaseid elu nähtusi ja loovad kunstiteoseid, mis võivad äratada rahvamasse, innustavad neid ... et ümber ehitada neid ümbritsev keskus"[3], kirjutas Mao Tse-dung.

Suurt osa hiina rahvamasside poliitilises ja kultuurilises kasvatustöös omavad mitmesugused kultuurimajad, klubid, isetegevusringid, rahvamajad, raamatukogud, muuseumid jne. 1952.a. töötas Hiinas 75 raadiosaate jaama, kus antakse raadiosaateid edasi mitmesugustes hiina dialektides.[4] Kui Kuomintangi võimutsemise ajal välisimperialistid vedasid kümnetes tuhandetes kastides välja hiina maale, skulptuuriteoseid, portselan, nefriit ja elevandiluust kunstiesemeid, ameerika "turistid" omasid isegi spetsiaalseid aparaate templite seintest kunstiliste gravüüridega kaunistatud plaadikeste väljavõtmiseks,[5] siis rahvavõimu kehtestamisega tehti

---

1 "Народный Китай" № 23, 1952, lk. 18.

2 "Народный Китай" № 15, 1952, lk. 36.

3 V.t. Киноискусство стран народной демократии..., lk. 16

4

5 "Народный Китай" № 18, 1952, lk. 35.

В. Локтев. Искусство китайского народа. "Новое время" № 9, 1953, lk. 24.

lõpp niisugusele rahva kunstivarade röövimisele. Kõik templid ja teised kunstilised vaatamisväärsused on nüüd riigi kaitse all. Enamik endisi templeid ja losse muudeti muuseumideks. Näiteks endine Pekingi keisrite palee anti "Töötava rahva kultuuripaleena" hiina töötajate käsutusse. 1952.a. Hiinas oli avatud 40 muuseumi, 2436 klubi ja üle 6000 kultuurimaja.[1]

Suurt osa hiina ja nõukogude rahva sõpruse süvendamisel omab Ülehiinaline Hiina-Nõukogude Sõpruse Ühing, mis organiseerib Hiinas nõukogude filmide demonstreerimist, näitusi, loenguid, kontserte, vene keele õpperinge jne. Ühingu peasekretäri Tsian Tsiun-šui andmeil 1952.a. lõpul ühingu liikmete arv ulatus ligi 39 miljoni inimeseni, olles seega kõige massilisemaks organisatsiooniks Hiinas.[2]

Pidevalt tõuseb hiina rahva "... vormilt rahvusliku, sisult teadusliku ja suunalt massilise"[3] kultuuri tase. On täitunud J.V.Stalini sõnad, et "... mitteeuroopa rahvad on võimelised edasi viima tõeliselt eesrindlikku kultuuri ja tõeliselt eesrindlikku tsivilisatsiooni mitte sugugi vähem kui Euroopa rahvad".[4]

---

1 "Народный Китай", № 23, 1952, lk. 24.

2 "Правда", 5 ноября 1952 г.

3 Документы, lk. 62.

4 J.V.Stalin, Leninismi küsimusi, lk.155.

VI

Hiina Rahvavabariigi välispoliitilised suhted.

Hiina Rahvavabariigi moodustamine tähistas maailma demokraatlike riikide leeri suurt laienemist. Imperialismi leer oli kaotanud maailma suurima poolkoloniaalmaa, demokraatlik leer oli aga suurenenud ligi 500 miljoni elaniku võrra. Võitlus rahu ja demokraatia eest ühendab Hiina Rahvavabariiki "... kõigi rahuarmastavate ja vabadustarmastavate riikide ja maailma rahvastega - eelkõige Nõukogude Liidu, rahvademokraatia maade ja rõhutud rahvastega ..."[1] nagu märgitakse HRPKN üldises programmis.

Hiina Rahvavabariigi diplomaatilistest suhetest välisriikidega andis Mao Tse-dung 1. oktoobril 1949.a. Kesk-rahvavalitsuse deklaratsioonis järgmise seisukoha: "Meie valitsus soovib kehtestada diplomaatilised suhted iga välisriigiga, kes sooviks kinni pidada võrdsuse, vastastikuse tulu, suveräniteedi ja territoriaalse terviklikuse austuse põhimõttest"[2]. Hoolimata imperialistlike riikide katseist takistada Hiina Rahvavabariigil teiste riikidega sidemete loomist, ei jäänud Hiina Rahvavabariik isoleerituks ühekski päevaks. Juba järgmisel päeval peale Hiina Rahvavabariigi väljakuulutamist, s.o. 2. oktoobril 1949.a. teatas Nõukogude Liidu valitsus, et ta katkestab diplomaatilised suhted reaktsioonilise Jan Si-šani valitsusega Kantonis ja sõlmib diplomaatilised suhted Hiina Rahvavabariigi Kesk-rahvavalitsusega. Nõukogude Liit oli seega esimene riik, kes tunnustas Hiina Rahvavabariiki. 5. oktoobril 1949.a. Nõukogude Liidu Ülemnõukogu Presiidium määras nõukogude saadikuks Hiinasse sm. N.V.Roštšini, kuna Hiina Rahvavabariigi saadikuks NSV Liitu määrati Van Tsia-sjan.[3] Teadet Hiina Rahvavabariigi tunnustamisest NSV Liidu poolt tervitati Hiinas juubeldamisega kui nõukogude ja hiina rahva vankumatu sõpruse väljendust.

Ajavahemikul 1949.a. oktoobrist kuni 1950.a. aprillini sõlmis Hiina Rahvavabariigiga diplomaatilised suhted 22 riiki: Bulgaaria, Poola, Tšehhoslovakkia, Rumeenia, Ungari, Korea, Mongoolia, Saksa demokraatlik vabariik, Albaania, Birma, India, Inglismaa, Pakistan, Norra, Tseilon, Taani, Israel, Afganistan, Rootsi, Vietnam, Šveits ja Holland. Üks India ajaleht märgib sel puhul 1949.a. oktoobris: "Tingimustes, kus Nõukogude Liit tunnustas Hiina Rahvavabariiki, viimane aga kuulutas Tsiang

---

[1] Документы, lk.33-34.

[2] Idem, lk.66.

[3] Idem, lk.88.

Kai-ši kurjategijaks, meie valitsuse ülesandeks on - kiiresti tunnustada Hiina rahvademokraatlikku valitsust. Kõige tihedamad sidemed Hiina Rahvavabariigi ja India vahel on vajalikud nii Indiale kui ka ülejäänud Aasiale, kes püüab vabaneda Lääne tsivilisatsiooni ikkest"[1]. 1950.a. sügiseks tunnustas Hiina Rahvavabariiki juba 26 riiki.

Hiina Rahvavabariigi tunnustamine kapitalistliku Inglismaa poolt 1950.a. jaanuaris näitas ühelt poolt imperialistlike vastuolude süvenemist Inglismaa ja Ameerika-Ühendriikide vahel, teiselt poolt näitas see hiina rahva võidu ajaloolist paratamatust, millest aru said isegi mõned reaktsioonilised valitsused. Inglise valitsus ise püüdis oma sammu õigustada majanduslike eesmärkidega, mida näitab Londoni ajalehe "New Cronicle" järgmine avaldus 6. oktoobril 1949.a.: "Inglismaa omab Hiinas laiu majanduslikke huvisid. Kommunistliku režiimi tunnustamine või mittetunnustamine omab tema jaoks tähtsat tähendust kaubanduslike perspektiivide seisukohalt".[2]

Hoolimata diplomaatiliste suhete kehtestamisest Hiina Rahvavabariigiga, Inglise valitsus jatkab endiselt vaenulike aktide organiseerimist hiina rahva vastu. Inglise valitsus õhutab vaenulikku suhtumist hiina kodanikesse Hongkongis ja lubab kuomintangi spioonidel tungida Hongkongi kaudu Hiina Rahvavabariigi territooriumile õõnestustöö arendamiseks, toetab Ameerika Ühendriikide poliitikat Kuomintangi "valitsuse" varustamisel Taivanil ja Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis Kuomintangi kui Hiina "esinduse" tunnustamisel. Inglise valitsuse poliitika Hiina suhtes on täielikus vastuolus sõnade ja tegude vahel.

Ameerika Ühendriikide reaktsioonilist seisukohta Hiina Rahvavabariigi suhtes väljendas tabavalt senaator Vandenberg, kes märkis, et Ameerika Ühendriigid pigem tunnustavad frankistlikku Hispaaniat kui Hiina Rahvavabariiki.[3] Enamik maailma rahvaid siiski tunnustavad Hiina Rahvavabariiki. 1950.a. jaanuaris juba ÜRO Julgeolekunõukogu 5 liiget, kuigi Julgeolekunõukogu istungitest võttis osa võimult kukutatud Kuomintangi esindaja, tunnustasid Hiina Rahvavabariiki. "Ei saa ignoreerida suurt rahvast, kuidas seda ka tahaksid imperialistliku laagri tegelased".[4]

Suurima tähtsuse Hiina välispoliitilistes suhetes omas sõpruse, liidu ja vastastikuse abistamise lepingu sõlmimine Nõukogude Liidu valitsusega 14. veebruaril 1950.a. Moskvas. Hiina delegatsioon Mao Tse-dungi juhtimisel sõitis juba 1949.a. detsembris Moskvasse, kus algasid läbirääkimised 1950.a. veebruaris. Moskvasse saabumisel 16.detsembril 1949.a. Mao Tse-dung oma tervituskõnes jaamas märkis: "Hiina ja NSV Liidu suurte rahvaste vahel eksisteerib sügav ja kindel sõprus. Praegu 30 aasta jooksul nõukogude rahvas ja Nõukogude valitsus üksmeelselt osutasid abi hiina rahva vabastamisel. Seda vennalikku abi nõukogude

---

1 Г.В. Эренбург, Очерки национально-освободительной борьбы китайского народа, lk.212.

2 Idem, lk.231.

3 В.Аварин, Успехи Китайской Народной Республики, lk.28.

4 Учёные записки института востоковедения, т.П, lk.91.

rahva ja Nõukogude valitsuse poolt, mida austas hiina rahvas raskeil katsumuspäevil, mitte kunagi ei unustata".[1]

Läbirääkimistel Nõukogude valitsust esindas J.V.Stalin ja A.Võšinski, kuna Hiina Rahvavabariiki esindasid Mao Tse-dung ja Tšou En-lai. Läbirääkimised toimusid sõbralikus vastastikuse mõistmise õhkkonnas ja lõppesid 14.veebruaril 1950.a. Kremlis kolme dokumendi allakirjutamisega. Esimene neist on sõpruse, liidu ja vastastikuse abistamise leping. Nõukogude Liidu ja Hiina Rahvavabariigi vahel, teine - kokkulepe Tšangtšuni raudtee, Port-Arthuri ja Dalni kohta, kolmas - kokkulepe Nõukogude valitsuse poolt Hiinale antava krediidi suhtes. Peale mainitud küsimuste märgiti Nõukogude-Hiina kommünikees, et 14. augusti 1945.a. leping Hiina ja Nõukogude Liidu vahel kaotab maksvuse ja mõlema riigi valitsused peavad tunnustama Mongoolia Rahvavabariigi sõltumatust 1945.a. referendumi tulemusena.[2] Samuti võeti vastu otsus Mandžuuria varanduste ja Pekingi sõjaväelise linnaosa hoonete kohta, mis sõja ajal Jaapaniga sattusid Nõukogude Liidu kätte, nende üleandmisest Hiina Kesk-rahvavalitsusele.

Sõpruse, liidu ja vastastikuse abistamise lepingu peamine eesmärk on - tugevdada Nõukogude Liidu ja Hiina Rahvavabariigi vastastikust koostööd ja sõprust ning takistada Jaapani või mõne teise riigi poolt agressiooni kordumist. Leping peab "... kindlustama pikka rahu ja üldist julgeolekut Kaug-Idas ja kogu maailmas vastavalt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhimõtetele ja eesmärkidele."[3] Lepingu art.1 on märgitud, et "juhul kui üks lepinguosaline saab kallaletungi osaliseks Jaapani poolt või temaga liidus olevate riikide poolt ja ta osutub seega sõjaseisukorras olevaks, annab teine lepinguosaline viivitamatult sõjalist ja muud abi kõigi tema käsutuses olevate vahenditega"[4]. Samuti märgitakse lepingus, et mõlemad lepinguosalised peaksid saavutama võimalikult lühikese aja jooksul koos Teise Maailmasõja teiste liitlasriikidega rahulepingu Jaapaniga.[5] Kumbki lepinguosaline ei tohi sõlmida lepingut, mis oleks suunatud teise lepinguosalise vastu. Mõlemad lepinguosalised konsulteerivad teineteisega tähtsates rahvusvahelistes küsimustes, mis puudutavad mõlema riigi - Hiina Rahvavabariigi ja Nõukogude Liidu huve. Mõlemad lepinguosalised arendavad ja tugevdavad tihedaid majanduslikke ja kultuurilisi sidemeid võrdõiguslikkuse ja vastastikuse riikliku suveräniteedi ning territoriaalse tervislikkuse austamise põhimõtetel. Sõpruse, liidu ja vastastikuse abistamise leping sõlmiti mõlema riigi vahel 30 aastaks.

Teises dokumendis märgitakse, et peale 1945.a. on Kaug-Idas toimunud põhilised muudatused poliitilistes suhetes, nimelt "... imperialistlik Jaapan on saanud lüüa; reaktsiooniline Kuomintangi valitsus on kukutatud; Hiina on muutunud rahvademokraatlikuks vabariigiks. Hiinas loodi

---

1 Г.В.Эренбург, Очерки национально-освободительной борьбы китайского народа, lk.235.

2 Документы, lk.110.

3 Idem, lk.111.

4 Idem, lk.112.

5 Документы, lk.113-114.

uus Rahvavalitsus, mis ühendab kogu Hiina, arendab Nõukogude Liiduga sõpruse ja koostöö poliitikat..."[1] Uus olukord võimaldas ka uut moodi läheneda Tšangtšuni raudtee, Port-Arthuri ja Dalni küsimustele. Kokkuleppe 1. artikli järgi Nõukogude valitsus annab Hiina Kesk-rahvavalitsusele kõik oma õigused Tšangtšuni raudtee ühise haldamise kohta ühes raudteele kuuluva varandusega peale rahulepingu sõlmimist Jaapaniga, kuid mitte hiljem kui 1952.a. lõpul.[2] Kuni mainitud ajani jääb Tšangtšuni raudtee endiselt mõlema riigi ühise halduse alla. Kokkuleppe 2. artikli järgi Port-Arthuri mereväebaasist viiakse nõukogude väed välja ja selle rajooni ehitused antakse üle Hiina Rahvavabariigi Kesk-rahvavalitsusele peale Jaapaniga rahulepingu sõlmimist, kuid mitte hiljem kui 1952.a. lõpul. Kuni mainitud tähtajani määratakse Nõukogude Liidu ja Hiina valitsuste poolt võrdne arv sõjaväe esindajaid Hiina-Nõukogude ühendatud sõjaväelise komisjoni organiseerimiseks, mis esindab mõlema riigi huvisid Port-Arthuri rajoonis. Juhul, kui Jaapan või mõni teine riik tungib kallale lepinguosalisele riigile, siis Hiina Rahvavabariigi ja Nõukogude Liidu valitsuste ettepanekul Port-Arthuri mereväebaas jääb mõlema riigi ühisele haldamisele ühistes huvides võitluses agressiooni vastu. Kokkuleppe 3. artikli järgi Dalni sadama küsimus tuleb läbivaatamisele peale rahulepingu sõlmimist Jaapaniga. Dalni varandused, mis olid ajutiselt Nõukogude Liidu käes rendil, antakse üle Hiina Kesk-rahvavalitsusele 1950.a. jooksul.

Kolmanda dokumendi järgi Nõukogude Liidu valitsus annab Hiina Rahvavabariigi valitsusele krediiti 300 miljoni ameerika dollari ulatuses arvestusel, et 35 ameerika dollarit vastab untsi puhtale kullale. Nõukogude valitsus, arvestades Hiina erakordset laostumist pikaajalise sõjategevuse tagajärjel, on nõus andma krediiti 1%-ga aastas. Krediit antakse Hiinale 5 aasta jooksul alates 1. jaanuarist 1950.a. igal aastal 1/5 krediidist Nõukogude Liidust sisseseadete ja materjalide ostmiseks, näiteks sisseseadete ostuks Hiina elektrijaamadele, metallurgia- ja masinaehitustehastele, kaevandustele, raudteele jm. Mainitud seadete hulk, nomenklatuur, hinnad ja tähtajad määratakse kindlaks mõlema lepinguosalise poolt. Hiina Rahvavabariik kustutab oma võla toorainete, tee, kulla ja ameerika dollarite saatmisega Nõukogude Liitu ajavahemikul 31. detsembrist 1954.a. kuni 31. detsembrini 1963.a., igal aastal 1/10 summast. Hiina Rahvapank ja Nõukogude Liidu Riigipank alustavad erilist arvepidamist mõlema lepinguosalise saadete kohta.

Mainitud kolme dokumendi allakirjutamine omas suurt rahvusvahelist tähtsust. Algas uus etapp rahvusvahelistes suhetes rahu ja demokraatia leeri tugevdamise tähe all, mis purustas igasugused imperialistide illusioonid Nõukogude Liidu ja Hiina Rahvavabariigi vaheliste vastuolude tekkimisest. "See leping ja kokkulepped aitavad hiina rahvale tunnetada seda,

---

1 Idem, lk. 115. (Dokumentol)

2 Idem, lk.116-121.

ét ta ei ole üksi ja et osutatakse abi hiina majanduse taastamises ja arendamises"[1] nagu märkis läbirääkimiste lõppkõnes Tšou En-lai. Esimest korda Hiina sai abi võrdõiguslikkuse ja vastastikuse huvide austamise põhimõtetel, mis oli täiesti vastupidine endistele orjastavatele lepingutele välisriikide poolt. Nõukogude riik, kes lähtub mittevahelesegamispoliitikast, teiste riikide sisemistesse asjadesse, annab omakasupüüdmatult sõbralikku abi suurele naabrile - hiina rahvale. Sm. Molotov oma esinemisel 10. märtsil 1950.a. märkis, et "... veebruaris sõlmitud vennaliku liidu leping NSV Liidu ja Hiina Rahvavabariigi vahel muudab Nõukogude-Hiina sõpruse ülemaailmse rahu kindlustamise ürituse niisuguseks suureks ja võimsaks jõuks, millega võrdset ei ole ega ole olnud inimkonna ajaloos".[2]

Teisiti suhtuvad Ameerika Ühendriigid Hiina Rahvavabariigi loovasse ülesehitustöösse. Ameerika imperialistid teostavad palavikulisi katseid kokku klopsida Aasia maade blokke, luua "kommunismivastast barjääri", mis hõlmaks Jaapani, Lõuna-Korea, Taivani, Filipiinid, Indoneesia, Siiami, kogu Kagu-Aasia ja India, mis oleks suunatud Nõukogude Liidu, Hiina Rahvavabariigi ja Aasia rahvaste vabastusliikumise vastu.

Olles saanud Hiina territooriumil otseste sõjaliste kaotuste osaliseks, püüdsid ameerika imperialistid oma kaotusi Kaud-Idas kompenseerida uute sõjaliste avantüüridega. 25. juunil 1950.a. alustasid ameerika imperialistid sõda Koreas, et orjastada Korea rahvas ja muuta Korea sõjaliseks platsdarmiks Hiina Rahvavabariigi ja Nõukogude Liidu vastu. 27. juunil 1950.a. Ameerika Ühendriikide president Truman andis ühtlasi käsu ameerika vägedele okupeerida Taivan ning jatkata interventsiooni Filipiinidel ja Vietnamis. Mao Tse-dung teatas 28. juunil 1950.a. vastuseks sellele jultunud läkitusele: "...Ühendriikide poolt oma tõelise imperialistliku näo avalik paljastamine on kasuks hiina rahvale ja Aasia rahvastele... Ameerika imperialismil ei õnnestu neid ei osta ega petta. Imperialism on väliselt tugev, kuid seesmiselt on ta nõrk, sest tal puudub rahva toetus"[3]. Ameerika vägede poolt maapõuevarade poolest rikka Hiina territooriumi osa - Taivani saare okupeerimine tähendas Trumani valitsuse poolt 1943.a. Kairo ja 1945.a. Potsdami rahvusvaheliste lepete jämedat rikkumist. Viimaste lepingute järgi, mida tunnustasid ka Ameerika Ühendriigid, kõik Jaapani poolt okupeeritud Hiina territooriumi osad nagu Mandžuuria, Taivan ja Kalurite saared antakse peale Jaapani kapituleerumist tagasi Hiinale. Ameerika Ühendriikidel ei ole mingit õigust neile aladele. "Hiinlased asusid Taivanil juba kaua aega enne seda kui Ameerika avastati Cristophor Kolumbuse poolt. Veel kaua aega enne seda kui Ühendriigid saavutasid iseseisvuse, Taivan oli Hiina territooriumi lahutamatuks osaks"[4], ütles

---

1 Документы, 1 lk. 125.

2 В.М.Молотов, Речь на собрании избирателей Молотовского избирательного округа города Москвы 10 марта 1950 г. 1 lk. 19-20

3 "Правда" 30 июня 1950 г.

4 У Сю-цюань, О вооруженной агрессии США против Китая, "За прочный мир, за народную демократию" 8 декабря 1950 г.

Hiina Kesk-rahvavalitsusnõukogu esindaja U Sin-tsinan oma süüdistuskõnes Julgeoleku nõukogu istungil 28. novembril 1950.a. Kui Ameerika Ühendriikide valitsus püüdis näidata, et Taivan võeti nende kaitse a lla Vaike ookeani "julgeoleku huvides", siis U Sin-tsinan andis õigustatult vastulöögi: "Kes öönestab julgeolekut Vaikse ookeani rajoonis? Kas Hiina relvastatud jõud tungisid Ameerika Havai saartele või ameerika relvastatud jõud tungisid Hiina Taivanile?"[1] U Sin tsinan paljastas teravalt ameerika imperialistide poliitikat Taivani ja Korea suhtes, ta viitas näiteks ameerika sõjavägede ülemjuhataja Mac Arthuri avaldusele 28. augustil 1950.a. selle kohta, et Taivan muudetakse ameerika rinde "tsentrumiks" Vaiksel ookeanil, et kindlustada ameerika "...lennuväe võimu kõigi Aasia sadamate üle Vladivostokist Singapurini"[2]. Ameerika VII merelaevastiku ja XIII lennuväe tungimine Taivanile on täiesti ebaseaduslik, ameerika imperialistide aktid hiina rahva vastu kannavad agressiivset iseloomu. U Sin -tsinan märkis, et hiina rahvas ei lepi niisuguse olukorraga, et hiina rahvas "...on täis otsustavust saada tagasi Taivan ja kõik teised territooriumid, mis kuuluvad Hiinale ja asuvad ameerika agressorite kätes".[3]

Võitluseks ameerika agressorite vastu, kes moodustavad otsese hädaohu hiina rahva kallilt kättevõidetud demokraatliku vabariigi piiridel ja kes on alustanud agressiooni Koreas sõbraliku naaberrahva vastu, annab ka hiina rahvas oma panuse. Alates 1950.a. oktoobrist tuhanded hiina rahva pojad ja tütred suunduvad vabatahtlikult Korea rindele, et võidelda õlg õla kõrval Korea patriootidega inglise- ja ameerika interventide vastu. "Kogu Hiina rahva sümpaatia, nagu kogu maailma laiade rahvamasside sümpaatia, on agressiooni ohvrite poolel, mitte aga ameerika imperialismi poolel,"[4] ütles Mao Tse-dung. Hiina vabatahtlike ülemjuhataja Koreas - kindral Põng De-huei nimetas õigustatult hiinlasi-võitlejaid Koreas "võitmatuks jõuks", kes ei karda ei vaenlase tehnilist üleolekut ega karme klimaatilisi tingimusi. Iga vabatahtlik on veendunud Korea patrioottide sõja õiglusest agressiooni vastu, iga hiina vabatahtlik teab, et olla oma kodumaa patrioot tähendab olla ka internatsionalist. Aidata Korea rahvast, tähendab kaitsta ka hiina revolutsiooni saavutusi. "Me ei ole üksi, kõik maailma rahuarmastavad rahvad on meie sõbrad ja see faktor kindlustab meile lõpliku võidu,"[5] ütles Põng De-huei.

Hiina rahva viha ameerika agressorite vastu suurendavad Ameerika Ühendriikide lennukite õhurünnakud Hiina Rahvavabariigi territooriumile.

---

1 "За прочный мир, за народную демократию" 8 декабря 1950 г.

2 Idem.

3 Idem.

4 И.Ермашев, op. lk. 614

5 Idem, lk.615.

Ainult ajavahemikul 27. augustist 31. detsembrini 1950.a. ameerika lennukid ületasid 328 korda 1400 lennukiga Hiina Rahvavabariigi piire ja heitsid pomme rahulikele hiina küladele ja linnadele, tappes ja haavates tuhandeid inimesi.[1] U Sin-tsinani andmeil ainult 10. novembrist kella 10.30 kuni 14. novembrini kl. 13.10-ni ameerika lennukid 28 korda 339 lennukiga ületasid Hiina piiri ning purustasid 168 maja."[2] Sm. G. Malenkov oma aruandekõnes NLKP XIX kongressil märkis, et Ameerika Ühendriikide "... õhujõud pommitavad Hiina territooriumi, rikkudes kõiki üldtunnustatud rahvusvahelise õiguse norme. Kõigile on teada, et NSV Liidu õhujõud kedagi ei pommita ja et NSV Liit ei ole vallutanud mingeid võõraid territooriume."[3] Hiina rahvas näeb, kes on ta õige sõber, kes vaenlane.

Kui 1950.a. lõpul Mac Arthur alustas ulatuslikku pealetungi Koreas, siis lõppes see peatselt ameeriklaste ja lisõnmanlaste põhjaliku lüüasaamisega, milleks oma panuse andsid ka hiina vabatahtlikud. "Hiina rahvuslike vabatahtlike kangelasteod, kes osutavad vastupanu Ameerika Ühendriikidele, abistavad Koread ja kaitsevad oma maju ja oma maad, väärivad kiitust. Kõik maa patrioodid - töölised ja talupojad, intelligents, tööstured ja kauplejad ühinesid kui üks mees ameerika imperialistliku agressiooni vastu,"[4] ütles Mao Tse-dung oma kõnes 3. detsembril 1950.a. ühel miitingul Tientsinis. Kogu hiina rahvas mobiliseerus võitluseks agressorite vastu. Hiina töötajate hulgas algas patriootlik liikumine töökohustuste paremaks täitmiseks, toodangu tõstmiseks jne. Põhja-, Kirde- ja Ida-Hiinas võtsid endale 1951.a. patriootlikke kohustusi umbes 50% elanikkonnast.[5] Patriootlike kohustuste täitmine tõstab masside poliitilist teadlikkust ja ühendab rahvamasse tihedamalt Kesk-rahvavalitsuse ümber. Paljudes hiina linnades inimesed ütlesid: "Patriootiliste kohustuste allakirjutamisega tekkis uus atmosfäär. Suurenes tootmine, paranes elu, paranes õppetöö, tugevnes ühtsus, vabanetakse halbadest harjumustest."[6] 1951.a. 4½ kuu jooksul hiina rahva poolt anti lubadus annetada 3927 miljardi juani suurune summa 2618 lahinglennuki ostmiseks.[7] 1951.a. oktoobriks 59% sellest summast oli juba realiseeritud.

---

1 А.Мякин, op. lk. 29

2 "За прочный мир, за народную демократию" 8 декабря 1950 г.

3 G. Malenkov, Aruandekõne ÜK(b)P Keskkomitee tööst partei XIX kongressile, lk. 27.

4 Ученые записки Института востоковедения, т.П, lk.55

5 "Правда" 26 октября 1951 г.

6 Idem.

7 Idem.

Hiina rahvas annab meeleldi toiduaineid, riideid, raha jm. annetusi korealaste ja hiina vabatahtlike jaoks. 1951.a. alguseks Ülehiinaline Rahukaitse ja ameerika agressiooni vastu võitlemise Komitee oli assigneerinud 20 miljardit juani teravilja, tekkide, kangaste jm. ostuks Korea rinde jaoks.[1] Kõik Hiina ühiskondlikud organisatsioonid saadavad Koreasse raha, igasuguseid kingitusi ja tuhandeid kaasatundvaid kirju. Hiina rahvas abistab igati agressiooni vastaseid võitlejaid. "Ajalugu näitab, et Korea rahvademokraatliku vabariigi ja Hiina saatused on tihedalt seotud omavahel. Üks riik ei või kaitsta ennast ilma teise abita... Päästa omanaabrit - tähendab päästa ennast. Et kaitsta meie kodumaad, me peame abistama Korea rahvast,"[2] märgitakse Hiina demokraatlike parteide ühises avalduses 4. novembril 1950.a.

Kõigi mainitud abinõude tarvitusele võtmine tõstis tunduvalt hiina vabatahtlike ja Korea rahvaarmeelaste võitlusjõudu, aitas neil saavutada uusi võite vaenlase üle. 1951.a. alguseks interventide väed Koreas löödi tagasi 38° paralleeli taha. Ajavahemikul 10. oktoobrist 1950.a. kuni 10. oktoobrini 1951.a. hiina vabatahtlike ja Korea rahvaarmeelaste poolt tapeti, haavati või võeti vangi üle 387 000 vaenlase sõduri ja ohvitseri, nende seas 176 000 ameerika sõdurit ja ohvitseri, hävitati ja vigastati 2310 vaenlase lennukit.[3] Vaenlase igakuised kaotused sel ajavahemikul ületasid 2,9 korda tema kaotused sõjategevuse esimese kolme kuu jooksul. "Võidud, mis on saadud Korea sõjas agressiooni vastu, näitasid, et ameerika imperialism on tugev ainult väliselt, sisemiselt aga ta on nõrk. Tegelikult on ta lihtsalt "paberist tiiger" ja tema agressiooni võib nurja ajada,"[4] ütles Hiina Rahvusliku Rahukaitse ja ameerika agressiooni vastu võitlemise Komitee esimehe asetäitja Põng Tšen HRPKN Ülehiinalise Komitee istungil 1951.a. oktoobris. 25. oktoobril 1951.a. HRPKN Ülehiinaline Komitee võttis vastu järgmised otsused[5]: Jätkata inimreservide ja materjalide ressursside mobiliseerimist abi osutamiseks hiina vabatahtlikele ja Korea rahvaarmeelastele; 2) Arendada ja tugevdada kasvatust patriootilises vaimus võitluseks ameerika agressiooni vastu ja abi osutamiseks Koreas; 3) Täielikult hävitada kõik spetsiaalsed agendid, spioonid jt., kes arendavad ameerika imperialismi huvides agressiivset tegevust Hiinas; 4) Arendada patriootilist liikumist toodangu suurendamiseks, majanduslikuks kõkkuhoiuks, ülesehitustöö laiendamiseks meie maal jm., et kindlustada võit

---

1 "Народный Китай" № 3-4, 1951, lk. 39.

2 А.Кузнецов, op. lk. 137-138.

3 "Правда", 26 октября 1951 г.

4 Idem.

5 А.Кузнецов, op. lk. 143.

ameerika agressiooni üle; 5) Arendada annetuste kogumise liikumist relvastumiseks; 6) Paremini hoolitseda sõjaväelaste ja sõjas langenute perekondade eest; 7) Laiendada ja tugevdada liikumist patriootiliste lepingute sõlmimiseks, Mainitud otsuste elluviimine tugevdas veelgi Koreas agressiooni vastu võitlejate rinnet, kindlustas majanduslikku ülesehitustööd Hiinas.

Hiina küsimus on alati tähtsat osa etendanud Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis. Hoolimata Hiina Rahvavabariigi Valitsuse protestidest, ÜRO-s jatkab tegevust Kuomintangi esindus. Ameerika imperialistide mahhinatsioonid on viinud selleni, et "Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, mis asutati kui rahu säilitamise kants, muudetakse sõja relvaks, uue maailmasõja vallapäästmise vahendiks"[1] nagu märkis J.V. Stalin. Hiina rahvas ei lepi niisuguse olukorraga ÜRO-s, ta nõuab rahvavalitsuse esindust sellesse rahvusvahelisesse organisatsiooni. "Kes püüab välja tõrjuda Ühinenud Rahvaste Organisatsioonist ligi 500 miljoni elanikkonnaga Hiinat, see paratamatulr murrab endal pea,"[2] Tšou En-lai. Nõukogude Liidu valitsus on alati toetanud Hiina Rahvavabariigi nõudeid. Protestiks Hiina Rahvavabariigi valitsuse nõudmiste mittetäitmise peale on Nõukogude Liidu esindajad isegi ajutiselt katkestanud osavõtu ÜRO istungjärkudest.[3] Ainult 1950.a. augustist sama aasta oktoobrini Hiina Kesk-rahvavalitsus saatis ÜRO Julgeolekunõukogusse 5 avaldust nõuetega ameerika imperialistide vägede viivitamatuks väljaviimiseks Koreast ja Taivanilt, agressiooni lõpetamist Hiina Rahvavabariigi vastu, Kuomintangi delegatsiooni väljaheitmist ÜRO-st jne., siiski on need nõuded jäänud seni tähelepanemata Wall-Streeti agressorite poolt. Vastupidi - oma interventsiooni laiendamise plaanide varjamiseks Kaug-Idas, ameerika imperialistidel jatkus julgust ja häbematust 1951.a. veebruaris lasta vastu võtta ÜRO pleenumil otsus Hiina agressoriks kuulutamise kohta. "Tegelikult peab olema kaotanud viimased südametunnistuse riismed, et väita,et Ameerika Ühendriigid, kes on haaranud Hiina territooriumist Taivani saare ja tunginud Koreasse Hiina piirideni, on kaitvaks pooleks, aga Hiina Rahvavabariik, kes kaitseb oma piire ja püüab

---

[1] И.В.Сталин, Беседа с корреспондентом "Правды", Москва, 1951 г., lk.10.

[2] "Правда", I октября 1950 г.

[3] В.Я.Аварин, Образование Китайской Народной Республики - великая победа китайского народа, lk. 12

tagastada endale ameeriklaste poolt anastatud Taivani saart - on agressor,"[1] ütles selle akti kohta J.V. Stalin. Nõukogude Liidu ja Hiina Rahvavabariigi valitsus paljastasid teravalt seda Ameerika Ühendriikide võtet. "Me ei soovi ühelegi maale kallale tungida, me ainult avaldame vastupanu imperialistlikule agressioonile, mis on suunatud meie maa vastu. Kõik teavad, et kui Ameerika väed ei oleks okupeerinud meie Taivani, ei oleks sisse tunginud Korea Rahvademokraatlikku Vabariiki ega tulnud oma rünnakutega meie kirdepiirideni, ei võitleks hiina rahvas ameerika vägede vastu. Kuid kuna ameerika röövvallutajad on meile kallale tunginud, pidime paratamatult tõstma võitluslipu agressiooni vastu. See oli absoluutselt vajalik ja täiesti õige,"[2] ütles Mao Tse-dung HRPKN Ülehiinalise Komitee III istungjärgul 1951.a. oktoobris.

Ameerika Ühendriikide vaenulik poliitika Hiina Rahvavabariigi suhtes avaldub ka Jaapani küsimuses. San-Francisco "rahukonverentsile 1951.a. ei kutsutud Hiina Rahvavabariigi esindust, kuigi Hiina sai kõige enam kannatada Teise Maailmasõja ajal Jaapani agressorite poolt. Kikkudes jämedalt Kairo, Jalta ja Potsdami kokkuleppeid, Ameerika Ühendriikide valitsuse dikteerimisel kirjutati alla 8. septembril 1951.a. San-Franciscos separaatne "rahuleping" Jaapaniga. Selle lepinguga püütakse õigustada ameeriklaste poolt röövellikult haaratud Hiina territooriumi osade - Taivani, Kalurite jt. saarte okupeerimist. Nõukogude Liidu valitsus keeldus niisugusele agressiivsele dokumendile alla kirjutamast. Koos Nõukogude Liidu ja Hiina Rahvavabariigi valitsusega protestisid San-Francisco "rahulepingu" vastu India, Korea, Vietnami, Birma, Mongoolia Rahvavabariigi ning Kagu- ja Kesk-Euroopa rahvademokraatlike riikide valitsused. Kohe pärast "rahulepingu" kinnitamist, Ameerika Ühendriikide valitsus sõlmis Jaapani reaktsioonilise Josida valitsusega "Ameerika-Jaapani julgeoleku pakti", mille elluviimine tähendab tegelikult Jaapani militariseerimist ja tema agressiooni võime taastamist Ameerika Ühendriikide kontrolli all. Niisugune leping ignoreerib täielikult hiina ja teiste aasia rahvaste elulisi huvisid. 340 miljonit inimest Hiina Rahvavabariigis kirjutasid alla deklaratsioonile, mis protesteerib Jaapani muutmiseks Ameerika Ühendriikide sõjabaasiks, vastu, nõuab Jaapani demilitariseerimist ja õiglase rahulepingu sõlmimist.[3] Tšou En-lai oma avalduses 1951.a. septembris Ameerika Ühendriikide poolt separaatse "rahulepingu" sõlmimise puhul Jaapaniga märkis: Hiina Rahvavabariigi Kesk-rahvavalitsus veel kord teatab, et niivõrd kui San-Francisco rahuleping Jaapaniga oli ette valmistatud, koostatud ja allakirjutatud ilma Hiina Rahvavabariigi osavõtuta, Kesk-rahvavalitsus loeb seda ebaseaduslikuks, mis ei oma jõudu ja mitte mingil viisil ei või seda

---

1 И.В.Сталин, Беседа с корреспондентом "Правды", lk. 10.

2 "За прочный мир, за народную демократию", 26 октября 1951 г.

3 Г.В.Ефимов, Борьба китайского народа за мир и строительство народно-демократического государства, lk. 29.

tunnustada."[1] Jaapani rahvas ei lepi ka niisuguse olukorraga, koos teiste aasia rahvastega protesteerib ta ameerika imperialistide poolt teostatava orjastamispoliitika vastu.

Ameerika imperialistide poolt organiseeritakse veel palju mitmesuguseid vaenulikke akte Kaug-Idas Hiina Rahvavabariigi vastu. Näiteks 1951.a. suvel sõlmitud nn. "Väike Vaikse ookeani pakt" Ameerika Ühendriikide, Austraalia ja Uus-Meremaa vahel on jällegi suunatud Hiina Rahvavabariigi, Nõukogude Liidu ja rahvavabastusliku liikumise vastu Aasias.[2] Samuti Ameerika Ühendriikide valitsuse poolt varustatud Kuomintangi väeosade tegutsemine Birmas on suunatud eeskätt Hiina rahvademokraatliku korra vastu. Kuigi Kuomintangi Tšiang Kai-ši kliki esindus püüdis ÜRO-s väita, et tal puudub ühendus bandiitlike jõukudega Birmas, siiski faktid kõnelevad vastupidist. 1952.a. Birmas tegutses 6 Kuomintangi diviisi, neist 2 olid varustatud ameerika relvastusega.[3] Eriti Kengtungi rajoonis, mis asub Birma-Hiina piiri lähedal, Kuomintangi bandiidid ameerika ohvitseride juhtimisel sepitsevad uusi avantüüre Hiina Rahvavabariigi vastu. Birma rahvas nõuab otsustavalt Kuomintangi väeriismete väljaviimist Birma territooriumilt.

Hiina rahvas tervitas rõõmuga Nõukogude Liidu esindaja sm. Maliki ettepanekut ÜRO-s 23. juunil 1951.a. - alustada vaherahuläbirääkimisi Koreas.[4] Ameerika imperialistid, saanud suurte kaotuste osaliseks Koreas, olid sunnitud ettepaneku vastu võtma. Kuid vaherahuläbirääkimised, mis algasid 1951.a. juulis Kesonis ja jätkusid Paumõntsõnis kuni 1952.a. oktoobrini, ei annud soovitud tulemusi Ameerika poole mittevastutulelikkuse tõttu. Ameerika imperialistidel oli liig raske loobuda Korea sõjast saadavatest tuludest, nad püüdsid igati saboteerida vaherahuläbirääkimisi. Sõda Koreas kestis.

Hinnates ameerika interventsiooni perspektiive Koreas, J.V. Stalin oma intervjuus "Pravda" kirjasaatjaga juba 1951.a. veebruaris mainis, et "kui Inglismaa ja Ameerika Ühendriigid lõplikult ütlevad ära Hiina Rahvavalitsuse rahu ettepanekust, siis sõda Koreas võib lõppeda ainult interventide lüüasaamisega."[5]

---

1 "Правда" 20 сентября 1951 г.
2 А.Кузнецов, ор. lk. 140.
3 Г.В.Ефимов, Борьба китайского народа... lk. 27.
4 Г.В.Ефимов, Борьба китайского народа... lk. 27
5 И.В.Сталин, Беседа с корреспондентом "Правды", lk. 8.

Selleasemel, et jõuda vaherahu kokkuleppele Koreas, ameerika imperialistid võtsid 1952.a. kevadel kasutusele inimsoo hävitamise barbaarseima vahendi - bakterioloogilise relva. Ainult ajavahemikul 28. jaanuarist 31. märtsini 1952.a. ameerika lennukitelt heideti 804 korda Korea ja Hiina territooriumile bakterioloogilisi pomme ja bakteritest nakatatud putukaid ning esemeid.[1] Hiina Rahvusliku Rahukaitse ja ameerika agressiooni vastu võitlemise Komitee esimees Go Možo paljastas oma ettekandes Ülemaailmse Rahunõukogu büroo istungjärgul 29. märtsil 1952.a. teravalt Ameerika Ühendriikide poolt alustatud bakterioloogilist sõda Kaug-Idas.[2] Kuigi Ameerika Ühendriikide valitsus püüab keelduda tunnustamast tema poolt bakterioloogilise relva kasutamist, Go Mo-žo tõi esile palju fakte ja andmeid, mis kõnelevad ameerika imperialistide kahjuks. Ameerika imperialistid tegid ettevalmistusi bakterioloogiliseks sõjaks, juba Teise Maailmasõja ajal ja jätkasid tegelikult sel alal Jaapani poolt pooleli jäänud üritust. Go Mo-žo näitab, et ameerika "spetsialistid" olid hästi teadlikud sellest, et bakterid võivad nakatada ka nende kasutajaid, mistõttu ameerika ja Li Sõn-mani vägede sõduritele ja ohvitseridele tehti massiliselt kaitsesüstimisi kollase palaviku, katku jt. haiguste vastu, mis on puht Ameerika haigusteks ja tavaliselt Korea ning Hiina tingimustes ei esine. Ameerika "spetsialistide" poolt tehti bakteritega katseid eriti massiliselt hiina vabatahtlike ja Korea rahvaarmeelaste sõjavangide kallal. "Iga päev 3000 katset,"[3] märgiti ühes ameerika ajakirjas 1951.a. aprillis. Kuid ka kõige barbaarsemad relvad ei suutnud alistada Korea ja Hiina rahvast Ameerika Ühendriikide võimu alla, kõige toorem käitumine sõjavangidega ei murdnud hiina vabatahtlike ja korea rahvaarmeelaste võitlusvaimu. "Me oleme täis otsustavust koos kõigi rahuarmastavate rahvastega võidelda lõpuni ameerika agressorite nende kuritegelike tegude lõpu tegemise eesmärgil,"[4] ütles Go Možo.

Kui Ameerika Ühendriikide valitsus pidevalt arendab vaenulikke akte Hiina Rahvavabariigi vastu, siis Nõukogude Liit ei ole kunagi unustanud täitmast oma välispoliitilisi kohustusi Hiina suhtes. 14. veebruari 1950.a. lepingu alusel algasid 1952.a. septembris Hiina Rahvavabariigi ja Nõukogude Liidu vahel uued läbirääkimised, mille tulemusena kinnitati 15. septembril 1952.a. kokkulepe Tšangtšuni raudtee üleandmisest Hiina Rahvavabariigile mitte hiljem kui 1952.a. lõpul - ja Port Arthuri mereväebaasi ühise haldamise pikendamise kohta. "Pärast Jaapani loobumist kõigipoolse rahulepingu sõlmimisest ja pärast seda kui ta sõlmis separaatse lepingu Ameerika Ühendriikidega ja mõnede teiste maadega, mille tõttu Jaapan ei oma ja nähtavasti ei taha omada rahulepingut Hiina Rahvavabariigiga ja Nõukogude Liiduga, on tekkinud rahu üritusele ohtlikud tingimused, mis on sood-

---

1 А.Кузнецов, op. cit. lk. 142

2 "Правда", I апреля 1952 г.

3 "Правда", I апреля 1952 г.

4 Idem.

sad agressiooni kordumisele"[1], märgitakse NSV Liidu välisministri A.J. Võšinski noodis, Hiina Rahvavabariigi RAN peaministrile Tšou En-laile 15. septembril 1952.a. Lähtudes uutest rahvusvahelistest olukordadest, Hiina Kesk-rahvavalitsus palus Nõukogude valitsust pikendada 14. veebruari 1950.a. kokkuleppes ette nähtud aega Port Arthuri mereväebaasi ühise haldamise kohta kuni rahulepingu sõlmimiseni Hiina Rahvavabariigi ja Jaapani ning Nõukogude Liidu ja Jaapani vahel. Nõukogude valitsus avaldas nõusoleku Hiina Rahvavabariigi mainitud ettepaneku täitmise suhtes.

Nõukogude-Hiina 15. septembri 1952.a. kommünikee alusel, 31. detsembril 1952.a. Harbiinis kirjutati alla Nõukogude-Hiina segakomisjoni poolt lõpp-protokollile Tšangtšuni raudtee ja selle varade üleandmisest Hiina Rahvavabariigile. "Hiina Tšangtšuni raudtee Nõukogude-Hiina ühing, mis loodi mõlema poole võrdõiguslikkuse ja mõlema poole suveräänsetest õigustest vastastikuse lugupidamise printsiipide alusel, saavutas tõsist majanduslikku edu ja progressi jaapani militaristide ja kuomintanglaste poolt purustatud raudteemajanduse taastamises ja arendamises. Nõukogude ja Hiina raudteelaste ühine tegevus, mis kulges sõbraliku koostöö õhkkonnas, oli tõsiseks panuseks võrdõiguslikkuse ja vastastikuse abistamise printsiipidele rajatud Nõukogude-Hiina sõpruse edasisesse tugevnemisesse"[2], märgitakse lõpp-protokollis. Tšangtšuni raudtee üleandmine Hiina Rahvavabariigile näitab Nõukogude Liidu suurt lugupidamist hiina rahva rahvusliku sõltumatuse ja rahvuslike õiguste ning huvide vastu. Selle akti peamine rahvusvaheline tähtsus aga seisneb hiina ja nõukogude rahva sõpruse edasises tugevnemises. "Suur sõprus Nõukogude Liidu ja Hiina Rahvavabariigi vahel on kindlaks tagatiseks uue agressiooni ohu vastu, võimsaks rahu kantsiks Kaug-Idas ja kogu maailmas,"[3] ütles J.V. Stalin.

1952.a. jooksul Korea rindel demokraatlikud jõud saavutasid märkimisväärset edu. Hävitati 240 000 vaenlase sõdurit ja ohvitseri, purustati või vigastati 5300 lennukit.[4] Nagu märgib hiina rahvuslike vabatahtlike Poliitilise osakonna ülema asetäitja Du Pin, demokraatlikud relvastatud jõud Koreas olid kindlustanud 1952.a. järgmistes tähtsates faktorites: 1) Oli paranenud sõjaline relvastus ja tehnika; 2) Korea ja hiina vägede komandörid ja võitlejad olid omandanud sõja tegevuse kestel rikkalikke kogemusi mitte ainult manöövrisõja, vaid ka positsioonisõja pidamiseks; 3) Oli loodud tugevad kaitse positsioonid; 4) Oli tõusnud võitlejate poliitiline teadlikkus patriotismi ja internatsionalismi tugevnemise vaimus;

---

1 "Noorte Hääl" 16. septembril 1952.a.

2 "Noorte Hääl" 3. jaanuaril 1953.a.

3 "Noorte Hääl" 3. jaanuaril 1953.a.

4 Ду Пин, Крепнет боевая мощь китайских народных добровольческих частей, "Народный Китай" № 3, 1953 lk. 12-15.

5) Rinne oli kindlustatud küllaldase hulga toidumõona ja lahingvarustusega. Mainitud faktorid tõstsid tunduvalt hiina vabatahtlike ja korea rahvaarmeelaste võitlusvõimet. Hiina vabatahtlike hulgast kerkis kangelane Huan Tsi-guan, kes nagu Nõukogude Liidu kangelane Aleksander Matrossov, kattis oma kehaga vaenlase kuulipilduja toru ning ohverdas sellega oma elu, samuti hiina rahvas mälestab igavesti kangelasi Sun Tsan-juani, Tsin Sao-juni jt., kes ohverdasid oma elu kodumaa vabaduse eest võitluses agressorite vastu. Hiina ja Korea rahva vääramatust sõprusest kõneleb näiteks korealase Pak Te Geni kangelastegu, kes ameeriklaste poolt teostatava õhurünnaku ajal kattis oma kehaga haavatud hiina vabatahtliku, ise hukkus, kuid päästis viimase; hiina vabatahtliku Lo Šen-tsjao kangelastegu, kes uppus jõkke, päästes korea poisikest jne. Korea ja hiina rahvast seob võitlus ühise vaenlase vastu, võitlus ühiste eesmärkide eest. Mõlema rahva poolt vastastikune teineteise abistamine sõpruse ja vennaliku koostöö põhimõtetel loob Kaug-Idas tugeva kantsi võitluses rahu ja demokraatia eest.

Tänu Nõukogude valitsuse juhtide initsiatiivile, alustati 1953.a. aprillis uusi vaherahuläbirääkimisi Koreas. Viidi läbi haigete ja haavatud sõjavangide vahetamine ja vaherahuläbirääkimiste edasine käik näitab, kas Ameerika Ühendriikide valitsus tahab rahu sõlmida õiglastel alustel või mitte. Kogu maailma rahuarmastavad rahvad toetavad palavalt rahu kehtestamist ja kindlustamist Kaug-Idas.

Hiina Rahvavabariigi välispoliitika põhimõteteks jääb alati "...sõltumatuse, vabaduse, territooriumi terviklikkuse ja maa suveräniteedi kindlustamine, kestva rahu kaitsmine kogu maailmas, sõbraliku koostöö toetamine kõigi maade rahvastega ja võitlus imperialistliku agressiooni poliitika ning sõja vastu,"[1] nagu seda selgejooneliselt märgitakse HRPKN üldises programmis.

---

[1] Документы, lk.48.

VII

L õ p p s õ n a.

Hiina rahva võit on Marxi, Engelsi, Lenini ja Stalini õpetuse uueks võiduks ja sellele õpetusele tugineva Hiina Kommunistliku Partei poliitika suureks triumfiks. Mitte asjatult ei ütelnud J.V.Stalin NLKP XIX kongressil, et "nüüd, kus Hiinast ja Koreast Tšehhoslovakkia ja Ungarini on ilmunud uued "löögibrigaadid" rahvademokraatiamaade näol, - nüüd on meie partei võitlus läinud kergemaks, ja ka töö on hakanud minema ladusamalt".[1] Maailma rahuleer - Nõukogude Liit, Hiina Rahvavabariik ja teised rahvademokraatlikud riigid haaravad nüüd üle 800 miljoni inimese, s.o. 1/3 kogu inimkonnast.

Hiina rahvas annab julgelt oma panuse ülemaailmsesse rahuüritusse, sest ta teab, et ainult siis "rahu saab säilitatud ja kindlustatud, kui rahvad võtavad rahu säilitamise oma kätte ja kaitsevad seda lõpuni"[2] nagu märkis J.V.Stalin.Stokholmi rahuüleskutsele kirjutas Hiinas alla üle 230 miljoni inimese ja Ülemaailmse Rahunõukogu läkitusele rahupakti sõlmimisest 5 suurriigi vahel - 344 miljoni inimest[3], s.o. 72% kogu Hiina Rahvavabariigi elanikkonnast, mis näitab hiina rahva kustumatut tahet võidelda rahu eest kogu maailmas. Hiina rahva esindajad võtsid osa Varssavi ülemaailmsest rahupooldajate kongressist 1950.a., Berliini ülemaailmsest noorsoo rahukaitse festivalist 1951.a., Vaikse ookeani maade ja Aasia rahvaste rahupooldajate kongressist 1952.a. jne. - kõikjal kõlab hiina rahva hääl koos teiste rahuarmastavate rahvastega. Hiina rahvas teab, et kaitstes rahu, kaitseb ta ühtlasi oma elu- ja verehinnaga kättevõidetud võidu saavutusi, rahvademokraatliku revolutsiooni tulemusi. Hiina rahvas ei taha sõda, liiga elavalt mäletab ta hiljutise sõja koledusi oma kodumaa territooriumil, liiga valusaid haavu on löönud sõda Hiina rahvamajandusele. Veelgi tihedamalt liitub hiina rahvas Nõukogude Liidu rahvaga ja teiste rahuarmastavate riikide rahvastega võitluseks igasuguse agressiooni vastu, võitluseks uue sõja õhutamise vastu. "... Liiga suured on rahu eest seisvad ühiskondlikud jõud selleks, et Churchilli õpilased agressiooni alal suudaksid neist võitu saada ja nad uue sõja poole pöörata,"[4] ütles J.V.Stalin juba 1948.a. Uue maailmasõja õhutajate plaanid leiavad rahuarmastavate rahvaste poolt väärika vastulöögi. "Mida rohkem kära teevad härrased uue sõja õhutajad, seda enam tõukavad nad endast ära

---

1 J.V.Stalin, Partei XIX kongressil peetud kõne, lk.8.

2 И.В.Сталин, Беседа с корреспондентом "Правды", lk.14.

3 А.Кузнецов, op.cit. lk.146.

4 A.Leontjev, op.cit., lk.34.

miljoneid lihtsaid inimesi kõigis maades ja seda kiiremini toimub nende härrade rahvusvaheline isoleerimine. Sellega üheaegselt tugevneb järjest rahvusvaheline rahu ja demokraatia pooldajate leer, mille avangardis seisab NSV Liit, ning muutub suureks ja võitmatuks jõuks,"[1] märkis V.M.Molotov Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 31. aastapäevale pühendatud kõnes.

Hiina Rahvavabariigi edusammud majanduslikul, poliitilisel ja kultuurilisel alal viimase kolme aasta jooksul demonstreerivad kogu maailmale vaba rahva loovaid jõude ja võimeid, mis on vabanenud igaveseks feodalismi ja imperialismi kammitsaist. Kogu maailma rahvad näevad, et ainult rahvademokraatliku korra tingimustes võib saavutada tõelist edu kõigil ühiskondlikel ja majanduslikel aladel. Hiina rahva elus on täitunud K. Marxi sõnad, et "... vastupidi vanale ühiskonnale tema majandusliku viletsuse ja poliitilise meeletusega sünnib uus ühiskond, mille rahvusvaheliseks printsiibiks on rahu".[2] Hiina rahva senised võidud kõigil aladel on saavutatud tänu Hiina Kommunistliku Partei targale juhtimisele, tänu Nõukogude Liidu ennastohverdavale abile ja tänu kogu maailma rahuarmastavate riikide toetusele. Ilma nende tähtsate faktorite olemasoluta hiina rahvas ei oleks kunagi jõudnud seniste saavutusteni. Kuid senised edusammud ei tähenda veel lõppeesmärgile jõudmist. Vastupidi, hiina rahva ees on veel palju raskeid ülesandeid lahendada nii riiklikel, majanduslikel kui kultuurilistel aladel, et jõuda Ida- ja Kesk-Euroopa rahvademokraatlike riikide ja lõpuks Nõukogude Liidu saavutusteni. Alates 1953.aastast Hiinas rakendatakse ellu esimest viisaastaku plaani, mis on suureks sammuks edasi Hiina Rahvavabariigi rahvamajanduse alal. Samuti 1953.a. viiakse Hiinas läbi üldised valimised Ülehiinalisse Rahvakogusse ja kohalikesse, rahvaesindajate kogusse, mis on suureks edusammuks Hiina Rahvavabariigi riikliku korralduse alal. 14. jaanuaril 1953.a. Mao Tse-dung võis KRVN istungil ütelda: "... Sõjalised tegevused madril on lõppenud, agraarreform põhiliselt lõpetatud, elanikkonna kõik kihid liitunud, mistõttu ... valmisid tingimused Ülehiinalise rahvaesindajate Kogu ja kõigi astmete rahvaesindajate kogude kokkukutsumiseks."[3] Kultuurilisel alal on Hiinas ette nähtud kirjaoskamatuse likvideerimine lähema 5 aasta jooksul, talupoegade hulgas lähema 10 aasta jooksul.[4] 1957.a. saab Hiinas töötama ligi 1 miljon algkooliõpetajat ja vähemalt 80% kõigist koolieealistest lastest võib õppida koolis.[5] Tunduvalt suureneb kesk- ja kõrgema haridusega inimeste

---

1 Idem, lk.49-50.

2 К.Маркс. Ф.Энгельс, Соч.,т.XШ, ч.П, lk.9.

3 Е.Ковалёв, Развитие народной демократии в Китае, "Новое время" № I6 I953, lk.8.

4 "Народный Китай" № 4 I953, lk.30.

5 "Народный Китай" № I-2 I952, lk.16.

arv. "Me loodame, et 7 - 10 aasta pärast Hiinas ilmuvad kümned tuhanded kõrgelt kvalifitseeritud intelligendid tööliste ja talupoegade klassist, kes etendavad tähtsat osa Hiina majanduse, kultuuri ja rahvusliku kaitse ülesehitustöös koos intelligentidega teistest sotsiaalsetest kihtidest, kes on otsustanud teenida oma kodumaad, rahvast, töölisi, talupoegi ja sõdureid,"[1] kirjutas Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee liige Lu Din-i 1950.a. 1953.a. eelarve järgi algkooli õpilaste arv Hiinas tõuseb 50 miljonini, keskkooli õpilaste arv 2,71 miljonini ja kõrgemate õppeasutuste üliõpilaste arv 917 000 inimeseni.[2] 1953.a. riigi poolt assigneeritavad summad rasketööstusesse suurenevad 47,31 %, raudtee transporti 88,93%, põllumajandusse 61,44% jne. Võrreldes 1952.a. summadega 1953.a. ehitatakse Hiinas rida uusi tehaseid ja 11 uut raudteed. Suureneb pidevalt tööstuse ja põllumajanduse toodang. "Me oma rajoonides mõne aastaga peame jõudma selleni, et igas perekonnas oleks teravilja tagavara, lehm, kaev, et iga inimene teaks tuhat hieroglüüfi, et igas külas oleks kooperatiiv, sepikoda, kool, arstiabi, kultuuribrigaad ... Kõigil peab olema küllaldaselt süüa, riideid ja elama tervet ja rõõmsat elu,"[3] ütles Mao Tse-dung 1948.a. Palju on juba mainitud eesmärkidest saavutatud, kuid ees on veel palju tööd nende saavutuste ületamiseks. Hiina rahva suurimaks eesmärgiks on jõuda Nõukogude Liidu saavutusteni. "... Nõukogude tänapäev - see on meie homme, Nõukogude Liidu tee - see on meie tee,"[4] ütles Hiina Teaduste Akadeemia president Go Mo-žo ühel miitingul Pekingis.

Raskeks löögiks kogu maailma rahuarmastavatele rahvastele ja nende seas ka hiina rahvale oli 5. märtsil 1953.a. Nõukogude Liidu suure juhi ja õpetaja J.V.Stalini surm. Lakkas tuksumast hiina rahva suure sõbra süda. Hiina rahva piiritut kurbust J.V.Stalini surma puhul väljendas Mao Tse-dung oma leinaläkituses järgmiste sõnadega: "Hiina rahvas mälestab alati tänuga seda suurt ja sügavat sõprust, millega seltsimees Stalin suhtus hiina rahvasse. Seltsimees Stalini kustumatu geenius valgustab alati seda teed, mida mööda läheb hiina rahvas."[5]

Hiina ja nõukogude rahva suur sõprus aitab üle saada paljudestki raskustest. Hiina rahvas koondub veelgi tihedamalt oma kommunistliku partei ümber, kes koos Nõukogude Liidu Kommunistliku Parteiga tugevdab edasist võitlust rahu, demokraatia ja sotsialismi eest.

"... Sellest ajast kui loodi tugev antiimperialistlik liit hiina ja nõukogude rahvaste vahel, kahe suurima riigi vahel maakeral, - rahu, demokraatia ja sotsialismi leer muutus suurimaks jõuks,"[6] ütles V.M. Molotov. See kahe suure rahva murdumatu sõprus internatsionaalse solidaarsuse vaimus innustab kogu maailma rahvaid edasisele võitlusele rahu ja demokraatia eest.

---

1 Лу Дин-и, Просвещение и культура в новом Китае, "За прочный мир, за Народную демократию" 1950 г.

2 "Новое время" № 9 1953, lk.3.

3 "Звезда" № 8 1949, lk.156.

4 Г.Ефимов, Из китайских записей, "Новое время № 15 1953, lk.18.

5 "Noorte Hääl" 9.märtsil 1953.a.

6 В.М.Молотов, Речь на собрании избирателей Молотовского избирательного округа города Москвы, lk.21.

VIII

Kasutatud kirjandus.

Marksismi-leninismi klassikute tööd.

1) Маркс, К. Капитал. Т. I
Ленинград, 1950

2) Маркс, К. Генеральный Совет международного Товарищества Рабочих о войне. К. Маркс, ф. Энгельс. Соч., т. XIII ч. II
Москва, 1940 lk. 5-11.

3) Ленин, В.И. Речь на собрании секретарей ячеек московской организации Р.К.П.(б) 26. ноября 1920 г. Соч., т. XXV Изд. 3
Ленинград, 1935 lk. 498-514.

4) Ленин, В.И. Статьи для №3 „Рабочей газеты". Соч., т. II Изд. 3.
Ленинград, 1937 lk. 487-504.

5) Ленин, В.И. Тетрадь „Г".
Тетради по империализму. Москва, 1939
lk. 163-212.

6) Ленин, В.И. Горючий материал в мировой политике. Соч., т. 15 Изд. 4.
Ленинград, 1947 lk. 159-165.

7) Ленин, В.И. („Пражская") Всероссийская конференция РСДРП 5-17 (18-30) января 1912 г.
Соч., т. 17 Изд. 4. Ленинград, 1948
lk. 403-435.

8) Ленин, В.И. Демократия и народничество в Китае. Соч., т. 18 Изд. 4. Ленинград, 1948
lk. 143-149.

9) Ленин, В.И. О карикатуре на марксизм и об „империалистическом экономизме".
Соч., т. 23 Изд. 4. Ленинград, 1949
lk. 16-64.

10) Ленин, В.И. Великий почин. Соч., т. 29
Изд. 4. Ленинград, 1950 lk. 377-400.

11) Ленин, В.И. Речь на совещании председателей уездных, волостных и сельских исполнительных комитетов московской губернии 15. октября 1920 г.
Соч., т. 31 Изд. 4. Ленинград, 1950 lk. 293-308.

12) Lenin, V. I. Hiina sõda.
Teosed, 4 kd. Tallinn, 1950 lk. 333-337.

13) Ülelüduliṣe Kommuniṣtliku (bolševike) partei ajaluqu. Tallinn, 1946.
= ÜK(b)P ajaluqu.

14) Stalin, J. Moskva linna Stalini valimisringkonna valijate valimiseelsetel koosolekutel peetud kõned. 11. detsembril 1937 ja 9. veebruaril 1946. Tallinn, 1947.

15) Сталин, И. В. Приветствие по случаю 800-летия Москвы. „Правда" 7. сентября 1947. г.

16) Stalin, J. Aruandekõne ÜK(b)P Keskkomitee tööst partei XVIII kongressil. Tallinn, 1948.

17) Stalin, J.V. Oktoobripööre ja rahvusküsimus. Teosed, 4. kd. Tallinn, 1948 lk. 150-161.

18) Stalin, J.V. Vene kommunistide strateegia ja taktika küsimustest. Teosed, 5. kd. Tallinn, 1948 lk. 155-174.

19) Stalin, J.V. ÜK(b)P XII kongress 17-25 aprillil 1923. Teosed, 5. kd. Tallinn, 1948 lk. 189-271.

20) Stalin, J.V. ÜK(b)P XIV kongress 18-31. detsembril 1925. Teosed, 7. kd. Tallinn, 1949 lk. 249-376

21) Stalin, J.V. Leninismi küsimustest. Teosed, 8. kd. Tallinn, 1949 lk. 13-86.

22) Stalin, J.V. Nõukogude Liidu majanduslikust olukorrast ja partei poliitikast. Teosed, 8. kd. Tallinn, 1949 lk. 112-142.

23) Stalin, J.V. Hiina revolutsiooni perspektiividest. Teosed, 8 kd. Tallinn, 1949 lk. 345-362

24) Stalin, J.V. Kommunistliku Internatsionaali Täitevkomitee VII laiendatud pleenum. Teosed, 9. kd. Tallinn, 1949 lk. 1-147.

25) Stalin, J. V. Hiina revolutsiooni küsimusi. Teosed, 9. kd. Tallinn, 1949 lk. 213-222.

26) Stalin, J. V. Vestlus Sun Jat-seni nimelise ülikooli üliõpilastega. Teosed, 9. kd. Tallinn, 1949 lk. 231-260.

27) Stalin, J. V. Hiina revolutsioon ja Kominterni ülesanded. Teosed, 9. kd. Tallinn, 1949 lk. 273-302.

28) Stalin, J. V. Märkmeid tänapäeva teemadel. Teosed, 9. kd. Tallinn, 1949 lk. 311-349.

29) Stalin, J. V. ÜK(b)P KeskKomitee ja KeskKontrollKomisjoni ühine pleenum 29. juulist 9. augustini 1927. Teosed, 10. kd. Tallinn, 1950 lk. 1-90.

30) Stalin, J. V. Vene opositsiooni poliitiline pale. Teosed, 10. kd. Tallinn, 1950 lk. 149-164.

31) Stalin, J. V. Oktoobrirevolutsiooni rahvusvaheline iseloom. Teosed, 10. kd. Tallinn, 1950 lk. 231-243.

32) Stalin, J. V. ÜK(b)P XV Kongress 2-19. detsembrini 1927. Teosed, 10. kd. Tallinn, 1950 lk. 261-360

33) Stalin, J. V. KeskKomitee poliitiline aruanne ÜK(b)P XVI Kongressile. Teosed, 12. kd. Tallinn, 1952 lk. 229-361

34) Stalin, J. V. Leninismi alustest. Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952 lk. 1-69.

35) Stalin, J. V. Dialektilisest ja ajaloolisest materialismist. Leninismi küsimusi. Tallinn, 1952 lk. 503-526.

36) Stalin, J. Sotsialismi majandusprobleemid NSV Liidus. Tallinn, 1952

37) Stalin, J. V. Partei XIX kongressil peetud kõne. Tallinn, 1952

38) Сталин, И. В. Беседа с корреспондентом „Правды". Москва, 1952.

Väljapaistvate NSV Liidu ja Hiina Rahvavabariigi riigitegelaste kirjutised.

39) Malenkov, G. M. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 32. aastapäev. „Rahva Hääl" 7. novembril 1949.

40) Malenkov, G. Aruandekõne Ü.K.(b)P Keskkomitee tööst partei XIX kongressile. Tallinn, 1952.

41) Ždanov, A. Rahvusvahelisest olukorrast. Tallinn, 1948

42) Молотов, В. М. Речь на собрании избирателей молотовского избирательного округа города Москвы 10. марта 1950 года. Москва, 1950.

43) Мао Цзе-дун. Биографический очерк. Москва, 1939.

44) Мао Цзе-дун. Революционные силы всего мира сплачиваются для борьбы с агрессией империализма. „За прочный мир, за народную демократию" 1. ноября 1948 г.

45) Мао Цзе-дун. О диктатуре народной демократии. Москва, 1949

46) Мао Цзе-дун. Борьба за коренное улучшение финансового и экономического положения государства. „Правда" 15. июня 1950 г.

47) Мао Цзе-дун. Доклад об обследовании крестьянского движения в провинции Хунань. Избранные произведения Соч., Т. I Москва, 1952 кн. 33-94

48) Мао Цзе-дун. Стратегические вопросы революционной войны в Китае (декабрь 1936 года) Избранные произведения Соч., Т. I Москва, 1952 кн. 305-430.

49) Мао Цзе-дун. Задачи Коммунистической партии Китая в период антияпонской войны (3. мая 1937 года). Избранные произведения Соч., Т. I Москва, 1952 кн. 447-485.

50) Чжоу Энь-лай. За укрепление и развитие успехов китайского народа. „Правда" 1. октября 1950 г.

51) Лю Шао-ци. Об аграрной реформе в Китае. „За прочный мир, за народную демократию" 21. июля 1950 г.

52) Чжу Де. Освободительная борьба китайского народа. „За прочный мир, за народную демократию" 1. сентября 1949 г.

53) Пын Чжэнь. Великий китайский народ в лагере мира и демократии. „За прочный мир, за народную демократию" 27. апреля 1951 г.

54) Ч Сю-цюань. О вооруженной агрессии США против Китая. «За прочный мир, за народную демократию" 8. декабря 1950 г.

Dokumentide publikatsioonid.

(Lühendid kasutatud alates teistkordsest viitamisest)

55) Законодательные акты Китайской Народной Республики. Москва, 1952
= Законодательные акты.

56) Образование Китайской Народной Республики. Документы и материалы. Москва, 1950
= Документы.

Ajakirjandus.

57) „Rahva Hääl" 26. juunil 1949. a.
58) " " 7. detsembril 1949. a.
59) „Noorte Hääl" 8. mail 1952. a.
60) " " 31. mail 1952. a.
61) " " 16. septembril 1952. a.
62) " " 1. oktoobril 1952. a.
63) " " 20. novembril 1952. a.
64) " " 3. jaanuaril 1953. a.
65) " " 4. märtsil 1953. a.
66) " " 9. märtsil 1953. a.
67) " " 26. märtsil 1953. a.
68) " " 28. aprillil 1953. a.
69) „За прочный мир, за народную демократию" 26. октября 1951 г.
70) „Правда" 27. июня 1946 г.
71) " 6. января 1948 г.

72)	„Правда"	16. июня	1950 г.
73)	"	25. июня	1950 г.
74)	"	30. июня	1950 г.
75)	"	3. июля	1950 г.
76)	"	23. сентября	1950 г.
77)	"	3. сентября	1951 г.
78)	"	20. сентября	1951 г.
79)	"	1. октября	1951 г.
80)	"	26. октября	1951 г.
81)	"	30. ноября	1951 г.
82)	"	1. апреля	1952 г.
83)	"	16. сентября	1952 г.
84)	"	19. сентября	1952 г.
85)	"	27. ноября	1952 г.
86)	"	29. декабря	1952 г.

87)	„Большевик"	№18	1952 г.	лл. 66-71
88)	„Народный Китай"	№3-4	1951 г.	л. 39.
89)	" "	№7-8	1951 г.	л. 7.
90)	" "	№9-10	1951 г.	лл. 18.
91)	" "	№13-14	1952 г.	лл. 42.
92)	" "	№15	1952 г.	лл. 36.
93)	" "	№17	1952 г.	лл. 5-6.
94)	" "	№21	1952 г.	лл. 10-12.
95)	" "	№24	1952 г.	лл. 3-5.
96)	" "	№2	1953 г.	лл. 17-23.
97)	" "	№4	1953 г.	лл. 29-30
98)	„Новое время"	№37	1949 г.	лл. 20
99)	" "	№9	1953 г.	лл. 3.

Erikirjandus.

100) Borman, A. Elitadest uut, õnnelikku elu. „Edasi" 1. juulil 1952.

101) Clegg, A. Neues China - Neue Welt. Berlin, 1950. = A. Clegg.

102) Dubin, V. Ülesehitustöö" vabas Hiinas. „Edasi" 10. septembril 1952.

103) Harkov, V. Looduse ümberkujundamine uues Hiinas. „Rahva Hääl" 18. oktoobril 1952.

104) Ivašin, I.F. Suur Sotsialistlik Oktoobirevolutsioon ja maailma lõhenemine kaheks süsteemiks. Tallinn, 1952. = I.F. Ivašin.

105) Leontjev, A. Kapitalismi üldkriisi edasine teravnemine pärast Teist maailmasõda. Tallinn, 1950 = A. Leontjev.

106) Nikiforov, V. Erenburg, G. Jurjev, dt. Rahvarevolutsioon Hiinas. Tallinn, 1952 = Rahvarevolutsioon Hiinas.

107) Paalma, V. Märkmeid Hiina muusikaelust. „Sirp ja vasar" 23. mail 1952.

108) Perevertailo, A.S. Hiina rahva ajalooline võit võitluses oma maa sõltumatuse ja demokratiseerimise eest. Tallinn 1950. = A.S. Perevertailo.

109) Voitinski, G.N. Hiina Kommunistlik Partei võitluses Hiina sõltumatuse ja demokratiseerimise eest. Tallinn, 1951 = G.N. Voitinski.

110) Авариn, В. Государственное и хозяйственное строительство Китайской Народной Республики. „Вопросы экономики" №2 1950.

111) Авариn, В. Китайская Народная Республика. Москва, 1950.

112) Авариn, В.А. Успехи Китайской Народной Республики. Москва, 1950.

113) Авариn, В.А. Китайская Коммунистическая партия - организатор великих побед китайского народа. Учёные записки института востоковедения, т. II Москва, 1951 вк. 36-71.

114) Авариn, В.А. Образование Китайской Народной Республики - великая победа Китайского народа. Москва, 1951.

115) Авариn, В. Третья годовщина великой победы Китайского народа. „Новое время" №40 1952 вк. 14-19.

116) Артуров, О.А. Государственный строй Китайской Народной Республики. Москва, 1951. = О.А. Артуров.

117) Астафьев, Г.В. Американская экспансия в Китае. Учёные записки Тихоокеанского института, т. III Москва. Ленинград 1949 вк. 36-71.

118) Астафьев, Г.В. От полуколонии к народной демократии. Кризис колониальной системы. Москва 1949 Ленинград вк. 29-87. = Кризис колониальной системы.

119) Астафьев, Г. Экономические проблемы Китая.
„Новое время" №13, 14, 15, 16 1950.

120) Астафьев, Г.В. Проблемы восстановления и развития промышленности Китая.
Учёные записки института востоковедения, т. II
Москва, 1951 вк. 144-191.
= Учёные записки института востоковедения, т. II.

121) Баланов, Н. Ликующий Пекин.
„Новое время" №45 1949, вк. 20-23.

122) Барсов, К. Китай и китайцы. Москва, 1905
= К. Барсов.

123) Бо И-бо. Великие достижения Китайской Народной Республики. „За прочный мир, за народную демократию" 26. сентября 1952.

124) Бо И-бо. Помощь советских специалистов в экономическом строительстве нового Китая.
„Народный Китай" №5 1953 вк. 35-39.

125) Васильев, И. Труд во имя мира.
„Правда" 12. ноября 1951.

126) Герасимов, С. Киноискусство Китайской Народной Республики.
Киноискусство стран народной демократии.
Москва, 1952 вк. 11-34.
= Киноискусство стран народной демократии

127) Гожчар, О. Встречи с друзьями.
Москва, 1951 = О. Гожчар.

128) Делюсин, Л. Дун-Бэй.
„Новое время" №48 1949 вк. 22-26.

129) Делюсин, Л. Избавление от духовного рабства.
„Правда" 19. ноября 1952.

130) Дун Би-у. Великая победа народного Китая в осуществлении аграрной реформы. „Правда" 9. декабря 1952 г.

131) Ду Пин. Крепнет боевая мощь китайских народных добровольческих частей. „Народный Китай" № 3 1953 г., ст. 12-16.

132) Дэн Ин-чао. Женщины Китайской Народной Республики. „За прочный мир, за народную демократию" 7. марта 1952 г.

133) Дэн Сяо-пин. Тесные связи с народными массами - славная традиция нашей партии. „За прочный мир, за народную демократию" 29. июня 1951 г.

134) Ермашев, И. Свет над Китаем. Москва, 1951
= И. Ермашев.

135) Ефимов, Г. В. Борьба сил демократии против реакции в Китае. Ленинград, 1948

136) Ефимов, Г. Китай побеждающий. „Звезда" № 8 1949 ст. 149-159.

137) Ефимов, Г. Очерки по новой и новейшей истории Китая. Москва, 1951.

138) Ефимов, Г. В. Советский Союз - друг китайского народа. Учёные записки института востоковедения, Т. II ст. 71-95 Москва, 1951.
= Учёные записки института востоковедения, Т. II.

139) Ефимов, Г. В. Борьба китайского народа за мир и строительство народно-демократического государства.
Ленинград, 1952
= Г. В. Ефимов, Борьба китайского народа

140) Ефимов, Г. Из Китайских записей.
„Новое время" №15 1953 вк. 18-21.

141) Жуков, Е.М. Обострение кризиса колониальной системы после второй мировой войны.
Кризис колониальной системы. Москва 1949
Ленинград, вк. 3-29
= Кризис колониальной системы.

142) Жуков, Е.М. И.В. Сталин и национально-освободительная борьба народов в странах Востока. Москва, 1950.

143) Заморжский, ф. Янки в Китае. Москва, 1949.
= ф. Заморжский.

144) Захаревич, П.Б. Чернышева, Л.П.
Китайская Народная Республика.
Москва, 1950.

145) Мензен, ф. Китай побеждает. Москва, 1950
= ф. Мензен.

146) Хашица, М. Шуанцяо.
„Новое время" №39 1952 вк. 26-29.

147) Хашица, М. На заводе в Шицзикоушани.
„Новое время" №42 1952, вк. 24-27.

148) Кирилин, И.А. Новая расстановка политических сил на международной арене после второй мировой войны.
Москва, 1952

149) Ковалёв, Е.ф. Аграрный кризис в гоминдановском Китае. Учёные записки Тихоокеанского института, т. III Москва, Ленинград 1949
вк. 20-36.

150) Ковалёв, Е. Аграрная политика Коммунистической партии Китая.
„Вопросы Экономики" №10 1950 кк.57-69.

151) Ковалёв, Е. Китайская Народная Республика на подъёме. „Большевик" №17 1950 кк.63-72.

152) Ковалёв, Е.Ф. Аграрная политика Коммунистической партии Китая. Учёные записки института востоковедения, т. II Москва, 1951 кк. 116-144.

153) Ковалёв, Е. О демократических преобразованиях в Китайской народной республике.
„Вопросы истории" №4 1951 кк. 26-44.

154) Ковалёв, Е.Ф. Вопросы Китайской революции в трудах И.В. Сталина.
„Вопросы истории" №11 1952 кк. 44-67

155) Ковалёв, Е. Двухлетие закона об аграрной реформе в Китае. „Новое время" №32 1952 кк. 3-8.

156) Ковалёв, Е.Ф. Нерушимая дружба народов Советского Союза и Китая. Москва, 1952.

157) Ковалёв, Е. Развитие народной демократии в Китае. „Новое время" №16 1953 кк. 6-9.

158) Ковалёв, Е. Масленников, В. Борьба демократических сил Китая под руководством Коммунистической партии за укрепление и независимость Китайской республики.
Пенза, 1951.

159) Крайков, П. Страны Восточной Азии.
Москва, 1947
= П. Крайков.

160) Кузнецов, А. Новый Китай. Москва, 1952.
= А. Кузнецов.

161) Ли Бо-чжао. В свободном Китае.
„Огонёк" №42 1949 лк.9.

162) Ли Де-цюань. Успехи народного здравоохранения за три года. „Народный Китай"
№19 1952 лк.34-37.

163) Ли фу-чунь. Восстановление и развитие промышленности народного Китая.
„Народный Китай" №20 1952 лк.28-33.

164) Ли Цин-юнь. Внешняя торговля нового Китая. „Народный Китай" №7-8 1951, лк.15-18

165) Ли Шу-чэн. Подъём сельского хозяйства.
„Народный Китай" №19 1952 лк.28-31.

166) Локтев, В. Встреча с новым Китаем.
„Новое время" №49 1949, лк.20-23.

167) Локтев, В. Искусство китайского народа.
„Новое время" №9 1953, лк.23-27.

168) Лу Дин-и. Просвещение и культура в новом Китае. „За прочный мир, за народную демократию" 31. марта 1950.

169) Лу Дин-и. Международное значение Китайской революции. „За прочный мир, за народную демократию" 29. июня 1951.

170) Лю Да-нянь. История американской агрессии в Китае. Москва, 1951
= Лю Да-нянь.

171) Лю Ге-нин. Успехи национального строительства в народном Китае.
„Народный Китай" №24 1952 лк.7-11.

172) Лю Ши. Система народного образования в Китае. „Народный Китай" № 1-2 1952 лк. 13-17.

173) Лан Си. Лесное хозяйство нового Китая на подъёме. „Народный Китай" № 7-8 1952 лк. 23-26.

174) Ляо Лу-янь. Великая победа аграрной реформы. „Народный Китай" № 18 1952 лк. 27-31.

175) Маркова, С. Новгородский, Ю. Великие перемены. „Новое время" № 1 1953 лк. 21-25.

176) Масленников, В. Китай. Москва, 1946.

177) Масленников, В.А. Китайский народ в борьбе за свободу и независимость. Москва, 1948.

178) Масленников, В.А. Социально-экономические преобразования в Китайской Народной Республике. Москва, 1950.

179) Масленников, В.А. Борьба китайского народа за укрепление и независимость Китайской народной республики. Учёные записки института востоковедения, т. II Москва, 1951 лк. 3-36.

180) Масленников, В.А. Углубление кризиса колониальной системы империализма. Москва, 1952.

181) Международные отношения на Дальнем Востоке (1870-1945 гг.). Москва, 1951

182) Мякин, А. Китайская Народная Республика. Москва, 1952

= А. Мякин.

183) Никифоров, В.Н. Национально-освободительная война Китайского народа против японского империализма (1937 - 1945 годы). Москва, 1950.
= В.Н. Никифоров, Нац.-освободительная война.

184) Никифоров, В.Н. В.И. Ленин о Китае и китайской революции. „Вопросы истории" №1 1952 ск. 65-82.

185) Никифоров, В.Н. Ху Цяо-му. Тридцать лет Коммунистической партии Китая. Краткие сообщения института востоковедения, т. VII Москва, 1952 ск. 59-65.

186) Новая и новейшая история Китая. Москва, 1950.

187) Обсуждение вопросов периодизации новейшей истории Китая. „Вопросы истории" №7 1952 ск. 148-153.

188) Овчинников, В. Книги об американской агрессии в Китае. „Правда" 16. мая 1952.

189) Пентковский, В. Подъём благосостояния рабочих в Китайской Народной Республике. „Новое время" №35 1952 ск. 7-12.

190) Перевертайло, А.С. Роль Коммунистической партии Китая на современном этапе народно-освободительной борьбы Китайского народа. Учёные записки Тихоокеанского института, т. III Москва, Ленинград 1949 ск. 5-20.

191) Пышевский, М.П. О национально-освободительном движении в колониальных и зависимых странах после второй мировой войны. Москва, 1948
= М.П. Пышевский.

192) Позднеева, Л. Д. Из публицистических произведений Лу Синя. Ученые записки Тихоокеанского института, т. III. Москва, Ленинград 1949, вк. 152-179

193) Се Цзюэ-цзай. Успехи в строительстве народно-демократической власти. „Народный Китай" № 20 1952 вк. 23-28.

194) Светлов, Ю. В освобождённом Чанчуне. „Новое время" № 19 1949 вк. 23-27.

195) Строганов, А. От Яньани до Харбина. „Новое время" № 3 1949 вк. 19-22.

196) Сюэ Му-цяо. Успехи экономического строительства в новом Китае. „Народный Китай" № 18 1952 вк. 17-27.

197) Тай Лю. Первый колхоз в Китае. „Народный Китай" № 16 1952 вк. 28-33.

198) Терский, Ф. Культурное строительство в освобожденных районах Китая. „Культура и жизнь" № 4 1949 вк. 4.

199) Тэн Дай-юань. Успехи железнодорожного транспорта за три года. „Народный Китай" № 23 1952 вк. 29-32.

200) Уланфу. Достижения коммунистической партии Китая в разрешении национального вопроса. „За прочный мир, за народную демократию" 29. августа 1952.

201) Фиколенов, К. В новом Китае. Москва, 1950.

202) Федоренко, Н. О новой китайской литературе. „Большевик" № 19 1949 вк. 58-67.

203) Фольбаум, Н. Китай и китайцы. Москва, 1911.
204) Форман, Т. В новом Китае. Москва, 1948.
205) Фу Цзя-цин. Повышение жизненного уровня китайского народа.
„Народный Китай" № 19 1952 ст. 39-41.
206) Цзи Чао-дин. Внешняя торговля Китая.
„Народный Китай" № 19 1952 ст. 32-34.
207) Цянь Цзюнь-жуй. Дружба великих народов. „Правда" 5. ноября 1952.
208) Чегодаев, А.Д. Искусство Китайской народной республики. Китайское изобразительное искусство. Москва, 1952 ст. 79-117.
= Китайское изобразительное искусство.
209) Чень Бо-да. Четыре семейства Китая.
Москва, 1948.
210) Чень Бо-да. Чан Кай-ши - враг китайского народа. Москва, 1950
211) Чень Чун. Развитие товарооборота между городом и деревней - важнейшее условие возрождения экономики страны.
„Народный Китай" № 3-4 1951 ст. 20-42.
212) Черниловский, З.М. Государственный строй Китайской Народной Республики.
= З.М. Черниловский. Москва, 1951.
213) Четкина, О.И. Освобождённый Китай.
Москва, 1950.
214) Чжао Юй-бин. Богатый урожай в Китае.
„Народный Китай" № 1 1953 ст. 28-31.
215) Чуйков, А. Армия и народ Китая.
„Огонёк" № 47 1949 ст. 14-17.

216) Чэн Цзы-хуа. Достижения кооперации в новом Китае. „Народный Китай" № 21 1952 кк. 33-37.

217) Шень Янь-бин. Расцвет культуры и искусства в новом Китае. „Народный Китай" № 23 1952 кк. 18-25.

218) Ши Лян. Вторая годовщина закона о браке. „Народный Китай" № 9-10 1952 кк. 26-28.

219) Эйдлин, Л. З. Рабочая тема в китайской художественной литературе 1950 года. Учёные записки института востоковедения, Т. II Москва, 1951 кк. 191-210.

220) Эренбург, Т. Б. Гражданская война и национально-освободительное движение в Китае в 1928-1936 годах. Москва, 1951 = Т. Б. Эренбург, Гражданская война.

221) Эренбург, Т. Б. Очерки национально-освободительной борьбы китайского народа. Москва, 1951.

222) Юй Чи-Гун. Культура и просвещение в народном Китае. „Народный Китай" № 18 1952 кк. 31-37.

223) Юрьев, М. Ф. Историческая победа китайского народа над американским империализмом и гоминдановской реакцией (1945-1949 гг.) Москва, 1950 = М. Ф. Юрьев.

224) Яковлев, А. Т. Экономическая политика Центрального Народного правительства КНР в отношении национальных окраин на примере Синьцзяна. Краткие сообщения института востоковедения, Т. VII кк. 41-56.

225) Янь Шен. Первые успехи госхозов нового Китая. „Народный Китай" № 17 1952 кк. 18-25.

Sisukord.

I Sissejuhatus ..... lk. 1 – 11.

II Hiina rahva ajalooline võitlus oma vabaduse ja iseseisvuse eest ning võidu saavutamine ..... lk. 12–41.

III Riiklik korraldus Hiina Rahvavabariigis ..... lk. 42–62.

IV Majanduslik ülesehitustöö Hiina Rahvavabariigis ..... lk. 63–102.

V Hiina rahva materiaalse heaolu ja kultuurilise taseme tõus rahvademokraatliku korra tingimustes ... lk. 103–120.

VI Hiina Rahvavabariigi välispoliitilised suhted ..... lk. 121–134.

VII Lõppsõna ..... lk. 135–137.

VIII Kasutatud kirjandus ..... lk. 138–157.